Kó'sín kjo'tsia̲-ni nga isinda ijye

Génesis

Mazateco de Eloxochitlán de Flores Magón

Publicado por:
Iglesia Pan de Vida
San José Buenavista
Eloxochitlán de Flores Magón, Oax.
2021

Las ilustraciones son propiedad de Jim Padgett
y son usadas con el permiso de
©Sweet Publishing/FreeBibleimages.org,
bajo la licencia Atribución-Compartir Igual 3.0
No portada (CC BY-SA 3.0).
La ilustración en la página 22 fue modificada.

La ilustración en la portada, por Carolyn Dyk,
es propiedad de ©2001 Wycliffe Bible Translators,
y es usada con el permiso correspondiente.

Primera edición
Génesis
Mazateco de Eloxochitlán de Flores Magón, Oax.
maa 2C
©2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kó'sín kjo'tsia̱-ni nga isinda ijye

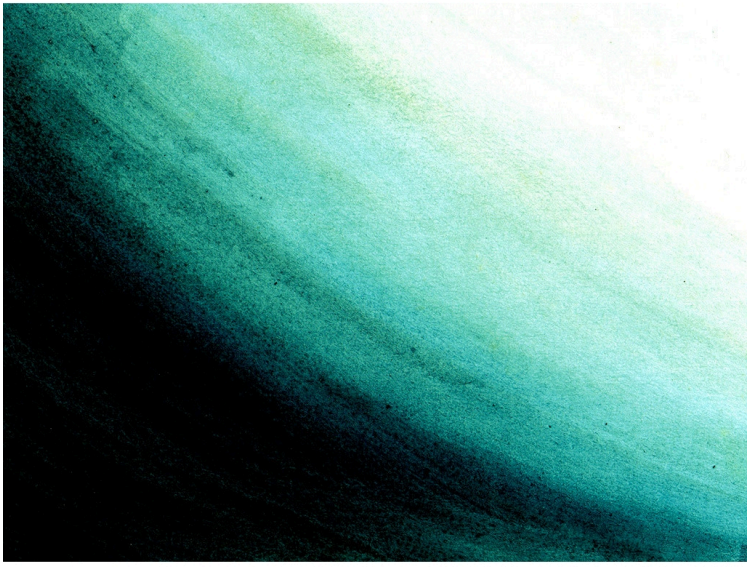
Génesis

Kó'sín Nainá tsikínda jè i̱sà'nde ko̱ jè ngajmi

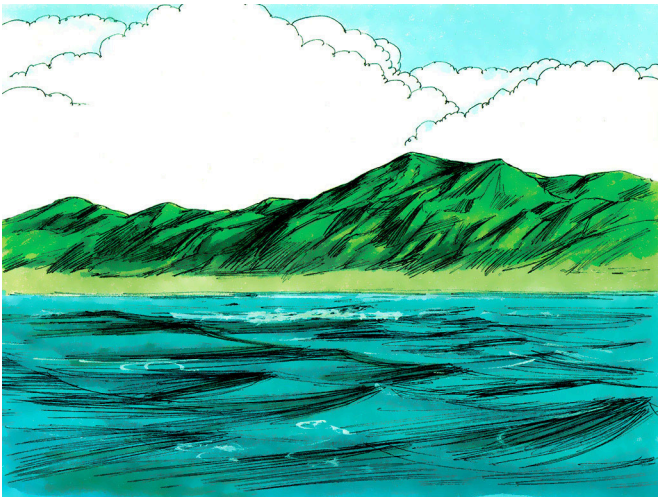
1 'Kia̱ nga ti̱'sa̱ kjo'tsia̱-ni nga isinda ijye, Nainá iskosòn-la̱ nga tsikínda jè ngajmi ko̱ jè i̱sà'nde. [2] Jè nangi ta tjíkójin tjíkó'a-ní, ta kjoa̱jñó kjijnajtsa jè nandá, ko̱ jè I̱sén Ni̱chjin-la̱ Nainá ya̱á bajmesón kji'ta ya̱ a̱sòn nandá.

[3] 'Kia̱á kitsò Nainá: «¡Katamahisen!»

Ko̱ a̱kjòn kjohisen. [4] Ko̱ jè Nainá kijtse-ní nga ndaá kjochon nga kjohisen, ko̱ a̱kjòn isìjòya jè kjoa̱hisen ko̱ jè ra kjoa̱jñò. [5] Jè Nainá tsikí'ta 'í-la̱ jè ra kjoa̱hisen, «ni̱chjiìn» kitsò-la̱, ko̱ jè ra kjoa̱jñò, «ni̱tje̱èn» kitsò-la̱. Ko̱ 'koa̱á'sín kjohixòn ko̱ ki'se i̱sén, 'koa̱á'sín kjomà-ni nga kjojngo jè ra ma-ni jngo ni̱chjin.

[6] Jè Nainá kitsó india-ni: «Katatjájnda̱yate jngo jè ra si̱ìjòya nandá, mé-ni nga si̱ìjyo'taxìn-la̱ xákjín.»

7 'Koa̱á'sín jè Nainá iskíjnda̱yate jngo ra isìjòya jè nandá, mé-ni
nga masen isincha-ni ya̱ ján i'ngaá ko̱ masen isincha ya̱ a̱'ta nangi.
Ko̱ 'koa̱á'sín kjomà. 8 Ko̱ jè ra iskíjnda̱yate, «a̱jin i̱sén» kitsò-la̱ nga
tsikí'ta 'í-la̱. Ko̱ 'koa̱á'sín kjohixòn ko̱ ki'se i̱sén, ko̱ kjojngo jè ra
ma-ni jò ni̱chjin.
9 Kitsó isa Nainá: «Jngo i̱'nde katasincháxkó jè nandá ra tjín ya̱
a̱'ta nangi, mé-ni nga katamatsíjen-ni jè ra kixì'nde.»
Ko̱ 'koa̱á'sín kjomà. 10 Jè Nainá tsikí'ta 'í-la̱ jè ra kixì'nde chon,
«nangi» kitsò-la̱, ko̱ ñánda̱ isincháxkó nandá, «ndáchikon» kitsò-la̱.
Ko̱ kijtseè Nainá nga ndaá tí'se jè ra tíbínda. 11 Kitsó isa Nainá:
«Kjìn ndi̱yá-la̱ xka̱ ijñá katabisò ya̱ a̱jin nangi; xka̱ ijñá ra 'se̱-la̱ tjachó
ko̱ jñà yá ra ko̱ja̱-la̱ to, ko̱ jñà tjachó-la̱ ya̱á katasinchá-la̱.»
Ko̱ 'koa̱á'sín kjomà. 12 Isó xka̱ ijñá ra tsjá tjachó koni 'sín nga
nchrabátje̱-ni ko̱ jñà yá ra bajà-la̱ to ra ya̱ i̱jncha-la̱ tjachó-la̱, koni
'sín nchrabátje̱-ni nga jngó jngó. Ko̱ kijtseè Nainá nga ndaá tí'se jè
ra tíbínda. 13 Ko̱ 'koa̱á'sín kjohixòn ko̱ ki'se i̱sén, 'koa̱á'sín kjomà-ni
nga kjojngo jè ra ma-ni jàn ni̱chjin.
14 'Kia̱á kitsò isa Nainá: «Kata'se ni'í ra si̱hìsen ya̱ a̱jin i̱sén i'ngaá,
mé-ni nga si̱ìkíijyo'taxìn-la̱ xákjín jè ra ni̱chjin ko̱ ra ni̱tje̱n, ko̱ nga
ko̱kòn kó'sín kjoa̱atjiya-la mé ra ko̱ma jñà ni̱chjin nga jngó jngó nó,
15 jñà ni'í ingie katasiìjyo ya̱ jàn i'ngaá mé-ni nga ma si̱hìsen-ni ya̱
a̱sòn i̱sà'nde.»

Kǫ 'koa̱á'sín kjomà. 16 Jè Nainá 'koa̱á'sín tsikínda jñà ni'í ra jò ma-nioǫ, jè ni'í ra i'sa̱ 'ñó tse 'kioǫ jé si̱hìsen 'kia̱ nga ni̱chjin, kǫ jè ni'í ra i'sa̱ i̱tsé 'kioǫ jé si̱hìsen 'kia̱ nga ni̱tje̱n; kǫ ti̱'koa̱á tsikínda-tse jñà nitse. 17 Kǫ jè Nainá ya̱á tsikíijyo jñà ni'í ingie ya̱ a̱jin i̱sén i'ngaá mé-ni nga ma si̱hìsen-ni ya̱ a̱sòn i̱sà'nde, 18 kǫ mé-ni nga ma si̱hìsen-ni 'kia̱ nga ni̱chjin kǫ 'kia̱ nga ni̱tje̱n, mé-ni nga jè ra kjoa̱hisen kǫ jè ra kjoa̱jñò xín kítsa̱hijyo-la̱ xákjín. Kǫ kijtseè Nainá nga ndaá tí'se jè ra tíbínda. 19 Kǫ 'koa̱á'sín kjohixòn kǫ ki'se i̱sén, 'koa̱á'sín kjomà-ni nga kjojngo jè ra ma-ni ijòn ni̱chjin.

20 Jè Nainá kitsó isa: «Kata'se ya̱ a̱ngi nandá ta yá choǫ-ni, kǫ ti̱'koa̱á kata'se nga'tsì choǫ ra tjotjén a̱jin i̱sén.»

21 Kǫ 'koa̱á'sín kjomà-ni nga iskosòn-la̱ Nainá nga tsikínda-tse jñà choǫ ra 'ñó i'i kjòn ra tjín ya̱ a̱jin nandá kǫ nga'tsì ra títsa̱jnakon jñà ra síká'bi̱ kǫ ra tjímangi ya̱ nandá, kǫ jngó jngó skǫya tje̱-la̱ nga'tsì choǫ ra tjotjén ya̱ a̱jin i̱sén.

Kǫ kijtseè Nainá nga ndaá tí'se jè ra tíbínda. 22 Kǫ jè Nainá isìchikon'tiìn jñà choǫ ra jè tsikínda nga kitsò-la̱: «Katamatje̱-jiòn kǫ katamakjìnya-jiòn ya̱ a̱jin ndáchikon, kǫ jiòn ra ya̱ tjotjén a̱jin i̱sén katamakjìnya ya̱ a̱sòn nangi.»

23 Kǫ 'koa̱á'sín kjohixòn kǫ ki'se i̱sén, 'koa̱á'sín kjomà-ni nga kjojngo jè ra ma-ni 'òn ni̱chjin.

24 'Kiaá kitsò isa Nainá: «Kata'se ya a'ta nangi ta yá cho-ni ra títsajnakon nga jngó jngó skoya tje-la; koni jñà cho ijñá, ko jñà cho ra ta bí'ndofe ijo-la ko jñà cho ra xá kojchá-ni ya ni'ya.»

Ko 'koaá'sín kjomà. 25 Nainá tsikínda nga'tsì cho nga jngó jngó skoya tje-la, koni jñà cho ra xá kojchá-ni ya ni'ya, ko nga'tsì cho ra ta bí'ndofe ijo-la. Ko kijtseè Nainá nga ndaá kjòn jè ra tíbínda.

26 Akjòn 'kiaá kitsò Nainá: «'Ndi 'ndi-ni ko'sín kíndeé jè xita koni 'sín 'kieè ra jién, mé-ni nga jè kotèxoma-la nga'tsì cho ra tjín ya ajin ndáchikon, ko jñà cho ra tjotjén ya ajin isén, ko jñà cho ijñá, ko jñà cho ra ta bí'ndofe ijo-la, ko jñà cho ra xá kojchá-ni ya ni'ya, ko nga'tsì cho ra tjín kótíjngo ya asòn nangi.»

27 Ko 'koaá'sín iskosòn-la Nainá nga tsikínda jè xita,
ko 'koaá'sín tsikínda koni 'sín 'ki ra jè;
jngo 'xin ko jngo chjoón iskosòn-la nga tsikínda.
28 Ko isìchikon'tiìn Nainá nga kitsò-la:
«Kata'se-no ixti ko katamakjìnya-jiòn,
katatsesón-jiòn ya isà'nde ko jiòn tatexomasòn.
Ti'koaá tatexoma-la jñà cho ra tjín ya ajin ndáchikon
ko jñà cho ra tjotjén ajin isén,
ko nga'tsì cho ra ta bí'ndofe ijo-la.»

29 Ko 'kiaá kitsò isa Nainá: «Chítsijen, 'koaá'sín títsja-no nga'tsì
xka ijñá ra tsjá tjachó jñà ra tjín ya kótíjngo asòn isà'nde, ko nga'tsì
yá ra bajà-la to jñà ra tjín-la tjachó, jñá 'siaàn tsajmì ra ma chine.
30 Tanga nga'tsì ra cho ijñá, ko nga'tsì cho ra tjotjén ajin isén ko
nga'tsì cho ra ta bí'ndofe ijo-la, ko nga'tsì ra títsajnakon, xka ijñá
títsja-la nga skine.»

Ko 'koaá'sín kjomà. 31 Ko kijtseè Nainá nga'tsì ra jè ijye tsikínda,
nga batoó nda ki'se. Ko 'koaá'sín kjohixòn ko ki'se isén, ko kjojngo
jè ra ma-ni jon nichjin.

2 'Koaá'sín ijyee'tà nga isinda jè ngajmi ko jè nangi, ko nga'tsì
ra ya ngatsja nga jngó jngóo. 2 Ijyee'tà-la Nainá jè xá ra ki'sìn,
'koaá ma-ni nga tsikijnakjáyaà jè ra ma-ni ito nichjin. 3 Ko jè Nainá
isìchikon'tiìn jè ra ma-ni ito nichjin, ko isíkíjna'taxín-ní, ta ngatjì-la
jé nichjin rakiòo kjomà ísíkjáya a'ta 'tse xá ra ki'sìn 'kia iskosòn-la
nga tsikínda ijye. 4 'Koaá'sín kjomà 'kia nga tí'sa iskosòn-la Nainá
nga tsikínda jè ngajmi ko jè isà'nde.

'Kia nga jè Nainá tsikínda jè xita 'xin

Ko jè nichjin 'kia nga jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta tsikínda jè ngajmi
ko jè isà'nde 5 kjè tsa mé xka ijñá tjín ko nikje tsa mé ra bisò, ta
ngatjì-la jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta kjè tsa jtsí sí'ka ya asòn nangi,
ko nikje tsa yá xita tjín ra síxájin ya nangi, 6 ta yaá ajin nangi
nchrobájìn-ni jè nandá ra batéjnchró ya kóotíjngo asòn nangi. 7 'Kiaá
jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta iskábé ni'nde nga tsikínda jè xita ko akjòn
iskijnóma'sen nitjon jta 'tse kjobinachon, ko kjomà kiskenjtá, akjòn
tsikijnakon.

8 'Kiaá jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta tsikíjna jngo i'nde ñándа tjítje yá
ko naxó ya i'nde ra 'mì Edén, ya kìxi-la ñándа bitjokátji-ni tsá'bí, ko
yaá ijndáa isíkíjna jè xita ra tsikínda. 9 Ko jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta
'koaá'sín isikisò ya ajin nangi nga'tsì yá ra 'ñó nda tsijen ko ra nda to
bajà-la ra ma chine. Ya i'nde ñándа nga tjítje yá ko naxó tsasíjnajin
maseén-tse jè yá ra tsjá kjobinachon ko jè yá ra tsjá kjoachjine 'tse
kjoa ra nda tjín ko kjoa ra 'cho tjín.

10 Ko ya i'nde ra 'mì Edén tí'faá jngo xangá-je ra síngaangindá-la
ya i'nde ñándа nga tjítje yá ko naxó, ko yaá majòya nga ijòn chrji
ma. 11 Jè xangá-je ra tíjna ítjòn Pisón 'mì, jè-ní ra bítjindi-la ya i'nde
ra 'mì Havila, ñándа tjín kicha fatesinè ra 'ñó chjí-la, 12 ko jè kicha
fatesinè ra 'ñó chjí-la ra tjín ya i'nde rakiòo ngi kicha nda-ní, tikoaá

tjín-tse xicha-yá ra nda jnẹ ra ngi nda kọ najọ ra kjìn skọya kó'sín fate tsijen. 13 Jè xạngá-jẹ ra ijchò jò-ni Gihón 'mì, jé rạkìị ra bítjindi-lạ kóotíjngo yạ ị'nde ra 'mì Cus. 14 Jè xạngá-jẹ ra ijchò jàn-ni Tigris[a] 'mì, jé rạkìị ra bijchó yạ ñándạ bitjokátji-ni tsá'bí yạ Asiria. Kọ jè xạngá-jẹ ra bijchó ijòn-ni Éufrates 'mì.

'Kiạ nga jè xịtạ 'xịn kọ jè chjọón iníkítsạjnajin yạ ị'nde ñándạ tjítjẹ yá kọ naxó

15 Jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta yạá isíkíjna jè xịtạ yạ ị'nde ñándạ tjítjẹ yá kọ naxó, yạ ị'nde ra 'mì Edén, mé-ni nga ma sịíxákọ-ni kọ nga ma sịìkondạ. 16 Kọ kitsjà-lạ kjọhixị nga kitsò-lạ: «Kọmaá chjịnịi jñà to-lạ nga'tsì jñà yá ra tjín yạ ị'nde rạkìị, 17 tanga jè yá ra tsjá kjoạchjịnẹ 'tsẹ kjoạ ra nda tjín kọ kjoạ ra 'cho tjín mìkì kọma chjịnịi jè to-lạ, 'koạá xin kìxị-là, tsa chjịnịi, kịyá-ní.»

18 Kọ 'kiạá jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta kitsò: «Mìkì nda tjín nga jè xịtạ 'xịn kíjna tạjngo, kindá jngo-lạ jè ra kọhingakjo-kọ ra nda kjòn kọsịkọ'ta ra jè.» 19 Jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta, ni'ndeé tsikínda-ni nga'tsì chọ ijñá, kọ nga'tsì chọ ra tjotjén ạjin ịsén, kọ yạá 'jiìkó-lạ jè xịtạ 'xịn mé-ni nga katakosòn-lạ kó'sín nga kịi'tà 'í-lạ. Kọ nga'tsì

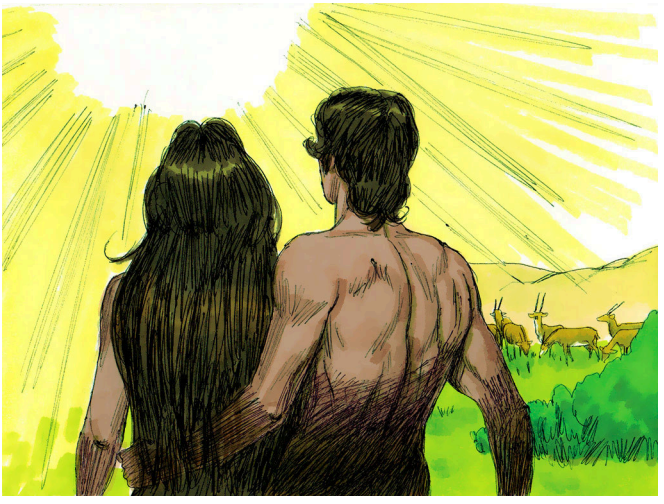
[a] **2:14** *Tigris* Jè ndájẹ rạkìị tị'koạá Hidekel 'mì-tse.

chọ ra jè xịtạ 'xịn tsikí'ta 'í-lạ 'koạá'sín 'mì 'í-lạ skanda 'ndị-nị. 20 Kọ 'koạá'sín jè xịtạ 'xịn tsikí'ta 'í-lạ nga'tsì chọ ijñá, kọ jñà chọ ra tjotjén ạjin ịsén, kọ jñà chọ ra xá kọjchá-ni yạ ni'ya, tanga nịjngo chọ isakò ra ma kjohingakjokọ ra nda kjòn tsasìkọ'ta jè xịtạ 'xịn. 21 'Kiạá jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta jngo nijñá ra 'ñó tjin isìkjinchrabá-lạ jè xịtạ 'xịn, 'kiạ nga jè xịtạ 'xịn kjijnafè, jè Nainá tsachrje'nchó jngo ninda ndịsịn-lạ kọ ạkjòn isìjngo-ni ijo-lạ. 22 Jè ninda ndịsịn ra tsachrje'nchò jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta jngo chjọón tsikínda, kọ ạkjòn isìngạtsja jè xịtạ 'xịn. 23 'Kiạá kitsò jè xịtạ 'xịn:

«¡Jé rạkìị ra ngi ijo-nạ inchrabà'ta-ni kọ ra ngi ninda-nạ 'ya; “chjọón” 'kín jè 'í-lạ, ngạ yạá itjábé'ta-ni ạ'ta 'tsẹ 'xịn!»

24 'Koạá ma-ni jè xịtạ 'xịn tsjín nạ'ìn-lạ kọ nạ-lạ kọ ta jé chjọón-lạ kíjnakọ, kọ ngajò jngoó ijo kọma-ni.

25 Jè xịtạ 'xịn kọ jè chjọón tjíijyo líkạ-ní, kọ mìkì tsa masàbakè xákjín.

Jè Adán kọ jè Eva mìkì isìitjasòn-lạ jè Nainá

3 Tà jé-ni yẹ ra isa 'ñó jnạhijo ra bátsji'nde-lạ kó'sín nga kondạchạ ta nga'tsì chọ ijñá ra tjín ra jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta tsikínda. Jngo nịchjin jè yẹ iskonangi-lạ jè chjọón, nga kitsò-lạ:

—A kjạ 'koạá'sín kitsò-no Nainá nga mìkì kọma chjịnẹe nga'tsì to-lạ yá ra tjín yạ ị'nde ñándạ tjítjẹ yá kọ naxó.

2 'Kiạá kiìchjạ jè chjọón nga kitsò-lạ:

—Maá chjı̲nẹ ijye-jı̲n jñà to ra bajà-la̲ nga'tsì yá ra tjín. 3 Tanga jè to-la̲ yá ra síjnajin masen-la̲ ya̲ i̲'nde ñándạ nga tjítjẹ yá ko̲ naxó, kitsó-najı̲n Nainá: Mìkì ko̲ma chjı̲nẹe ko̲ mìkì ko̲ma chaájno to-la̲ yá ra̲kiòo̲, mé-ni nga mìkì kı̲yá-no.

4 'Kia̲á jè ye̲ kitsò-la̲ jè chjo̲ón:

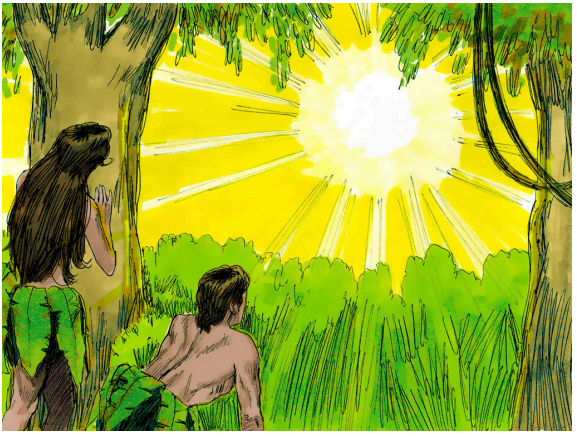
—Mì tsa kı̲yá-jiòn. 5 Jè Nainá ndaá be 'kia̲ nga chjı̲nẹ-jiòn to-la̲ yá ra̲kìi̲, tjá'xa̲ngií xkòn-jiòn, ko̲ 'koa̲á'sín kjòn ko̲ma-jiòn koni 'sín 'ki jè Nainá, nga̲ jcha̲-nájiòn jè kjoa̲ ra nda tjín ko̲ jè kjoa̲ ra 'cho tjín.

6 Ko̲ kijtseè jè chjo̲ón nga jè to-la̲ yá ra̲kìi̲ maá chine, ko̲ tsjaá nda 'ki, kjomején-la̲ iskine mé-ni nga ma sa̲kò-la̲ kjoa̲chjı̲nẹ; 'kia̲á tsate jngo to-la̲ jè yá ra̲kìi̲ ko̲ a̲kjòn iskine, ko̲ ti̲'koa̲á kitsjá-tse-la̲ jè 'xı̲n-la̲, ko̲ ra jè iskineé-tse. 7 A̲kjòn 'kia̲á ko̲'sín kjomà-la̲ ngajò xi̲ta̲ ingie koni tsa 'kia̲ itjá'xa̲ngi xko̲n ko̲ ngajò kijtseè ijo-la̲ nga tjíijyo líka̲. 'Kia̲á tsjahiñakjo xka̲-la̲ ítjachó ko̲ a̲kjòn isíkójtéjno ya̲ ijo-la̲.

8 Jè xi̲ta̲ 'xı̲n ko̲ jè chjo̲ón-la̲ kií'nchré jta̲-la̲ Nainá ra Tíjnakon Ki'ta nga ya̲ tsá'batji 'kia̲ nga ijye kjó'nchán-tjo̲ ya̲ i̲'nde ñándạ tjítjẹ yá ko̲ naxó, ko̲ ndi̲to̲ón tsaachikon nga tsikìtsa̲'ma ya̲ ngixko̲n jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta, ya̲ a̲ngi yá ra ya̲ tjín. 9 Tanga Jè ra Tíjnakon Ki'ta kiìchja̲á-la̲ jè xi̲ta̲ 'xı̲n, nga kitsò-la̲:

—Ñándạ tijni.

10 Ko jè xita 'xin kiìchjaá nga kitsò:

—Ka'nchrèjtaà-là nga ya tjájmì ya i'nde ñándą tjítje yá ko naxó, ko katsakjòn-náą, ta ngątjì-la ngą tíjną líką-náą, 'koąá ma-ni nga kábátijna'ma.

11 Ko 'kiąá jè Nainá kitsò-la:

—Yá ra kokàtsò-lì nga tijna líká-ní. A jé kachini jè to-la yá ra kokíxin kìxi-la ra mìkì tjínè-la nga chjinii.

12 Ko jè xita 'xin kiìchjaá nga kitsò:

—Jé chjoón ra ji ki'tsì-náą ra mahingakjòko kátsjá-na jè to-la yá rakiòo, ko ra 'an, kákjíne-náą.

13 'Kiąá jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta iskonangi-la jè chjoón:

—Mé kjoą ra ka'nì.

Ko jè chjoón kitsò:

—Jé ye kakòndącha-naą, 'koąá ma-ni nga kákjíne jè to rakiòo.

14 Ko jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta kitsó-la jè ye:

—Tà ngątjì-la kjoą ra ko'sín ka'nì, isąá 'ñó ton koma'tin ya ąjin-la nga'tsì cho ra tjín ya ąjin ijñá ko jñà cho ra xá majchá-ni ya ni'ya. 'Ndi ndi-ni ta kí'ndofejnoò isi ijo-lì ya ą'ta nangi 'kią nga kitjájmi, ko chijo'ndeè kijen-lì skanda kótjín nichjin nga kijnakin. 15 'Ąán ko'sín 'siaąn mé-ni ngaji ko jè chjoón katamajticha xàngioo, 'koąá ti'sín katama jñà tje-lì ko jñà tje-la jè chjoón. Ko jè tje-la chjoón kosinètjón skì, ko ji yąá chjinengi ngitsjì ndsąko.

16 'Kiąá jè Nainá kitsò-la jè chjoón:

—'Ạán kọ'sín 'siaạn nga kjín ndịyá-lạ kó'sín nga koạajò ijo-lì 'kiạ nga sịhi'ma-li ịxti; kọ 'ñó ajò kọma-li 'kiạ nga jtsín-li ịxti. Jè ra kọmejèn-li, jé 'xịìn-lì, kọ ra jè 'xịn-lì, jé kọtèxoma-li.

17 Kọ jè Nainá kitsó-tse-lạ jè xịtạ 'xịn:

—Ta ngạtjì-lạ nga kàna'yá-ijon-lạ jè 'én-lạ chjọón-lì, nga kachini jè to-lạ yá ra kọ'sín kíxin kìxịì-là nga mìkì kọma chjịnịi; 'koạá ma-ni 'ndịì-nị nga ta kjoạ tsạji-ni nga kjịtsón jè nangi, kọ tseé kjọhi'in sịkjiín nga sịxá'i ijo-lì mé-ni nga sạkò-lì tsajmì ra chjịnịi nga'tsì nịchjin ra kịjnakin. 18 Na'yá kọ na'ní tjójin nangi, kọ jñá chjịnịi xkạ ijñá ra ma chine. 19 Kọó ndátsjiya-li sạkò-lì tsajmì ra chjịnịi, skanda 'kiạ nga koạáfa india-ni yạ ạjin nangi ñándạ tjín ni'nde ra jị isìnda-ni, ngạ ni'ndeé isìnda-ni kọ ni'ndeé kọma india-ni.

20 Kọ jè xịtạ 'xịn, Eva tsikí'ta 'í-lạ jè chjọón-lạ, ta ngạtjì-lạ jé kọma nạtjòn-lạ ta nga'tsì xịtạ ra 'sạ 'sẹ. 21 Kọ jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta chrjọbạ chọo tsikínda-lạ jè xịtạ 'xịn kọ chjọón-lạ nga isíkáya. 22 Kọ jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta kitsò-ní: «'Ndị 'ndịì-nị jè xịtạ ijyeè kọ'sín 'ki koni 'sín 'kieè ra jién, ijyeè beé jè kjoạ ra nda tjín kọ kjoạ ra 'cho tjín. Mìkì nda tjín tsa jè skạábé jè to-lạ yá ra 'tsẹ kjọbinachon, kọ nga skịnẹ nga ma kíjnakon skanda ta mé nịchjin-nioọ.»

23 'Koạá ma-ni Jè ra Tíjnakon Ki'ta tsachrjejiìn jè xịtạ 'xịn kọ jè chjọón-lạ yạ ị'nde ñándạ tjítjẹ yá kọ naxó yạ ị'nde ra 'mì Edén, mé-ni nga yạ katasíxájin-ni jñà xịtạ ingie nangi ra tị jè isìnda-ni. 24 'Kiạ nga ijye inachrjekajin jè xịtạ 'xịn kọ jè chjọón-lạ, jè Nainá isíkíijyoò i'nga jñà ra 'mì querubín yạ kìxịì-lạ ñándạ bitjokátji-ni tsá'bí yạ ị'nde

ñándą tjítję yá kǫ naxó yą i'nde ra 'mì Edén, kǫ jngo kịchą ndajò ra ijò ngajò-'ką ra títì jngą jngą nga tíbítji tąjngo, nga tíbatéchjà yą ndịyá mé-ni nga mìkì yá ra ma kịjchò-ni ñándą nga síjna yá 'tsę kjǫbinachon.

Jè Caín sí'ken jè Abel

4 Adán tsakjajnaxkókǫò jè Eva ra chjǫón-lą ma, kǫ ąkjòn isìhi'ma jngo-lą i'ndí jè Eva, kǫ ąkjòn kitsin ra Caín[a] tsikí'ta 'í-lą, kǫ kitsò-ní: «Ta kjǫnda 'tsęé Jè ra Tíjnakon Ki'ta nga kǫ'sín jngo ndí i'ndí 'xịn kátsjá-na.»

2 Ra ma ąskan-ni kitsin ìjngo isa-lą i'ndí ra Abel tsikí'ta 'í-lą, ra 'ndsę kjomà Caín. Kǫ jè Abel chjịngǫ chǫo kjomà kǫ jè Caín nangií isíxájin.

3 'Kią nga ijye tsato nịchjin, jè Caín jngo kjǫtjò isìngątsja jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta, ą'ta 'tsę jñà tsajmì ra kjójchá-lą nga isíxákǫ jè nangi. 4 Kǫ jè Abel isìngątsjaà-tse Nainá chǫ-tjòn ra i'są 'ñó nchíkjoą 'ki ta nga'tsiòǫ. Kǫ Jè ra Tíjnakon Ki'ta, tsjaá ki'se-lą nga kijtse jè Abel kǫ isaseèn-lą jè kjǫtjò ra kitsjá-lą. 5 Tanga mìkì tsja ki'se-lą nga kijtse jè Caín kǫ mìkì isasen-lą jè kjǫtjò ra kitsjà-lą. 'Koąà ma-ni nga jè Caín kjojti-lą kǫ taxkị 'choó ki'se ịsén-lą.

[a] **4:1** *Caín* 'Í ra tsò-ni 'kią nga 'én hebreo: Maà 'se jngo-ná.

6 'Kiaá Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsò-la jè Caín: «Mé-ni nga kamajti-lì ko mé-ni nga ta 'cho 'be-ni isén-lì. 7 Tsa nda-la tjín kjoa ra tji'nì, a mí tsa nda kítjongi, ko tsa mìkì nda 'siin, jè jé tíjnanda-ní nga mejèn-la kotèxoma-lì, tanga jií tjínè-lì nga kotechjà-la ko nga kotexoma-la.»

8 Ko jè Caín kitsó-la jè Abel ra 'ndse ma:

—Tjiaán-kitjieé ya ajin ijñá ján.

Ko 'kia nga ijye ya tjíijyo ya ajin ijñá ján, jè Caín iskajàn-koò jè Abel nga isì'ken.

9 'Kiaá Jè ra Tíjnakon Ki'ta iskonangi-la jè Caín nga kitsò-la:

—Ñándaa tíjna jè 'ndsì Abel.

Ko jè Caín kitsò-ní:

—Mìkì be jiàan. A 'aán tjínè-na nga sikóndaa jè 'ndsè.

10 Ko Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsó india-la:

—Mé kjoa ra ka'nì. Jè jní-la 'ndsì ra kabixtin ya a'ta nangi, 'ñó tífajé'ta-na nga katasindajín-la. 11 'Ndii 'ndi-ni batoó ton koma'tin ya a'ta nangi ñándaa nga ka'bingá jè jní-la 'ndsì, ra ji kabixtin. 12 Ni'sín sixájin jè nangi, mìkì nda koma jñà tsajmì ra kítjii. Ko ta kitjájmesón-ní ya isà'nde mì tsa tsijen jngo i'nde kijni.

13 'Kiaá jè Caín kitsò-la Jè ra Tíjnakon Ki'ta:

—'Ñó tse tjín-ni kjohi'in ra tji'biné-ná, a kichíkjoakoò-na. 14 'Ndi-ni ijyeé tinachrjèkajin-náa ya i'nde rakìi, ko ta kojme'má isa ra a'ta tsaji, nga ta kojmesón-náa i isà'nde, 'koaá ma-ni tsa yá ra skajiàn, sii'keèn-na.

15 'Kiạá Jè ra Tíjnakon Ki'ta kiìchjạ nga kitsò-lạ:
—Ngi kjọhixi̱-ní tsa yá ra si̱i̱'ken-li, ito 'kạ kọ'ki kjọhi'in tsja ngajò-ilạ.
'Kiạá Jè ra Tíjnakon Ki'ta jngo chi̱bạ tsikí'ta-lạ jè Caín, mé-ni nga ni̱'sín ta yá ra skạjin mìkì si̱i̱'ken. 16 Jè Caín tsasèn'taxín-ní yạ ngixkọn Jè ra Tíjnakon Ki'ta, kọ yạá kiìkijna yạ i̱'nde ra 'mì Nod, ra kjijna yạ kìxi̱-lạ ñándạ bitjokátji-ni tsá'bí yạ i̱'nde ra 'mì Edén.

Jñà xi̱tạ tje̱-lạ jè Caín

17 Jè Caín tsakjajnaxkókọò jè chjọón-lạ, kọ ạkjòn isìhi'ma-lạ i'ndí, kọ 'kiạ nga ijye kitsin i'ndí-lạ Enoc tsikí'ta 'í-lạ. Ạkjòn jè Caín tsikíjnatja'tsiìn jngo nạxi̱ndá'ñó, ra Enoc, tsikí'ta 'í-lạ koni 'sín 'mì jè i'ndí-lạ. 18 Jè Enoc jé kjomà nạ'ìn-lạ ra ki'mì Irad, kọ jè Irad jé kjomà nạ'ìn-lạ ra ki'mì Mehujael, kọ jè Mehujael jé kjomà nạ'ìn-lạ jè ra ki'mì Metusael, kọ jè Metusael jé kjomà nạ'ìn-lạ jè ra ki'mì Lamec. 19 Kọ jè ra ki'mì Lamec jò íchjín tsikijnakọ; jngo ra ki'mì Ada kọ jè 'í-lạ rijngo isa Zila ki'mì. 20 Jè ra ki'mì Ada jngo i'ndí 'xi̱n kitsin-lạ ra Jabal tsikí'ta 'í-lạ, jè ra yạ inchrabà-tje̱-ni jñà ra bìtsạya ni'ya chrjọbạ chọ kọ tsikítje̱e jñà chọ ra xá majchá-ni. 21 Kọ jè 'í-lạ 'ndse̱ Jubal ki'mì, jè ra yạ inchrabà-tje̱-ni nga'tsì ra síkjane jè ní'ñó ra tjíchrjọ'bi̱ ra 'mì arpa kọ jè ínaxọ ra kji'ndá. 22 Kọ jè chjọón-lạ rijngo ra Zila ki'mì kitsiìn jngo-tse-lạ i'ndí 'xi̱n ra Tubal-Caín tsikí'ta 'í-lạ, jè ra chji̱ne̱ ki̱chạ kjomà, nga tsikínda ta mé tsajmì-ni ra ki̱chạ kisinda-ni; kọ ki'se jngo ndichja ra Naama ki'mì.

23 Jngo ni̱chjin, jè Lamec kitsó-lạ jñà ngajò íchjín-lạ:
«Ada kọ Zila, nda ti̱ná'ya koni 'sín nga xín-no;
jiòn ra íchjín-lạ Lamec ma-jiòn, ti̱ná'ya-jiòn jè 'én ra kichjàạ:
Ngạ jngoó xi̱tạ 'xi̱n si'kén ra ta ngạtjì-lạ ñándạ nga jtí-na;
ti̱'koạá si'kén jngo-tse xi̱tạ-ti ra ta ngạtjì-lạ nga si̱ki'on-na.
24 Tsa ito 'kạ kọjnda-ni tsa yá ra si̱i̱'ken Caín,
Tanga tsa yá ra si̱i̱'ken-na ra 'ạn,
Skanda jàn-kan kọ te nga ito 'kạ kọjnda ngajò-ni.»

Jè i'ndí ra ijchò jàn-ni 'tse̱ Adán kọ Eva

25 Adán tsakjajnaxkókọò india-ni jè chjọón-lạ kọ ạkjòn isìhi'ma jngo isa-lạ i'ndí kọ 'kiạ nga ijye kitsin i'ndí-lạ, Set[a] tsikí'ta 'í-lạ, ngạ

[a] **4:25** *Set* 'Í ra tsò-ni nga 'kiạ 'én hebreo: Ra siya ngajò-ni.

kitsó jè Eva: «Nainá kátsjá jngo isa-na i'ndí jè ra kíjna ngajo-la̱ Abel, jè ra isì'ken Caín.»

26 Ti̱'koa̱á jè Set ki'seè jngo-la̱ i'ndí ra Enós tsikí'ta 'í-la̱. Ya̱á kjo'tsia̱-ni nga jñà xi̱ta̱ kijtsexkón jè 'í-la̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta.

Jñà xi̱ta̱ tje̱-la̱ Adán

(1 Cr. 1:1-4)

5 Ki̱í'sín inchrabà-ni jñà 'í-la̱ xi̱ta̱ ra tje̱-la̱ Adán. 'Kia̱ nga jè Nainá iskosòn-la̱ nga tsikínda jñà xi̱ta̱, 'koa̱á'sín tsikínda koni 'sín 'ki ra jè. 2 'Xi̱n ko̱ chjo̱ón iskosòn-la̱ nga tsikínda, ko̱ a̱kjòn isìchikon'tin nga «xi̱ta̱» kitsò-la̱ nga tsikí'ta 'í-la̱.

3 Jè Adán jngo sindo̱ ko̱ katé nó tjín-la̱ 'kia̱ nga kitsin i'ndí-la̱ ra Set ki'mì, 'koa̱á'sín 'ki kjòn kjomà koni 'sín 'ki kjòn ra jè. 4 'Kia̱ nga ijye kitsin jè Set, ngi jin sindo̱ nó tsikijnakon isa jè Adán ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti ra íchjín ko̱ íchjá. 5 Ijan sindo̱ ko̱ katé nó tsikijnakon jè Adán. 'Koa̱á tjín nó kjomà-la̱ ko̱ a̱kjòn 'ken.

6 Jè Set jngo sindo̱ ko̱ 'òn nó tjín-la̱, 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Enós tsikí'ta 'í-la̱. 7 'Kia̱ nga ijye kitsin Enós, ngi jin sindo̱ ko̱ ito nó tsikijnakon isa jè Set, ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti ra íchjín ko̱ íchjá. 8 Ijan sindo̱ ko̱ tejò nó tsikijnakon Set. 'Koa̱á tjín nó kjomà-la̱ ko̱ a̱kjòn 'ken.

9 Jè Enós ijòn-kan ko̱ te nó tjín-la̱, 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Cainán tsikí'ta 'í-la̱. 10 'Kia̱ nga ijye kitsin Cainán, ngi jin sindo̱ ko̱ chrjo'òn nó tsikijnakon isa Enós, ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti ra íchjín ko̱ íchjá. 11 Ijan sindo̱ ko̱ 'òn nó tsikijnakon Enós. 'Koa̱á tjín nó kjomà-la̱ ko̱ a̱kjòn 'ken.

12 Jè Cainán jàn-kan ko̱ te nó tjín-la̱ 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Mahalaleel tsikí'ta 'í-la̱. 13 'Kia̱ nga ijye kitsin Mahalaleel, ngi jin sindo̱ ko̱ ichán nó tsikijnakon isa Cainán ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti ra íchjín ko̱ íchjá. 14 Ijan sindo̱ ko̱ te nó tsikijnakon Cainán. 'Koa̱á tjín nó kjomà-la̱ ko̱ a̱kjòn 'ken.

15 Jè Mahalaleel jàn-kan ko̱ 'òn nó tjín-la̱ 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Jared tsikí'ta 'í-la̱. 16 'Kia̱ nga ijye kitsin Jared, ngi jin sindo̱ ko̱ katé nó tsikijnakon isa Mahalaleel ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti ra íchjín ko̱ íchjá. 17 Jin sindo̱ ko̱ ijòn-kan ko̱ chrjo'òn nó tsikijnakon Mahalaleel. 'Koa̱á tjín nó kjomà-la̱ ko̱ a̱kjòn 'ken.

18 Jè Jared jngo sindo̱ ko̱ jàn-kan ko̱ jò nó tjín-la̱ 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Enoc tsikí'ta 'í-la̱. 19 'Kia̱ nga ijye kitsin Enoc, ngi jin

sindọ nó tsikijnakon isa jè Jared kọ ki'seè isa-lạ ịxti ra íchjín kọ íchjá.
20 Ijan sindọ kọ jàn-kan kọ jò nó tsikijnakon jè Jared. 'Koạá tjín nó
kjomà-lạ kọ ạkjòn 'ken.
21 Jè Enoc jàn-kan kọ 'òn nó tjín-lạ 'kiạ nga ki'se jngo-lạ i'ndí ra
Matusalén tsikí'ta 'í-lạ. 22 Jè Enoc 'koạá'sín nda tsajmekó Nainá. 'Kiạ
nga ijye kitsin jè Matusalén, jè Enoc jàn sindọ nó tsikijnakon isa kọ
ki'seè isa-lạ ịxti ra íchjín kọ íchjá. 23 Jàn sindọ kọ jàn-kan kọ 'òn nó
kjomà-lạ ta nga'tsì nịchjin ra tsikijnakon jè Enoc. 24 Koni 'sín nga
nda tsajmekó Nainá jè Enoc, ta ichijàjin ịsén-ní, tà ngạtjì-lạ jè sabá
Nainá kiìkọ.
25 Jè Matusalén jngo sindọ kọ ijòn-kan kọ ito nó tjín-lạ 'kiạ nga
ki'se jngo-lạ i'ndí ra Lamec tsikí'ta 'í-lạ. 26 'Kiạ nga ijye kitsin jè
Lamec, ito sindọ kọ ijòn-kan kọ jò nó tsikijnakon isa jè Matusalén
kọ ki'seè isa-lạ ịxti ra íchjín kọ íchjá. 27 Ijan sindọ kọ jàn-kan kọ ijan
nó tsikijnakon jè Matusalén. 'Koạá tjín nó kjomà-lạ kọ ạkjòn 'ken.
28 Jè Lamec jngo sindọ kọ ijòn-kan kọ jò nó tjín-lạ 'kiạ nga ki'se
jngo-lạ i'ndí. 29 Kọ jè i'ndí-lạ, Noé tsikí'ta 'í-lạ, ngạ kitsò-ní: «Jé i'ndí
rạkìị ra kọsịkọ'ta-ná nga ma sịkjáya chibeé ra ạ'ta 'tsẹ xá-ná, jè xá
ra jién ma-ná 'nié, tà ngạtjì-lạ Jè ra Tíjnakon Ki'ta ijyeè kọ'sín kitsò
nga ijyeè itson jè nangi.» 30 'Kiạ nga ijye kitsin jè Noé, 'òn sindọ kọ
ijòn-kan kọ chrjo'òn nó tsikijnakon isa jè Lamec kọ ki'seè isa-lạ ịxti
ra íchjín kọ íchjá. 31 Ito sindọ kọ jàn-kan kọ chrjo'òn jò nó tsikijnakon
jè Lamec. 'Koạá tjín nó kjomà-lạ kọ ạkjòn 'ken.
32 'Kiạ nga ijye tjín-lạ 'òn sindọ nó jè Noé, ki'seè-lạ ịxti ra tsi'kìn
Sem, Cam kọ ra tsi'kìn Jafet.

Jñà kjoạ'cho ra ki'sìn jñà xịtạ

6 'Koạá'sín kjomà 'kiạ nga jñà xịtạ tsikí'tsiạ nga kjokjìnya yạ ạsòn
ịsà'nde, kitsiìn-tse ra ịxti íchjín, 2 jñà ra ịxti-lạ Nainá kijtse-ní nga
jñà ịxti íchjín-lạ xịtạ batoó nda kjòn. Ạkjòn iskábé nga tsixan-kọ jñà
ra kjomejèn-lạ. 3 Kọ jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta kitsò-ní: «Jñà xịtạ, mì
tsa yạ kíjnajin kji'ta-lạ ịsén nịchjin-nạ skanda ta kjiá-ni, ngạ ta ijo
ni'nde-ní; 'koạá ma-ni 'ndị-nị ta jngo sindọ kọ kan nó kọma-lạ nga
kítsạjnakon.»
4 Tsatsíjeèn xịtạ ra bato 'ñó 'ngayá kjòn jñà nịchjin ingio yạ ạsòn
ịsà'nde, 'kiạ nga jñà ịxti íchjá-lạ Nainá tsixan-kọ jñà ịxti íchjín-lạ xịtạ,
mé-ni nga 'sẹ-lạ ịxti kọ jñà íchjín ingie. Kọ jñà-ní ra kjomà xịtạ-'tsẹn
kọ nga 'ñó tsaxkị 'í-lạ jñà nịchjin kjotseé.

5 Jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta kijtseè nga ijye 'ñó kjotse jñà kjoa'cho-la xita ya isà'nde, ko nga kji'tá nichjin ta kií síkítsjen nga mejèn-la kjoa'cho 'siin. 6 Ko Jè ra Tíjnakon Ki'ta 'ñó ba ki'se-la nga ko'sín xita tsikínda ya asòn isà'nde ko 'ñó 'on kjomà-la inìma-la. 7 Ko kitsó Jè ra Tíjnakon Ki'ta: «Sikjéesòn ijye-náa ya asòn isà'nde jñà xita ra 'an ískosòn-la nga ítsikindá, ko ti'koaá jñà nga'tsì cho ra xá majchá-ni ya ni'ya, ko jñà cho ra ta bí'ndofe ijo-la ko skanda jñà cho ra tjotjén ajin isén, ¡Nga ndaá-là kjomà tsa ta mì kokjòn ra ítsikindá!»

8 Tanga ra a'ta 'tse Noé, kisakoò kjonda ya ngixkon jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta.

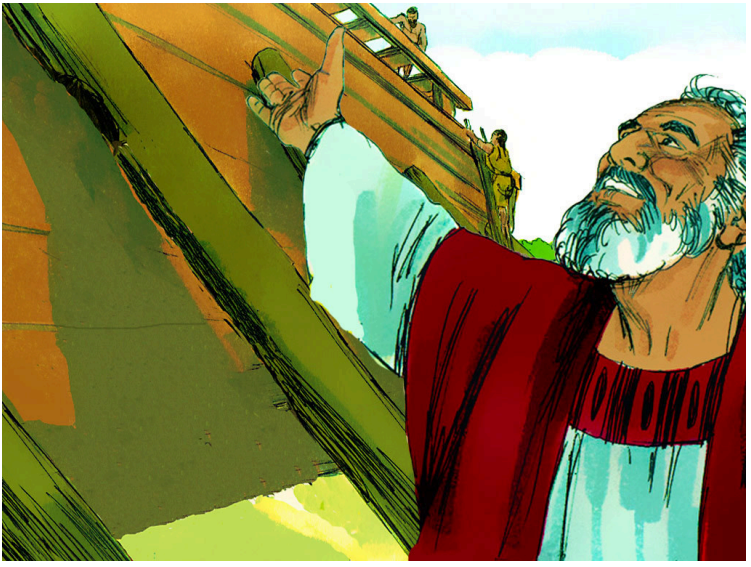
Jè ni'ya chitso ra 'ñó je 'ki ra tsikínda jè Noé

9 Jñá kjoa ingie ra kjomà ra a'ta 'tse Noé.

Jè Noé, jngoó xita 'xin ra ngi xita kìxi, ra mì tsa mé ichija'ta-la ya a'ta 'tse Nainá ya ajin-la nga'tsì xita ra ya taña kjójchákjoko, ngi ndaá kisíjchá ijo-la koni 'sín kjomejèn-la Nainá. 10 Jè Noé jàn ixti ki'se-la: Jngo ra ki'mì Sem, jngo ra ki'mì Cam ko jngo ra ki'mì Jafet.

11 Ko jñà xita isà'nde ijyeè 'ñó itson ya ngixkon Nainá, nga ngi ta kjoa'tseen tjín kótíjngoo. 12 Kijtseè Nainá nga nga'tsì xita taxki 'choó inchisíjchá ijo-la ya asòn isà'nde.

13 'Kiaá jè Nainá kitsò-la jè Noé: «Ijyeè ko'sín ískosòn-la nga sikjéesòn ijye-náa nga'tsì ra títsajnakon, nga ta ngatjì 'tseé-ni nga bato tjín kjoa'cho, 'koaá ma-ni nga sikjéesko ijye-náa nga'tsì ra tjín ya asòn isà'nde. 14 Tinda jngi ni'ya chitso ra 'ñó je 'ki ra yá akoon, ko kjín-'ka tichjakjáya-la ya ngaya-la, ko tingaà'nchò-la xicha ya í'tsin ko ya ngaya-la. 15 Ko kií tjín chiba 'tè-la: Jngo sindo ko kan chrjo'òn metro 'tè-la ra ndajò, ko kan-jó metro masen 'tè-la ra tiyá ko tejàn metro masen 'tè-la ra 'nga. 16 Jàn-'ka tisòn-'nga-la ni'ya chitso, ko jngo xotjoba itsé tinda-la ya inajngi atsjá-la tsa masen metro tikjinchrabájen-la, ko jngo xotjoba tinda-la ya jngoate-la. 17 Nga jngoó jtsí xkón sikáséen ya asòn isà'nde jè ra siikjeesòn ijye nga'tsì ra tjín-la jta 'tse kjobinachon; ko ta mé isa-ni ra tjín, kiyá ijye-ní. 18 Tanga ra ji, jngoó kjoa kí'ñóko-là, kitjáa'sen-ní ni'ya chitso ra ji, ko jñà ixti-lì ko jè chjoón-lì ko jñà kja'nda-lì. 19 Tikoaá sikjaaseén-tsi ya ni'ya chitso jngo chjoón jngo 'xin nga jngó jngó skoya tje-la cho ra tjín, mé-ni nga ti'koa ya taña kítsajnakon-ko-lì. 20 Jò-jò, ra jngó jngó skoya tje-la cho kíkii: Koni jñà cho ra tjotjén ajin isén, ko jñà

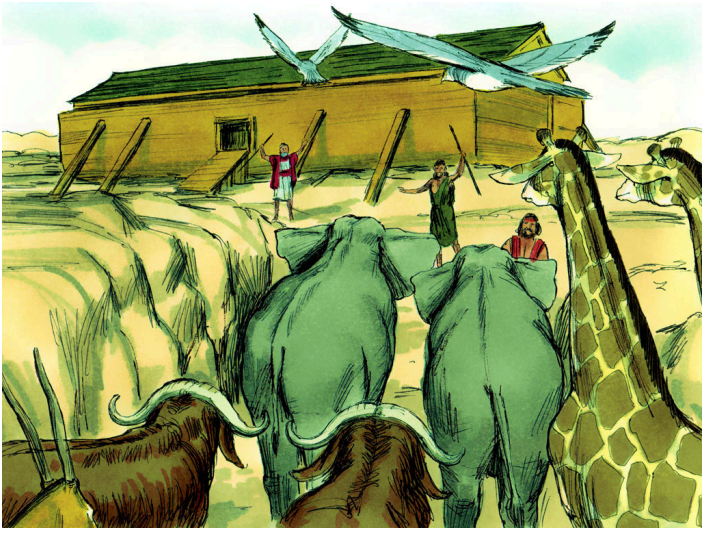
cho̱ ra xá majchá-ni ya̱ ni'ya, ko̱ nga'tsì cho̱ ra ta bí'ndo̱fe ijo-la̱, nga si̱kjaà'sin ya̱ ni'ya chitso mé-ni nga ma kítsa̱jnakon isa-ni. 21 Kjín sko̱ya tsajmì jch'i̱i ra ma chine, ti̱nchaxkí ko̱ ti̱nchatjì, mé-ni ngaji̱ ko̱ jñà cho̱ 'se̱-no jè ra ma chji̱ne̱e.»

22 Jè Noé 'koa̱á'sín ki'sìn kjòn koni 'sín jè Nainá tsikí'tin.

'Kia̱ nga ki'tsa jtsí xkón

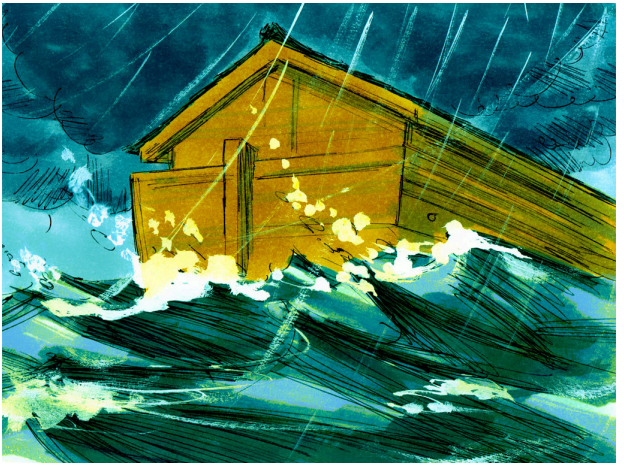
7 'Kia̱á jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsò-la̱ jè Noé: «Ti̱tjáa̱'si̱in ya̱ ni'ya chitso ko̱ jñà xi̱ta̱ ra tjíijyo ya̱ ni'ya-lì, nga̱ ta nga'tsì xi̱ta̱ ra tjín 'ndi̱-ni, ta ji̱í-ni ra kìxi̱ tijni ra a̱'ta tsa̱'a̱n. 2 Ta nga'tsì ra cho̱ tsje, ito ngá chjíbí, jngo chjo̱ón jngo 'xi̱n, tanga cho̱ ra mì tsa cho̱ tsje ta jngó jngó ngá chjíbí, ti̱'koa̱ jngo chjo̱ón jngo 'xi̱n. 3 Ti̱'koa̱á ito ngá chjíbí jñà cho̱ ra tjotjén a̱jin i̱sén, jngo chjo̱ón jngo 'xi̱n mé-ni nga mìkì jchi̱jatje̱-ni ya̱ a̱sòn i̱sà'nde. 4 Nga̱ 'ndi̱ ito ni̱chjin jngo jtsí si'ká ya̱ a̱sòn i̱sà'nde ra ichán ni̱chjin ko̱ ichán ni̱tje̱n 'koa̱. ¡Sikjéesòn ijye-náa̱ ya̱ a̱sòn i̱sà'nde nga'tsì ra títsa̱jnakon ra 'a̱n tsikindá!»

5 Jè Noé 'koa̱á'sín ki'sìn kjòn koni 'sín jè Nainá tsikí'tin.

6 Joón sindọ nó tjín-lạ Noé 'kiạ nga kọ'sín ki'tsa jtsí xkón yạ ạsòn ịsà'nde. 7 Jè Noé 'jaha'sen yạ ni'ya chitso ra 'ñó je 'ki, kọ jñà ịxti-lạ, kọ jè chjọón-lạ, kọ jñà íchjín kjạ'nda-lạ, mé-ni nga ma tsato-ni ra ạ'ta 'tsẹ jtsí xkón. 8 Kọ nga'tsì chọ ra tsje kọ ra mì tsa tsje, kọ jñà chọ ra tjotjén ạjin ịsén kọ jñà chọ ra ta bí'ndọfe ijo-lạ, 9 jngó jngó-ngá 'jaha'sen-kọ jè Noé yạ ni'ya chitso, nga jngo chjọón jngo 'xịn, koni 'sín nga jè Nainá kitsjá-lạ kjọhixị jè Noé.

10 'Kiạ nga ijye ijchò ra ito nịchjin, tsikí'tsiạá nga ki'tsa jtsí xkón yạ ạsòn ịsà'nde. 11 'Kiạ nga jè Noé tjín-lạ jon sindọ nó kọ jò sá kọ chrjo'òn jò nịchjin. Jè kjòn nịchjin rạkiòọ nga ichrjayá-lạ nga'tsì nandá nạ ra kjii'nde, kọ itjá'xạtji yạ ján i'ngaá nga ixaájten nga'tsì nandá ra yạ ijncha. 12 Ichán nịchjin kọ ichán nịtjẹn ki'tsa jtsí yạ ạsòn ịsà'nde. 13 Jè kjón nịchjin rạkiòọ 'jaha'sen Noé yạ ni'ya chitso, kọ jè Sem, Cam kọ Jafet ra ịxti-lạ Noé ma, kọ jè chjọón-lạ kọ jñà ngajàn íchjín kjạ'nda-lạ. 14 'Jaha'sen-kọó nga'tsì kóotjín skọya tjẹ-lạ chọ ijñá kọ jñà chọ ra xá majchá-ni yạ ni'ya, kọ nga'tsì chọ ra ta bí'ndọfe ijo-lạ nga jngó jngó tjẹ-lạ kọ kótjín skọya-lạ jñà chọ ra tjotjén ạjin ịsén. 15 Nga'tsì chọ ra títsạjnakon jngó jngó-ngá 'jaha'sen-kọ Noé yạ ni'ya chitso ra 'ñó je 'kioọ. 16 Jngo chjọón jngo 'xịn chọ nga jngó jngó skọya tjẹ 'jaha'sen, koni 'sín nga jè Nainá kitsjà-lạ kjọhixị jè Noé, ạkjòn 'kiạá Jè ra Tíjnakon Ki'ta tsikíchjàjto jè xọtjọbạ-lạ chitso ra 'ñó je 'kioọ.

17 Ichán nịchjin kiìchjin-lạ jè jtsí xkón yạ ạsòn ịsà'nde; jè nandá
tsiìjin kọ iskiítjẹn jè ni'ya chitso yạ ạ'ta nangi, nga tsajmesón yạ ạsòn
nandá. 18 Jè nandá sa-'ñó sa-'ñó tsiìjin isa yạ ạsòn ịsà'nde, kọ jè ni'ya
chitso ra 'ñó je 'kioọ iskason'ngaá nga tsajmesón yạ nandá. 19 Kọ jè
nandá 'ñó jchán tsiìjin isa yạ ạsòn ịsà'nde, kó ra tsikíjtsa'ma nga'tsì
jñà nindo ra isa 'ñó 'nga kjòn, ra tjín yạ kótíjngo ịsà'nde. 20 Kọ 'kiạ
nga ijye tsikíjtsa'ma jñà nindo, ngi ito metrọ tsiìjin isa jè nandá. 21 Kọ
'ken ijyeè nga'tsì xịtạ ra títsạjnakon yạ ạsòn ịsà'nde, kọ jñà chọ ra
tjotjén ạjin ịsén, kọ jñà chọ ra xá majchá-ni yạ ni'ya, nga'tsì chọ
ijñá, kọ nga'tsì chọ ra ta bí'ndọfe ijo-lạ. 22 Nga'tsì ra tjítsạhijyo yạ
ạsòn ịsà'nde ra kjenjtá jtạ 'tsẹ kjọbinachon, 'ken ijye-ní. 23 'Koạá'sín
kjomà-ni nga ijyeèsòn nga'tsì ra títsạjnakon yạ kóotíjngo ịsà'nde,
ma'tsiạ kjòn-ni jñà xịtạ skanda jñà chọ ijñá, kọ jñà chọ ra ta bí'ndọfe
ijo-lạ kọ jñà chọ ra tjotjén ạjin ịsén, ta jé Noé kọ jñà ra tjítsạhijyo-kọ
yạ ạya ni'ya chitso ra 'ñó je 'ki tsikìtsạjnakon isa. 24 Kọ jngo sindọ
kọ icháte nịchjin isincha nandá yạ ạsòn ịsà'nde.

'Kiạ nga isikjòn-lạ jè jtsí xkón

8 'Kiạá jè Nainá ítsjen-lạ 'én ra kitsjà-lạ jè Noé kọ ítsjen-lạ ạ'ta 'tsẹ
nga'tsì chọ ra yạ tjítsạ'yakọ ni'ya chitso ra 'ñó je 'kioọ. 'Koạá
ma-ni nga jè Nainá jngo tjọ isìkasén yạ ạsòn ịsà'nde ra 'ñó ki'tsa, kọ
jè nandá tsikí'tsiạ nga jaajen-ni; 2 kọ isìchjá-lạ jè nandá nạ ra kjii'nde
tị'koạá isìchjàjto-ni yạ jàn i'ngaá nga kjòxạnya-ni jè jtsí. 3 Ta chìì
chibaà jaajen-ni jè nandá. 'Kiạ nga ijye ijchò jngo sindọ kọ icháte

nịchjin jè nandá ijyeè 'ñó jaajen-ni. 4 'Kia nga ijye ijchò chrjo'òn jò nịchjin ra ma-ni ito sá, jè ni'ya chitso yaá isasèn ya a'nchò nindo 'tsẹ i'nde ra 'mì Ararat. 5 Jè nandá sa tífaajen sa tífaajen isa, jè nịchjin ra ma-ni jngo 'tsẹ kjo te sá, ijyeè tsatsíjen chiba-ni jñà skọ nindo.

6 'Kia nga ijye ijchò ra ichán nịchjin, jè Noé iskíx'ạà jè xọtjọba ịtsé-la ni'ya chitso ra 'ñó je 'kioọ ra jè tsikínda 7 tsachrje jngo nchraá, tanga jè nchraá fì ra nchrabá 'sín, kó skanda nga kixìya-ni jè nandá ya asòn nangi. 8 Ti'koaá jè Noé tsachrjeè jngo-tse tjọnịña, mé-ni nga skẹ-ni a ijyeè tíxiya-ni nandá ya asòn nangi. 9 Tanga jè tjọnịña mìkì isakò-la i'nde ñándạ tsikijnasòn, kọ tsáfaá india-ni ya aya ni'ya chitso ra 'ñó je 'kioọ, ta ngatjì-la takó ijnchaá isa nandá ya asòn nangi. 'Kiaá jè Noé tsikjén-la tsja kọ iskábé nga isìkjaa'sen-ni ya ni'ya chitso ra 'ñó je 'kioọ.

10 Jè Noé, ngi ito nịchjin iskoñá isa kọ 'kiaá tsachrje india-ni jè tjọnịña. 11 Ijyeé ngixòn tsáfa-ni jè tjọnịña; kjijtotsa'ba jngo xka-la yá olivo, kọ 'kiaá kjòchiya-la jè Noé nga ijyeé tíxiya-ni jè nandá ya asòn nangi. 12 Kọ ngi ito nịchjin iskoñá isa jè Noé, kọ 'kiaá isìkasén india-ni jè tjọnịña, tanga jè tjọnịña mìkì ti tsáfa-ni.

13 'Kia nga ijye tjín-la jon sindọ kọ jngo nó jè Noé, jè nịchjin ra ma'tsia-ni 'tsẹ sá ra ma-ni jngo, 'kiaá kixìya-ni nandá ya asòn nangi, jè Noé tsachrjekajtsaà jè atsjá-la ni'ya chitso ra 'ñó je 'ki, kọ kijtse-ní nga ijyeé tíxi'nde-ni ya asòn nangi. 14 'Kia nga kjo kan-íto nịchjin ra ma-ni jò sá, ijyeé nda kixì'nde-ni jè nangi. 15 'Kiaá jè Nainá kiìchja-la jè Noé, kitsò-la:

16 —Títjii ya ni'ya chitso ra 'ñó je 'kioo, ko jè chjoón-lì, ko
jña ixti-lì ko jña íchjín kja'nda-lì. 17 Tináchrje-tsi nga'tsì cho ra
tjítsa'yako-lì, jña cho ra tjotjén ajin isén, ko jña cho ra xá majchá-ni
ya ni'ya ko jña cho ra ta bí'ndofe ijo-la, katafì ya asòn isà'nde ko
katamatje ko katamakjìnya ya kótíjngo isà'nde.
18 'Kiaá itjo jè Noé ya ni'ya chitso, ko jña ixti-la ko jè chjoón-la ko
jña íchjín kja'nda-la. 19 Ti'koaá itjo-tse nga'tsì cho ra xá majchá-ni ya
ni'ya, ko cho ijñá ko jña cho ra ta bí'ndofe ijo-la ko jña cho ra tjotjén
ajin isén nga jngó jngó skoya tje. 20 Akjòn jè Noé tsikínda jngo chrjó
najo nga kijtsexkón jè ra Tíjnakon Ki'ta, iskábé jña ra cho tsje ko
jña cho tsje ra tjotjén ajin isén, isìngatsja nga tsaká-la ya asòn chrjó
najo. 21 'Kia nga Jè ra Tíjnakon Ki'ta nda tsijnejta-la, kitsò ya ajin
inìma-la: «Nìì ti kjiá nga kjoaton sikásén-nè-na jè isà'nde ra ta ngatjì
'tse xita. Tà ngatjì-la, skanda tisaà-ni ixti kjòn, ngi ta kjoa'choò tjíjin
inìma-la nga mejèn-la 'sìin, ti'koaá, nìì ti kjiá nga sikítsóña-na jña ra
títsajnakon koni 'sín nga ijye kí'sian.

22 'Kia nga takó tíjna isa jè isà'nde,
Mìkì sikjòn-la nga kotje ko nga kojchá ki'ta tsajmì,
Ko takó ko'nchán-ní ko kotsjè ndabá,
Mìkì sikjòn-la kó'sín nga faatjìya-la nichjin nga jngó jngó nó,
Ko kó'sín nga tjín ra nichjin ko ra nitjen.»

Jè kjoa ra tsikí'ñó Nainá ko jè Noé

9 Nainá isìchikon'tiìn jè Noé ko jña ixti-la, ko kitsò-la: «Kata'se-no
ixti ko katamakjìnya-jiòn, katatsesón-jiòn ya isà'nde. 2 Nga'tsì
cho ra tjín ya asòn isà'nde 'ñó jtsakjòn 'kia nga ske-no koni jña cho ra
tjotjén ajin isén, ko jña cho ra ta bí'ndofe ijo-la ko jña ra tjímangi ya
ndáchikon, yaá mangatsja-jiòn. 3 Komaá chjine-jiòn nga'tsì cho, ko ta
ñáa isa-ni xka ra ma chine, 'aán ko'sín títsja ijye-no. 4 Tanga mìkì ma
chjine-jiòn jè ijo ra takó tjín-la jní, nga jè jní kjobinachon-ní. 5 'Koaá
xin kìxi-no nga 'aán tsja-la kjohi'in jè xita ra sìì'ken jngo xita, ko
skanda tsjaà-tse-la kjohi'in ta yá cho-ni ra sìì'ken jngo xita. Nga jngó
jngó xita kjohi'iín 'ki-la ra ta ngatjì-la nga kafaáxìn-la kjobinachon-la
xita xákjín ko tjínè-la nga kiyá ngajo-ni.

6 Tsa yá ra sìì'ken jngo xita,
Kj'íí xita sìì'ken ngajo-ni ra jè,

Nga jè xita 'koaá'sín isinda
Koni 'sín 'ki jè Nainá.
7 Tanga ra jiòn, ¡Kata'se-no ixti ko katamakjìnya-jiòn,
Ngi katatsesón-nó ya kótíjngo isà'nde!»

8 Jè Nainá kitsó isa-la jè Noé ko jñà ixti-la:
9 —Chítsijen, 'aán kijnátja'tsin jngo kjoa ra kí'ñóko-no ra jiòn, ko nga'tsì jñà xita tje-no ra askan jtsín; 10 ko nga'tsì cho ra títsahijyoko-no ra jiòn jñà ra itjo-ni ya ni'ya chitso: Cho ra tjotjén ajin isén, cho ra xá majchá-ni ya ni'ya ko jñà cho ijñá ko nga'tsì cho ra tjín kótíjngo isà'nde. 11 Jè kjoa ra bí'ñóko-no ra jiòn mìkì kjoaatjiya-la: Mìkì ti ko jtsí xkón sikjéesòn-na jñà xita ko jñà cho. Mìkì ti 'se jngo-ni jtsí xkón ra sìkjesko mé ra tjín ya a'ta nangi.
12 Ko kitsò isa Nainá:
—Jé chiba rakìi ra kí'ñóko-no ra jiòn ko nga'tsì cho ra títsajnako-no skanda ta mé nichjin-nioo: 13 Ijyeè 'koaá'sín tíbasijná jè 'ya-na ya ajin ifi, jé kochjeén koni jngo chiba a'ta 'tse jè kjoa ra ko 'an tíbí'ñóko nga'tsì jñà ra títsajnakon ya a'ta nangi. 14 'Kia nga 'an ra sikjinchrábáa ifi, jè 'ya-na yaá kotsíjen-jín. 15 'Kiaá kiítsjen-na jè kjoa ra tsikí'ñóko-no ko jñà nga'tsì cho, ko mìkì ti 'se jngo-ni jtsí xkón ra ko'sín sìkjesko nga'tsì ra títsajnakon. 16 'Kia nga skèe jè 'ya

nga sa̱sén ya̱ a̱jin ifi, ki̱ítsjen-na jè kjoa̱ ra tíbí'ñóko̱ jñà xi̱ta̱ ko̱ nga'tsì jñà cho̱ ra tjín ya̱ a̱sòn i̱sà'nde skanda ta mé ni̱chjin-nioo̱.

17 Jè Nainá, ki̱í'sín kitsò-la̱ jè Noé: «Jé chi̱ba̱ ra̱kìi̱ ra tísikíjna a̱'ta 'tse̱ kjoa̱ ra ko̱'sín tíbí'ñóko̱ jñà nga'tsì xi̱ta̱ ko̱ jñà nga'tsì ra títsa̱jnakon ya̱ a̱'ta nangi.»

'Kia̱ nga kjo'chi̱ jè Noé

18 Jñà ingie kjomà jñà i̱xti-la̱ Noé ra itjo-ni ya̱ ni'ya chitso, jngo ra ki'mì Sem, jngo ra ki'mì Cam ko̱ jngo ra ki'mì Jafet, ko̱ jè Cam jé kjomà na̱'ìn-la̱ Canaán. 19 Jñá ngajàn xi̱ta̱ ingie ra kjomà i̱xti-la̱ Noé, ko̱ jñá xi̱ta̱ tje̱-la̱ ra kjokjìnya india-ni nga kitse xi̱ta̱ ya̱ kótíjngo i̱sà'nde.

20 'Kia̱á jè Noé tsikí'tsia̱ nga isíxájin ya̱ nangi, ko̱ tsikítje̱ jngo'ndé na'ñó totséjé. 21 Jngo ni̱chjin jè Noé ki'tsiì jè ndá-xán totséjé, ko̱ kjo'chi̱, ngi tsakjajna líká-ní ya̱ a̱ya ni'ya-la̱ ra 'tse̱ chrjo̱ba̱ cho̱. 22 Jè Cam, jè ra na̱'ìn-la̱ Canaán ma, kijtseè nga jè a̱pá-la̱ kjijna líka̱, ko̱ tsi'kéna̱jmí-la̱ ngajò 'ndse̱ ra tjíijyo ya̱ ndi̱tsiaán. 23 'Kia̱á jè Sem ko̱ Jafet iskábé jngo nikje-te, tsakásòn ya̱ chrja-la̱, ko̱ í'tsi̱ín kijì-ni nga isíkájtsa jè a̱pá-la̱, ta xín i̱nchikotsíjen-ni nga̱ majìn-la̱ ske̱ nga kjijna líká.

24 'Kia̱ nga itjo'fájin-la̱ jè Noé nga kjo'chi̱, kisijiìn-la̱ mé ra isìko̱ jè Cam ra ti i'ndí-la̱. 25 Ko̱ kitsò-la̱:

«¡'Ñó ton katama'tin jè Canaán;
Jè katama chi̱'nda'ñó ra isa̱ nangi kíjna-la̱
Jñà 'ndse̱ ra jò ma-nioo̱!»

26 A̱kjòn kitsò isa:

«Tse kjo̱nda kata'se-la̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta ra Nainá-la̱ ma jè Sem,
Ko̱ jè Canaán chi̱'nda'ñó-la̱ katama.
27 Jè Nainá ko̱'sín kata'sín nga jè Jafet 'ñó katamakjìnya;
Ko̱ ti̱ ya̱ katabijna-ni ya̱ i̱'nde ñánda̱ kíjna jè Sem,
Ko̱ nga jè Canaán chi̱'nda'ñó-la̱ katama.»

28 'Kia̱ nga ijye tsato jtsí xkón, jè Noé ngi jàn sindo̱ ko̱ icháte nó tsikijnakon isa; 29 ko̱ nga'tsì ni̱chjin ra tsikijnakon jè Noé, ijan sindo̱ ko̱ icháte nó kjomà-la̱ ko̱ a̱kjòn 'ken.

Jñà xi̱ta̱ tje̱-la̱ Noé

(1 Cr. 1:5-23)

10 Ki̱í'sín i̱jnchandi̱yá jñà tje̱-la̱ ra ki'mì Sem, ra ki'mì Cam ko̱ ra ki'mì Jafet, jñà ra i̱xti-la̱ Noé kjomà, 'kia̱ nga ijye tsato nga ki'tsa jtsí xkón, ki'seè-la̱ i̱xti.

2 Jñà i̱xti-la̱ Jafet ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Gomer, jngo ra ki'mì Magog, jngo ra ki'mì Madai, jngo ra ki'mì Javán, jngo ra ki'mì Tubal, jngo ra ki'mì Mesec ko̱ jngo ra ki'mì Tiras. 3 Jñà i̱xti-la̱ ra ki'mì Gomer ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Askenaz, jngo ra ki'mì Rifat ko̱ jngo ra ki'mì Togarma. 4 Jñà i̱xti-la̱ ra ki'mì Javán ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Elisa, jngo ra ki'mì Tarsis, jngo ra ki'mì Quitim ko̱ jngo ra ki'mì Dodanim. 5 Jñá ingie kjomà xi̱ta̱ tje̱ 'tse̱ Jafet ra ya̱ tsikìtsa̱hijyo ya̱ a̱ndi ndáchikon, nga jngó jngó na̱xi̱ndá ko̱ nga jngó jngó tje̱ ya̱ a̱jin nangi-la̱ ko̱ koni 'sín tsò 'én ra chja̱ nga jngó jngóo̱.

6 Jñà i̱xti-la̱ ra ki'mì Cam ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Cus, jngo ra ki'mì Mizraim, jngo ra ki'mì Fut ko̱ jngo ra ki'mì Canaán. 7 Ko̱ jñà i̱xti-la̱ ra ki'mì Cus ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Seba, jngo ra ki'mì Havila, jngo ra ki'mì Sabta, jngo ra ki'mì Raama ko̱ jngo ra ki'mì Sabteca. Ko̱ jñà i̱xti-la̱ ra ki'mì Raama ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Seba ko̱ jngo ra ki'mì Dedán. 8 Ko̱ jè ra ki'mì Cus jé kjomà na̱'ìn-la̱ ra ki'mì Nimrod, ko̱ jé xi̱ta̱ ra̱kìi̱ ra tsikí'tsia̱-ni nga 'ñó ki'se-la̱ nga'ñó ya̱ a̱'ta nangi. 9 Jé ra Tíjnakon Ki'ta ko̱'sín kjomejèn-la̱ nga jè Nimrod jngo xi̱ta̱ ra 'ñó nda kjomà-la̱ tsajme xi̱n; ya̱á i̱jnda̱a̱ nchrabá-ni 'én ra ki'se nga tsò: «'Koa̱á'sín ngoya-la̱ koni jè Nimrod, nga Jè ra Tíjnakon Ki'ta ko̱'sín kjomejèn-la̱ nga jngo xi̱ta̱ ra 'ñó nda kjomà-la̱ tsajme xi̱n.» 10 Jè Nimrod, jñá na̱xi̱ndá'ñó ingie ra tsikí'tsia̱-ni nga tsatéxoma, jngo ra ki'mì Babel, jngo ra ki'mì Erec, jngo ra ki'mì Acad ko̱ jngo ra ki'mì Calne, ya̱ nangi ra 'mì Sinar. 11 Ya̱á i̱'nde ra̱kìi̱ itjo-ni nga kijì ya̱ i̱'nde ra 'mì Asiria, ñánda̱ nga tsikí'tsia̱mingi nga tsikínda jè na̱xi̱ndá'ñó ra ki'mì Nínive, jngo ra ki'mì Rehobot ko̱ jngo ra ki'mì Cala, 12 ko̱ jé na̱xi̱ndá'ñó ra ki'mì Resén ra ya̱ kjinaya masen-la̱ Nínive ko̱ ra ki'mì Cala, ra ti̱'koa̱á na̱xi̱ndá'ñó je-tse.

13 A̱'ta 'tse̱é Mizraim inchrabà-tje̱-ni, jñà xi̱ta̱ ludeo, jñà anameo, jñà lehabita, jñà naftuhíta, 14 ko̱ jñà patruseo, jñà casluhíta jñà ra ya̱ nchrabátje̱-ni xi̱ta̱ filisteo, ko̱ jñà caftorita.

15 Ko̱ jè Canaán, jé kjomà a̱pá-la̱ jè ra ki'mì Sidón ra i'ndí tjòn-la̱, ko̱ jngo ra ki'mì Het. 16 Ya̱á inchrabà-tje̱-ni jñà xi̱ta̱ jebuseo, jñà

amorreo, jñà gergeseo, 17 jñà heveo, jñà araceo, jñà sineo, 18 ko jñà ra
ki'mì arvadeo, jñà zemareo ko jñà hamateo. Ra ma askan-ni nga'tsì
jñà xita tje 'tse Canaán jndíi ra ján kijì. 19 Jè nangi ra kiìchja'nda
jñà xita cananeo tsangajtsa-ní, ma'tsia kjòn-ni ya naxindá'ñó 'tse
Sidón ya kìxi-la naxindá Gerar skanda ya i'nde Gaza, ko ya kìxi-la
jñà naxindá'ñó 'tse Sodoma, 'tse Gomorra, 'tse Adma, 'tse Zeboim,
ko skanda ya i'nde 'tse Lasa. 20 Jñá ingie kjomà xita tje 'tse Cam, nga
jngó jngó naxindá ko nga jngó jngó tje ya ajin nangi-la ko koni 'sín
tsò 'én ra chja nga jngó jngóo.

21 Ti'koaá ki'seè-la ixti jè ra ki'mì Sem ra 'ndse tjòn kjomà jè Jafet.
Jè Sem jé kjomà xita jchínga-la nga'tsì jñà ixti-la Heber. 22 Jñà ixti-la
ra ki'mì Sem kií'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Elam, jngo ra ki'mì Asur,
jngo ra ki'mì Arfaxad, jngo ra ki'mì Lud ko jngo ra ki'mì Aram. 23 Ko
jñà ixti-la ra ki'mì Aram kií'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Uz, jngo ra
ki'mì Hul, jngo ra ki'mì Geter ko jngo ra ki'mì Mas. 24 Jè ra ki'mì
Arfaxad jé kjomà na'ìn-la ra ki'mì Sala ko jè Sala jè kjomà na'ìn-la
ra ki'mì Heber. 25 Ko jè Heber jò ixti ki'se-la: Jngo ra ki'mì Peleg, ta
ngatjì-la jé nichjin rakiòo isìjòya jñà nangi, ko jè 'ndse Joctán ki'mì.
26 Ko jè ra ki'mì Joctán jé kjomà na'ìn-la jè ra ki'mì Almodad, ra
ki'mì Selef, ra ki'mì Hazar-mavet, ra ki'mì Jera, 27 ra ki'mì Adoram,
ra ki'mì Uzal, ra ki'mì Dicla, 28 ra ki'mì Obal, ra ki'mì Abimael, ra
ki'mì Seba, 29 ra ki'mì Ofir, ra ki'mì Havila ko jngo ra ki'mì Jobab;
nga'tsì jñà ixti ingie 'tseé kjomà Joctán. 30 Ko yaá isíjchá ijo-la skanda
ñándа ma'tsia-ni i'nde ra 'mì Mesa ra ya kìxi-la i'nde ra 'mì Sefar,
ya ajin nindo, kìxi-la ñándа bitjokátji-ni tsá'bí. 31 Jñá ingie kjomà
xita tje 'tse Sem, nga jngó jngó naxindá ko nga jngó jngó tje ya ajin
nangi-la ko koni 'sín tsò 'én ra chja nga jngó jngóo.

32 Jñá ingie kjomà xita tje-la ixti-la Noé, koni 'sín nga
inchrabà-tje-ni nga jngó jngó nangi-la. Ko jñá-ní ra kjokjínya india-ni
kótíjngo ya asòn isà'nde, nga jngó jngó naxindá i'i kjomà 'kia nga ijye
tsato jtsí xkón.

Jè ni'ya xi'nde kichjàn ra 'ñó 'nga 'ki ra isinda ya naxindá Babel

11 'Kia nga jñà nichjin ingio ngi ta jngoó 'én chja ijye nga'tsì
xita ra tjín 'kia. 2 Jñà xita ingie, 'kia nga ijye itjojin ya i'nde
ra tíjna ya kìxi-la ñándа bitjokátji-ni tsá'bí, isakò jngo-la nangi ijncha
ya i'nde 'tse Sinar, ko yaá isíjchá ijo-la. 3 Akjòn tsikí'tsia nga kitsò-la
xákjín nga jngó jngóo: «Xi'nde kíndeé ko ni'í sichján-né.» Ko jñá

xi̱'ndẹ̱ kichjàn isìchjeén jè ngajò-la̱ na̱jọ̱ kọ̱ xicha-la̱ ndátí isìchjeén jè ngajò-la̱ meskla̱.

4 'Kia̱á kitsò isa: «Kí'tsia̱mingi jngeé na̱xi̱ndá'ñó kọ̱ jngo ni'ya xi̱'ndẹ̱ kichjàn ra 'ñó 'nga 'ki kíndeé, ra kjìn tjísòn'nga ra katabijchó skanda ya̱ ján ngajmi, mé-ni nga kọ̱'sín 'ñó katana'yá-la̱ ra a̱'ta tsa̱jién kọ̱ nga mìkì kọ̱chijndíyeè ya̱ kóotíjngo a̱sòn i̱sà'nde.»

5 Tanga jè ra Tíjnakon Ki'ta itjojen-ní nga 'jiìkatsíjen-la̱ jè na̱xi̱ndá'ñó kọ̱ jè chrjó 'nga ra jñà xi̱ta̱ i̱nchibínda.

6 Kọ̱ kitsó Jè ra Tíjnakon Ki'ta: «Jñà xi̱ta̱ na̱xi̱ndá ra̱kìi̱ jngoó tjín kjọ̱bítsjen-la̱ kọ̱ jngoó ndiyá-la̱ 'én ra chja̱; ijyeé kọ̱'sín tsikí'tsia̱ xá ra̱kìi̱, kọ̱ mìkì ti̱ yá ra ma kọ̱techjà-la̱ jè xá ra i̱nchi'sín. 7 Isa̱á nda-ni nga tangíjẹ̱n-tjẹ̱n-ngi-lá kọ̱ si̱kjaatjiyajin-lá jè 'én ra chja̱; mé-ni nga nijngo ra kata'nchré-la̱ jè 'én ra ki̱chja̱-la̱ xákjín.»

8 'Koa̱á'sín kjomà-ni nga jè ra Tíjnakon Ki'ta jndíi̱ ra ján isìkasén kóotíjngo ya̱ a̱sòn i̱sà'nde, kọ̱ ya̱á kitsjin jè na̱xi̱ndá'ñó ra i̱nchibínda tsaki-ni. 9 Jè ra Tíjnakon Ki'ta ya̱á i̱'nde ra̱kiọ̱ọ̱ isìkjaatjiyajin-la̱ jè 'én ra chja̱ nga'tsì xi̱ta̱ ra tjín ya̱ a̱'ta nangi, kọ̱ ya̱á i̱jnda̱a̱ nga jndíi̱ ra ján isìkasén ya̱ kóotíjngo a̱sòn i̱sà'nde. 'Koa̱á ma-ni nga jè na̱xi̱ndá'ñó ra̱kiọ̱ọ̱ Babel isi'ta 'í-la̱.

Jñà xi̱ta̱ tje̱-la̱ Sem

(1 Cr. 1:24-27)

10 Ki̱í'sín i̱jnchandi̱yá jñà xi̱ta̱ tje̱-la̱ jè ra ki'mì Sem: 'Kia̱ nga ijye tsato jò nó nga ki'tsa jtsí xkón, ijye tjín-la̱ jngo sindo̱ nó jè Sem, ko̱ ki'seè jngo-la̱ i'ndí ra Arfaxad tsikí'ta 'í-la̱. 11 'Kia̱ nga ijye kitsin jè Arfaxad, jè Sem ngi 'òn sindo̱ nó tsikijnakon isa ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti íchjín ko̱ i̱xti íchjá.

12 Jè Arfaxad kan chrjo'òn nó tjín-la̱ 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Sala tsikí'ta 'í-la̱. 13 'Kia̱ nga ijye kitsin Sala, jè Arfaxad ngi ijòn sindo̱ ko̱ jàn nó tsikijnakon isa ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti íchjín ko̱ i̱xti íchjá.

14 Jè Sala katé nó tjín-la̱ 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Heber tsikí'ta 'í-la̱. 15 Ko̱ jè Sala ijòn sindo̱ ko̱ jàn nó tsikijnakon isa ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti íchjín ko̱ i̱xti íchjá.

16 Jè Heber katé ijòn nó tjín-la̱ 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Peleg tsikí'ta 'í-la̱. 17 'Kia̱ nga ijye kitsin jè Peleg, jè Heber ngi ijòn sindo̱ ko̱ katé nó tsikijnakon isa ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti íchjín ko̱ i̱xti íchjá.

18 Jè Peleg katé nó tjín-la̱, 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Reu tsikí'ta 'í-la̱. 19 'Kia̱ nga ijye kitsin Reu, jè Peleg ngi jò sindo̱ ko̱ ijan nó tsikijnakon isa ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti íchjín ko̱ i̱xti íchjá.

20 Jè Reu katé-jò nó tjín-la̱ 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Serug tsikí'ta 'í-la̱. 21 'Kia̱ nga ijye kitsin Serug, jè Reu jò sindo̱ ko̱ ito nó tsikijnakon isa ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti íchjín ko̱ i̱xti íchjá.

22 Jè Serug katé nó tjín-la̱ 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Nacor tsikí'ta 'í-la̱. 23 'Kia̱ nga ijye kitsin jè Nacor, jè Serug jò sindo̱ nó tsikijnakon isa ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti íchjín ko̱ i̱xti íchjá.

24 Jè Nacor kan ijan nó tjín-la̱, 'kia̱ nga ki'se jngo-la̱ i'ndí ra Taré tsikí'ta 'í-la̱. 25 'Kia̱ nga ijye kitsin Taré, jè Nacor jngo sindo̱ ko̱ chrjo'òn ijòn nó tsikijnakon isa ko̱ ki'seè isa-la̱ i̱xti íchjín ko̱ i̱xti íchjá.

26 Jè Taré jàn-kan ko̱ te nó tjín-la̱ 'kia̱ nga kitsin i̱xti-la̱ ra ki'mì Abram, Nacor ko̱ ra ki'mì Harán.

Jñà xi̱ta̱ tje̱-la̱ Taré

27 Ki̱í'sín i̱jnchandi̱yá jñà xi̱ta̱ tje̱-la̱ ra ki'mì Taré: Jè Taré jé kjomà na̱'ìn-la̱ ra ki'mì Abram, Nacor ko̱ Harán. Ko̱ jè Harán jé kjomà na̱'ìn-la̱ jè ra ki'mì Lot. 28 Jé Harán 'ken ítjòn nga ti̱kje-ni biya jè

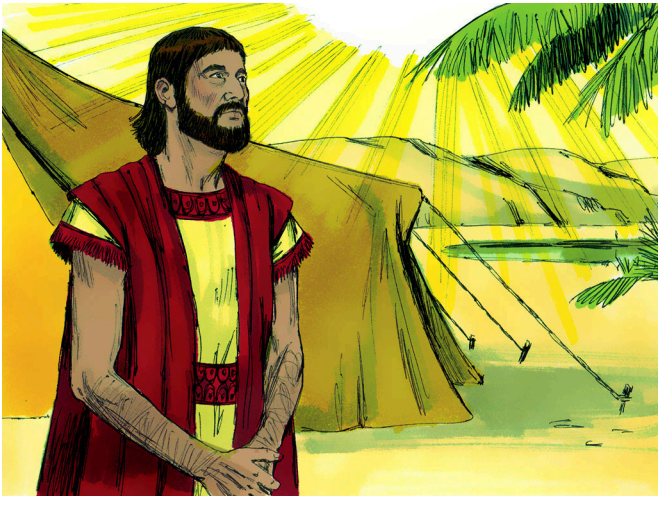
ạpá-lạ, yạá 'ken yạ nạxịndá ra 'mì Ur ñándạ nga kitsin, yạ ị'nde 'tsẹ xịtạ caldeo.

29 Jè Abram kọ jè Nacor tsakátsjií jñà íchjín-lạ kọ ạkjòn tsixan-kọ; jè 'í-lạ chjọón-lạ Abram Sarai ki'mì, kọ jè 'í-lạ chjọón-lạ Nacor Milca ki'mì, ra tsati-lạ Harán, jè ra ndichja kjomà jè ra ki'mì Isca. 30 Tanga jè Sarai chjọón 'ndị-ní, 'koạá ma-ni nga tsìn-lạ ịxti.

31 Jè Taré itjojiín yạ nạxịndá ra 'mì Ur ị'nde-lạ xịtạ caldeo, mé-ni nga ma kijì-ni yạ nangi Canaán, kiikọ Abram jè ra ti-lạ ma, kọ jè Lot ra i'ndí ndịí-lạ ma, kọ jè kjạ'nda-lạ ra 'mì Sarai ra chjọón-lạ Abram, 'kiạ nga ijchò yạ nạxịndá'ñó ra 'mì Harán yạá tsikìtsạhijyo nga yạ isíjchá ijo-lạ. 32 Kọ jè Taré jò sindọ kọ 'òn nó tsikijnakon, kọ yạá 'ken yạ nạxịndá'ñó ra 'mì Harán.

Nainá kiìchjạ-lạ jè Abram

12 Jngo nịchjin, Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsò-lạ jè Abram: «Títjọjin nangi-lì kọ yạ ạjin-lạ xịtạ xàngịi, kọ yạ ni'ya-lạ ạpá-lì, kọ 'tin yạ ị'nde ñándạ 'ạn kokon-là. 2 Ra ạ'ta 'tsẹ xịtạ tjẹ-lì jngo nạxịndá-je 'siaạn, kọ sichíkon'tiìn-là, 'ạán kọ'sín 'siaạn nga 'ñó nda katana'yá-lạ ra ạ'ta tsạji, kọ kjoạnichikon'tiìn kọmi ra ạ'ta 'tsẹ ra kj'íí xịtạ. 3 Sichíkon'tin-náạ jñà ra sịichikon'tin-lì, kọ jñà ra kjoạton sịíjé'tin-lì, kjoạtoón sikásén-nè ngajò-na; ạ'ta tsạji-ní nga kọchikon'tin nga'tsì xịtạ ra tjín yạ ịsà'nde.»

4 Jè Abram itjokajiín ya Harán koni 'sín nga Jè ra Tíjnakon Ki'ta
tsikí'tin ko kiìkoó-tse jè Lot. Jàn-kan ko chrjo'òn nó tjín-la 'kia nga
itjokajin ya Harán nga kijì ya nangi Canaán. 5 Kiìkoó-tse jè Sarai ra
chjoón-la ma, ko jè Lot ra ti xákjín ma, ko ti'koaá kiìkoó-tse nga'tsì
tsajmì ra tjín-la ko jñà xita ra chi'nda-'ñó-la ma ra tsatse ya Harán.
'Kia nga ijchò ya nangi Canaán, 6 jè Abram yaá 'ja kóo'ki i'nde rakiòo
skanda ijchò ya i'nde ra 'mì Siquem, ya ñánda síjna jè ítá 'tse xita ra
'mì More. Jñá xita cananeo tjíijyo nichjin 'kia ya i'nde rakiòo. 7 Yaá
ijndáa tsatsíjen-la Jè ra Tíjnakon Ki'ta jè Abram nga kitsò-la: «Jñá
xita tje-lì tsja-la jè i'nde rakìi.»

'Kiaá jè Abram tsikínda jngo chrjó najo nga kijtsexkón Jè ra
Tíjnakon Ki'ta, ta ngatjì-la nga yaá ijndáa tsatsíjen-la. 8 Akjòn kijì ya
chrjangi 'tse i'nde ñánda bitjokátji-ni tsá'bí 'tse naxindá'ñó Betel, ko
yaá ijndáa tsakájna ni'ya-la ra 'tse chrjoba cho, jè naxindá'ñó Betel
yaá kjijna ñánda kàtjì-ni tsá'bí ko jè naxindá'ñó Hai yaá kjijna ñánda
bitjokátji-ni tsá'bí. Ya i'nde rakiòo tsikínda jngo isa chrjó najo nga
kijtsexkón jè 'í-la Jè ra Tíjnakon Ki'ta. 9 'Kiaá jè Abram chiì chibaà
kijì isa, ya kìxi-la i'nde ra 'mì Neguev.

Jè Abram ijchò kiijyo ya naxindá-je Egipto

10 Jè nichjin 'kia 'ñó kjokjinchrá ya kótíjngo i'nde rakiòo, jè
Abram yaá kiìkijna chiba nichjin ya naxindá-je Egipto, ta ngatjì-la
nimé tsajmì tjín ra kjine ya i'nde ñánda tjíijyo. 11 'Kia nga ijye
inchibijchó chraña ya nangi 'tse naxindá-je Egipto, jè Abram kitsó-la
jè Sarai ra chjoón-la ma: «Be-náa nga ji-ní jngo chjoón ra bato 'ñó
nda 'ki, 12 'kia nga ske-lì jñà xita egipcio, kitso-ní: “Chjoón-laá ma”
ko sii'ken-na ra 'an ko ra ji siíkíjnakoòn-lì. 13 Ko'sín tjási nga jií mi
chjoón tichjaa, mé-ni nga mìkì mé siìko-na jñà xita ingie ko mé-ni
nga mì tsa ta ngatjì tsaji-ni nga sii'ken-na.»

14 Ko 'koaá'sín kjomà 'kia nga jè Abram ijchò ya naxindá-je
Egipto, jñà xita egipcio kijtseè nga jè Sarai batoó 'ñó nda 'ki.
15 Ti'koaá kijtse-tse jñà xitaxá tjen'ta-la faraón, ko tsi'kénajmí-la nga
jè chjoón rakìi batoó 'ñó nda 'ki, 'kiaá kiìko ya ni'ya masen ñánda
tíjna jè faraón.

16 Ra ta ngatjì 'tse Sarai jè Abram ndaá kinisin-la, ki'tsí-la forrè,
nchraja, búrró, cho káto í'tsin ko chi'nda'ñó ra íchjín ko íchjá. 17 Ta
ngatjì 'tseé-ni Sarai, nga Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsja'chin-la jè faraón
ko kónga'tsì xita xákjín, nga kjín skoya tjín-ni 'chin-kjan ra ki'se-la.

18 'Koą́ á ma-ni jè faraón isìkasén 'én-lą nga katanchrabá jè Abram,
nga kitsò-lą: «Mé-ni kǫ'sín inìkǫ-náą. Mé-ni nga mìkì tsi'kénąjmí
kìxį-náą nga jè chjǫón rąkìį chjǫón-li ma. 19 Mé-ni kǫ'sín tsi'kín-ná:
Chjǫón ndichjaà ma. Kjąmeé iskábé nga chjǫón-ną kí'siaąn. Tíjna
įjndíį jè chjǫón-li, ichjíbé-ni kǫ tìkǫ-ni!»
20 'Kiąá jè faraón kitsjá-lą kjǫhixį jñà xįtą-lą nga katabachrjejin
yą nąxįndá-je Egipto, jè Abram kǫ jè chjǫón-lą kǫ kónga'tsì mé ra
tjín-lą.

Jè Abram kǫ jè Lot bincha'tàxìn-lą xákjín

13 'Kią nga jè Abram itjokajin yą nąxįndá-je Egipto, nga tsáfa
india-ni yą į'nde 'tsę Neguev, kǫ jè chjǫón-lą kǫ jè Lot ra ti
xákjín ma, tį'koą́ á kììkǫ́-tse nga'tsì mé tsajmì ra tjín-lą. 2 Jè Abram
batoó kjonchįná, ta ngątjì-lą kjín chǫ ki'se-lą, kǫ batoó ki'se-lą tsajmì
ra ngi kįchą sinè kǫ ra kįchą chroba. 3 Yąá įjndáą inchrabà-ni nga
chìì chibaà tsáfa-ni nga ijchò india-ni yą nąxįndá'ñó ra 'mì Betel, kó
ra ijchò yą į'nde ñándą tsikitsąjna ítjòn, yą masen-lą ñándą tjíijyo
nąxįndá'ñó ra 'mì Betel kǫ ra 'mì Hai, 4 yą į'nde ñándą-nioǫ ąsa
tsikínda ítjòn jngo chrjó nąjǫ jè Abram, yą ñándą kijtsexkón jè 'í-lą
Jè ra Tíjnakon Ki'ta.
5 Tį'koą́ á jè Lot kjonchįná-tse ra jè koni jè Abram ra tsini-lą ma,
kjín forrè kǫ nchrąją ki'se-lą, kǫ xįtą ra yą tąña tsikitsąjnakǫ ra
tsikìtsąya ni'ya chrjǫbą chǫ. 6 Kǫ yą į'nde ñándą nga ijchokíijyo mìkì
nda chóya-lą jñà ndįjyį ra bakjèn chǫ-lą, ta ngątjì-lą ngą 'ñó kjín
ma-ni chǫ ra tjín-lą nga jngó jngóǫ. 7 Kǫ jñà chjįngǫ chǫ-lą Abram
iskajàn-kjo-ní kǫ jñà chjįngǫ chǫ-lą Lot. Tį'koą́ á jè nįchjin 'kią, yą́á
tjítsąhijyo-tse įjndáą jñà xįtą cananeo kǫ jñà xįtą ferezeo.
8 'Kiąá jè Abram kitsò-lą jè Lot: «Mìkì nda tjín-jìn nga tį jién
kįxkànkjo-né; kǫ nį jñà chjįngǫ chǫ-ną kǫ jñà chjįngǫ chǫ-lì, ngą
xàngięé meé. 9 Tsi'ndé isa nangi nga ma chjáajin. Ta kįncha'taxìn
kjǫnda-lá xàngięé. Tsa yą 'kín yą nangi ra kjijna yą ngaskoán-ná, ra
'ąn, yą́á kjiáąn yą nangi ra kjijna yą ngakìxį-ná, kǫ tsa yą 'kín yą
nangi ra kjijna yą ngakìxį-ná, ra 'ąn yą́á kjiáąn yą nangi ra kjijna yą
ngaskoán-ná.»
10 Jè Lot iskotsíjeén kótíjngo yą įjnchą 'tsę xąngá-ję ra 'mì Jordán,
kǫ kijtseè nga skanda yą nąxįndá įtsé ra 'mì Zoar batoó xkén'nde koni
'sín 'ki yą į'nde ñándą tjítję yá kǫ naxó ra 'tsę Jè ra Tíjnakon Ki'ta,
kjąmeé kǫ'sín chon kjòn koni 'sín chon yą nąxįndá-je Egipto. ('Kią

nga tɨkje síkjeesko Nainá yą naxɨndá'ñó Sodoma kǫ jè naxɨndá'ñó Gomorra.) 11 'Kiąá jè Lot iskábé kóo'ki ɨjnchą 'tsę xąngá-ję Jordán; kǫ kijí yą kìxɨ-lą ñándą bitjokátji-ni tsá'bí. 'Koąá'sín kjomà-ni nga jè Lot kǫ jè Abram tsincha'taxìn-lą xákjín. 12 Jè Abram takó yąá tsikijna isa yą nangi Canaán, kǫ jè Lot yąá kiìkijna yą naxɨndá'ñó ñándą nga ɨjnchą chon, kǫ yąá tsikínda ni'ya-lą ra chrjǫbą chǫ yą chraña'ta-lą naxɨndá'ñó ra 'mì Sodoma. 13 Tanga jñà nga'tsì xɨtą ra kitse yą Sodoma batoó 'cho 'sín kǫ batoó 'ñó síkato chɨbą-lą nga bátsjijé ą'ta 'tsę Jè ra Tíjnakon Ki'ta.

14 'Kią nga ijye tsasèn'taxìn jè Lot, Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsó-lą jè Abram: «Chjími'ngi ɨsén-lì kǫ nda kjòn chítsijin yą jngo tjandi ñándą tisìn, yą nga ijòn ngàchrjąngɨ-lą ɨsà'nde. 15 Ngą jè nangi ra tsijen-li, 'ąán tsja-lą kótíjngo, tsąji 'kín-lą kǫ 'tsęé kɨtsǫ-tse-lą jñà xɨtą tję-lì skanda ta mé nɨchjin-nioǫ. 16 'Ąán kǫ'sín 'siaąn nga 'ñó kjìn katama jñà xɨtą tję-lì koni jñà chijo ni'nde, koni 'sín nga mìkì yá ra ma-lą bíxkɨya jè chijo ni'nde, tɨ'koąá nɨyá ra ma kǫxkɨya-lą jñà xɨtą tję-lì. 17 ¡'Tin, nga tɨtjájmejín yą ɨ'nde rąkìɨ, kóo'ki nga ndajò kǫ kóo'ki nga tiyá, ngą jɨí tsja ijye-là!»

18 'Kiąá jè Abram tsikíxkóya jè ni'ya-lą ra chrjǫbą chǫ tjínda-ni kǫ yąá kiìkijna yą ɨ'nde ñándą tjín ítá 'tsę xɨtą ra 'mì Mamre, ra tíjna chraña'ta-lą naxɨndá Hebrón. Kǫ yąá ɨjndáą tsikínda jngo chrjó nąjǫ nga kijtsexkón Jè ra Tíjnakon Ki'ta.

'Kią nga jñà xɨtąxá ítjòn iskajànkjò

14 Jè nɨchjin 'kią nga jè Amrafel xɨtąxá ítjòn tíjna yą naxɨndá-je ra 'mì Sinar, kǫ jè Arioc xɨtąxá ítjòn tíjna yą naxɨndá-je ra 'mì Elasar, kǫ jè Quedorlaomer xɨtąxá ítjòn tíjna yą naxɨndá-je ra 'mì Elam kǫ jè Tidal xɨtąxá ítjòn tíjna yą naxɨndá-je ra 'mì Goim, 2 jñà xɨtąxá ítjòn ingie, kjǫjchán tsikí'tsią-lą kǫ jè Bera ra xɨtąxá ítjòn tíjna-lą yą naxɨndá'ñó ra 'mì Sodoma, kǫ jè Birsa ra xɨtąxá ítjòn tíjna-lą yą naxɨndá'ñó ra 'mì Gomorra, kǫ jè Sinab ra xɨtąxá ítjòn tíjna-lą yą naxɨndá'ñó ra 'mì Adma, kǫ jè Semeber ra xɨtąxá ítjòn tíjna-lą yą naxɨndá'ñó ra 'mì Zeboim kǫ jè xɨtąxá ítjòn ra tíjna yą naxɨndá ɨtsé ra 'mì Bela ra tɨ'koąá Zoar 'mì-tse. 3 Jñà nga 'òn xɨtąxá ítjòn ingie yąá tsikìtsąjtín yą ɨjnchą ra 'mì Sidim, ñándą tíjna jè Ndáchikon[a] Jnchra. 4 Kjo tejò nó tjín-ni nga jè tíbatéxoma-lą jè xɨtąxá

[a] **14:3** Jè Ndáchikon Jnchra, tɨ'koąá Ndáchikon Mi'keèn 'mì-tse.

ítjòn ra 'mì Quedorlaomer. Kǫ 'kią nga ijchò ra tejàn nó kjǫjchán tsikí'tsią-lą nga mìkì tį nda isiìtjasòn-lą. 5 'Kią nga ijchò te ijòn nó, jè xįtąxá ítjòn ra 'mì Quedorlaomer kǫ jñà xįtąxá ítjòn ra yą kjiijtakǫ, kijí yą į'nde ra 'mì Astarot Karnaim, kǫ jñá isikijne-lą xįtą refaíta, kǫ jñà xįtą zuzita yą į'nde ra 'mì Ham, kǫ jñà xįtą emita yą į'nde ra 'mì Save-quiriataim, 6 kǫ jñà xįtą horeo yą nindo 'tsę Seir kǫ tsaatjįngi-lą skanda yą ijnchą 'tsę Parán ra kjijna'tachraña-lą yą ñándą į'nde kixì. 7 'Kią nga tsáfa-nì jè Quedorlaomer kǫ jñà ra yą kjiijtakǫ, 'jiì yą į'nde ra 'mì En-mispat ra tį'koąá Cades 'mì. Kǫ isìkitsóñà ijye nga'tsì ra isakò-lą yą nąxįndá-je 'tsę xįtą amalecita, kǫ tį'koąá tį'sín isìkǫ-tse jñà xįtą amorreo, jñà ra tjítsąhijyo yą į'nde ra 'mì Hazezontamar.

8–9 'Kiąá jñà xįtąxá ítjòn 'tsę nąxįndá'ñó Sodoma, ra 'tsę Gomorra, ra 'tsę Adma, ra 'tsę Zeboim kǫ jè xįtąxá ítjòn ra 'tsę Bela ra tį'koąá Zoar 'mì-tse, yąá kijì yą ijnchą 'tsę Sidim. Jñà nga 'òn xįtąxá ítjòn ingie iskajàn-kǫo kǫ jñà nga ijòn xįtąxá ítjòn ra ki'mì, Quedorlaomer ra yą 'tsę Elam, jè Tidal ra yą 'tsę Goim, jè Amrafel ra yą 'tsę Sinar kǫ jè Arioc ra yą 'tsę Elasar. 10 Yą kótíjngo ijnchą 'tsę Sidim kjín ngąjǫ tį'xá ñándą inchaxkó xicha-lą ndátí, kǫ 'kią nga jaachinga jñà xįtąxá ítjòn 'tsę Sodoma kǫ 'tsę Gomorra yąá iskatsaya jñà ngąjǫ ingio. Kǫ jñà xįtąxá ítjòn riì'nga yąá kijì yą ndichikon ján.

11 Jñà ra isikijne iskábé tsjeé nga'tsì tsajmì ra ma chine kǫ jñà tsajmì ra 'ñó chjí-lą ra tjín yą Sodoma kǫ Gomorra kǫ ąkjòn kijì-ni yą ijndáą. 12 Kǫ jè Lot ra ti xákjín Abram, ra tíjna yą Sodoma, tį'koąá kjǫ'ñó kiìkǫ-tse kǫ kónga'tsì jñà tsajmì ra tjín-lą.

Jè Abram iskajàntjì jè Lot

13 Tanga jngo xįtą ra kjomà jaachinga, kijì nga kií'kénąjmí-lą jè Abram ra xįtą hebreo, ra tísíjchá ijo-lą yą į'nde ñándą tjín ítá ra 'tsę Mamre ra xįtą amorreo, kǫ jè Mamre 'ndsęé kjomà ra 'mì Escol kǫ jè ra 'mì Aner, jñà xįtą ingio yąá fì'ta-lą jè Abram.

14 'Kią nga kií'nchré jè Abram nga jè ti xákjín kjǫ'ñó ró kiìkǫ-tse xįtą, tsikíjtín xįtą chį'nda-lą ra tsijen xá iskotá'yá-ni nga fì kjǫjchán, jñà ra yą kitsin yą ni'ya-lą, ma-lą tsa jàn sindǫ kǫ chrjo'òn-jàn ta nga'tsiòǫ. Kǫ kijìtjįngi-lą jñà xįtąxá ítjòn ingie skanda yą į'nde 'tsę Dan. 15 'Kią nga ijye kjojñò, jè Abram kǫ jñà xįtą chį'nda-lą ta kjoą ndįtǫn kjón-ni nga ijchokane nga iskajàn-kǫ jñà xįtąxá ítjòn kǫ tsaatjįngi-lą skanda yą į'nde 'tsę Hoba jè ra yą kjijna 'kią nga ijye bateè yą nąxįndá'ñó Damasco. 16 Kǫ itja'án ijyeè-ilą jñà nga'tsì

tsajmì-la. 'Koaá'sín jè Abram isíkíjnandií-ni jè Lot ra ti xákjín ma, ko itjábé-la jñà tsajmì ra chja'nda, ti'koaá isíkítsajnandií-ni jñà íchjín ko jñà xita riì'nga.

Jè Melquisedec isìchikon'tin jè Abram

17 'Kia nga ijye tsáfa-ni Abram, nga ijye isikijne-la nga iskajàn-ko jè xitaxá ítjòn ra 'mì Quedorlaomer ko xitaxá ítjòn ra ya kjiijtako, jè xitaxá ítjòn 'tse Sodoma kií'ká india-ní ya ijncha 'tse Save, ra ti'koaá Ijncha 'tse Xitaxá Ítjòn 'mì-tse. 18 Ti'koaá jè Melquisedec ra xitaxá ítjòn tíjna ya naxindá ra 'mì Salem, ko jé ma na'mì 'tse Nainá ra 'Ñó 'Nga Tíjna, tsachrje tsajmì ra ma chine ko ndá-xán totséjé. 19 Ko isìchikon'tiìn jè Abram nga kitsò-la:

«Katasíchikon'tin-li jè Nainá ra 'Ñó 'Nga Tíjna,
Jè ra iskosòn-la nga tsikínda jè ngajmi ko jè nangi.
20 Tse kjonda kata'se-la jè Nainá ra 'Ñó 'Nga Tíjna
Jè ra ko'sín ki'sìn nga inikijne-la jñà xita ra jtike-lì.»

'Kiaá jè Abram kitsjá-la jè Melquisedec jngo-yá ra teya ta nga'tsì tsajmì ra tsja'án. 21 Akjòn 'kiaá jè xitaxá ítjòn 'tse Sodoma kitsò-la jè Abram:

—'Tií-ná jñà xita-na ra itja'án-lì ko tsaji 'tìn-la jñà nga'tsì tsajmì.

22 Tanga jè Abram kitsó-la:

—Ijyeé kítsja kìxi-la 'én-na jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta jè ra 'Ñó 'Nga Tíjna jè ra iskosòn-la nga tsikínda jè ngajmi ko jè nangi, 23 nga nimé ra skábée ra tsaji ma, ni itsé nachjón ko nijngo na'ñó xoxín-la xajté, mé-ni nga mì sí-ni: 'Aán ísinchináa jè Abram. 24 Nimé ra mejèn-na ra 'an, ta koma 'saá-ni jñà tsajmì ra ijye iskine jñà xita chi'nda-na, ko katakjábé jè ra bako-la jñà xita ra tsakáhijtako-na, jè ra 'mì Aner, ra 'mì Escol ko ra 'mì Mamre.

Nainá bí'ñó jngo kjoa ko jè Abram

15 'Kia nga ijye tsato kjoa ingio, Jè ra Tíjnakon Ki'ta kiìchja-la jè Abram koni tsa nijñá tí'bì-la, nga kitsò-la:

—Ji Abram, ki ta chjàn skon-jìn, 'an-náa ra nda kjòn tjíkonda-la kjobinachon-lì, ko batoó tse tjín-ni jè kjotjò ra ijye tjínda-na nga tsja-la.

2–3 Tanga jè Abram kitsó-la:

—Na̱'ìn ra Tìjnakon Ki'ti. Mé chjí-la̱ kjo̱tjò ra 'ki̱í-náa̱. Sisiìn 'yi nga tsìn-na i̱xti. Koni 'sín kjè sa jngo i'ndí 'bì-náa̱, 'tse̱é-la ki̱tso̱ ijye-la̱ nga'tsì tsajmì ra tjín-na jè Eliezer ra xi̱ta̱ Damasco, jè ra chi̱'nda ítjòn-na̱ ra nga̱tsja ijye tsajmì ra tjín-na. [4] Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsó-la̱:

—Mì tsa jè-jìn ra 'tse̱ ki̱tso̱-la̱ jñà nga'tsì tsajmì ra tjín-li, jè ra ngi i'ndí-lì jé-ní ra 'tse̱ ki̱tso̱-la̱.

[5] 'Kia̱á Jè ra Tíjnakon Ki'ta tsachrje jè Abram ya̱ ndi̱tsiaán, nga kitsò-la̱:

—Nda chítsijin ya̱ i'ngaá, ko̱ tìxki̱yi jñà nitse, tsa ji̱ ra ko̱ma ko̱xki̱ya-lì. Nga̱ 'koa̱á'sín bato 'ñó kjìn ko̱ma xi̱ta̱ tje̱-lì koni jñà nitse.

[6] Jè Abram nda kjón kjokjiín-la̱ a̱'ta 'tse̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta, 'koa̱á ma-ni nga ko̱'sín kjomà kinda̱ kjoa̱makjiín-la̱ nga ko̱'sín kitsò-la̱ Nainá nga xi̱ta̱ kìxi̱-ní. [7] Ko̱ kitsó isa-la̱:

—'A̱án-náa̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta, ra tsachrjekajin-lì ya̱ na̱xi̱ndá'ñó 'tse̱ Ur ya̱ i̱'nde-la̱ xi̱ta̱ caldeo, mé-ni nga ma tsa̱ji 'kín-la̱ nangi ra̱kìi̱.

[8] Ko̱ jè Abram kitsó-ni:

—Tanga Na̱'ìn ra Tìjnakon Ki'ti, kó'sín ko̱ma ske-naa̱ tsa kìxi̱ kiti kjoa̱ nga 'a̱n tjábé-na jè i̱'nde ra̱kìi̱. [9] Ko̱ jè Nainá kitsó-ní:

—Nchrabáko̱ jngo-ná nchra̱ja̱ i'ndí, ko̱ jngo tíndsó chjo̱ón, ko̱ jngo forrè i'ndí, ra jàn nó tjín-la̱ nga jngó jngó, ko̱ ti̱'koa̱á jngo-tse tjo̱ni̱ña̱ i̱tsé ko̱ jngo ra isa̱ tse 'kioo̱.

[10] Jè Abram 'jiìkó-la̱ jñà cho̱ ingie jè Nainá, jòya ki'sìn nga'tsiò̱o nga jngó jngó, ko̱ isíkíijyo ko'án xákjín, tanga jñà tjo̱ni̱ña̱ mì tsa isìjòya-jìn. [11] Ko̱ jñà níké 'jiìtjíngi-la̱ jñà ijo-la̱ cho̱ ra ini'ken, tanga jè

Abram tsikíxkón-la. 12 'Kia nga ijye mejèn tíkatjì tsá'bí, jè Abram 'ñó
inchrabà-la nijñá, ngi isijnafé-ní. Ta kjoa ndito kjòn-ní nga kjojñò
kjonitjen ko taxki 'ñó itsakjòn. 13 'Kiaá Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsò-la:

—'Koaá xin kìxi-la nga jñà xita tje-lì yaá kítsahijyo jngo i'nde ra
mì tsa 'tse-jìn, ko chi'nda'ñó koma ya ijndáa, ko ijòn sindo nó siìkjiín
kjohi'in nga jchaton. 14 Tanga 'aán tsja-la kjohi'in jè naxindá-je ra
chi'nda'ñó-la 'siin, ko 'kia nga ijye siìkjiín kjohi'in jñà xita tje-lì,
kítsahijyondií-ni ko tseé kjoanchiná 'se-la. 15 Tanga ra ji, 'nchán kiyí
'kia nga ijye kojchíngi, ko yaá sii'nde'tà-la ñándа tjíi'nde jñà xita
jchínga-lì. 16 Ko skanda 'kiaá kijchò ra ma-ni ijòn tje 'tse xita ra 'sa
'se, nga koaáfa india-ni ya ijndíi, nga takó kjè tsa batonè-la chiba-la
jñà kjoa'cho ra inchi'sín jñà xita amorreo.

17 'Kia nga ijye iskatjì tsá'bí ko ijye kjojñò, tsatsíjen jngo ngajá ra
tíbitjo xóxó-la ni'ndi ko jngo ínicha ra tjísko ni'í tsá'bajin masen-la
jñà ijo-la cho ra kitiyá. 18 Jè nichjin rakiòo Jè ra Tíjnakon Ki'ta
tsikí'ñó jngo kjoa ko jè Abram, nga kitsò-la:

—Jñá xita tje-lì tsja-la jè nangi rakìi, ma'tsia kjòn-ni ya xangá-je
'tse naxindá-je Egipto skanda ya xangá-je Éufrates. 19 Jñà nangi ra
chja'nda jñà xita ceneo, xita cenezeo, xita cadmoneo, 20 xita heteo,
xita ferezeo, xita refaíta, 21 xita amorreo, xita cananeo, xita gergeseo
ko jñà xita jebuseo.

Jngo i'ndí ki'se-la chjoón ra 'mì Agar ra 'tse Abram

16 Jè Sarai mìkì ma tí'se-la ixti ra 'tse Abram, tanga jngo chjoón
chi'nda'ñó tíjna-la ra 'mì Agar ra ya 'tse naxindá-je Egipto.
2 'Kiaá jè Sarai kitsò-la jè Abram:

—Koni 'sín tjì'yi, Jè ra Tíjnakon Ki'ta mìkì títsjá'nde-na nga ma
tí'se-na ixti, 'koaá'sín síjé-là nga tsjajnaxkókii jè chjoón chi'nda-na
Agar, tsa kií nichjin-ni nga a'ta 'tse koma 'se-na ixti.

Jè Abram kjokjiín-la koni 'sín kitsò-la jè Sarai. 3 'Kiaá jè Sarai
iskábé jè Agar ra chjoón chi'nda'ñó-la ma, ra chjoón egipcia, nga
isìngatsja jè Abram koni tsa chjoón-la, 'kia nga ijye tjín-ni te nó nga
inchisíjchá ijo-la ya nangi Canaán. 4 Jè Abram tsakjajnaxkókoò jè
Agar, ko akjòn isìhi'ma-la i'ndí, tanga 'kia nga kijtse nga ko'sín 'ki,
tsikí'tsia-ní nga tsachrjengi jè chjoón ni-la. 5 'Kiaá jè Sarai kitsò-la jè
Abram:

—¡Ta kjoa tsajií-ni nga jè Agar bachrjengi-na! 'Aán kítsja sabà-là
koni tsa chjoón-li katama, ko 'ndi-ni nga ijye 'se jngo-la i'ndí 'choó

kotsíjenjnó-na. Jè ra Tíjnakon Ki'ta katabíndajín-ná, yá ra tjín-la jé, a ji-ní o ra 'an-ná.

6 'Kiaá jè Abram kitsò-la Sarai:

—Jií ra 'ya-ni kó'sín nikii nga chjoón chi'nda-lì ma, ko'sín tikii koni 'sín sasén-lì.

'Kiaá jè Sarai tsikí'tsia nga kijtseton, kóonda nga jaachinga jè Agar. 7 Tanga jè ìkjalì-la Jè ra Tíjnakon Ki'ta yaá iskajin ya ñánda títjo nandá ya i'nde kixì, ya kìxi-la ndiyá 'tse i'nde Shur. 8 Ko iskonangi-la nga kitsò-la:

—Agar, ra chjoón chi'nda-la Sarai mi, ñánda kanchrabá-ni ko ñánda tji'mi.

Ko jè Agar kitsò-ní:

—Jé chjoón ni-na Sarai tífáachinga-la.

9 'Kiaá jè ìkjalì-la Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsò isa-la:

—Taáfa'ta india-la jè chjoón ni-lì, ko nda kjòn tiitjasòn ijye-la ta mé ra kii'tin-lì.

10 Ti'koaá kitsó isa-la jè ìkjalì-la Jè ra Tíjnakon Ki'ta:

«Sikjínya-ná jñà xita tje-lì,
Skanda mìkì yá ra ma koxkiya-la ta ngatjì-la kjín jchán koma.
11 Kitsó isa-la: Jè i'ndí ra tjíhi'ma-li i'ndí 'xin-ní,
Ko Ismael kí'ta 'í-la,
Nga Jè ra Tíjnakon Ki'ta ijyeé tíbe jè kjohi'in ra tjinikjiín.
12 'Koaá'sín 'ki koma koni tsa jngo cho ra kjè sa ma'ndé,
Ta nga'tsí xita kítsa'ta-la nga skajàn-ko,
ko ti'koaá ra jè, 'koaà ti'sín skajàn-ko-tse ta nga'tsì xita,
Tanga kíjna táhijín-ní ya ñánda nga jè bako-la
Ni'sín jñà 'ndse mìkì tjíjngo ikon.»

13 Koni 'sín jè Agar tsakákonajmí Jè ra Tíjnakon Ki'ta, kiìchja 'í-la nga kitsò-la: «Jií-ni jè Nainá ra kotsíjen-na», nga kitsò ya ajin inìma-la: «Jè Nainá kabeé-na ko takó tíjnakon-ná.» 14 'Koaá ma-ni nga jè ngajo nandá rakiòo ko'sín tsikí'ta 'í-la:

«Ngajo nandá 'tse Jè ra Tíjnakon ko ra Kotsíjen-na.» Jè ngajo nandá rakìi yaá tíjna'ncho masen-la i'nde ra 'mì Cades ko ra 'mì Bered.

15 Ko jè Agar kitsiìn jngo-la i'ndí 'xin ra 'tse Abram; ko jè Abram, Ismael tsikí'ta 'í-la. 16 Jè Abram ijòn-kan ko jon nó tjín-la, 'kia nga jè Agar kitsin-la jè i'ndí ra Ismael tsikí'ta 'í-la.

Jè kjoa ra tsikí'ñó jè Nainá ko jè Abraham

17 Jè Abram ijòn-kan ko chrjo'òn ijòn nó tjín-la 'kia nga tsatsíjen
india-ila Jè ra Tíjnakon Ki'ta nga kitsò-la:
—'Aán-ná Nainá ra tjín ijye-na ta mé nga'ñó-ni; nda tijchí ijo-li ya
ngixkoàan ko ngi xita kìxi katami. 2 Ko ra 'an jngo kjoa kí'ñóko-là,
'koaá'sín 'siaan nga 'ñó kjìn koma xita tje-lì.
3 'Kiaá jè Abram tsasèn-xkó'nchi-niñanè isén-la skanda ya a'ta
nangi, 'koaá-la chiba-la nga jè Nainá títsò isa-la:
4 —Jé kjoa rakìi ra tíbí'ñóko-là: 'Ñó kjìn naxindá i'i ra ji komi
na'ìn-la. 5 Ko mì tsa ti Abram[a] 'kín isa-lì, 'ndi 'ndi-ni Abraham[b]
'kín-lì, ijyeé ko'sín kásíkíjna-là nga 'ñó kjìn naxindá i'i tjín-ni ra
ji komi na'ìn-la. 6 'Aán ko'sín 'siaan nga bato 'ñó kjìn katama xita
tje-lì, nga a'ta tsajií kjinchrabà-ni jñà ra xitaxá ítjòn koma ko jñà
ra naxindá i'i. 7 Ko jngo kjoa síkíjnatja'tsian ra bí'ñóko-là ra ji ko
ra 'an, ko 'koaá'sín sikó nga'tsì xita tje-lì ra 'sa nchrabá, nga 'aán
koma Nainá-lì ko jè Nainá-la xita tje-lì. 8 Jií tsja-là ko jñà xita tje-lì
kóo'ki nangi 'tse Canaán, ñándà nga tijni 'ndi-ni, nga ngi 'tseé kitso-la
skanda ta mé nichjin-nioo; ko 'aán koma Nainá-la xita ingie.
9 Jè Nainá kitsó isa-la jè Abraham:
—Tanga jií bako-lì siìtjasìn jè kjoa ra tíbí'ñóko-là, ko nga'tsì xita
tje-lì ra 'sa jtsín ra taña kojchákjo. 10 Jé kjoa rakìi ra bí'ñóko-no
ko tjínè-la nga siìtjasòn nga'tsì xita tje-lì; nga'tsì ra 'xin ra ya
kítsajnajin-no tjínè-la nga si'ta chiba nga jtítji-la. 11 'Koaá'sín jtítji-la
jè chrjoba sko ijo 'xin-la ra 'xin, ko jé rakioò kokòn-chiba jè kjoa
ra tíbí'ñóko-no ra 'an. 12 'Ndi kjòn ko'tsia-nì ko skanda ta mé
nichjin-nioo, nga nga'tsì ra 'xin tjíné-la nga ko'sín si'ta chiba 'kia
nga ijye tjín-la jin nichjin nga jtsín, ti'koaá jñà ixti xó ra 'xin ra jtsín
ya ni'ya-no, ko jñà chi'nda'ñó ra tsinda-la jñà xita ra xìn i'nde-la
ra mì tsa xita tje-lì ma. 13 'Koaá'sín tjínè-la nga si'ta chiba ijye, nga
nijngo ra koto. 'Koaá'sín jè kjoa ra bí'ñóko-là sijna'ta chiba ya ijo-no
koni jngo kjoa ra tíbí'ñóko-no skanda ta mé nichjin-nioo. 14 Tanga
jè xita 'xin ra mìkì si'ta chiba ijo 'xin-la, jè xita rakioò tjínè-la nga

---

[a] **17:5** *Abram* 'Í ra tsò-ni 'kia nga 'én hebreo: Apá ra 'nga tíjna.

[b] **17:5** *Abraham* 'Í ra tsò-ni 'kia nga 'én hebreo: Na'ìn-la xita ra bato 'ñó kjìn ma-ni.

katanachrjekajin ya ajin naxindá-no, ta ngatjì-la tíbatonè-la jè kjoa ra tíbí'ñókǫ-no.

15 Jè Nainá ti'koaá kitsó-tse-la jè Abraham:

—Jè chjoón-li mì tsa ti Sarai 'kín-tse-ni. Lí ma'tsia-ni 'ndi-ni nga Sara 'kín. 16 'An sichíkon'tin-ná, kǫ tsjaá jngo-la i'ndí 'xin ra a'ta 'tse kjinchrabà-nì; jon, 'koaá'sín sichíkon'tiaan, kǫ jé kǫma na-la ra kjìn naxindá i'i; kǫ jñà xita tje-la xitaxá ítjòn kíijyo-la jñà naxindá.

17 'Kiaá jè Abraham tsasèn-xkó'nchi-niñanè isén-la skanda ya a'ta nangi, kǫ ta tsijnòke-ní, kǫ kitsò ya ajin inìma-la. «A kǫmaá jngo xita ra ijye tjín-la jngo sindǫ nó nga apá kǫma. Kǫ jè Sara, a kǫmaá 'se jngo-la i'ndí nga ijye ijòn-kan kǫ te nó tjín-la.»

18 'Kiaá jè Abraham kitsò-la jè Nainá:

—¡Mé-la ta nda-ni tsa jè Ismael ya katamajchájin jè kjoanichikon'tin-lì!

19 Kǫ jè Nainá kitsó-la:

—Ngi kjǫhixií ra kǫxin-là jè chjoón-li Sara jngo i'ndí 'xin ra ngi tsaji jtsín-la, ra ji 'koaá'sín ki'ta 'í-la nga Isaac[a] 'kín; kǫ jè, nda kjón siìkìxiya jè kjoa ra tíbí'ñókǫ-là nga katasijna i'nde kǫ jñà xita tje-la skanda ta mé nichjin-nioǫ. 20 Ra a'ta 'tse jè Ismael, ti'koaá ijyeè ka'nchrè-là, ti'koaá sichíkon'tin-ná, 'koaá'sín 'siaan nga kjìn ixti kata'se-la kǫ katamakjìnya xita tje-la, kǫ jè Ismael, jé kǫma na'ìn-la tejò xita ítjòn ra 'ñó kítsajna nga kǫtèxoma-la naxindá, kǫ a'ta 'tsé kjinchrabà jngo-ni naxindá ra 'ñó je kǫma. 21 Tanga 'koaá'sín sìkíjnaa jè kjoa ra tsikí'ñókǫ-là ra kǫ Isaac, jè i'ndí 'xin ra tsaji ra jè Sara jtsín-la 'ndi inó ján, ra tijè-ni nichjin rakìi.

22 'Kia nga jè Nainá ijye tsakákǫnajmí jè Abraham, tsasèn'taxín-ni ya ijndáa nga itsjimíjin-ni. 23 Tijé-ni nichjin, jè Abraham tsikí'ta chiba jè Ismael ra i'ndí-la ma nga tsatetji-la, kǫ ti'koaá tsikí'ta chiba-tse jñà nga'tsì xita chi'nda-la ra ya kitsin ni'ya-la, kǫ jñà xita ra tsatse tǫn-ni. Nga'tsì jñà xita ra tjíijyo ya ni'ya-la ra síxá-la, isi'ta chibaá-tse ya chrjoba skǫ ijo 'xin-la, koni 'sín jè Nainá tsikí'tin jè Abraham. 24–25 Jè Abraham ijyeè tjín-la ijòn-kan kǫ chrjo'òn ijòn nó, kǫ jè Ismael ra i'ndí-la ma ijyeé tejàn nó tjín-la 'kia nga kititji-la jè chrjoba skǫ ijo 'xin-la. 26 Tijé-ni nichjin kititji chrjoba skǫ ijo 'xin-la jè Abraham kǫ jè Ismael ra i'ndí-la ma. 27 Kǫ nga'tsì xita íchjá ra

---

[a] **17:19** *Isaac* Jè 'í ra Isaac tsò, 'kia nga 'én hebreo, kjoabijnochaá tsò-ni.

tjítsa̱hijyo ya̱ ni'ya-la̱, jñà ra ya̱ kitsin, ko̱ jñà ra tsatse to̱n-ni ta̱ñaá kititji-tse-la̱.

Kó'sín jè Nainá tsjá kìxi̱ 'én-la̱ nga jè Abraham 'se̱ jngo-la̱ i'ndí

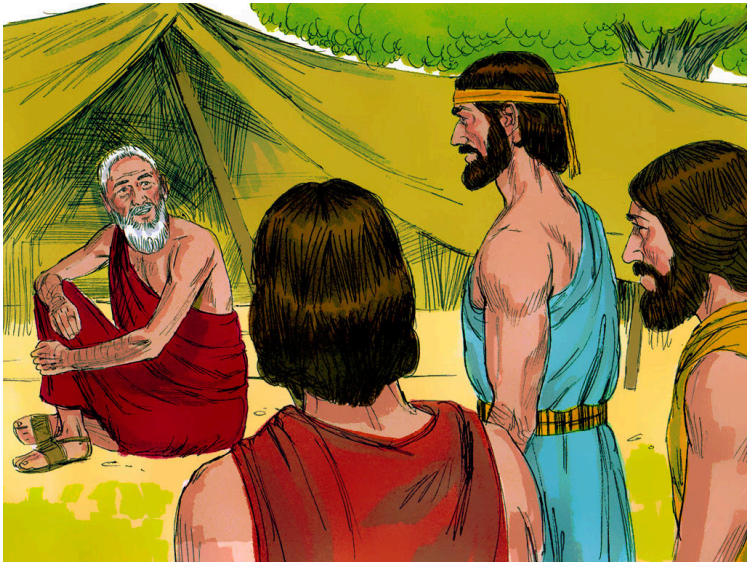
18 Ra ma a̱skan-ni jè Abraham tsatsíjen-la̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta ya̱ i̱'nde ñándа̱ tjín ítá 'tse̱ xi̱ta̱ ra 'mì Mamre, 'kia̱ kjòn chi̱ba̱-la̱ tíjnajto xo̱tjo̱ba̱ ni'ya-la̱ jè Abraham, 'kia̱ nga masen ni̱chjin nga 'ñó tsjè tíma ndabá. 2 Jè Abraham iskiítje̱n sko̱ ko̱ kijtse nga ti̱kjiá jàn xi̱ta̱ íchjá i̱ncha'ta chraña-la̱. 'Kia̱ nga kijtse, ndi̱to̱ón tsasítje̱n nga nda isìsin-la̱, ko̱ tsasèn-xkó'nchi-niñanè i̱sén-la̱ skanda ya̱ a̱'ta nangi nga kijtsexkón. 3 Ko̱ kitsò-la̱:

—Ji̱ Na̱'ìn, tsa ji̱ ra ko̱'sín matsja-lì jè ra a̱'ta tsa̱'a̱n, bitsá'ba-là nga kì ta chjàn 'mì ndi̱to̱n-ni. 4 Jchíñakjoa̱-là jngohíjta, ko̱'sín katafì'cha i̱tsé-no nandá mé-ni nga ma ki̱níjno-no jñà ndsa̱kò ko̱ a̱kjòn ti̱kjáya jngohíjta nga ti̱tsa̱'ngién ya̱ a̱ngi yá ra̱kiòo̱. 5 Í'ka kjòn-la̱ i̱tsé-no tsajmì jè ra ma chji̱ne̱e nga ko̱hìkon inìma̱-no, a̱kjòn 'kia̱ kongí-no; mé ta̱ nda chi̱ba̱-la̱ nga i̱ kabitjaa̱to-nájiòn 'a̱n ra chi̱'nda-no 'mì-ná.

Ko̱ ra jñà kitsò-ní:

—Nda tjín tsa'koa̱, ko̱'sín 'ti̱ìn tsa ji̱ ra ko̱'sín mejèn-lì.

6 'Kia̱á jè Abraham ra tsò ra ská-la̱ 'jaha'sen ya̱ ni'ya-la̱ ra 'tse̱ chrjo̱ba̱ cho̱ nga kitsò-la̱ Sara:

—¡Sasa kjón kǫ'tiin! Chjíbí tsa kan kilo chijo trigo, jè ra tsje kjòn ijncha, nda kjòn tindí kǫ akjòn tichjín ya ajin xó'bí.

7 Kǫ jè Abraham maachikon kjòn nga kijì ñándą tjíijyo jñà nchrąją, tsjahíjin jngo nchrąją i'ndí ra 'ñó nda 'ki, kǫ kitsjá-lą jè chi'nda-lą, kǫ jè chi'nda rąkìi jnąhijo kjón isì'ken nga tsikínda. 8 Kǫ ti'koąá iskábé-tse tsjín xiné kǫ tsjín nandá, kǫ jè nchrąją ra ijye kichjàn yąá tsikíijyo masen-lą jñà xitą ingio. Kǫ jè Abraham yąá tsikijnakǫ ya angi yá nga tsakjèn jñà xitą ingie.

9 Kǫ 'kiąá iskonangi-lą nga kitsò-lą:

—Ñándą tíjna Sara ra chjǫón-lì ma.

Kǫ jè Abraham kitsó-ní:

—Yąá tíjna'ya ni'ya ijndáą.

10 'Kiąá kitsò jngo jñà xitą íchjá ingio:

—'Ndi inó kjíi'tse india-là, kǫ jè chjǫón-li Sara jngo i'ndí sijna-lą. 'Koąá-lą chiba-lą jè Sara tí'nchré sẹn ya ajtǫn xǫtjǫbą ni'ya, ya aya í'tsin Abraham. 11 Jè Abraham kǫ jè Sara ijyeé 'ñó xitą jchínga, kǫ jè Sara ijyeé mìkì ti 'fiì-lą sá-lą. 12 Kǫ jè Sara ta tsijnokesii, kǫ kitsò: «A kǫmaá 'sẹ isa-na jè kjǫtsja nga ma 'sẹ jngo-na i'ndí, ngą ijyeè chjǫón jchínga-ná ra 'an kǫ jè 'xin-na ijyeè 'ñó xitą jchínga-tse.» 13 Tanga Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsó-lą jè Abraham:

—Mé-ni nga ta tímijnoke-ni jè Sara. A mí makjiìn-lą nga ma 'sẹ jngo-lą i'ndí ni'sín ijye 'ñó chjǫón jchínga. 14 A tjín jngo kjoą ra chjá tjín ra jè Nainá mìkì ma-lą 'sín. 'Ndi inó kjíi'tse india-là kǫ 'kią nga ijye kijchò nichjin rąkìi, jè Sara jngo i'ndí 'sẹ-lą.

15 'Kią nga kií'nchré jè Sara itsakjón-ní kǫ tsikí'ma-ní. 'Koąá ma-ni nga kitsò:

—Mì tsa kamijnokẹ-jiàąn.

Tanga Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsó-lą:

—Kabeé-là, nga kamijnocha-ní.

Abraham síjétjì a'ta 'tsẹ naxindá'ñó Sodoma

16 'Kiąá jñà xitą íchjá ingio tsinchakìxi-ni, kǫ kijì kìxi ya ndiyá 'tsẹ naxindá'ñó Sodoma. Kǫ jè Abraham tsakáhijtakǫ-ní koni 'sín nga kijì-ni jñà xitą ingio. 17 'Kiąá Jè ra Tíjnakon Ki'ta isíkítsjen nga kitsò: «A kí'ma-lą jè Abraham jè kjoą ra tíbítsjen-na nga 'siaąn, 18 ngą jé kǫma nąʼìn-lą jngo naxindá-je ra 'ñó je kǫ ra 'ñó kíjna. Ngą ijyeé kitsjá kìxi-lą 'én-ną nga a'ta 'tsẹé kjinchrabà-ni nga sichíkon'tiaąn nga'tsì naxindá i'i ra tjín ya isà'nde. 19 Ngą 'ąán xá kǫ'sín ítsjahíjin-na

mé-ni nga kɨ̈'tin-ni jñà ɨxti-la̱ ko̱ jñà xɨta̱ tje̱-la̱ nga katasíitjasòn jè ra 'a̱n ko̱kòn-yá-la̱ tɨ'koa̱á ko̱kata'sín ijye kjoa̱ ra nda tjín ko̱ ra kìxɨ tjín, mé-ni nga 'a̱n siitjásòn ijye-na jñà 'én ra ijye kítsja-la̱.»

20 'Koa̱á ma-ni Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsò-la̱:

—Ta nga̱tjì-la̱ jñà xɨta̱ 'tse̱ na̱xɨndá'ñó Sodoma ko̱ 'tse̱ Gomorra 'ñó kjìn kjoa̱'cho na'yá-la̱ ra a̱'ta 'tse̱, ko̱ jñà jé ra ɨnchibátsji tíbatonè-la̱ chɨba̱-la̱, 21 'ndɨ 'ndɨ-nɨ ya̱á jnchro tífikatsíjen-jén-la̱, mé-ni nga ske-naa̱ a 'én kìxɨ-ní nga jñà kjoa̱'cho-la̱ ijye tíbatonè-la̱ chɨba̱-la̱ koni 'sín ijye ki'mì-na; ko̱ tsa mì tsa ko̱'sín tjín-ni, ya̱á ske jnchro-na.

22 Jò xɨta̱ ingie itjojin-ni ya̱ ɨjndáa̱ ko̱ ya̱á kijì ya̱ Sodoma; tanga jè Abraham takó ya̱á síjna ya̱ ngixko̱n Jè ra Tíjnakon Ki'ta. 23 Jè Abraham tsasèn'tachraña isa-la̱ nga iskonangi-la̱ nga kitsò-la̱:

—A ta̱jngo sɨ̈kjeesòn-ní jñà xɨta̱ ra kìxɨ 'sín ko̱ jñà ra 'cho 'sín. 24 Tsa kɨi nɨchjin-ni ma icháte xɨta̱ ra nda 'sín ya̱ a̱jin na̱xɨndá, a takó sɨ̈kjeesòn-ní jè na̱xɨndá ra̱kiòo̱, a mí tsa sɨjchà'ta-la̱jɨ ta nga̱tjì-la̱ nga tsjachi jñà xɨta̱ ra ichán-te ma-nioo̱. 25 ¡'Koa̱á ma-na nga mì tsa ya̱ ta̱ña sɨ'ken-kjiɨ jñà xɨta̱ ra kìxɨ 'sín ko̱ jñà xɨta̱ ra 'cho 'sín, koni tsa ngásòn tjín-la̱ jé! Jɨ, ra xɨta̱xá ítjòn ra bindajín jé-la̱ nga'tsì xɨta̱ ɨsà'nde, a mì tsa ko̱'sín kíndajín-la̱jɨ nga jngó jngó koni 'sín tjín kjoa̱ ra ɨnchi'sín.

26 Ko̱ 'kia̱á Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsò-la̱:

—Tsa sa̱kò icháte-na ra xɨta̱ kìxɨ ya̱ a̱jin-la̱ na̱xɨndá Sodoma, sɨ̈jchá'ta ijyeè-la̱ nga'tsì ra títsa̱jna kótíjngo ya̱ ɨ'nde ra̱kìɨ ta nga̱tjì-la̱ nga tsjake̱ ra icháte.

27 Tanga jè Abraham tɨ'koa̱á tɨ kitsò indiaá-ɨla̱:

—Tɨijchaà'tà-ná nga bato táhijín tí'siaa̱n nga ko̱'sín tíchjà-là, nga̱ Nainá-ní ra jɨ, ko̱ ta chijo ni'nde-náa̱ ra 'a̱n. 28 Tsa kiì nɨchjin-ni ngi 'òn jchɨja'ta isa-la̱ nga ko̱ma icháte, a sɨ̈kjeesòn ijye-ní nga'tsì xɨta̱ na̱xɨndá tsa ta 'òn jchɨja'ta isa-la̱.

Ko̱ jè Nainá kitsó-ní:

—Tsa sa̱kò-na ra ichán 'òn xɨta̱ kìxɨ, mìkì sikjéesòn jiàa̱n.

29 Ko̱ kiìchja̱ india-ni jè Abraham:

—Ko̱ tsa kɨi nɨchjin-ni ta ichán xɨta̱ kìxɨ tjíijyo.

Kitsó Nainá:

—Mìkì sikjéesòn jè na̱xɨndá ta nga̱tjì-la̱ nga tsjake̱ jñà ra ichán.

30 Tanga jè Abraham tɨ'koa̱á tɨ kitsò ìjngoka̱à-ni:

—Bitsá'ba-là, kì ta chjàn majti-lì nga ta̱ si tí'sin-là, tsa kiì nɨchjin-ni ta katé xɨta̱ kìxɨ tjíijyo.

Kǫ jè Nainá kitsó india-lą jè Abraham:

—Mìkì sikjéesòn jè nąxįndá ta ngątjì-lą jñà xįtą kìxį ra katé ma-ni.

31 Kǫ jè Abraham india kiìchją isa:

—Jį Ną'ìn, batoó táhijín kitia nga kǫ'sín tíchjà-là, mé ra kǫma tsa ta kan xįtą kìxį sąkò-lì.

Kǫ jè Nainá kitsó-lą:

—Mìkì sikjéesòn jè nąxįndá ta ngątjì-lą jñà xįtą kìxį ra kan ma-ni.

32 Tį india kǫkitsò ngá-ni jè Abraham:

—'Tį̀n kjǫnda Ną'ìn, ki ta chjàn majti-li nga ìjngo 'ką kichjà isa-là kǫ mìkì tį sijtí isa-là 'ndį-nį, mé ra 'sį̀n, tsa ta te ma-ni ra xįtą kìxį sąkò-lì.

Kǫ jè Nainá kitsó-lą:

—Mìkì sikjéesòn jè nąxįndá ta ngątjì-lą jñà xįtą kìxį ra te ma-ni.

33 Kǫ Jè ra Tíjnakon Ki'ta kijì-ní yą ịjndáą 'kią nga ijye tsakákǫnąjmí jè Abraham; kǫ jè Abraham tsáfaá-ni yą ni'ya-lą.

Nainá isikjeesko jè nąxįndá'ñó Sodoma kǫ jè nąxįndá'ñó Gomorra

19 Ijchó yą nąxįndá'ñó Sodoma jñà ngajò ìkjąlį 'kią nga ijye tímahixòn. Kǫ jè Lot yąá tíjna yą xǫtjǫbą-lą nąxįndá, kǫ 'kią nga kijtse Lot ndįtǫón tsasítjẹn nga isìsin-lą, kǫ tsasèn-xkó'nchi-niñanè ịsén-lą skanda yą ą'ta nangi.

2 Kǫ kitsò-lą:

—Jiòn ra Ną'ìn-ną xìn-no, 'tiąàn kjǫnda 'koąá'sín tísíjé-no nga yą tịkjáya jngo nịtjẹen yą ni'ya-ną, 'ąn ra chị'nda-no maą. Kǫ nga kǫma kịníjno jñà ndsąkò, nchijòn tąjñòya kongí-no.

Tanga ra jñà kitsò-ní:

—Majìn, yąá sịkato-jịn nịtjẹn yą ndịtsịn ján.

3 Tanga jè Lot 'ñó tsikítsa'ba-lą, kǫ ąkjòn tsakáhijtakǫ nga kiìkǫ yą ni'ya-lą. 'Kią nga ijchò, jè Lot ngi nda kjón isìsin-lą, kǫ tsikínda-lą nịñǫ, kǫ jñà xįtą ingio tsakjèn-ní.

4 'Kią nga tịkje fahijyo, nga'tsì xįtą 'xịn 'tsẹ nąxįndá jngo tjandi kijì yą ni'ya-lą Lot, bí'tsią kjòn-ni ra 'są ịxti skanda jñà ra xįtą jchínga.

5 Kǫ kiìchją-lą jè Lot nga kitsò-lą:

—Ñándą tjíijyo jñà xįtą íchjá jñà ra ka'fií'tsé-li jè jñò rąkìị. ¡Tịnáchrji mé-ni nga ma tsjáxkókǫ-najịn!

6 'Kiąá jè Lot itjo nga kiìchją-lą, tsikíchjàjto kjòn xǫtjǫbą ni'ya-lą.

7 Kǫ kitsò-lą:

—'Tiạàn kjọnda, jiòn ra 'ndsè xin-no, ki kọtjín kjoạchịngạ ra 'nià.
8 Tjíijyo jò-na ịxti íchjín xọngó ra kjè sa 'xịn be; kọchrje-no ndịtsiaán
kọ'sín tịkọo koni 'sín mejèn-no, tanga ki ta chjàn mé ra nìkọo jñà
xịtạ ingie, ngạ 'ạán ka'fií'tsé-na.
9 Tanga jñà xịtạ ingio kitsò-ní:
—¡Tịsijna'taxín-ná ján ra jị!
Kọ kitsò isa:
—Yá-ni ra jị, skanda mì tsa ị i'nde-lì, mé-ni nga jị mejèn-li
kọ'kín-nájịn kó'sín mejèn-nàjịn nga 'siạn jịn. ¡'Ndị 'ndị-nị ta isạá ton
sịkọ isa-làjịn koni ra jñà!
Tị'kiạá tsikí'tsiạ nga taxkị toón isìkọ jè Lot, kọ isìchraña isa
nga mejèn-lạ kọchrjejto xọtjọbạ-lạ ni'ya. 10 Tanga jñà xịtạ íchjá
ra 'jií'tse Lot tsachrjekjá tsja nga isikjaa'sen-ni ni'ya jè Lot, ạkjòn
tsikíchjàjto-ni jè xọtjọbạ. 11 Kọ jñà xịtạ ra tjíijyo ndịtsiaán ngi
isìxkạ-ní nga mìkì tị tsatsíjen-ịlạ. Ma'tsiạ kjòn-ni jñà ra ịxti skanda
jñà ra xịtạ jchínga. Kọ tsakátsjijno tsakátsji'ta jè xọtjọbạ-lạ ni'ya kó
ra itsi'on-lạ.
12 Kọ jñà xịtạ íchjá ra 'jií'tse jè Lot kitsò-lạ:
—A tjíijyo isa xịtạ xàngịi yạ ịjndíị. Koni jñà ịxti íchjín-li kọ
ịxti íchjá-li kọ jñà xka'nda-li kọ nga'tsì ra tjín-li yạ naxịndá rạkìị;
tịnáchrjejin kọ kjin tikịi. 13 Ngạ sịkjeesòn-nájịn jè ị'nde rạkìị. Ngạ
ijyeè ijchotjịngi-lạ Jè ra Tíjnakon Ki'ta jñà kjoạ'cho ra na'yá-lạ ra
ạ'ta 'tsẹ, 'koạá ma-ni nga Jè ra Tíjnakon Ki'ta kásíkasén-najịn nga
sịkjeesòn-jịn.
14 'Kiạá itjo jè Lot nga kiìchjạ-lạ jñà xịtạ ra ijye kọ'sín tjínda-lạ nga
xka'nda-lạ kọma, ngạ ijyeé títsạjna'ñó ịxti íchjín-lạ nga jñà kịxan-kọ,
nga kitsò-lạ:
—¡Tịxátíya, títjọjion yạ ị'nde rạkìị ngạ Jè ra Tíjnakon Ki'ta
sịìkjeskoò jè naxịndá'ñó rạkìị!
Tanga jñà xka'nda-lạ ta kjoạská kjomà-lạ, koni 'sín kitsò-lạ jè Lot.
15 'Kiạ nga ijye tí'se ịsén jñà ìkjạlị ra xịtạ íchjá kjòn isíxátíya-lạ jè
Lot, nga kitsò-lạ:
—¡Tịxátíyi! Chjíbí jè chjọón-li, kọ jñà ngajò ịxti íchjín-li, tsa
majìn-li kịyí 'kiạ nga 'kị-lạ kjọhi'in jè naxịndá'ñó rạkìị.
16 Tanga jè Lot mìkì síxátíya, 'kiạá jñà ìkjạlị itsabà jè tsja Lot kọ
'tsẹ chjọón-lạ kọ jñà tsja ịxti íchjín-lạ ra jò ma-nioọ, tà ngạtjì-lạ Jè
ra Tíjnakon Ki'ta 'koạá'sín tse kjọhịmạtakòn ki'se-lạ ra ạ'ta 'tsẹ, kọ

tsachrjekajin ya naxindá'ñó mé-ni nga ma koto-ni. 17 'Kia nga ijye itjojin ya naxindá, 'kiaá kitsò jngo xita íchjá ra 'jií'tse:

—¡Titjáachingi! Kì ta chjàn í'ndsin chítsijen-ni, kì ta chjàn bisìn ya kótíjngo ijncha rakìi. 'Tin skanda jè nindo rakióo ján, tsa mejèn-li nga kijnakin.

18 Tanga jè Lot kitsò-ní:

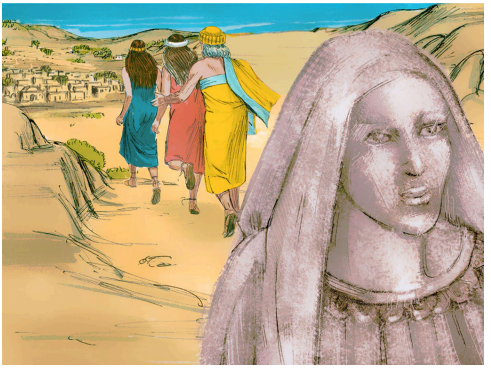
—¡Majìn ji na'ìn! 19 Ra jiòn batoó tse tjín-ni kjonda ra inchinìko-ná, ko batoó tse kjohimatakòn ra inchibakòn-ná nga inchinikatojin-ná kjobiya nga kótijnakon isa, tanga mìkì koma kijchoo skanda ya nindo ján, tsa majìn yaá kijchòtjingi-na jè kjohi'in ko yaá kiyáa. 20 I kixi-la ijndíi tíjna chrañaà jngo naxindá itsé, ya ñándaa ma kjoáachinga, iti'nde-ná nga ma ya kjián ján nga ma koto kjobinachon-na, ko a mí tsijen-ni nga naxindá itsé 'ki!

21 'Kiaá kitsò jngo xita íchjá ingio:

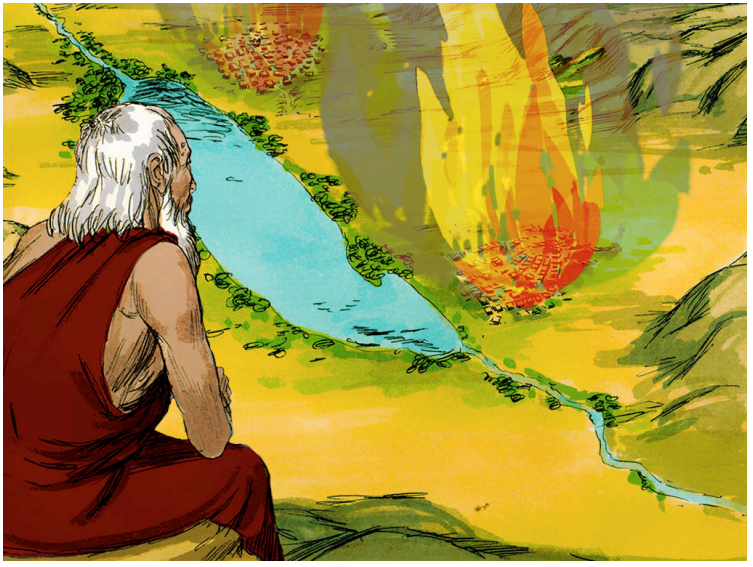
—Ijyeè ka'nchrè-là ko 'koaá'sín 'siaan koni 'sín nga káníjé-ná, mìkì sikjéesko jè naxindá ra ko'mì-la. 22 Tanga tixátíyi nga 'tin ya ján, nga mìkì mé ra ma 'siaan 'kia nga tikje bijchi ya i'nde rakióo.

'Koaá ma-ni nga jè naxindá rakióo Zoar[a] tsi'kìn.

23 Ijyeé tíbitjokátji tsá'bí, 'kia nga jè Lot ijchò ya naxindá ra 'mì Zoar. 24 'Kiaá Jè ra Tíjnakon Ki'ta isi'ka jtsí ra ngi ni'í ko ra chijo tsjè kjòn ya ajin-la naxindá'ñó Sodoma ko Gomorra. 25 Ko isikjeesòn ijyeè jè naxindá, kótíjngo ya ijncha-la, ko nga'tsì jñà xita ra tjíijyo ya ijndáa, ko nga'tsì tsajmì tje-la. 26 Tanga jè chjoón-la Lot isíkófaà-ni í'tsin, ko yaá isasèn nga ngi jngo najo naxa kjomà.

[a] **19:22** *Zoar* 'Í ra tsò-ni 'kia nga 'én hebreo: Naxindá itsé.

27 Ra ma nchijòn nga tạjñò, jè Abraham kií india-ni yạ i̱'nde
ñándạ tsakákọnạjmí Jè ra Tíjnakon Ki'ta. 28 Iskotsíjen-jén yạ kìxi̱-lạ
nạxi̱ndá'ñó Sodoma kọ yạ Gomorra, kótíjngo i̱'nde-lạ ñándạ ịnchạ
chon. Kọ kijtse-ní nga kótíjngo yạ i̱'nde rạkiòọ tíbitjo xóxó ni̱'ndi̱
koni tsa jngo ngạjá. 29 'Koạá'sín kjomà 'kiạ nga jè Nainá isikjeesko
jñà nạxi̱ndá'ñó 'tsẹ ịnchạ yạ ñándạ-nioọ nga jè Lot tsikijna, tanga
jè Nainá itjokítsjen-lạ ạ'ta 'tsẹ Abraham kọ tsachrjekajiìn jè Lot yạ
i̱'nde ra ijyeèsòn.

Ñándạ inchrabà-tjẹ-ni jñà xi̱tạ moabitạ kọ jñà xi̱tạ amonitạ

30 'Kiạá jè Lot itsakjòn-ní nga tsikijna yạ i̱'nde ra 'mì Zoar, yạá
kijì yạ nindo ján kọ ngajò i̱xti íchjín-lạ, kọ yạá tsikìtsạhijyongí jngo
ngijo. 31 Jngo ni̱chjin, jè tsati jchínga kitsò-lạ jè tsati ndichja ra ma
i'ndí:

—Jè ạpá-ná ijyeè jchínga-ní, kọ yạ i̱'nde rạkìi̱ ñándạ nga titsạjneé
mìkì ti̱ yá xi̱tạ 'xi̱n tjín-ni ra ma kítsạjnakọ-ná nga ma 'sẹ-ná i̱xti.
32 'Ki̱-lá ndá-xán totséjé ạpá-ná nga katama'chi̱, kọ ạkjòn tsjáxkókẹe,
mé-ni nga ma kata'se-ná i̱xti ra ạ'ta 'tsẹ kji̱nchrabà-ni.

33 Kọ 'koạá'sín isì'ki ndá-xán totséjé jè ạpá-lạ jè jñò rạkiòọ, kọ
jé tsati jchínga tsakjajnaxkóko ítjòn, tanga jè ạpá-lạ mìkì tsijen
kjomà-lạ 'kiạ nga tsakjajna'ta-lạ ni̱ 'kiạ nga tsasítjẹn'ta-lạ.

34 'Kia ra ma nchijòn jè tsati jchínga kitsó-la jè tsati ndichja ra ma
i'ndí:
—Koni 'sín ijye tjíjin-lì, 'aán tsakjajnaxkóko jè apá-ná ngojña
kjojñò, tï'koaá jè jñò rakìï sï'ki india-né ndá-xán totséjé, mé-ni
nga katama'chï india-ni ko akjòn tsjajnaxkókii ra jï mé-ni nga ma
kata'se-ná ixti ngajò-ná ra a'ta 'tse apá-ná.
35 Ko 'koaá'sín isì'ki india-ni ndá-xán totséjé jè apá-la jè jñò
rakiòo, ko jé tsati ra ma i'ndí tsakjajnaxkóko, tanga jè apá-la mìkì
tsijen kjomà-la 'kia nga tsakjajna'ta-la, nï 'kia nga tsasítjen'ta-la.
36 'Koaá'sín jñà ngajò ixti íchjín-la Lot isìhi'ma-la ixti ra 'tse apá-la.
37 Ko jè tsati jchínga-la kitsiìn jngo-la i'ndí ra Moab tsikí'ta 'í-la,
jé kjomà xita jchínga-la xita moabita skanda jè nichjin 'ndi-ni.
38 Tï'koaá jè tsati ra ma i'ndí, kitsiìn jngo-tse-la i'ndí ra Ben-ammi
tsikí'ta 'í-la, ko jé kjomà xita jchínga-la xita amonita skanda jè
nichjin 'ndi-ni.

Abraham ko jè xitaxá ítjòn ra 'mì Abimelec

20 Jè Abraham itjojiín ya i'nde ñándа tjíijyo, ko yaá kijì ya i'nde
ra 'mì Neguev, ko yaá tsikijna ya naxindá ra 'mì Gerar koni
tsa xita xìn nangi, ra ya kjijna'nchò masen-la naxindá ra 'mì Cades ko
ra 'mì Shur. 2 'Kia nga tjíijyo ijndáa, jè Abraham, 'koaá'sín kitsò nga
ndichjaà ma jè Sara ra chjoón-la. 'Kiaá jè Abimelec ra xitaxá ítjòn
'tse naxindá Gerar, kiìchja-la jè Sara mé-ni nga chjoón-la 'siin-ni.
3 Tanga jè nitjen rakiòo jè Abimelec jngo nijñá ki'tsì-la, ñándа nga
jè Nainá kitsò-la: «Tïná'yi koni 'sín xín-la, ijyeé kiyá-ní, ta ngatjì-la
jè chjoón ra káchjíbí ijyeè tjín-la 'xin.» 4 Tanga jè Abimelec, kje tsa
ngi fajnaxkóko kjòn-ni jè Sara, ko kitsò-ní:
—Jï Na'ìn, a sï'ken-ní jngo xita ra kjè tsa mé jé bátsji. 5 A mí tsa jè
Abraham xá ko'sín kitsò-na: Chjoón tichjaa ma. Ko tïkoaá kitsó-tse
jè Sara: 'Ndsèe ma. Ngi tjíjngoó jè inìma-na ko ngi tsjeé tjín jñà ndsa
nga ko'sín ka'siaan.
6 Ko jè Nainá kitsó-la ya ajin nijñá-la:
—Tï'koaá beé-tse nga ngi tjíjngoó inìma-li jñà kjoa ra ka'nì, 'koaá
ma-ni kabatechjá-là nga mìkì kafatsji-jí ra a'ta tsa'an ko 'koaá ma-ni
nga mìkì katsja'ndé-là nga kacháajni. 7 'Koaá ma-ni 'ndï 'ndi-ni,
tïkáfa-la jè chjoón-la jè xita rakìï; nga jè xita rakiòo Nainá chja
ngajò-la, ko jé kïitsa'batji-li, mé-ni nga mìkì kiyá-ni; tanga tsa mìkì

sı̱káfa-ni chjo̱ón-la̱, ngi kjo̱hixı̱í ra xìn-là kiyá-ni ko̱ nga'tsì ra ya̱ ta̱ña tjíijyoko̱-li.

8 'Kia̱á jè Abimelec ta̱jñó tsasítje̱n ra ma nchijòn ko̱ kiìchja̱ ijye-la̱ nga'tsì chı̱'nda-la̱, ko̱ tsi'kéna̱jmí ijye-la̱ kótsò nijñá ra ki'tsì-la̱. 'Kia̱ nga kií'nchré-la̱, jñà xı̱ta̱ ingio 'ñó itsakjòn. 9 'Kia̱á jè Abimelec kiìchja̱-la̱ jè Abraham, ko̱ kitsò-la̱:

—¡Mé-ni ko̱'sín inìko̱-náji̱n! Mé ra ta̱ 'cho kí'sin kjòo̱n ra a̱'ta tsa̱ji, nga ko̱'sín ta̱ tse jé mejèn ya̱ kachinijin-ná ko̱ jñà ra 'a̱n tíbatéxoma-la̱. Jè ra mìkì tjínè-la̱ nga ko̱'sín 'sı̱in ta isa̱á jnchro ko̱'sín kanìko̱-ná. 10 Kitsó isa-la̱ Abimelec jè Abraham:

—Mé ra tjiníkítsjìn 'kia̱ nga ko̱'sín kanìko̱-ná.

11 Ko̱ jè Abraham kitsò-ní:

—'Koa̱á'sín isíkítsje̱n ra 'a̱n nga kíxin-náa̱ tsa tsín kjoa̱skon 'tse̱ Nainá ya̱ i̱'nde ra̱kìi̱, ko̱ tsa sı̱i̱'keèn-na jè ra ta nga̱tjì 'tse̱ chjo̱ón-na̱. 12 Ko̱ ngi nga kìxi̱ kitií kjoa̱ nga tichja̱a ma, nga tsati-la̱á ma jè a̱pá-na̱, tanga mì tsa tsati-la̱ a̱má-na̱, 'koa̱á ma-ni nga tsakátijnako̱ nga chjo̱ón-na̱ ma. 13 'Kia̱ nga jè Nainá kitsjà-na kjo̱hixi̱ nga ítjo̱ ni'ya-la̱ jè a̱pá-na̱, 'koa̱á'sín ísíjé-la̱ ra jè, nga jngó jngó i̱'nde ñánda̱ nga kijcho-ji̱n, 'koa̱á'sín ki̱tso̱ nga 'a̱án ma 'ndse̱.

14 'Kia̱á jè Abimelec iskábé i'nga forrè, nchra̱ja̱ ko̱ chi̱'nda íchjín ko̱ chi̱'nda íchjá nga kitsjá-la̱ jè Abraham ko̱ a̱kjòn isìnga̱tsja-ni jè Sara ra chjo̱ón-la̱ ma.

15 Ko̱ kitsó jè Abimelec:

—Ti̱ná'yi koni 'sín xín-la, ya̱á tíjna masen-li jè na̱xi̱ndá-na̱, chjáajin jngi i̱'nde ra 'ñó nda chon-li ko̱ ya̱ tı̱jni.

16 Ko̱ jè Sara ki̱í'sín ki'mì-la̱:

—Ti̱ná'yi, jngo jmi to̱n chroba tjín-ni jè ra katsja-la̱ jè 'ndsì, jè chjí-la̱ nga ma ki̱sı̱ko̱tjì ijo-lì nga nda kítjo̱ngi ya̱ ngixko̱n ra tjíijyoko̱-li. Ko̱ ni̱yá ra ma 'cho ki̱tso̱ ra a̱'ta tsa̱ji.

17 'Kia̱á jè Abraham kiìchja̱'ta-la̱ Nainá; ko̱ jè Nainá isindaá-ni jè Abimelec ko̱ jè chjo̱ón-la̱, ko̱ jñà íchjín chi̱'nda-la̱, ko̱ kjomà ki'se-i̱la̱ i̱xti. 18 Nga̱ ta nga̱tjì 'tse̱é-ni Sara nga jè Nainá ko̱'sín isìko̱ jñà íchjín ra tjíijyo ya̱ ni'ya-la̱ Abimelec nga mìkì ma 'se̱-la̱ i̱xti.

'Kia̱ nga kitsin jè Isaac

21 Jè ra Tíjnakon Ki'ta isiìtjasòn jè 'én-la̱ ko̱ jè Sara koni 'sín nga ijye kitsjà kìxi̱-la̱ 'én-la̱. 2 Ko̱ jè Sara isìhi'ma jngo-la̱ i'ndí ra 'tse̱ Abraham ni̱'sín ijye 'ñó jchínga, ko̱ 'kia̱á ko̱kjamà jè kjòn

nịchjin ra jè Nainá ijye kọ'sín kitsò. 3 Kọ jè i'ndí ra kitsin-lạ Sara, jè Abraham, Isaac tsikí'ta 'í-lạ. 4 Kọ jè Abraham tsikí'ta chịbạá jè i'ndí-lạ nga tsatetji-lạ 'kiạ nga ijye ijchò-lạ jin nịchjin, koni 'sín nga jè Nainá tsikí'tin. 5 Jè Abraham ijyeè jngo sindọ nó tjín-lạ 'kiạ nga kitsin jè Isaac.

6 'Kiạá kitsò Sara: «Jè Nainá kisikijnokeè-na, kọ ta yá-ni ra kjị'nchré nga jngo i'ndí ki'se-na, tị'koạá kịjnọkekọó-tse-na.»

7 Kọ kitsó isa: «Yá ra be ra ạ'ta 'tsẹ Abraham tsa kịjchó jngo nịchjin nga 'sẹ jngo-na i'ndí ra 'tsẹ. Tanga ijyeé kitsjá jngo-na i'ndí nị'sín ijye xịtạ jchínga ra jè.»

Agar kọ jè Ismael inachrje yạ ni'ya-lạ Abraham

8 Kọ jè Isaac kjójchínga-ní, kọ kitsjiìn chikiị, jè nịchjin 'kiạ nga mìkì tị tsaki-ni, jè Abraham 'ñó je 'sí tsikíjna. 9 Kọ jè Sara kijtseè nga jè i'ndí-lạ Agar jè chjọón chị'nda-lạ ra yạ Egipto ị'nde-lạ ra jè Abraham kitsjà-lạ i'ndí, sísabà'tiìn jè Isaac. 10 'Kiạá jè Sara kitsò-lạ jè Abraham: «¡Tịìtjịngi-lạ jè chjọón chị'nda rạkìị kọ jè i'ndí-lạ! Ngạ jè i'ndí-lạ mìkì tjínè-lạ nga kọkọ-tse-lạ jè ra bakọ-lạ i'ndí-nạ Isaac.»

11 'Kiạ nga kií'nchré 'én ingie Abraham taxkị 'on kjomà-lạ ta ngạtjì-lạ nga i'ndí-lạá ma-tse. 12 Tanga jè Nainá kitsó-lạ: «Kì ta chjàn makájno-li ra ạ'ta 'tsẹ ti kọ jè chjọón chị'nda-li. Kọ'sín 'tịìn koni 'sín nga kịtsọ-li jè Sara, ngạ jè tjẹ-lì yạá kjịnchrabà-ni ra ạ'ta 'tsẹ Isaac. 13 Tị'koạá jè ti-lạ chjọón chị'nda-li, 'koạá'sín 'siaạn ra ạ'ta 'tsẹ nga jngo naxịndá-je kọma, ta ngạtjì-lạ nga i'ndí-lì ma-tse.»

14 Ra ma nchijòn jè Abraham taxkị tạjñó tsasítjẹn, iskábé nịñọ kọ jngo chrjọbạ ra tjíya nandá, kitsjá-lạ jè Agar nga isì'kamijìn kọ isìngạtsja-tse i'ndí-lạ kọ ạkjòn kọkitsò-lạ nga katafî. Jè chjọón rạkiòọ kijì-ní kọ ta 'koạá'sín tsajme yạ ị'nde ạ'ta xìn ñándạ nga nangi kixì, ra 'mì Beerseba. 15 'Kiạ nga ijye ijyee'tà nandá ra tjíya-lạ chrjọbạ, jè i'ndí-lạ yạá isíkíjnangi jngo yá ra mì tsa 'ñó 'nga; 16 kọ kjiín tsikijna-ni, 'koạà-la 'ki koni 'ki kjin sasén jngo yá ijò-sko ra kjaán-ni xịtạ, ngạ kitsó-ní: «Majìn-na skeẹ kó'sín nga kịyá jè ti rạkìị.»

'Kiạ nga ijye kjin tíjna, jè ti tsikí'tsiạá nga iskindaya. 17 Kọ jè Nainá kií'nchré-lạ jtạ-lạ jè ti 'kiạ nga tíkjindáya; kọ jè ìkjạlị-lạ Nainá ján ngajmi kiìchjạá-ni nga kitsò-lạ jè Agar: «Mé ra ma-li Agar. Kì ta chjàn skon-jìn ngạ jè Nainá ijyeé ká'nchré jtạ-lạ jè ti skanda yạ ñándạ tíjna ra jè. 18 Tịsítjịin kọ chjímitjịìn jè ti, kọ kị ta chjàn jmi-jìn jè tsja,

'ñó tịndạba'ñí, ngạ 'ạán kọ'sín 'siaạn nga yạ ạ'ta 'tsẹ kjịnchrabà'tà jngo-ni naxịndá ra 'ñó je 'kioọ.»

19 'Kiạá jè Nainá kọ'sín ki'sìn nga jè Agar kijtse jngo ngạjọ nandá, kọ kijì-ní nga tsinchá jè chrjọbạ-lạ, kọ ạkjòn isì'ki jè i'ndí-lạ. 20–21 Jè ti kjójchínga-ní kọ jè Nainá tsasìkọ-ní, kọ yạá tsikijna yạ ị'nde ạ'ta xìn ñándạ nangi kixì ra 'mì Parán, kọ 'ñó nda kjomà-lạ nga tsasén jè yá ijò-sko ra kjaán-ni xịtạ ra basénya-ni yá chrjọ'bí[a]. Kọ jè ạmá-lạ jngoó chjọón isikixan-kọ ra yạ ị'nde-lạ yạ naxịndá-je Egipto.

Jngo kjoạ tsikí'ñó jè Abraham kọ jè Abimelec

22 Kjạme tị'kiạá-ni jè nịchjin, jè Abimelec íkákọnạjmí jè Abraham kjiijtakọ xịtạ ra 'mì Ficol ra chíchàn ítjòn tíjna-lạ nga'tsì chíchàn-lạ, kọ jè Abimelec kitsó-lạ jè Abraham:

—Tsijeèn-najịn nga jè Nainá ndaá tíjnakọ-lì ạ'ta 'tsẹ nga'tsì mé ra 'nì. 23 'Koạá ma-ni, 'tị kìxị-ná 'én-li 'ndị-nị yạ ngixkọn Nainá, nga mì tsa mé ra kjoạ'cho sịkọ-ná ra 'ạn, nị jñà ịxti-nạ, nị jñà ịxti ndịí-nạ. Kọ 'tị kìxị-tse-ná 'én-li nga ndaá xịtạ sịkọ-ná koni 'sín nga nda xịtạ tísikó-là ra jị, kọ tị'koạá tị'sín sịkọ-tsi jñà xịtạ ra tjíijyo ị naxịndá rạkìị ñándạ nga tijni 'ndị-nị.

24 Kọ kitsó jè Abraham:

—'Koạá'sín tsja kìxị-là 'én-nạ.

25 Kọ jè Abraham tsakjajnajé-lạ jè Abimelec ra ta kjoạ 'tsẹ-ni jngo ngạjọ nandá ra jñà chị'nda-lạ Abimelec tsja'án-lạ Abraham. 26 Kọ jè Abimelec kitsó-ní:

—Mìkì beẹ yá ra kọ'sín ki'sìn, kọ ra jị nda kjee tsa ko'mì-náạ, skanda 'ndịí tí'nchrè-tse ra 'ạn nga kọtjì'mì-ná.

27 'Kiạá jè Abraham iskábé forrè kọ nchrạjạ, kọ kitsjá-lạ jè Abimelec; kọ jè nịchjin rạkiòọ jngo kjoạ tsikí'ñó ngajò. 28 Kọ jè Abraham ito forrè íchjín tsikíijyo'taxìn yạ ínchí'bá-lạ. 29 Kọ 'kiạá jè Abimelec iskonangi-lạ jè Abraham nga kitsò-lạ:

—Kọ'sín chjạ-ni jñà forrè íchjín ra ito ma-ni ra kamincha'taxìn.

30 Kọ jè Abraham kitsó-lạ:

—Jñà forrè ingie ra ito ma-ni ra tísingátsja-la jñá kọkòn-chịbạ nga 'ạán tsja'ngiaạ jè ngạjọ nandá rạkìị.

---

[a] **21:20-21** *Yá chrjọ'bí* 'Koạá'sín kjòn ra isichjeén xịtạ kjotseé ra sí'ken-ni chọ kọ ra síchjeén nga fì kjojchán koni jè ngoya-lạ tjọ.

31 'Koa̱á ma-ni nga Beerseba tsikí'ta 'í-la̱ jè i̱'nde ra̱kìi̱, nga̱ ya̱ i̱jndáa̱ jngo kjoa̱ tsikí'ñó ngajò.

32 'Kia̱ nga ijye tsikí'ñó jngo kjoa̱ ya̱ i̱'nde ra 'mì Beerseba, jè Abimelec ko̱ jè Ficol ra jè tíjna ítjòn-la̱ chíchàn tsáfaá-ni ya̱ nangi-la̱ xi̱ta̱ filisteo. 33 Ko̱ jè Abraham tsikítje̱ jngo yá ra 'mì tamarisco ya̱ Beerseba, ko̱ ya̱ i̱jndáa̱ kijtsexkón jè 'í-la̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta ra mìkì fee'ta ni̱chjin-la̱. 34 Jè Abraham tseé tsikijna ya̱ nangi-la̱ xi̱ta̱ filisteo.

Jè Nainá iskó'ta jè kjoa̱makjiín-la̱ Abraham

22 'Kia̱ nga ijye kjìn ni̱chjin tsato, jè Nainá iskó'ta jè kjoa̱makjiín-la̱ Abraham, nga kitsò-la̱:

—Abraham.

Ko̱ ra jè kiìchja̱ nga kitsò:

—I̱í tíjna i̱jndíi̱.

2 Jè Nainá kitsó-la̱:

—Chjíbí jè Isaac, jè i'ndí ra ta jè ta̱jngo-ni ra 'ñó tsjachi, ko̱ 'tin ya̱ nangi Moriah. 'Kia̱ nga ijye ya̱ tijni ya̱ a̱sòn nindo ra 'a̱n kokon-là, ko̱'sín ti̱nga̱tsja-ná koni jngo kjo̱tjò ra tì.

3 Ko̱ jè Abraham ta̱jñó tsasítje̱n, nga tsikísòn-la̱ naxá-tjé jè búrró-la̱, jò chi̱'nda-la̱ tsakáhijtako̱ ko̱ jè Isaac ra i'ndí-la̱ ma, ko̱ tsate-tse chikín jè ra ko̱kà-ni kjo̱tjò ko̱ a̱kjòn kijì ya̱ i̱'nde ñánda̱ jè Nainá ko̱kitsò-la̱. 4 'Kia̱ nga ijye ma jàn ni̱chjin nga tjímaya ndi̱yá, jè Abraham ijchò xko̱n ko̱ ti̱ kjiín kijtse-ni jè i̱'nde ra ko̱kitsò-la̱ Nainá. 5 'Kia̱á jè Abraham kitsò-la̱ jñà chi̱'nda-la̱:

—I̱ jchíña-náji̱n i̱jndíi̱ ko̱ jè búrró, 'a̱n ko̱ jè ti-na̱ ya̱ kjòn-là mangí asa-ji̱n skanda ya̱ ján, nga jcha̱xkón-ji̱n jè Nainá ko̱ a̱kjòn 'sa̱á koa̱áfa-náji̱n.

6 Ko̱ jè Abraham iskábé jñà chikín ra ko̱kà-ni jè kjo̱tjò ko̱ a̱kjòn isi'ka jè ti-la̱; ko̱ iskábé jngo kochìlo̱ ko̱ ni'í ko̱ a̱kjòn kijì ngajò.

7 Kiìchja̱ jè Isaac kitsò-la̱ jè a̱pá-la̱:

—¡A̱pa̱a!

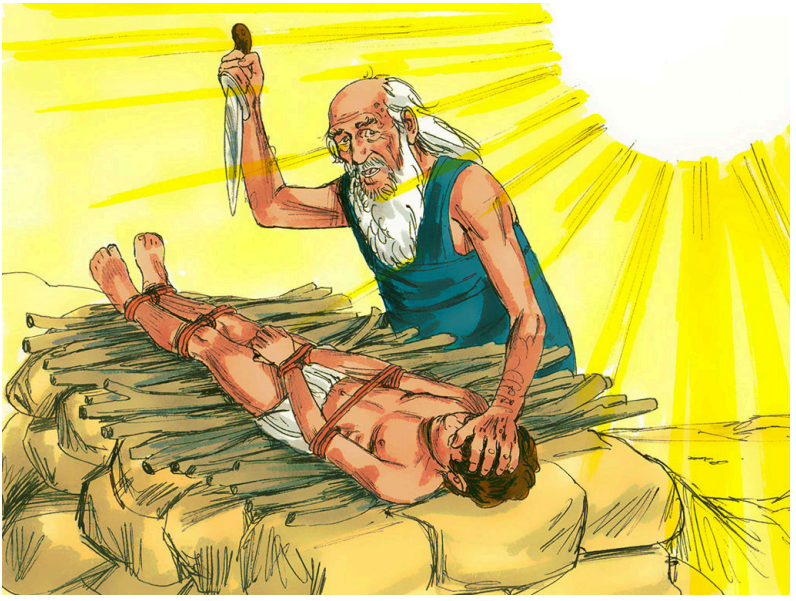
Ko̱ jè Abraham kitsó-la̱:

—Mé-ni ndí 'xi̱n.

Ko̱ 'kia̱á kitsó jè Isaac:

—Ijyeé ki'ché chikín ko̱ ni'í, tanga ñánda̱ tíjna jè ndí forrè-xó ra ko̱keè.

8 Ko̱ jè Abraham kitsó-ní:

—Jé Nainá tsjá jè forrè-xó jè ra kọkeè jị ndí 'xịn.

Kọ tjẹn-kjo ngajò nga ịnchifì isa. 9 'Kịạ nga ijchò yạ ị'nde ñándạ nga jè Nainá kọkitsò-lạ, jè Abraham tsikíndaá jngo chrjó nạjọ kọ tsikíkjo'á chikín-lạ, kọ ạkjòn tsikí'ñó jè Isaac ra ti-lạ ma kọ yạá tsakájnasòn chrjó nạjọ yạ ạsòn chikín. 10 'Kịạ nga iskiítjẹn kochìlọ-lạ jè Abraham nga ijye sịì'ken jè ti-lạ, 11 'kiạá kiìchjạ-lạ jè ìkjạlị-lạ Jè ra Tíjnakon Ki'ta nga kiìchjạ-ni skanda yạ ján ngajmi, nga kitsò-lạ:

—¡Abraham! ¡Abraham!

Kiìchjạ jè Abraham nga kitsò:

—Ií tíjnạ Nạ'ìn.

12 Jè ìkjạlị kitsò-lạ:

—Tịnájẹn-ni ndsịi kọ kì ta chjàn mé ra nikịi jè ti-lì, ngạ ijyeè be-náạ ngạ tjín-li kjoạskon 'tsẹ Nainá, ngạ mìkì tsa kanixkon-ná jè i'ndí-li ra ta jè tạjngo-ni.

13 Jè Abraham 'kiạá isíkáfa ịsén-lạ kọ kijtse nga yạ ạjtọn í'tsịn tíjna jngo forrè 'xịn nga tjíkóngi nchrạjá-lạ yạ jngo yá na'yá; kọ jè Abraham kijì-ní nga kií'ká kọ iskábé jè forrè 'xịn rạkiòọ, nga isìngạtsja Nainá nga tsaká-lạ nga jè kjomà ngajo-lạ i'ndí-lạ. 14 Ạkjòn jè Abraham kịí'sín tsikí'ta 'í-lạ jè ị'nde rạkiòọ: «Jé ra Tíjnakon Ki'ta tsjá-ná koni 'ki machjeén-ná.»

Kií jnchro takó kǫtsò-ni 'én ra tíjna skanda 'ndi̱: «Yą́á ą́sòn nindo rą́kìi̱, tsjá-ná kjǫnda Jè ra Tíjnakon Ki'ta.»

15 Jè ìkjąli̱-lą Jè ra Tíjnakon Ki'ta kiìchją́ india-lą jè Abraham ra
ma-ni jò 'ką́ nga kiìchją́-ni ján ngajmi, 16 kǫ kitsó-lą́:

—Jè ra Tíjnakon Ki'ta ki̱í'sín tsò: “Ti̱ 'ą́án bą́se̱n-na nga tsja kixią́à
'én-ną́ ta ngą́tjì-lą nga kǫ'sín ka'nì nga mì tsa kanixkon-ná jè i'ndí-li
ra ta jè tą́jngo-ni, 17 ngi 'én kìxi̱-ní nga sichíkon'tin-là kǫ ti̱'koą́á
sikjínya-ná jñà xi̱tą́ tje̱-lì koni 'sín kjìn ma-ni jñà nitse ra tjín yą́
ján ngajmi, kǫ koni jñà chrjǫ ra tjín yą́ ą́ndi ndáchikon, kǫ jñà xi̱tą́
tje̱-lì si̱ìkijne-lą jñà xi̱tą́ ra kǫjtike. 18 Ra ta ngą́tjì 'tse̱ jñà xi̱tą́ tje̱-lì,
kǫchikon'tiìn nga'tsì nąxi̱ndá ra tjín kóotíjngo i̱sà'nde, ngą́ maá-li
kaniìtjasìn jè 'én-nąą́.”

19 Jè Abraham tsáfaá-ni yą́ i̱'nde ñándą́ iskoñá chi̱'nda-lą́, kǫ ą́kjòn
tą́ña kijì-ni yą́ Beerseba, yą́ ñándą́-nioǫ nga jè Abraham isíjchá ijo-lą́.

Jñà i̱xti-lą́ Nacor ra 'ndse̱ ma Abraham

20 'Kią́ nga ijye tsato ni̱chjin, jè Abraham jngo 'én 'ji-lą́ ra tsò:
Jè Milca ti̱'koą́á ijyeé tjín-tse-lą́ i̱xti ra 'tse̱ 'ndsì jè ra 'mì Nacor.
21 Jè i'ndí tjòn-lą́ Nacor Uz tsikí'ta 'í-lą́, ą́kjòn 'kią́á kitsin 'ndse̱ ra
ki'mì Buz, kǫ jè ra ki'mì Kemuel jé kjomà nąą́'ìn-lą́ jè ra ki'mì Aram.
22 Ą́kjòn 'kią́á kitsin jè ra ki'mì Quesed, ra ki'mì Hazo, ra ki'mì Pildas,
ra ki'mì Jidlaf kǫ ra ki'mì Betuel. 23 Jè Betuel jé kjomà nąą́'ìn-lą́ jè ra
ki'mì Rebeca. Jìn kjomà i̱xti-lą́ Milca, jè ra kitsjá-lą́ Nacor ra 'ndse̱
ma Abraham.

24 Kǫ jè Nacor ki'seé-tse-lą́ i̱xti ra kǫ chjǫ́ón ra ijchojò-ni ra Reúma
ki'mì, kǫ ki̱í'sín tsi'kìn i̱xti-lą́: Jngo ra ki'mì Teba, jngo ra ki'mì
Gaham, jngo ra ki'mì Tahas kǫ jngo ra ki'mì Maaca.

'Kią́ nga 'ken jè Sara kǫ kó'sín nga isiijin

23 Jè Sara jngo sindǫ kǫ kan-íto nó tsikijnakon, 2 kǫ yą́á 'ken
yą́ i̱'nde ra 'mì Quiriat-arba, jè ra nąxi̱ndá Hebrón 'mì-tse, yą́
nangi ra chją́-ni Canaán. Kǫ jè Abraham 'ñó iskindayake jè Sara nga
tsikijnajin kjoą́ndasin. 3 Jè Abraham itjoò yą́ ñándą́ nga kjijna masen
ndí mi'ken chjǫ́ón-lą́ nga íkákǫnąjmí jñà xi̱tą́ hitita, nga kitsò-lą́:

4 —Xi̱tą́ xìn nangi-ná ra 'ą́n kǫ ta tsá'bą́són-náą́ nga kǫ'sín i̱
tíjnajin-no, tą́ti̱na jngo'ndé-ná nangi ñándą́-nioǫ nga ínchí'bá mi'ken
kǫma, mé-ni nga kǫma yą́ kiìjin-na jè ndí mi'ken chjǫ́ón-nąą́.

5 'Kią́á jñà xi̱tą́ hitita kitsò-lą́ jè Abraham:

6 —¡Jį nàmį, tįná'ya-nájįn! Jį-ní jngo xįtą ítjòn-lą Nainá ra į tíjnajin-najįn, yą tiijin chjǫón-li yą chrjó mi'ken ra i'są 'ñó nda 'ki, nįyá ra kǫma sįìxkon-lì chrjó mi'ken-lą, kǫ nįyá ra kǫtechjà-lì nga kíijin jè mi'ken-li.

7 'Kiąá jè Abraham tsasèn-kìxį nga tsasèn-xkó'nchi'tà-lą nga kijtsexkón jñà xįtą nąxįndá hitita, 8 kǫ kitsò-lą:

—Tsa ngi tjíjngoó takòn nga mejèn-no į kiíjian jè chjǫón-ną, 'tiąàn kjǫnda tįnákjoątji-ná ngixkǫn jè Efrón, ra i'ndí-lą ma jè Zohar, 9 mé-ni nga katabatína-nà jè ngijo 'tsę Macpela, jè ra kjijna ñándą nga machinchróko nangi-lą, kíchjí-lą koni 'ki nga kįtsǫ, mé-ni nga tsą'ą xín-lą jè į'nde rąkiòǫ ñándą nga ma sįìjin mi'ken.

10 Kǫ jè Efrón ra xįtą hitita yąá chįbą-lą tíjnajin masen-tse, kitsò-lą jè Abraham, nga kií'nchré-lą jñà xįtą xákjín kǫ jñà xįtą ra yą chįbą-lą įnchifaà'sen yą xǫtjǫbą-lą nąxįndá:

11 —¡Majìn jį nàmį, tįná'ya-ná! Ta tsja kjǫtjò-lą jè nangi kǫ jè ngijo ra yą tíjnajin, kǫ yą kjón ngixkǫn nga'tsì xįtą xàngią nga 'ą títsja-là, yą tiijin jè chjǫón-lì.

12 Tanga jè Abraham kijtsexkón india-ni jñà xįtą ra yą 'tsę į'nde rąkiòǫ. 13 Kǫ kitsó-lą jè Efrón yą ngixkǫn nąxįndá ra tjíijyo masen:

—¡'Tįìn kjǫnda 'koąá'sín bitsá'ba-là tįná'ya-ná! Kíchjí-náą jè nangi rąkiòǫ koni tjín chjí-lą, chjíbí tǫn ra tsja-là kǫ 'kiąá kǫma kíijiaąn jè chjǫón-ną.

14 'Kiąá jè Efrón kitsò-lą jè Abraham:

15 —Jį nàmį, tįná'ya-ná: Jè nangi rąkìį ijòn sindǫ tǫn chroba chjí-lą. A ta 'koąá tjín 'są-nì tǫn ra jchįtiya-ná, yą tiíjin jè chjǫón-lì.

16 Jè Abraham isinda-lą jè chjí-lą nangi ra jè Efrón kitsjà yą ngixkǫn jñà xįtą hitita, kǫ ijòn sindǫ tǫn chroba kitsjà-lą koni 'sín bíchjí jñà xįtą ra batseya-ni tsajmì. 17 'Koąá'sín kjomà-ni nga jè Abraham kiìchją'nda ijye jè nangi 'tsę Efrón ra kjijna yą Macpela yą kìxį-lą ñándą bitjokátji-ni tsá'bí ñándą kjijna nąxįndá ra 'mì Mamre, nangi ñándą-nioǫ nga kjijna ngijo kǫ nga'tsì yá ra tjín yą į'nde rąkiòǫ kǫ yą kóotíjngo jngo tjandi-lą, 18 kǫ įjncha masen kjòn jñà xįtą hitita kǫ nga'tsì ra yą įnchifaà'sen-ni xǫtjǫbą-lą nąxįndá.

19 'Kią nga ijye isindajín jñà kjoą ingie jè Abraham kiíkíijiìn jè chjǫón-lą ra Sara ki'mì yą ngijo ra tíjna yą į'nde 'tsę Macpela ra yą kjijna chraña-lą nąxįndá ra 'mì Mamre kìxį-lą ñándą bitjokátji-ni tsá'bí, ra yą Hebrón chją-ni ra nangi Canaán. 20 'Koąá ma-ni nga 'tsę

kjomà jè Abraham jè nangi kǫ jè ngijo ra yą kjijnajin, ra jñà xįtą hitita tsatína-lą nga ínchí'bá mi'ken ki'sìn.

Jè Abraham bátsji-lą chjǫón jè Isaac

24 Jè Abraham ijyeè 'ñó xįtą jchínga, kǫ Jè ra Tíjnakon Ki'ta 'ñó nda isìchikon'tin kó'sín nga tsikijna. 2 Jngo nįchjin jè Abraham kiìchją-lą jè chį'nda ítjòn-lą ra 'ñó kjotseé tíjnakǫ jè ra ngątsja ijye nga'tsì tsajmì ra tjín-lą, kitsò-lą:

—Tjahijyo'nchí ndsįi yą ą'nchò chrją'mí-ną, 3 kǫ 'tį kìxį-ná 'én-li kǫ kjòn 'í-lą Jè ra Tíjnakon Ki'ta, Nainá ra 'tsę ngajmi kǫ ra 'tsę įsà'nde, nga mìkì kį'ndi nga jè i'ndí-ną Isaac nga jè kįxan-kǫ jngo chjǫón ra 'tsę Canaán, ñándą-nioǫ nga tísíjcháą ijo-ną. 4 Ta isąá yąá 'kín yą nangi-ną kǫ chjáajin jngo-lą chjǫón ra 'tsę kǫma yą ąjin-lą íchjín 'tsę xįtą xàngią.

5 Kǫ jè chį'nda rąkìį kitsò-ní:

—Tanga tsa jè chjǫón mìkì kǫmejèn-lą nga kjįnchrabàkǫ-na, mé ra 'siaąn. A íkǫ-náą jè ti-li yą į'nde ñándą nga jį inchrabà-ni.

6 Abraham kitsò-ní:

—¡Majìn, mì tsa yą kíkǫ-jìn ti-ną yą ján! 7 Jè ra Tíjnakon Ki'ta, Nainá ra 'tsę ngajmi, jé kiìchją-na nga ítjǫ yą ni'ya-lą ąpá-ną kǫ yą nangi-lą xįtą xàngią, 'koąá'sín kitsjá-na 'én-lą nga jè tsjá-lą jñà xįtą tję-ną jè į'nde rąkìį, kǫ jé sįìkasén-tse ìkjąlį-la nga kįjį ítjòn-lì mé-ni nga kǫma kjįnchrabàkǫ jngo-lą chjǫón jè ti-ną. 8 Tsa jè chjǫón majìn-lą kjįnchrabàkǫ-lì, kijnandįí-ni ą'ta 'tsę 'én ra jį tji'bikìxįi, ¡tanga kì nįkjiá yą mìkįì jè ti-ną yą ján!

9 'Kiąá jè chį'nda rąkìį tsaká'ncho tsja yą ą'nchò chrją'mí-lą jè Abraham ra ni-lą ma, kǫ kitsjà kìxįí 'én-lą nga sįìtjasòn-ní koni 'sín nga tíníjé-lą. 10 Ąkjòn jè chį'nda tsjahíjin i'nga kjǫtjò ra nda kjòn, ra tjín-lą ni-lą, te chǫ kátǫ í'tsįn iskábé kǫ kijì yą nąxįndá 'tsę Nacor, yą Mesopotamia. 11 'Kią nga jè chį'nda rąkìį ijchò chraña yą nąxįndá rąkìį, ijyeè mejèn ma'ñą. Jé chįbą rąkiòǫ nga jñà íchjín fiikáchrje nandá. Kǫ jè chį'nda rąkìį isíkíijyokjáya jngohíjta jñà chǫ káto í'tsįn kǫ jñà chǫ ingie yąá tsjakjahijyondí yą chraña-lą jngo ngąjǫ nandá. 12 Kǫ tsikí'tsią nga tsikítsa'ba-lą Nainá, nga kitsò: «Jį ra Tìjnakon Ki'ti, Nainá-lą jè ni-ną Abraham, kǫ'sín 'tįìn 'ndį-nį nga nda katabítjǫ, kǫ jchąhįmątakìn jè ni-ną Abraham. 13 Íí tíjną'ta jè ngąjǫ nandá rąkìį, 'koąá-là chįbą-lą nga jñà įxti íchjín 'tsę nąxįndá rąkìį kj'įíkachrje nandá. 14 Tį'ndi nga jè tsati ra 'ąn kǫxín-lą: “'Tįìn

kjǫnda tı̱nájı̱in jè nisa-lì, mé-ni nga kǫma sk'ı̱ ı̱tsé-na jè nandá-lì”, kǫ jè kı̱tsǫ-na: “'Tı̱ì jı̱, kǫ tı̱'koáá tsja-tse-la jñà chǫ kátǫ í'tsı̱n-lì”, jè chjǫón rakiòǫ katama jè ra jı̱ ichjaájin-la jè chı̱'nda-li Isaac. 'Koáá'sín ske-naa nga kamàhı̱macha-ni jè ni-na.»

15 Takó tíbítsa'baà isa nga kijtse jè Rebeca nga tjísòn-chrja nisa nandá-la, ra tsati-la ma xı̱ta ra 'mì Betuel, jè Betuel, Milca 'mì amá-la jè ra chjǫón-la ma Nacor, kǫ jè Nacor, 'ndseé ma jè Abraham. 16 Jè Rebeca batoó nda 'ki, jngoó chjǫón xǫngó ra kjè sa 'xı̱n be. Yaá itjojen ya ñándą tíjna jè ngajǫ nandá, kǫ isìjtse jè nisa-la kǫ tsáfaá ndı̱tǫón-ni. 17 'Kiaá jè chı̱'nda rakiòǫ tsaachikon-tjı̱ngi-la nga kitsò-la:

—'Tı̱ìn kjǫnda 'tı̱ ı̱tsé-ná nandá ra kǫma sk'iaa ra tjíya jè nisa-li.

18 Jè Rebeca kitsò-ní:

—Kama-ní nàmı̱, maá tsja-là.

Ndı̱tǫón tsajen-ngi jè nisa-la, itsabá'ñó kjòn nisa nandá-la nga isì'ki nandá jè xı̱ta rakìı̱. 19 'Kia nga ijye ki'tsi nandá jè chı̱'nda rakìı̱, jè Rebeca kitsò-ní:

—Tı̱'koaá kochrjé-tse-la ra 'tse chǫ kátǫ í'tsı̱n-lì, kǫ kata'bi skanda kóo'ki nga kǫma-la.

20 Sasa kjón-ní nga tsikítiya nandá ra tjíya nisa-la ya chitso nandá-la chǫ, kjín-'ka ki'sìn nga ikachrje-la nandá ya ngajǫ nga'tsì chǫ kátǫ í'tsı̱n. 21 Kǫ jè chı̱'nda rakìı̱ ta isasenjyó-ní kǫ njngo 'én kiìchja, nga mejèn-la sijngo ikon a Jé ra Tíjnakon Ki'ta ra kǫ'sín tı̱'sín nga nda tíbitjasòn jè xá ra ijchò-ni ǫ ra majìn-ní. 22 'Kia nga ijye ki'tsi nandá jñà chǫ kátǫ í'tsı̱n, jè chı̱'nda rakìı̱ iskábé jngo jtǫngo ra ngi kı̱cha fatesinè ra 'ñó chjí-la ra jon gramǫ iyí, kǫ yaá tsikí'ta nı̱tjǫn, kǫ jò kı̱cha fatesinè ra 'ñó chjí-la tsikíkjá ya chrja-la ra jngo sindǫ gramǫ iyí. 23 Kǫ kitsò-la:

—'Tı̱ìn kjǫnda kǫ'tín-ná, yá-ni apá-lì, kǫ a tsi'ndé ni'ya-la xı̱ta jchínga-li ñándą ma sı̱kjáya jngo nı̱tjen-jı̱n.

24 Kǫ jè Rebeca kitsò-ní:

—Jé apá-na jè ra 'mì Betuel, ra ti-la ma jè Milca kǫ jè Nacor. 25 Kǫ kitsó isa:

—Tsi'ndé ya ni'ya-najı̱n nga kǫma sı̱kjáya jngo nı̱tjen-jiòn, kǫ tı̱'koaá tjín-tse ndı̱jyı̱ kixì kǫ xka ijñá ra ma kǫkjen jñà chǫ kátǫ í'tsı̱n-no.

26 'Kiaá jè chı̱'nda rakìı̱ tsasèn-xkó'nchi, kǫ kijtsexkón Jè ra Tíjnakon Ki'ta, 27 kitsò: «¡Mé ta tse kjǫnda tjín-la Jè ra Tíjnakon

Ki'ta, jè Nainá-la Abraham ra ni-na ma, nga mì tsa xìn kásíkíjna-la jè kjohixi-la ko jè kjohimatakòn-la, nga kásíkasén ndiyá-na ya ni'ya-la xita xákjín!»

28 'Kiaá jè Rebeca tsaachikon nga kijì ni'ya-la nga tsi'kénajmí-la
jè amá-la nga'tsì jñà kjoa ra kjomà. 29 Ko jè Rebeca tíjnaá jngo-la
'ndse ra 'mì Labán, 'kia nga kií'nchré, tsaachikon ñándà tíjna jè
ngajo nandá nga kiìkátsji jè xita 'xin rakiòo, 30 nga ijyeé kijtse jè
jtongo ra tjí'ta nitjon ko jñà kicha ra tjíkjá chrja-la ndichja, ko ijyeè
kií'nchré-tse 'kia nga tsi'kénajmí koni 'sín kitsò-la jè xita rakiòo.
Jè Labán kiìkasèn'ta chraña-la jè chi'nda-la Abraham, nga takó yaá
síjna'ta isa ya ngajo nandá ko jñà cho káto í'tsin-la, 31 ko kitsò-la:

—Nchrabí, tse kjonda kata'se-la ra a'ta tsaji Jè ra Tíjnakon Ki'ta;
mé-ni nditsiaán tisijna-nì. ¡Ijyeé kasitsí'ndé-náa jè ni'ya ko jè i'nde
ñándà ma sinchá cho káto í'tsin-li!

32 'Kiaá jè chi'nda rakiòo kiìko ya ni'ya-la. Ko jè Labán tsajeèn-la
jñà 'chá-la cho káto í'tsin ko isìkjèn, ko akjòn 'jiìkó-la nandá jè
chi'nda rakiòo ko jñà xita-la mé-ni nga ma kiníjno-ni jñà ndsako.

33 'Kia nga isìijyo-la tsajmì ra kokjen, jè chi'nda rakìi kitsò-ní:

—Nga tikje-ni bákjen, tjíné-na nga koxín-no jè xá ra káfí'i-na.

Kitsó Labán:

—Maá tinákjii.

34 Ko jè chi'nda rakìi kitsò-ní:

—'An-náa jè chi'nda-la Abraham. 35 Jè ra Tíjnakon Ki'ta batoó
nda tísíchikon'tin jè ni-na, ko 'ñó tse kjoanchiná títsjá-la: tjín-la forrè,
ko nchrajà, ko kicha fatesinè ra 'ñó chjí-la ko kicha chroba, chi'nda
íchjín ko chi'nda íchjá, ko cho káto í'tsin ko búrró. 36 Ti'koaá jè Sara,
ra chjoón-la ma jè ni-na, kitsjá jngo-la i'ndí 'kia nga ijye 'ñó chjoón
jchínga, ko jè ni-na jé isìngatsja ijye i'ndí-la nga'tsì mé ra tjín-la. 37 Ko
jè ni-na 'koaá'sín tsikínè-na nga kítsja kìxi-la jè 'én-na, ko kitsò-na:
“Ki ta chjàn bi'nde-jìn nga jè ti-na bixan-ko jngo ra ixti íchjín-la xita
cananeo, ra tjín ya i'nde ñándà 'an tíjna 'ndi-ni, 38 ta isaá ya 'kín
ya ñándà tjíijyo xita xákjín apá-na ra xita xàngia ma, ko yaá kjótsji
jngo-la chjoón ra kixan-ko jè ti-na ya ajin-la xita xàngia.” 39 Ko 'an
kíxiín-la: “Tanga tsa jè chjoón mìkì komejèn-la kjinchrabàko-na.”
40 'Kiaá ra jè kitsò-na: “Jè ra Tíjnakon Ki'ta ra ya tsá'baya ndiyá-la,
jè siìkasén'ta-lì ìkjali-la, mé-ni nga nda kitjo jè xá ra tji'mi-ni, nga
jngo chjoón kjótsji-la jè ti-na ya ajin-la íchjín 'tse xita xàngia, jé ra

kǫxin-la, ra xita xákjín kjòn apá-na. 41 Tajngoó tsa jñà xita xàngia mìkì tsjá-li jè tsati-la, kijnandií-ni ra a'ta 'tse 'én ra tji'bi kìxi-ná.”

42 'Koaá'sín ma-ni nga káfí'ia ya ngajǫ nandá rakiòǫ, kǫ kachjà'tá-la Jè ra Tíjnakon Ki'ta, jè ra Nainá-la ma jè ni-na Abraham nga kàxin-la: “Tsa ji ra mejèn-li nga nda kitjasòn jè xá ra káfí'i-na, 43 bitsá'ba-là 'ndi-ni 'kia nga tíjna'ta ya ngajǫ nandá rakìi, nga ki'sín katama; jè tsati ra kj'iíkachrje nandá jè ra 'an kǫ'sín xín-la: 'Tiìn kjǫnda, 'ti itsé-ná nandá ra kǫma sk'iaa ra tjíya nisa-li, 44 kǫ tsa jè kitsǫ-na: 'Tiì ji, kǫ ti'koaá kochrjé-tse-la nandá jñà chǫ kátǫ í'tsin-lì, jé chjǫón rakìi katama jè ra ijye ji ichjaájin, Ji ra Tìjnakon Ki'ti, nga jè katama chjǫón-la ra ti-la ma jè ni-na.” 45 Tikjeè-ni nga fee'ta-na nga tíbitsá'baa, nga kabee jè Rebeca nga tjísòn-chrja jè nisa-la, nga kabijchó-kajen ñándą tíjna ngajǫ nga kabachrje nandá, kǫ kàxin-la: “'Tiìn kjǫnda 'ti itsé-ná nandá ra sk'iaa.” 46 Kǫ jè tsati rakìi ndiǫón kabàjen-ngi jè nisa-la, nga kàtsò-na: “'Tiì ji, kǫ ti'koaá kata'bi-tse nandá jñà chǫ kátǫ í'tsin-li.” Kǫ jè kátsjá-na nandá, kǫ ti'koaá kásí'kiì-tse nandá jñà chǫ-na. 47 Akjòn 'kiaá kakjonangi-la: “Yá-ni apá-lì” Kǫ ra jè katsó-na: “Jé apá-na jè ra 'mì Betuel, ra ti-la ma Nacor kǫ jè Milca.” 'Kiaá kabi'tá jngo-la jtǫngo ya nitjǫn kǫ jò kicha kábíkjá-la ya chrja-la, 48 kǫ kábásen-xkó'nchi-ná nga kabexkóǫn Jè ra Tíjnakon Ki'ta, nga jeya kásíkíjna, jè ra Nainá-la ma Abraham ra ni-na ma, nga ndaá kabasén ndiyá-na nga ma tjábé-na jè tsati-la ra xita xákjín ni-na, ra chjǫón-la kǫma jè ti-la. 49 'Ndi 'ndi-ni, kǫ'tín-ná a 'seé-no kjoahimatakòn kǫ kjoakìxi kǫ jè ni-na, kǫ tsa majìn kǫ'tìn-tse-ná, mé-ni ske-naa mé ra 'siaan.

50 'Kiaá kichjà jè Labán kǫ Betuel nga kitsò-la:

—Nga'tsì kjoa ingie yaá nchrabá-ni a'ta 'tse Jè ra Tíjnakon Ki'ta, kǫ ra jin-jin mìkì kǫma kixó-jin tsa kǫma kǫ tsa mìkì kǫma. 51 Tíjna ijndáa jè Rebeca, chjíbí kǫ 'tin-nì; kǫ jè katama chjǫón-la jè ti-la ni-lì, koni 'sín nga Jè ra Tíjnakon Ki'ta ijye tjínda-la.

52 'Kia nga jè chi'nda-la Abraham kií'nchré jñà 'én ingie, tsasèn-xkó'nchi-niñanè isén-la skanda ya a'ta nangi ya ngixkǫn Jè ra Tíjnakon Ki'ta. 53 Akjòn 'kiaá tsachrje ijye jñà nga'tsì tsajmì ra ngi kicha fatesinè kǫ kicha chroba kǫ jch'ó, kǫ kitsjà-la jè Rebeca; kǫ ti'koaá ki'tsì-tse-la jè 'ndse kǫ jè amá-la tsajmì ra 'ñó nda kjòn. 54 Akjòn tsakjèn kǫ ki'tsi jè chi'nda rakìi kǫ jñà xita ra kjiijtakǫ, kǫ yaá isíkjáya jngo nitjen. Ra ma nchijòn 'kia nga ijye itjo'fá-la nga tsasítjen nga'tsiòǫ, kitsó jè chi'nda rakìi:

—Tɨ'nde-ná nga koąáfa-na yą ni'ya-lą ni-ną.

55 Tanga jè 'ndsę kǫ jè ąmá-lą Rebeca kitsó-lą:

—Ngi te nɨchjin katijnakǫ isa-najɨn jè tsati, kǫ ąkjòn 'kią kɨkǫ-no.

56 Tanga jè chɨ'nda kitsó-lą:

—Ki ta chjàn chinìchjin isa-ná, Jè ra Tíjnakon Ki'ta ijyeé kǫ'sín ká'sín nga nda kabitjasòn jè xá ra jí'ɨ-nà, tɨ'nde-ná mé-ni nga ma koąáfa-na yą ni'ya-lą ni-ną.

57 'Kiąá kitsò ra jñà:

—Kɨnákjoą-lá jè tsati, kǫ chjɨnangi-lá kótsò ra jè.

58 'Kiąá kinakjoá-lą jè Rebeca nga itjonangi-lą:

—A mejèn-lì nga kíkɨi jè xɨtą rąkìɨ.

Kǫ jè tsati kitsó-ní:

—Jon, kjín-náą.

59 'Kiąá kitsjá'nde-lą nga kijì jè Rebeca kǫ jè chjǫón chɨ'nda ra isíjchá, kǫ kijí-tse jè chɨ'nda-lą Abraham kǫ jñà xɨtą ra kjiijtakǫ. 60 Kǫ inìchikon'tin jè Rebeca nga ki'mì-lą:

«Jɨ, ra chjǫón ndichjaą xin-là,
¡'Ñó kjín jmi katama jñà xɨtą ra tję-lì kjɨnchrabà-ni!
¡Kǫ jñà xɨtą tję-lì
Katasíkijne-lą jñà nąxɨndá-lą jñà xɨtą ra jtike 'sɨin!»

61 'Kiąá jè Rebeca kǫ jñà íchjín chɨ'nda-lą tsikìtsąsòn-lą chǫ kátǫ í'tsɨn nga kiìtjɨngi-lą chɨ'nda-lą Abraham. 'Koąá'sín kjomà-ni nga jè chɨ'nda rąkiòǫ itjábé-lą jè Rebeca kǫ ąkjòn kijì-ni.

62 Kǫ jè Isaac yąá tínchrabá-ni ngąjǫ nandá ra 'mì «Jè ra Tíjnakon kǫ ra Kotsíjen-na», ngą yąá tíjna ɨ'nde ra 'mì Neguev. 63 'Kią nga ijye tímahixòn jè Isaac yąá kiísíkítsjen-jín jngohíjta yą ąjin ijñá ján, kǫ 'kią nga iskií'nga skǫ, kijtse-ní nga ɨnchinchrabá i'nga chǫ kátǫ í'tsɨn. 64 Tɨ'koąá jè Rebeca iskií'nga-tse skǫ, kǫ kijtse-tse jè Isaac, ndɨtǫón itjokajen-lą chǫ kátǫ í'tsɨn. 65 Kǫ iskonangi-lą jè chɨ'nda:

—Yá xɨtą-ni ra tsá'bajin ijñá ján ra kɨ'sín tínchrabá ɨjndíɨ.

Jè chɨ'nda kitsò-ní:

—Jé-ní ra ni-ną ma.

'Kiąá jè Rebeca iskábé nikje xǫ'bą-lą nga tsakájtsa ɨsén-lą. 66 Jè chɨ'nda rąkiòǫ tsi'kénąjmí ijye-lą jè Isaac mé ra tą ki'sìn. 67 'Kiąá Isaac kiìkǫ jè Rebeca yą ni'ya 'tsę chrjǫbą chǫ ra 'tsę ąmá-lą kjomà,

kǫ tsixan-kǫ Rebeca. Jè Isaac 'ñó kjotsjake jè Rebeca, kǫ 'koą́á'sín kjoje ikon-ni ą́'ta 'tsę nga 'ken jè ą́má-lą́.

Ixti ra ki'se-lą́ Abraham kǫ jè chjǫón-lą́ ra 'mì Cetura

(1 Cr. 1:32-33)

25 Jè Abraham ki'seé jngo isa-lą́ chjǫón ra Cetura ki'mì. [2] Jñà ixti ra ki'se-lą́ kǫ jè chjǫón rą́kìi kií'sín tsi'kìn, jngo ra ki'mì Zimram, jngo ra ki'mì Jocsán, jngo ra ki'mì Medán, jngo ra ki'mì Madián, jngo ra ki'mì Isbac kǫ jngo ra ki'mì Súa. [3] Jè Jocsán jé kjomà ną́'ìn-lą́ ra ki'mì Seba kǫ ra ki'mì Dedán. Jñà xita tjẹ-lą́ Dedán jñá kjomà xita asureo, jñà xita letuseo kǫ jñà xita leumeo. [4] Jñà ixti-lą́ Madián kií'sín tsi'kìn jngo ra ki'mì Efa, jngo ra ki'mì Efer, jngo ra ki'mì Hanoc, jngo ra ki'mì Abida kǫ jngo ra ki'mì Elda. Nga'tsì xita ingie jñá kjomà xita tjẹ-lą́ Cetura. [5] Jé Isaac kjongątsja ijye nga'tsì tsajmì ra tjín-lą́ jè Abraham. [6] Jñà ixti-lą́ Abraham ra 'tsę́ íchjín-lą́ rìi'nga, ta jngoó kjǫtjò ra kitsjà-lą́ ra jñà, kǫ 'kią́ nga takó tíjnakon isa jè Abraham isíkítsąjna'taxín-lą́ jè Isaac, nga yą́á isìkasén yą́ kìxi-lą́ i'nde ñándą́ bitjokátji-ni tsá'bí.

'Kią́ nga 'ken jè Abraham

[7] Jè Abraham jngo sindǫ kǫ jàn-kan kǫ chrjo'òn nó tsikijnakon. [8] Ta indiaá iskenjtá isa, ąkjòn 'ken, ngą́ ijyeé 'ñó xita jchínga kǫ 'ñó kjìn nó kjomà-lą́, kǫ yą́á kijìtjingi-lą́ yą́ ñándą́ ijye yą́ tjíijyo jñà xita

jchínga-la. 9 Jè Isaac ko Ismael jñà ra ixti-la ma, yaá kiíkíijin ya ngijo
'tse Macpela, ra kjijna ya kìxi-la ñándą bitjokátji-ni tsá'bí nangi 'tse
Mamre, jè ra kjomà nangi-la Efrón, jè ti-la Zohar ra xita hitita. 10 Jé
nangi rakìi ra jè Abraham tsatse-la xita hitita. Yaá ijndáą isìi'nde jè
Abraham ya ñándą tjíi'nde jè Sara ra chjoón-la kjomà. 11 'Kia nga ijye
'ken Abraham, Nainá isìchikon'tiìn jè Isaac, yaá tsikijna'ta chraña-la
jè ngajo nandá ra 'mì «Jè ra Tíjnakon ko ra Kotsíjen-na.»

Jñà xita tje-la Ismael

(1 Cr. 1:28-31)

12 Jñá ingie kjomà xita tje-la Ismael ra i'ndí-la Abraham jè ra 'tse
chjoón chi'nda-la Sara ra Agar ki'mì. 13 Kií'sín ijnchandiyá koni 'sín
nga kitsin: Jè i'ndí tjòn-la Ismael, Nebaiot ki'mì, 'kiaá kitsin ra ki'mì
Cedar, ko jngo ra ki'mì Adbeel, jngo ra ki'mì Mibsam, 14 jngo ra ki'mì
Misma, jngo ra ki'mì Duma, jngo ra ki'mì Massa, 15 jngo ra ki'mì
Hadar, jngo ra ki'mì Tema, jngo ra ki'mì Jetur, jngo ra ki'mì Nafis ko
jngo ra ki'mì Cedema. 16 Jñá ingie 'í-la ixti-la Ismael ra tejò ma-nioo,
ko 'koaá'sín ki'yaxkon-la koni 'sín 'mì ya i'nde-la ko ya ni'ya-la, jngó
jngó tsincha ítjòn-la jñà xita-la.

17 Ko jè Ismael jngo sindo ko kan chrjo'òn jò nó tjín-la 'kia
nga 'ken, ko yaá kijìtjingi-la ya ñándą ijye ya tjíijyo jñà xita
jchínga-la. 18 Jñà xita tje-la yaá tsikìtsahijyo ya nangi ra tíjna'ncho
masen-la Havila ko Shur ra tíjna ko'án naxindá-je Egipto ndiyá ra ya
nchrabá-ni Asiria. Yaá 'ken ya ngixkon nga'tsì 'ndse.

'Kia nga kitsin jè Jacob ko jè Esaú

19 Jñá ingie kjomà xita tje-la Isaac ra i'ndí-la Abraham. 20 Ko jè
Isaac ichán nó tjín-la 'kia nga tsixan-ko jè Rebeca, ra tsati-la ma
Betuel ra chjoón ndichja ma Labán ra xita arameo ra ya tjíijyo
Padan-aram. 21 Ko jè Isaac tsikítsa'baá-la Nainá a'ta 'tse chjoón-la,
ta ngatjì-la chjoón 'ndi-ní, ko Jè ra Tíjnakon Ki'ta isaseèn-la nga
tsikítsa'ba jè Isaac, ko isìhi'ma-la i'ndí jè Rebeca. 22 Tanga jñà ixti-xó
ra títsaya ya indsi'ba inchikjaán-kjo-ní, ko jè Rebeca isíkítsjen-ní nga
kitsò: «Tsa 'koaá'sín ma, mé chjí-la nga kótijnakon isa.»

'Kiaá tsakákonajmí Jè ra Tíjnakon Ki'ta ra a'ta 'tse kjoa rakìi. 23 Ko
jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsó-la:

«Jò naxíndá i'i títsaya índsi'bì,
Jò naxíndá ra tiya inchimajòya-ni ya aya índsi'bì,
Jè ra jngo naxíndá, isaá 'ñó 'se-la nga'ñó, koni rijngo,
Jè ra isa jchínga jé siíxá-la jè ra ma i'ndí nga chi'nda-la
koma.»

24 'Kia nga ijye ijchò nichjin nga ijyee'tin-la jè Rebeca, ngi ixti'ñoó
kitsin kiti-la. 25 Jè ra kitsin ítjòn ngi lasá 'ki jè tsjaskò kò kjijna tsja
tsja kótíjngo ijo-la, kò Esaú isi'ta 'í-la. 26 Akjòn kitsin-tjingi-la 'ndse
ra ngi itsabá'ñó jè ngitsjì ndsakò Esaú, 'koaá ma-ni nga Jacob isi'ta
'í-la. Jàn-kan nó tjín-la jè Isaac 'kia nga kitsin-la ixti jè Rebeca.

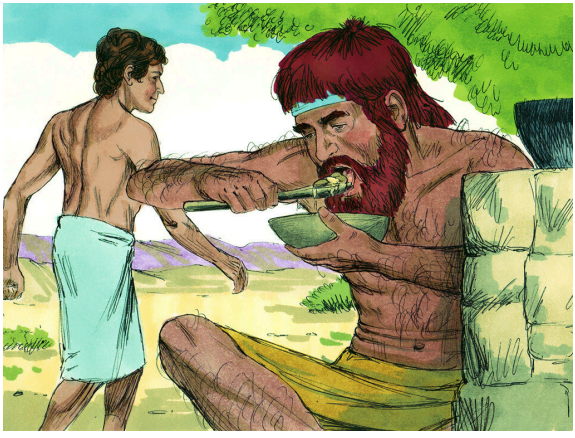
Jè Esaú tsjá kjohixi-la ra 'tse i'ndí tjòn

27 Kò jñà ixti ingio kjójchínga-ní. Jè Esaú jé kjomà jngo xita ra
'ñó tsjake nga tsajmejín ijñá, kò 'ñó xin kjomà, tanga jè Jacob ta xita
indakjoaá kjomà nga tsikijna ya ni'ya-la. 28 Jè Isaac isaá 'ñó tsjake
kjomà jè Esaú ta ngatjì-la 'ñó nda chine-la jñà chò ra sí'ken ra jè,
tanga jè Rebeca jé Jacob isa 'ñó kjotsjake.

29 Jngo nichjin 'kia nga jè Jacob tíbínda tsajmì ra skine, kò jè Esaú
sí itsi'on-la nga 'ji-ni ya ajin ijñá, 30 kò kitsó-la jè Jacob:

—'Tiìn kjonda 'ti itsé-ná jè tsajmì ra ma chine ra tjín inì-inì ra
tjíya-li ijndáa, nga taxki kjomá-na nga kjoaajò-na.

'Koaá ma-ni nga jè Esaú, Edom[a] tsi'kìn-tse-la.

[a] **25:30** *Edom* 'Í ra tsò-ni 'kia nga 'én hebreo: Inì.

31 Kǫ jè Jacob kitsò-ní:

—Tạtịna-ná jè nịchjin rạkìị jè kjǫhixị ra tjín-li koni nga i'ndí tjòn tijni. 32 'Kiạá kitsò jè Esaú:

—Taxkị kjomá-na nga kjoaajò-na, jè kjǫhixị ra tjín-na koni nga i'ndí tjòn tíjnạ, mì tsa mé chjí-lạ ra ạ'ta tsạ'ạn.

33 Kǫ jè Jacob kitsó-lạ:

—'Tị kìxị-ná 'én-li 'ndị kjòn 'ndị.

Jè Esaú kitsjá kìxịí 'én-lạ, kǫ 'koạá'sín kjomà-ni nga tsatína-lạ jè Jacob jè kjǫhixị ra tjín-lạ nga jè ma i'ndí tjòn. 34 'Kiạá jè Jacob kitsjá-lạ jè Esaú nịñǫ kǫ jè nạjmá lentejạ. 'Kiạ nga ijye tsakjèn kǫ ki'tsi jè Esaú, tsasítjẹn kǫ ạkjòn kijì, 'koạá'sín tsachrjengi jè kjǫhixị ra tjín-lạ nga jè ma i'ndí tjòn.

Jè Isaac fì yạ nạxịndá ra 'mì Gerar

26 Kǫ jè nịchjin rạkiòǫ kjinchrá ki'se india-ni yạ ị'nde rạkiòǫ koni 'sín kjokjinchrá nga 'sạ ítjòn jè nịchjin 'kiạ nga tsikijnakon jè Abraham, 'koạá ma-ni jè Isaac yạá kiìkijna yạ nạxịndá Gerar, ñándạ tíjna jè Abimelec, ra xịtạxá ítjòn-lạ xịtạ filisteo. 2 Kǫ yạá tsatsíjen-lạ Jè ra Tíjnakon Ki'ta, kitsò-lạ: «Ki ta chjan yạ 'mì yạ nạxịndá-je Egipto; yạ tịjni yạ ị'nde ñándạ 'ạn kǫxín-lạ. 3 Ị tịjni koni jngo xịtạ xìn nangi, kǫ yạá kótịjnakǫ-là kǫ sichíkon'tin-là, ngạ jíí tsja-là nga'tsì nangi ingie kǫ jñà xịtạ tjẹ-lì. Kǫ 'koạá'sín sikíxiya jè 'én ra 'ạn kítsja kìxị-lạ jè ạpá-lì Abraham. 4 'Ạán sikjínya jñà xịtạ tjẹ-lì nga kǫ'sín kjìn katama koni jñà nitse ra tjín yạ ján ngajmi, kǫ jñá tsja-lạ kóo'ki jñà ị'nde ingie. Kǫ ta ạ'ta 'tsẹé xịtạ tjẹ-lì nga kǫchikon'tin nga'tsì nạxịndá i'i ra tjín yạ ịsà'nde. 5 Ta ngạtjì-lạ jè Abraham isìitjasòn-ní koni 'sín tjín 'én ra 'ạn kǫkíxin-lạ kǫ 'koạá'sín ki'sìn koni 'sín nga tsiki'tián, kǫ koni 'sín tsò jñà kǫtèxoma-nạ ra kítsja-lạ, kǫ jñà 'én ra kjǫ'ñó tjínè-lạ nga sịìtjasòn kǫ jñà 'én ra 'ạn tsakonyá-lạ.»

6 'Koạá ma-ni jè Isaac yạá tsikijna yạ nạxịndá ra 'mì Gerar. 7 Kǫ jñà xịtạ ra yạ tjíijyo yạ ị'nde rạkiòǫ iskonangií-lạ ra ạ'ta 'tsẹ Rebeca, tanga jè Isaac itsakjón-ní mìkì kitsò ikon nga tsi'kénạjmí tsa chjǫón-lạa ma, 'koạá'sín kitsò-là nga ndichjaà ma; 'koạá'sín isíkítsjen tsa yạ sịì'ken jñà xịtạ ra tjín yạ ị'nde rạkiòǫ, ta ngạtjì-lạ jè Rebeca batoó 'ñó nda 'ki.

8 'Kiạ nga ijye kjìn nịchjin tsato nga tjíijyo yạ ịjndáạ, jngo nịchjin jè Abimelec yạá tíkotsíjen-kjá xǫtjǫbạ ịtsé-lạ ni'ya-lạ, kijtseè nga jè

Isaac tíkaájno jè Rebeca ra chjo̱ón-la̱ ma. 9 'Kia̱á kiìchja̱-la̱ jè Isaac ko̱ kitsò-la̱:

—Ki sisin-là chjo̱ón-lì ma-ni jè chjo̱ón ra̱kìi̱. Mé-ni si-ni nga chjo̱ón tichjiì ma.

Ko̱ jè Isaac kitsó-ní:

—'Koa̱á'sín isíkítsjen tsa ya̱ yá ra sii̱'ken-na ra ta nga̱tjì 'tse̱ jè chjo̱ón-na̱. 10 Jè Abimelec kitsó-la̱:

—Mé-ni ko̱'sín inìko̱-náji̱n. Kja̱meé-la tsa jngo xi̱ta̱ ra i̱ na̱xi̱ndá-la̱ tsakjajnaxkóko̱ jè chjo̱ón-li, ko̱ tseé-la jé tsakjatsji-náji̱n tsa ko̱'sín kjomà.

11 'Kia̱á jè Abimelec kitsjà-la̱ kjo̱hixi̱ nga'tsì xi̱ta̱ na̱xi̱ndá, nga kitsò-la̱:

—Tsa yá ra sii̱jti-la̱ jè xi̱ta̱ ra̱kìi̱ ko̱ tsa mé ra sii̱ko̱ jè chjo̱ón-la̱, jngókjá ki̱yá-ní.

12 Tijè-ni nó ra̱kiòo̱ jè Isaac tsikítje̱ tsajmì ya̱ i̱'nde ra̱kiòo̱, 'ñó nda kjójchá-la̱ tsajmì, jngo sindo̱ 'ka̱ tsikíxkó tsajmì ra tsikítje̱, ko̱ 'ñó nda isìchikon'tin Jè ra Tíjnakon Ki'ta. 13 'Ñó nchi̱ná kjomà, ko̱ ndaá itjo ta mé ra ki'sìn, kóonda nga 'ñó kjonchi̱ná isa. 14 Taxki̱ kjín forrè ko̱ nchra̱ja̱ íchjín ki'se-la̱, ko̱ kjín chi̱'nda ki'se-tse-la̱, ngi kjòchi̱ni̱keé jñà xi̱ta̱ filisteo. 15 Jñà nga'tsì nga̱jo̱ nandá ra iskí'xa̱ jñà chi̱'nda-la̱ Abraham 'kia̱ nga takó tíjnakon isa, jñá xi̱ta̱ filisteo isìjtse india-ni ni'nde nga tsikíi'ndeya. 16 Ta̱chaán ijchò ni̱chjin nga jè Abimelec kitsò-la̱ jè Isaac:

—Ti̱se̱n'taxìn-náji̱n, nga̱ ijyeé bato 'ñó kjonchi̱ní, nda mí 'koa̱ jnchro-ni koni ra ji̱n.

17 Ko̱ jè Isaac itjojiín ya̱ i̱jndáa̱, ko̱ ya̱á tsakájna ni'ya-la̱ ya̱ kongaya 'tse̱ na̱xi̱ndá ra 'mì Gerar ko̱ ya̱á tsikijna. 18 Ko̱ jè Isaac tsjà'í india-ni jñà nga̱jo̱ nandá ra jè a̱pá-la̱ tsjà'ì 'kia̱ nga tsikijnakon, jñà ra tsikíi'ndeya xi̱ta̱ filisteo 'kia̱ nga ijye 'ken jè Abraham, ko̱ 'koa̱á ti̱'sín tsikí'ta 'í india-i̱la̱ koni 'sín nga jè a̱pá-la̱ tsikí'ta 'í-la̱. 19 Tanga 'kia̱ nga jñà chi̱'nda-la̱ Isaac i̱nchifa'ì jngo nga̱jo̱ nandá ya̱ ñándа kongaya chon, isakoò jngo-la̱ nga̱jo̱ nandá ra ngi títjo kji'ta, 20 jñà chji̱ngo̱ cho̱ ra ya̱ 'tse̱ na̱xi̱ndá Gerar iskajànkjò-ní ko̱ jñà chji̱ngo̱ cho̱ 'tse̱ Isaac, nga̱ 'koa̱á'sín kitsò nga 'tse̱ ró jè nandá. 'Koa̱á ma-ni nga jè nga̱jo̱ nandá ra̱kiòo̱, jè Isaac, ko̱'sín tsikí'ta 'í-la̱ nga Esek kitsò-la̱, «ra kjaán-kjo» tsò-ni, ta nga̱tjì-la̱ nga iskajànyaà-ni nandá. 21 'Kia̱á jñà chi̱'nda-la̱ Isaac tsjà'í jngo isa nga̱jo̱ nandá, ra ti̱'koa̱á iskajànya-ni,

'koa̱á ma-ni nga jè nga̱jo̱ nandá ra̱kìi̱ ko̱'sín isi'ta 'í-la̱ nga Sitna ki'mì, «ra jtike xákjín» tsò-ni.

22 Ko̱ jè Isaac kijì nga ikja'i jngo isa nga̱jo̱ nandá, ko̱ mìkì ti̱ iskajànya-ni ya̱ i̱jndáa̱, ko̱ 'koa̱á ma-ni nga ko̱'sín tsikí'ta 'í-la̱ nga Rehobot kitsò-la̱, «ra kjoa̱ndi̱í» tsò-ni, nga̱ kitsò-ní: «Jè ra Tíjnakon Ki'ta ijyeé kábíijyondi̱í-ná nga ma ko̱kjìnyeè ya̱ nangi ra̱kìi̱.»

23 Ya̱á itjo-ni i̱jndáa̱ nga kijì ya̱ i̱'nde ra 'mì Beerseba. 24 'Kia̱ jè ni̱tje̱n ra̱kio̱o̱ tsatsíjen-la̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta, ko̱ kitsò-la̱:

«'A̱án-náa̱ jè Nainá-la̱ Abraham jè ra kjomà a̱pá-li,
Kì ta chjàn skon-jìn, nga̱ 'a̱án tíjnako̱-là,
Ko̱ sichíkon'tin-là, ko̱ sikjínya-ná jñà tje̱-lì
Tà nga̱tjì-la̱ nga kjotsjàke̱ jè chi̱'nda-na̱ Abraham.»

25 'Kia̱á jè Isaac tsikínda jngo chrjó na̱jo̱ nga kijtsexkón jè 'í-la̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta, ko̱ ya̱á tsakájna ni'ya-la̱ ya̱ i̱jndáa̱, ko̱ jñà chi̱'nda-la̱ jngo nga̱jo̱ nandá tsjà'ì.

Jngo kjoa̱ tsikí'ñó jè Isaac ko̱ jè Abimelec

26 Jngo ni̱chjin jè xi̱ta̱xá ítjòn Abimelec ra inchrabà-ni skanda ya̱ na̱xi̱ndá Gerar nga 'jììkákona̱jmí jè Isaac. Kjiijtako̱ jè xi̱ta̱ ra nda bákо̱ ra 'mì Ahuzat ko̱ jè Ficol ra chíchàn ítjòn tíjna-la̱ nga'tsì chíchàn-la̱. 27 Ko̱ jè Isaac kitsó-la̱:

—Mé-ni i̱ nchrabátji̱ngi-nájiòn, kì inachrjengiì-nájiòn kó skanda inachrjekajin-ná ya̱ nangi-no.

28 Ko̱ ra jñà kitsò-la̱:

—Ijyeé i̱nchi'ya-náji̱n nga Jé Nainá ra Tíjnakon Ki'ta tíjnako̱-lì ko̱ 'koa̱á'sín i̱nchibixó-ji̱n nga jngo kjoa̱ kí'ñé ra ji̱ ko̱ ra ji̱n. 29 Nga kì ta chjàn 'cho niko̱-náji̱n koni 'sín nga mì tsa ji̱ i̱nchinìjti-laji̱n, ta isa̱á jnchro nda inìko̱-laji̱n ko̱ ngi ko̱ó kjo̱'nchán inikasén-laji̱n, ko̱ 'ndi̱-ni̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta ndaá tísíchikon'tin-li.

30 'Kia̱á jè Isaac tsikíjna jngo-la̱ 'sí ra 'ñó jè, nga tsakjèn ko̱ ki'tsi. 31 Ra ma nchijòn ta̱jñó jchán tsinchatje̱n ko̱ kitsjà kìxi̱-la̱ 'én-la̱ xákjín nga jngó jngó, jè Isaac isíkjáya-la̱ nga kijì-ni ko̱ ra jñà 'nchán kijì nga nda tsajo̱ó-ni.

32 Ti̱jè-ni ni̱chjin jñà chi̱'nda-la̱ Isaac, 'jììkó-la̱ 'én nga ijyeè ró isakò-la̱ nandá ya̱ nga̱jo̱ nandá ra i̱nchifa'ì. 33 Jè Isaac 'koa̱á'sín

tsikí'ta 'í-la̱ jè nga̱jo̱ nandá ra̱kìi̱ nga Seba kitsò-la̱. 'Koa̱á ma-ni nga Beerseba kitsò-la̱ jè na̱xi̱ndá ra̱kiò o̱ skanda ni̱chjin 'ndi̱-ni̱.

34 'Kia̱ nga jè Esaú ijye tjín-la̱ ichán nó, tsixan-ko̱ò jò íchjín, jngo ra ki'mì Judit ra tsati-la̱ kjomà ra ki'mì Beeri ra xi̱ta̱ heteo ko̱ jngo ra ki'mì Basemat ra tsati-la̱ kjomà ra ki'mì Elón ra xi̱ta̱ heteo. 35 Ko̱ jñà ngajò íchjín ingie batoó isijtijín-la̱ inìma̱-la̱ jè Isaac ko̱ jè Rebeca.

Jè Jacob tjábé-la̱ jè kjoa̱nichikon'tin-la̱ Isaac

27 'Koa̱á'sín kjomà-ni 'kia̱ nga jè Isaac ijye 'ñó xi̱ta̱ jchínga ko̱ jñà xko̱n ijyeé kjòxa̱ nga mìkì ti̱ tsatsíjen-la̱, 'kia̱á kiìchja̱-la̱ jè Esaú jè ra ti tjòn-la̱ ma, nga kitsò-la̱:

—¡Ji̱ ndí 'xi̱n!

Ko̱ jè Esaú kitsò:

—Mé-ni a̱pa̱a.

2 Jè a̱pá-la̱ kitsò-la̱:

—Ijyeé tjì'yi nga ijyeé 'ñó xi̱ta̱ jchíngaa̱, ko̱ mìkì be mé ni̱chjin-ni nga ki̱yáa̱. 3 Chjíbí jñà ki̱cha̱-lì ra nì'ken-ni cho̱ ijñá, 'tin xi̱n ya̱ a̱ngi ijñá ján, ko̱ ti̱'ken jngo-ná cho̱. 4 Ko̱ a̱kjòn tinda-ná koni 'sín nga tsjake̱ nga kjíne̱ ko̱ nchrabáko̱-ná nga skíne̱e, mé-ni nga ko̱ma sichíkon'tin-là 'kia̱ ti̱kje biya.

5 Ko̱ jè Rebeca tí'nchré-ní 'kia̱ nga jè Isaac tíbáko̱ jè Esaú, 'kia̱ nga jè Esaú kijì ya̱ a̱ngi ijñá ján nga íkátsji jngo-la̱ cho̱ jè a̱pá-la̱, 6 'kia̱á jè Rebeca kichjà-la̱ jè Jacob ra i'ndí-la̱ ma nga kitsò-la̱:

—Ti̱ná'yi koni 'sín xín-là, ka'nchreè-la̱ jè a̱pá-lì nga tíbáko̱ jè 'ndsì Esaú nga títsò-la̱: 7 "'Tin a̱jin ijñá ján nga 'tin-ni̱'kèn jngo-ná cho̱ ko̱ tinda jngo-ná kando̱ mé-ni nga skíne̱ ko̱ sichíkon'tin-là ya̱ ngixko̱n Jè ra Tíjnakon Ki'ta, 'kia̱ nga ti̱kje biya."

8 Ko̱ kitsó isa-la̱ Rebeca jè Jacob:

—'Ndi̱ kjòn 'ndi̱, ndí 'xi̱n, nda kjòn ti̱ná'ya-ná koni 'sín nga xín-là: 9 'Tin ya̱ ínchí'bá-la̱ tíndsó ján, nga jò tíndsó i'ndí tijchi ra 'ñó nda kjòn mé-ni nga ma kindá-la̱ jè a̱pá-lì, koni 'sín nga tsjake ra jè, 10 ko̱ ji̱í kíko̱-la̱ mé-ni nga katakjine-ni, mé-ni nga ji̱ katasíchikon'tin-lì 'kia̱ nga ti̱kje biya.

11 Tanga jè Jacob kitsó-la̱ jè a̱má-la̱:

—Ndaá 'yi nga jè 'ndsè Esaú tíjna tsja̱ tsja̱ ijo-la̱ ra jè, tanga ra 'a̱n mì tsa ko̱'sín kji-jià a̱n. 12 Kí tsa ska̱ájno-na jè a̱pá-na̱ ko̱ tsa ske̱-la̱ ikon nga ta̱ tíkonda̱cha̱a-la̱, jè ngoya-la̱ nga siìchikotin-na ta isa̱á jnchro kjoa̱ton ska̱nè-na.

13 Kǫ jè ą́má-lą́ kitsó-lą́:

—Jį́ ndí 'xį́n, 'ą́n katakanè-na jè kjoą́'cho rą́kiòǫ́, ta jé-ni nga tį́itjasìn ra jį́ koni 'sín nga tíxin-là kǫ́ tijcha-ná jñà tíndsó i'ndí ingio.

14 'Kią́á jè Jacob kijì nga kií'ká jñà tíndsó kǫ́ inchrabàkǫ́-lą́ jè ą́má-lą́, kǫ́ jè ą́má-lą́ tsikínda jngo-lą́ kandǫ́ tíndsó jè Isaac ra tsjaá totjo tjín koni 'sín nga tsjake nga kjine ra jè. 15 Kǫ́ iskábé nikje ra 'ñó nda kjòn ra 'tsę́ Esaú ra ti tjòn-lą́ ma, jè ra yą́ kjiijyotjó-lą́ yą́ ni'ya-lą́ kǫ́ isíkáya jè Jacob ti-lą́ ra ma i'ndí. 16 Kǫ́ tį́ jñà-ni chrjǫbą́-lą́ tíndsó isíkáya jñà chrja-lą́ kǫ́ yą́ ísin ñándą́ tsìn-lą́ tsją́. 17 Kǫ́ kitsjà-lą́ jè Jacob jè kandǫ́ tíndsó kǫ́ jè nį́ñǫ́ ra tsikínda.

18 'Kią́á jè Jacob 'jaha'sen ñándą́ tíjna jè ą́pá-lą́ kǫ́ kitsò-lą́:

—¡Jį́ ą́pą́a!

Jè Isaac kitsò-ní:

—Į́í tíjna ijndíį́. Yá-ni ra jį́ ndí 'xį́ín.

19 Kǫ́ jè Jacob kitsò-lą́:

—'Ą́án-náą́ jè Esaú ra ti tjòn-li ma. Kasiìtjásòn-là koni 'sín nga ka'mí-ná: Tį́sítjį́in-ni, kǫ́ tijna kìxį̀ì, kǫ́ chjį́nį́i jè ijo-lą́ chǫ́ ra kabi'tin-ná, mé-ni nga 'tį́í-ná jè kjoą́nichikon'tin-lì. 20 'Kią́á jè Isaac kitsò-lą́ jè ti-lą́:

—Mé tą́ sasa kàsakó-li jį́ ndí 'xį́n.

Kǫ́ ra jè kitsò-ní:

—Ngą́ jè Nainá-li Jè ra Tíjnakon Ki'ta, jé kǫ́ká'sín nga sasa kjòn kàsakó-na.

21 Jè Isaac kitsó-lą́ jè Jacob:

—Tį́sę́n'tachrańa-ná mé-ni nga kǫ́ma skaájno-là, a jį́-ní ti-ną́ Esaú ǫ́ ra majìn-ní.

22 Jè Jacob tsasèn'tachrańa-lą́ jè ą́pá-lą́ nga iskaájno kǫ́ kitsò-lą́: «Jè jtą́, jtą́-lą́ Jacob-ní, tanga jñà chrja ingie, 'tsę́é Esaú.»

23 Kǫ́ mìkì ma kijtsexkon tsa jé-ni, ngą́ jñà chrja-lą́ tsją́á tjín-lą́ koni jñà chrja-lą́ Esaú; tanga 'kią́ nga mejèn tísíchikon'tin, 24 india iskonangi isa-lą́:

—Ndí 'xį́n, a jį́ kiti-ní Esaú.

Kǫ́ jè Jacob kitsó-ní:

—Jon, 'ą́án-náą́.

25 'Kią́á jè Isaac kitsò-lą́:

—Tiya-ná jį́ ndí 'xį́n jè ra kabindi, mé-ni nga ma skíné-nà chǫ́ ra kani'kin kǫ́ 'kią́á ma tsja-là kjoą́nichikon'tin-ną́.

Jè Jacob tsikíyaà-la̱ nga tsakjèn jè a̱pá-la̱, ko̱ 'jiìkó-tse-la̱ ndá-xán totséjé. Jè Isaac tsakjèn ko̱ ki'tsi. 26 A̱kjòn jè Isaac kitsò-la̱:

—Ti̱se̱n'tachraña-ná ji̱ ndí 'xi̱n ko̱ chji̱ne̱'ti jtsa-na̱.

27 Ko̱ jè Jacob tsasèn'tachrañaà-la̱ nga ma ski̱ne̱'ta jtsa-la̱, ko̱ jè Isaac iskíjne̱jta jè nikje-la̱, ko̱ isìchikon'tin nga kitsò-la̱:

«Ngi kìxi̱í kjoa̱, jè jta̱ ra tíkjíjne̱ 'tse̱é jè ti-na̱,
Koni 'sín jne̱ jta̱ ra tjín ya̱ a̱jin ijñá ján
Ñánda̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta tísíchikon'tin.
28 Nainá, katatsjá-li jè xoño ra ngajmi nchrabá-ni,
Ko̱ ndaá katamajchá tsajmì tjé ya̱ a̱jin nangi ñánda̱ ji̱ si̱xí,
Kjìn tjachó trigo, ko̱ tse ndá-xán totséjé katasakó-li.
29 Kjìn na̱xi̱ndá ji̱ katasíitjasòn-lì,
¡Ko̱ jñà na̱xi̱ndá i'i katabinchaxkó'nchi'ta-lì!
Ko̱ ji̱ ti̱se̱n ítjòn-la̱ ra tijñà-ni 'ndsì,
Nga ti̱'koa̱ katabinchaxkó'nchi'ta-lì.
Jñà ra kjoa̱ton si̱íjé'tin-lì, jè Nainá, kjoa̱toón si̱ìkasén-nè ngajò-ni,
Ko̱ mé ta̱ nda-la̱ jñà ra si̱ichikon'tin-lì nga̱ ko̱chikon'tin ngajò-ni.»

30 'Kia̱ nga jè Isaac ijye isìchikon'tin jè Jacob, sa ta 'kia̱ kjón tíbitjo jè Jacob ya̱ ñánda̱ tíjna jè a̱pá-la̱, nga jè Esaú 'jiì-ni xi̱n. 31 Ti̱'koa̱á tsikínda-tse-la̱ kando̱ ra 'ñó totjo tjín, ko̱ kiìko̱-la̱ jè a̱pá-la̱, kitsò-la̱:

—Ti̱sítji̱in ji̱ apa̱a, ko̱ chji̱ni̱i jè ijo-la̱ cho̱ ijñá jè ra 'a̱n kasi'kén, mé-ni nga 'ti̱-ná jè kjoa̱nichikon'tin-lì.

32 'Kia̱á jè Isaac iskonangi-la̱ nga kitsò-la̱:

—Yá-ni̱i ra ji̱.

Ko̱ ra jè kitsò:

—'A̱án-na̱a̱ Esaú ra ti tjòn-li ma.

33 Jè Isaac ngi ta 'koa̱á kjomà-la̱ ko̱ ngi jatsé'a-ní, nga kitsò:

—Yá-ni ra̱kìi̱ ijye ka'fi nga kà'fiìkó-na ijo-la̱ cho̱ ijñá ko̱ ijyeé kátsjá-na, ko̱ ijyeé kákjíne̱ 'kia̱ nga ti̱kje fí'i̱-ni ra ji̱. Katsjaà-la̱ jè kjoa̱nichikon'tin-na̱ ko̱ ijyeé kamachikon'tin.

34 'Kia̱ nga jè Esaú kií'nchré koni 'sín nga títsò-la̱ jè a̱pá-la̱, taxki̱ 'ñó iskindaya ba-ba, ko̱ kitsò-la̱:

—¡Ti̱'koa̱á ti̱chiko'tin-tse-ná ra 'a̱n, ji̱ apa̱a!

35 Ko̱ 'kia̱á kitsò jè a̱pá-la̱:

—Ijyeé ka'fi jè 'ndsì nga kakòndạchạ-nà kọ jé kátjábé-lạ jè kjoạnichikon'tin-lì.

36 Kọ jè Esaú kitsò-ní:

—¡Kiì-la jnchro kọ'sín isi'ta 'í-lạ nga Jacob[a] ki'mì! ¡Ijyeé kjo jò 'kạ tjín-ni nga kọ'sín kòndạchạ-na! Ítjón tsjahíxìn-na jè kjọhixị ra bakọ-na koni ti tjòn tíjnạ kọ 'ndị 'ndị-nị sa jé kjoạnichikon'tin-nạ kafa'án-ngá-na.

Kọ kitsò isa:

—A mí tị mé kjoạnichikon'tin tíjnatjò-li ra ạ'ta tsạ'ạn.

37 Jè Isaac kitsò-lạ jè Esaú:

—Ijyeè jé Jacob kasíkíjnaạ nga jè tjínè-lạ kọtèxoma-li, kọ jé kíjna ítjòn-lạ nga'tsì jñà xịtạ xákjín, kọ 'koạá'sín kàxin-tse-lạ nga kjín tjachó trigo katamajchá-lạ kọ tseé ndá-xán totséjé katasakó-lạ. Tanga ra jị ndí 'xịn, mé ra ma 'siaạn ra ạ'ta tsạji.

38 Jè Esaú kitsò-lạ jè ạpá-lạ:

—A nìì tị jngo kjoạnichikon'tin tjín kiti-lì ra ạ'ta tsạ'ạn, jị ạpạa. ¡Tị'koạ tịchiko'tin-tse-nánị!

Kọ 'ñó iskindaya ba-ba india-ni.

39 'Kiạá jè Isaac kichjà nga kitsò-lạ:

«Kjiín kịjna-lạjị yạ ị'nde ñándạ nga nda majchá tsajmì tjé,
Kọ ñándạ nga jè xoño ra 'tsẹ ngajmi mìkì bijchó.
40 Kọó jè kịchạ ndajò ra ijò ngajò-'kạ kịsịkọtjì-nì ijo-lì
Kọ jịí kọmi chị'nda-lạ 'ndsì;
Tanga 'kiạ nga ijye 'ñó tája tisìn,
Kịjnandịí-ni ạ'ta 'tsẹ kó'sín nga skẹton-lì.»

Jacob faachinga-lạ jè Esaú

41 Kọ jè Esaú isijtikeé jè Jacob ta ngạtjì-lạ jè kjoạnichikon'tin ra jè ạpá-lạ kitsjá-lạ, kọ kitsó yạ ạjin inìmạ-lạ: «Kịjchó nịchjin nga kịyá jè ạpá-nạ nga kịtsạjin-jịn kjoạndasin, ạkjòn 'kiạá si'kén jè Jacob ra 'ndsèẹ ma.»

42 'Kiạ nga ijchò-lạ 'én jè Rebeca koni 'sín nga tísíkítsjen jè Esaú ra ti tjòn-lạ ma, 'kiạá kichjà-lạ jè Jacob ti ra ijchò jò-ni, kọ kitsò-lạ:

—Tịná'yi koni 'sín xín-là, jè 'ndsì Esaú 'koạá'sín tísíkítsjen 'kiạá ró kọjngo ikon skanda kó ra sịì'ken-lì. 43 'Koạá ma-ni jị ndí 'xịn, tịtjaàsìn koni 'sín nga xín-là, tịjnandi kọ tịtjáạchingi nga 'tin yạ ị'nde Harán

---

[a] **27:36** *Jacob* 'Í ra tsò-ni 'kiạ nga 'én hebreo: Ra kòndạchạ.

ya̱ ni'ya-la̱ Labán ra 'ndsèe̱ ma, 44 ya̱ tìki̱jni skanda 'kia̱ nga ko̱to jè kjoa̱jti-la̱ 'ndsì, 45 ko̱ jcha̱àjin-la̱ jè kjoa̱jti ra tjíjin-la̱ ra a̱'ta tsa̱ji ko̱ a̱'ta 'tse̱ jè kjoa̱ ra inìki̱; 'kia̱á sikásén 'én-la nga ma koa̱áfa india-ni. ¡Majìn-na nga ta jngo ni̱chjin sijchíja ta ngajò i̱xti-na̱!

46 'Kia̱á jè Rebeca kitsò-la̱ jè Isaac:

—Ijyeè kjosi-na nga tíjnakon, ta nga̱tjì 'tse̱ jñà íchjín hitita ingie ra jè Esaú tsixan-ko̱. Tsa jè Jacob jngo chjo̱ón hitita ra i̱ i̱'nde-la̱ ki̱xan-ko̱-tse, koni jñà ingie, isa̱á-la nda-ni tsa katabiya jnchro.

28 'Kia̱á jè Isaac kiìchja̱-la̱ je Jacob, ko̱ isìchikon'tin, tsikí'tin nga kitsò-la̱: «Ki ta chjàn jñà íchjín i̱jndíi̱ ra 'tse̱ Canaán bixan-ki̱ì. 2 Tijnandi ko̱ 'tin ya̱ i̱'nde Padan-aram, ya̱ ni'ya-la̱ nàmi̱íxtín-lì Betuel jè ra a̱pá-la̱ ma a̱má-lì ko̱ ti̱xan-ko̱ jngi tsati-la̱ tsini-lì Labán ra 'ndse̱ ma a̱má-lì. 3 Ko̱ jè Nainá ra tjín ijye-la̱ ta mé nga'ñó-ni katasíchikon'tin-lì ko̱ katasítje̱-lì ti̱'koa̱ katasíkjìnya-lì, skanda 'kia̱ nga ijye kjìn xi̱ta̱ na̱xi̱ndá katama tje̱-lì; 4 ko̱ jè Nainá, ti̱ jè kjoa̱nichikon'tin katatsjá-lì koni jè ra ki'tsì-la̱ jè Abraham, ko̱ jñà xi̱ta̱ tje̱-lì; mé ni nga tsa̱ji katama-ni jè nangi ra̱kì i̱ ñándа̱ titsa̱jneé 'ndi̱-ni̱, ra jè Nainá kitsjà-la̱ jè Abraham.»

5 'Koa̱á'sín jè Isaac isìkasén jè Jacob ya̱ i̱'nde Padan-aram, nga ijchò ñándа̱ tíjna ra 'mì Labán ti-la̱ Betuel ra xi̱ta̱ arameo, jè ra 'ndse̱ ma Rebeca ra a̱má-la̱ ma jè Jacob ko̱ jè Esaú.

Bixan india-ni jè Esaú

6 Ko̱ kijtseè jè Esaú 'kia̱ nga jè Isaac isìchikon'tin jè Jacob, ko̱ nga ya̱ isìkasén ya̱ i̱'nde Padan-aram, nga ma ki̱xan-ko̱ jngo i̱xti íchjín ra tjín ya̱ ján, ko̱ 'kia̱ nga tísíchikon'tin tsikí'tin nga kitsò-la̱:

—Ki ta chjàn jñà íchjín i̱jndíi̱ ra 'tse̱ Canaán bixan-ki̱i.

7 Ko̱ jè Jacob 'koa̱á'sín isìitjasòn-la̱ jè a̱pá-la̱ ko̱ jè a̱má-la̱ nga kijì ya̱ i̱'nde Padan-aram. 8 Ko̱ kijtseè jè Esaú nga jè a̱pá-la̱ mìkì sasén-la̱ jñà íchjín 'tse̱ Canaán; 9 'koa̱á ma-ni nga ikatsíjen-la̱ jè Ismael ra ti-la̱ Abraham ma-tse, ko̱ iskábé jngo tsati-la̱ ra 'mì Mahalat nga tsixan-ko̱, ra ndichja ma jè Nebaiot, ni̱'sín ta̱'koa̱ ijye tjíijyoko̱-tse jñà íchjín-la̱ rii̱'nga.

Nainá tsatsíjen-la̱ jè Jacob ya̱ Betel

10 Jè Jacob itjojin-ní ya̱ na̱xi̱ndá Beerseba, nga kijì ya̱ Harán. 11 Ko̱ ijchò jngo i̱'nde, ko̱ ya̱á isíkjáya jngo ni̱tje̱n, ta nga̱tjì-la̱ ijye iskatjì jè tsá'bí, ko̱ iskábé jngo na̱jo̱ ra tjín i̱jndáa̱ nga tsikíngisko, ko̱ ya̱á

tsakjajnafè. 12 Kọ jngo nijñá ki'tsì-lạ ñándạ-nioọ nga jngo kịjọn síjna yạ ạ'ta nangi kọ bijchó skanda yạ ján ngajmi, kọ jñà ìkjạlị-lạ Nainá kọ'ki fimijìn kọ kọ'ki nchrabájen-nè ra jè. 13 Kọ Jè ra Tíjnakon Ki'ta ján ngajmi kiìchjạ-lạ, nga kitsò-lạ: «'Ạán-náạ Jè ra Tíjnakon Ki'ta, jè ra Nainá-lạ ma nàmịíxtín-lì Abraham kọ jè Nainá-lạ jè ạpá-li Isaac; yạ nangi ñándạ titsjajni, jịí tsja-lạ kọ jñà xịtạ tjẹ-lì. 14 Kọ jñà xịtạ tjẹ-lì 'koạá'sín kjìn kọma koni jñà chijo ni'nde ra tjín yạ ạ'ta nangi, kọngason-ní skanda yạ kó nga ijòn ngàchrjạngị-lạ ịsà'nde, ta ạ'ta tsạji-ní kọ ạ'ta 'tsẹé xịtạ tjẹ-lì nga kọchikon'tin jñà xịtạ ra tjín yạ ịsà'nde. 15 Nda tịná'yi koni 'sín tíxin-là, 'ạán tíjnạkọ-là kọ sikóndạ kji'tá-là ta ñándạ-nioọ nga kịtjájmi, kọ síkófaà india-là yạ nangi rạkìị. Mìkì tsjin tákon-là 'kiạ nga tịkje siitjásòn jñà 'én 'ạn ra kọtíxin-là.»

16 'Kiạ nga jè Jacob itjo'fá-lạ nga tí'bì-lạ nijñá, kitsó-ní: «Ngi kìxị kitií kjoạ nga jè Nainá tíjna yạ ị'nde rạkìị, kọ ra 'ạn nda mí be.»

17 Kọ taxkị 'ñó itsakjòn, nga kitsò: «A 'koạá tạ xkón-ni jè ị'nde rạkìị. Ngi jé ị'nde rạkìị ra ni'ya-lạ Nainá, ikọ xọtjọbạ-lạ ngajmi-ní!»

18 'Kiạá jè Jacob tạjñó tsasítjẹn kọ iskábé jè nạjọ ra tsikíngisko nga tsasíjna i'nde koni jngo chịbạ kọ tsikíxtenjnó siìtị. 19 Kọ Betel tsikí'ta 'í-lạ jè ị'nde rạkiòọ, nị'sín ngà'sạ Luz 'mì nạxịndá ra kisijna ítjòn.

20 Jè Jacob kitsjá kìxịí 'én-lạ yạ ịjndáạ, nga kitsò: «Tsa Nainá kọhijtakọ-na, kọ kọsịkọ-na ñándạ nga tífia kọ tsjá-na nịñọ ra skíne kọ nikje ra kjójnạya, 21 kọ tsa nda koạáfa-na yạ ni'ya-là ạpá-nạ, Jé ra Tíjnakon Ki'ta kọma jè Nainá-nạ. 22 Jè nạjọ ra kabasijná-i'nde, jé

kọkòn chịbạ nga ni'ya-lạ Nainá kọma ịjndíị, kọ nga'tsì tsajmì ra jị 'kị-ná, jngoyá kochrjé'ta jè ra teya, ra tsạji kọma.»

Jacob bijchó yạ Harán

29 Jè Jacob kijí isa, kọ yạá kijì yạ nangi-lạ xịtạ ra yạ tjítsạjna yạ kìxị-lạ ñándạ bitjokátji-ni tsá'bí.

2 Yạ ạjin ijñá kijtseè jngo ngạjọ nandá, kọ yạ chraña'ta-lạ, jàn jtín 'tsẹ forrè yạ kjiijyokjáya, ngạ yạá 'bi nandá ra yạ tjíyaxkó nga'tsì chọ, kọ yạ xọtjọbạ-lạ ngạjọ nandá rạkiòọ jngo nạjọ ra 'ñó je 'ki kjijnajto. 3 'Kiạ nga maxkó'ta-lạ xákjín nga'tsì jtín 'tsẹ forrè; jñá chjịngọ chọ faáhixìn jè nạjọ-je ra kjijnajto yạ xọtjọbạ-lạ ngạjọ nandá rạkiòọ mé-ni nga ma 'bi-ni nandá jñà forrè-lạ, kọ ạkjòn bíchjàjto india-ni. 4 Kọ jè Jacob kitsó-lạ:

—Jiòn ndí 'ndsè, ñándạ-ni tsạjiòn.

Kọ ra jñà kitsò-ní:

—Yạá Harán tsạjịn-jịn.

5 Kọ ra jè kitsó-lạ:

—A 'yaxkon-nájiòn jè Labán jè i'ndí-lạ Nacor.

Kọ ra jñà kitsò-ní:

—Jon, 'yaxkon-nájịn.

6 Kọ jè Jacob iskonangií isa-lạ nga kitsò-lạ:

—A ndaá tíjna.

Kọ ra jñà kitsò-ní:

—Jon, ndaá tíjna, kọ yạá jnchro nchrabá ịjndáạ jè tsati-lạ ra 'mì Raquel nga tínchrabákọ jñà forrè-lạ.

7 Kọ jè Jacob kitsó-lạ:

—Takó xátí isa, kjè tsa bijchó chịbạ-lạ nga kjoạà'sen-ni jñà chọ, tị'kio nandá kọ tangí tịkjèn india-no.

8 Kọ ra jñà kitsò-ní:

—Mìkì ma kọ'sín 'siaạn-jịn. Tjínè-lạ nga jchíña-lajịn nga katamaxkó'ta ijye-lạ xákjín nga'tsì jtín 'tsẹ forrè kọ jñà chjịngọ chọ, mé-ni nga ma chjáhixìn-najịn jè nạjọ ra tjíjto yạ xọtjọbạ-lạ ngạjọ nandá, mé-ni nga kọma sị'ki-najịn nandá jñà forrè.

9 'Kiạá chịbạ-lạ jè Jacob tíbákọ jñà xịtạ ingio, 'jiìkó jè Raquel jñà forrè-lạ ạpá-lạ, ngạ jé ma chjịngọ chọ. 10 'Kiạ nga jè Jacob kijtse jè Raquel tsati-lạ Labán ra 'ndsẹ ma jè ạmá-lạ, kọ jñà forrè-lạ, isìchraña'tá-lạ nga tsjahíxin-kọ jè nạjọ ra kjijnajto yạ xọtjọbạ-lạ ngạjọ nandá, kọ ạkjòn isì'ki nandá jñà forrè-lạ tsini-lạ; 11 kọ jè Jacob

'kiạá isíkjáya-lạ jè Raquel nga iskine'ta jtsa-lạ, kọ ngi iskindaya-ní.
12 Kọ jè Jacob tsi'kénạjmí-lạ Raquel nga ti-lạ ma jè Rebeca kọ nga
ti xákjín ma jè Labán, jè Raquel tsaachikoòn nga kií'kénạjmí-lạ jè
ạpá-lạ.
13 'Kiạ nga kií'nchré jè Labán ra ạ'ta 'tsẹ Jacob ti-lạ ndichja, ngi
tsaachikon-ní nga í'ká india kọ itsabákjá kọ iskine'ta jtsa-lạ kọ kiìkọ
yạ ni'ya-lạ. 'Kiạá jè Jacob tsi'kénạjmí ijye-lạ mé ra tạ kjomà'tin.
14 Kọ jè Labán kitsó-ní: «'Én kìxị kiti-ní nga tịjé-ni jní-nạ
ki'chà-ni.»
Kọ jè Jacob jngo sá yạ tsikijnakọ jè Labán.

Jè Jacob síxá ra ta ngạtjì 'tsẹ jè Raquel kọ jè Lea

15 'Kiạá jè Labán kitsò-lạ jè Jacob:
—Mì-lạ tsa ta ki-ni nga xàngiẹé meé, nga ta sịxá kjọtjò-ná.
Kọ'tín-ná kótjín kọchjí-li.
16 Jè Labán jò ma-ni ịxti íchjín tjíijyo-lạ: Jè tsati tjòn-lạ Lea 'mì
kọ jè ra ma i'ndí Raquel 'mì. 17 Jè Lea tsịlì-xkoòn 'ki, tanga jè Raquel
taxkị ndaá 'ki kọ taxkị ndaá tsijen.
18 Kọ jè Jacob jé tsasén-lạ xkọn jè Raquel, kitsò-lạ:
—Ito nó síxá-lạ ra ta ngạtjì tse Raquel, jè ra tsati i'ndí-li ma.
19 Kọ jè Labán kitsó-lạ:
—Isạá nda-ni nga jị tsja-lạ, mì 'koạà-ni tsa kj'ịí xịtạ tsja-lạ; nda
tjín, ị tịxákọ-ná.
20 'Koạá'sín jè Jacob ito nó isíxá ra ta ngạtjì 'tsẹ Raquel, ta chibaá
nịchjin kjomà-lạ ta ngạtjì-lạ 'ñó kjotsjake.
21 'Kiạ nga ijye tsato ra ito nó, jè Jacob kitsó-lạ jè Labán:
—'Tị-nánị jè ra chjọón-nạ kọma, mé-ni nga ma kịxan-kọ-na, ngạ
ijyeé itjasòn jè nịchjin koni 'sín nga kítsja kìxị-là 'én-nạ nga isíxá ra
ta ngạtjì 'tsẹ.
22 'Kiạá jè Labán isíkjí'nchré nga'tsì xịtạ ra tjíijyo'tachraña-lạ
nga sịìkíjna jngo 'sí 'kiạ nga kịxan tsati-lạ. 23 Tanga 'kiạ nga ijye
kjojñò iskábé jè Lea ra tsati-lạ ma kiìkọ-lạ jè Jacob, kọ jè Jacob
tsakjajnaxkókọ. 24 Tị'koạá Labán kitsjá jngo-lạ chjọón chị'nda ra
Zilpa 'mì jè ra kọsịkọ'ta jè Lea. 25 'Kiạ ra ma tạjñò jè Jacob ta 'koạá
kjomà-lạ nga ta jè sạà-ni Lea ra tsakjajnaxkókọ, kọ tsakjajnajé'ta-lạ
jè Labán, nga kitsò-lạ:
—Mé-ni kọ'sín kanìkọ-ná. A mí tsa ta ngạtjì 'tsẹ Raquel nga
isíxákọ-là. Mé-ni nga kọ'sín kachìndọchạ-ná.

26 Kǫ jè Labán kitsó-ní:

—Mì tsa kǫ'sín ki'chà-najin ra i i'nde-najin, nga jè tsati i'ndí kixan ítjòn kǫ nga askan kixan jè ra tsati tjòn. 27 Tikjeè'ta kjòn-li jè xomàna rakìi nga tsixan-kii jè Lea, kǫ ti'koaá tjábé-tse-li rijngo tsa ngi ito nó sixákǫ isa-ná.

28 Kǫ jè Jacob 'koaá'sín ki'sìn kǫ isikjee'tá xomàna-la nga tsixan-kǫ jè Lea, kǫ jè Labán kitsjá-tse-la Raquel nga chjǫón-la kjomà. 29 Jè Labán ti'koaá kitsjá jngo-tse-la chjǫón chi'nda ra 'mì Bilha jè ra kǫsikǫ'ta jè Raquel. 30 Kǫ jè Jacob tsakjajnaxkókǫò-tse jè Raquel, kǫ isaá 'ñó kjotsjake koni jè Lea kǫ ngi ito nó isíxá isa-la jè Labán.

Jñà ixti-la Jacob

31 Jè ra Tíjnakon Ki'ta kijtse-ní nga jè Lea nachrjengi, 'koaá ma-ni nga jé kǫ'sín ki'sìn nga jè Lea ma ki'se-la ixti, tanga jè Raquel mìkì ma ki'se-la ra jè. 32 Kǫ jè Lea isìhi'ma jngo-la i'ndí kǫ akjòn kitsin, kǫ Rubén[a] tsikí'ta 'í-la, nga kitsò-ní: «Jè ra Tíjnakon Ki'ta kijtseè-na nga ba tjín-na, 'koaá ma-ni 'ndi 'ndi-ni, jè 'xin-na kǫtsjakeè-lanà.»

33 Ti india isìhi'ma jngo isaá-la i'ndí, kǫ akjòn kitsin ra kjomà askaan kǫ Simeón tsikí'ta 'í-la, nga kitsò-ní: «Jè ra Tíjnakon Ki'ta ká'nchré-ní nga bachrjengi-na jè 'xin-na, 'koaá ma-ni nga kátsjá-na jè i'ndí rakìi.»

34 Ra ma askaan, isìhi'ma jngo isa-la i'ndí kǫ akjòn kitsin, kǫ Leví tsikí'ta 'í-la, nga kitsò-ní: «'Ndi-ni, i'saà 'ñó nda kíjnakǫ-na jè 'xin-na ta ngatjì-la ijyeé jàn ixti ka'se-na ra 'tse.»

35 Kǫ ti india isìhi'ma jngo isaá-la i'ndí kǫ akjòn kitsin, kǫ Judá[b] tsikí'ta 'í-la, nga kitsò-ní: «'Ndi 'ndi-ni jé sitsjákǫ Jè ra Tíjnakon Ki'ta.»

Akjòn isikjòn-la nga mìkì ti ixti ki'se-la.

30 'Kia nga kijtse-la ikon jè Raquel nga mìkì ma 'se-la ixti, kjòchinikeé jè ndichja, kǫ kitsó-la 'xin-la:

—'Ti-ná ixti kǫ tsa majìn katabiya jnchro.

2 Kǫ jè Jacob kjojtìì-la ra a'ta 'tse Raquel, kitsò-la:

—A 'aán-náa jè Nainá ra tsatéchjà-la indsi'bì nga mìkì ma 'se-li ixti.

---

[a] **29:32** *Rubén* 'Í ra tsò-ni 'kia nga 'én hebreo: Jngo i'ndí 'xin.

[b] **29:35** *Judá* 'Í ra tsò-ni 'kia nga 'én hebreo: Sitsjákǫ-ná.

3 Kǫ jè Raquel kitsó-lą:

—Tíjna ịjndíị chǫón chị'nda-ną Bilha; tsjajnąxkókịi ra jè, kǫ 'kią nga 'sẹ-lą ịxti 'koąá ngoya-lą koni tsa 'ąn kjòn-na ra jtsín-na ịxti. 'Koąá'sín kǫma-ni nga 'sẹ-na ịxti.

4 'Koąá'sín jè Raquel kitsjà-lą jè chjǫón chị'nda-lą jè Jacob, nga chjǫón-lą ki'sìn, kǫ ąkjòn tsakjajnaxkókǫ. 5 Kǫ isìhi'ma jngo-lą i'ndí ra 'tsẹ Jacob, kǫ ąkjòn kitsin ra kjomà ąskan.

6 'Kiąá kitsò Raquel: «Jè i'ndí rąkìị Dan[a] sị'ta-'í-lą, ta ngątjì-lą Nainá ká'nchré kjoąbitsa'ba-ną kǫ kjoąkìxịì ra kásíkǫ-na nga kátsjá jngo-na i'ndí.»

7 Kǫ jè Bilha ra chjǫón chị'nda-lą Raquel, isìhi'ma jngo isa-lą i'ndí kǫ ąkjòn kitsin ra kjomà ąskan, ra takó tị 'tsẹ-ni Jacob.

8 Jè Raquel kitsò-ní: «Neftalí[b] 'kín jè i'ndí rąkìị, ta ngątjì-lą 'ñó tíkjaán-kǫ jè ndichjaą kǫ 'ąán tísikíjnè-lą.»

9 'Kią nga kijtse jè Lea nga mìkì tị ma 'sẹ-lą ịxti, iskábé Zilpa ra chjǫón chị'nda-lą ma kǫ kitsjà-lą jè Jacob nga chjǫón-lą ki'sìn. 10 'Kią nga jè Zilpa kitsin jngo-lą i'ndí ra 'tsẹ Jacob.

11 Kitsó Lea: «¡Mé tą nda kábítjǫ!»

'Koąá ma-ni nga Gad[c] tsikí'ta 'í-lą.

12 'Kiąá jè Zilpa ra chjǫón chị'nda-lą Lea, isìhi'ma jngo isa-lą i'ndí ra takó tị 'tsẹ-ni Jacob, kǫ ąkjòn kitsin ra kjomà ąskan.

13 Kǫ jè Lea kitsò-ní: «¡Taxkị tsjaá tjín-na 'ndị-'ndị! Jñà íchjín 'koąá'sín kịtsǫ: ¡Nga tsjaá tjín-na!

'Koąá ma-ni nga jè i'ndí-lą Aser[d] tsikí'ta 'í-lą.»

14 Jngo nịchjin kijì jè Rubén, 'kią nga nịchjin-lą nga tímajchá jè tjachó trigo kǫ isakò jngo tja'tsin-lą xką ra 'mì mandrágora[e], kǫ yąá kiìkǫ-lą jè Lea ra ąmá-lą ma. 'Kiąá jè Raquel kitsò-lą jè Lea:

—'Tịìn kjǫnda 'tị i'nga-ná jñà mandrágora ra kafìikó-lì jè ti-lì.

15 Kǫ jè Lea kitsò-ní:

—A sí ta mí majngo takìn nga ichjíbí jè 'xịn-ną. ¡Kǫ tị'koąá mejèn-tse-li chjí'an-ná jñà xką mandrágora ra kàsakó-lą jè ti-nąą!

Kǫ jè Raquel kitsò:

---

[a] **30:6** *Dan* 'Í ra tsó-ni 'kią nga 'én hebreo: Jé tsikíndajín.

[b] **30:8** *Neftalí* 'Í ra tsò-ni 'kią nga 'én hebreo: Kjoąbixkankjo.

[c] **30:11** *Gad* 'Í ra tsò-ni 'kią nga 'én hebreo: Kjoą ra nda bitjo.

[d] **30:13** *Aser* 'Í ra tsò-ni 'kią nga 'én hebreo: Kjǫtsja.

[e] **30:14** *Mandrágora* Jñá kjąmą-lą xką rąkìị ra síchjeén íchjín koni tsa jngo xki nga ma sìhi'ma-lą ịxti.

—Tsa 'kị-ná jè xkạ ijñá ra kàsakó-lạ jè ti-lì, tsja'ndé-là nga katafajnaxkó-kọ-lì jè nịtjẹn rạkìị jè Jacob.

16 'Kiạ nga jè Jacob 'jìì-ni xá-lạ nga ngixòn, jè Lea í'ká india-ní kọ kitsò-lạ:

—'Ạán tsjájnaxkókọ-náạ 'ndị-nị, ta ngạtjì-lạ ijyeè kakjiña jngo nítjẹn-là nga kasikjáatjiya-là kọ jñà xkạ mandrágora ra kàsakó-lạ ti-nạ.

Kọ jè Jacob tsakjajnaxkókọò jè nịtjẹn rạkiòọ jè Lea. 17 Kií'nchré Nainá kjoạbitsa'ba-lạ Lea, 'koạà ma-ni nga india isìhi'ma jngo isa-lạ i'ndí ra 'tsẹ Jacob, jè ra ijchò 'òn-ni. 18 Kọ kitsò jè Lea: «Jè i'ndí rạkìị Isacar[a] 'kín, ngạ jè Nainá kátsjá jngo-na kjọtjò ra kasikíjneẹ, ta ngạtjì-lạ kítsja-lạ jè chjọón chị'nda-nạ jè 'xịn-nạ.»

19 Kọ jè Lea india isìhi'ma jngo isa-lạ i'ndí ra ijchò jon-ni ra 'tsẹ Jacob, 20 kọ kitsò: «'Ñó nda 'ki kjọtjò ra kátsjá-na jè Nainá, 'ndị 'ndị-nị kíjnakọ-lanà jè 'xịn-nạ, ngạ ijyeé jon ịxti katsja-lạ. 'Koạá ma-ni nga jè i'ndí rạkìị Zabulón[b] 'kín.»

21 Ra kjomà ạskan jè Lea jngo i'ndí chjọón kitsin-lạ, ra Dina tsikí'ta 'í-lạ. 22 Kọ 'kiạá jè Nainá ítsjen-lạ ra ạ'ta 'tsẹ Raquel; kọ kií'nchré jè kjọbitsa'ba-lạ kọ kitsjá'ndeé nga ma ki'se-lạ ịxti. 23 'Kiạ nga kitsin ítjòn jngo-lạ i'ndí, kitsó-ní: «Jé Nainá kafaáxìn-na jè kjọsabà-nạ nga mìkì ma 'se-na ịxti.» 24 Kọ José[c] tsikí'ta 'í-lạ jè i'ndí-lạ, ngạ kitsò-ní: «Mé-la tạ nda-ni tsa Jè ra Tíjnakon Ki'ta katatsjáson jngo isa-na i'ndí.»

Jacob kọ Labán kòndạchạ kañá-lạ xákjín

25 'Kiạ nga jè Raquel ijye kitsin-lạ jè i'ndí ra ki'mì José, Jacob kitsò-lạ jè Labán:

—Tị'nde-ná nga ma koạáfa-na yạ ñándạ kjòn-ni nangi-nạ. 26 'Tị-ná jñà íchjín-nạ kọ jñà ịxti-nạ, ngạ ijyeé isíxá-là ra ta ngạtjì 'tsẹ ra jñà, kọ tị'nde-ná nga kjín-na. Jị ndaá kijchi kó'sín nga isíxákọ-là.

27 Tanga jè Labán kitsó-lạ:

---

[a] **30:18** *Isacar* 'Í ra tsò-ni 'kiạ nga 'én hebreo: Kjọtjò ra nikijneé.

[b] **30:20** *Zabulón* 'Í ra tsò-ni 'kiạ nga 'én hebreo: Kjọtjò ra tse tjín-ni.

[c] **30:24** *José* 'Í ra tsò-ni 'kiạ nga 'én hebreo: Jè ra Tíjnakon Ki'ta katatsjáson jngo isa.

—Kata'se-li kjo̱nda ra a̱'ta tsa̱'a̱n, ti̱xáko̱ isa-ná. Ijyeé tsakatsjíya-náa̱ nga jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta tísichiko'tin-na ra ta nga̱tjì tsa̱ji. 28 Ko̱'tín-ná kó'ki mejèn-li nga si̱kijni ko̱ kíchjí-là.

29 'Kia̱á jè Jacob kitsò:

—Ji̱ ndaá jchi̱i̱ kó'sín nga ísíxáko̱-là ko̱ ko̱'sín nga ísko'ndáa̱ jñà cho̱-lì; 30 'kia̱ nga ti̱kje fí'ia̱ chibaá ma-ni, ko̱ 'ndi̱-ni̱ ijyeé 'ñó kjokjìn, skanda 'kia̱ nga jí'ia̱ Jè ra Tíjnakon Ki'ta tísíchikon'tiìn-lì; tanga, kjiá ki'tsiáa̱ nga síxá'aa̱ jñà ra tjíijyo ya̱ ni'ya-na̱.

31 Jè Labán kitsò-ní:

—Kótjín mejèn-li nga kíchjí-là.

Ko̱ jè Jacob kitsó-la̱:

—Ki ta chjàn mé ra 'bì-ná, tsa sasén-li koni 'sín nga xín-la̱, sko'ndá isa jñà forrè-lì, 32 ti̱'nde-ná 'ndi̱-ni̱ nga ma kjoáa̱'se̱njiàa̱n ñándа̱ tjíijyo jñà cho̱-lì, mé-ni nga ko̱ma kiíjyo'taxìn-na jñà tíndsó-xó ko̱ forrè-xó ra jmà kjòn, ra píndójin píndó'a kjòn ko̱ jñà ra pi̱ríkjá kjòn. Jñá ingio ko̱ma chjí-na̱. 33 'Koa̱á'sín jcha̱-ni jè kjoa̱xkón-takòn ra tjín-na jñà ni̱chjin ra 'sa̱ nchrabá, tsa ya̱ ínchí'bá cho̱-na̱ tjítsa̱jnajin i'nga ra mì tsa píndójin píndó'a kjòn ko̱ jñà ra pi̱ríkjá kjòn ko̱ jñà ndí forrè-xó ra jmà kjòn, 'kia̱á-ní nga tísichíjé-là.

34 Ko̱ jè Labán kitsó-ní:

—Nda tjín tsa'koa̱, ko̱'sín katama koni 'sín kasi.

35 Tijè-ni ni̱chjin ra̱kiò̱o̱ jè Labán tsikíijyo'taxìn nga'tsì chibato̱ ra píndójin píndó'a kjòn ko̱ tíndsó íchjín jñà ra pi̱ríkjá kjòn ko̱ jñà forrè-xó ra jmà kjòn ra i̱tsé chroba tjíkójin, ko̱ a̱kjòn isìnga̱tsja i̱xti íchjá-la̱ nga jñà katako'ndá. 36 A̱kjòn kjiín kiìko̱'tàxìn ñándа̱ tíjna jè Jacob jñà cho̱ ingie, skanda jàn ni̱chjin tjín-ni ra ndsa̱ké mangí-ná ñándа̱ nga kiìko̱.

Ko̱ jè Jacob, 'koa̱à-là chi̱ba̱-la̱ nga tíko'ndá isa jñà cho̱ ra tsijnengi isa-ni ra 'tse̱ Labán. 37 'Kia̱á jè Jacob tsikí'tsia̱ nga tsate chrja-la̱ ínga, ko̱ 'tse̱ yá almendro̱ ko̱ 'tse̱ yá kastaño̱, ko̱ a̱kjòn tsíchrjájno chrjo̱ba̱-la̱ yá mé-ni nga kjomà isindi̱yájno-ni nga tsatsíjen-ni ra chroba. 38 A̱kjòn tsinchájin jñà yá ra ijye isijno-la̱ ya̱ i̱'nde ñándа̱ nga 'bi nandá jñà cho̱, ko̱ ya̱á i̱jndáa̱ jñà cho̱ 'xi̱n fasòn-la̱ jñà cho̱ íchjín, 39 nga ma 'ba i̱xti jñà cho̱ íchjín 'kia̱ nga i̱nchajin jñà yá ingio ya̱ nandá, jñà i̱xti-la̱ 'kia̱ nga tsin ngi píndójin píndó'a kjòn ko̱ pi̱ríkjá kjòn. 40 Ko̱ jè Jacob bíijyo'taxìn jñà cho̱ xó, jñà ra pi̱ríkjá kjòn ko̱ ra jmà kjòn ra tsijnengi-la̱ Labán. 'Koa̱á'sín kjomà-ni nga jè Jacob kisikjìn cho̱ ra ngi 'tse̱ nga tsikíijyo'taxìn-la̱ jè ra 'tse̱ Labán. 41 'Kia̱

nga india india jñà chọ ra nchíkjoạ kjòn fasòn-lạ xákjín nga ma 'sẹ-lạ chọ xó, Jacob binchájin-lạ jñà yá yạ i'nde ñándạ nga 'bi nandá mé-ni nga kọma skẹ-ni jñà yá ingio 'kiạ chiba-lạ nga fasòn-lạ xákjín jñà chọ;
42 tanga 'kiạ nga 'fiì jñà chọ ra xạnínda kjòn mì tsa binchájin-lạ jñà yá. 'Koạá ma-ni nga jñà chọ ra xạnínda kjòn 'tsẹé kjomà jè Labán
kọ jñà chọ ra 'sạ nchíkjoạ kjòn 'tsẹé kjomà jè Jacob. 43 Kọ 'koạá'sín
kjomà-ni nga jè Jacob 'ñó nchi̱ná kjomà kọ ki'se jchán-lạ chọ, ti̱'koạ
ki'se-lạ chi̱'nda'ñó ra íchjín kọ íchjá, kọ chọ kátọ í'tsi̱n kọ búrró.

Jacob tsajọóyaá-ni nga kjoạachinga ra ạ'ta 'tsẹ Labán

31 Kọ kií'nchré jè Jacob nga jñà i̱xti-lạ Labán, i̱nchitsò: «Jé Jacob
tíkjábé ijye nga'tsì tsajmì ra 'tsẹ kjòn-ni jè ạpá-ná, kọ jè
tímijne-lạ nga tímanchi̱ná-ni.»

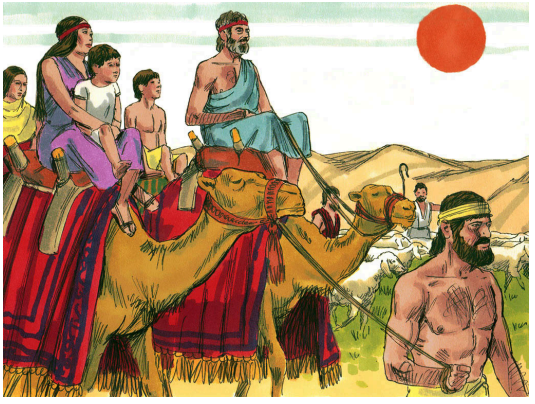
2 Ti̱'koạá jè Jacob kjòchi̱yạà-tse-lạ nga jè Labán mìkì ti̱ nda
ko'án-ni, koni nga ti̱'sạ ítjòn. 3 'Kiạá Jè ra Tíjnakon Ki'ta kitsò-lạ
jè Jacob: «Tạáfa-ni yạ nangi-lạ xi̱tạ jchínga-lì, yạ ñándạ tjíijyo xi̱tạ
xàngi̱i, kọ 'ạn yạá kojmekó ki'ta-là.»

4 'Koạá ma-ni jè Jacob isìkasén 'én-lạ jè Raquel kọ jè Lea, mé-ni
nga katafìtji̱ngi-lạ yạ ạjin ijñá jàn ñándạ nga tíko'ndá forrè-lạ. 5 Kọ
kitsò-lạ:

—'Koạá'sín tsijen-na nga jè ạpá-najiòn mìkì ti̱ ndaá ko'án-na
koni nga ti̱'sạ ítjòn; tanga jè Nainá-lạ ạpá-nạ yạá tíjnakọ kji'ta-na.
6 Ndaá i̱nchi'ya-jiòn nga 'ạn 'ñó tíbiné-lạ ijo-nạ nga tísíxá-lạ jè
ạpá-najiòn, 7 tanga ra jè tíkondạchạà-na, kọ kjín jchán 'kạ tjín-ni nga
tísíkjaàtjiya-lạ jè chjí-nạ. Tanga jè Nainá mìkì títsjá'nde-lạ nga i'sạ
'cho tísíkọ-na. 8 Ta i'sạà jnchro, 'kiạ nga jè tsò: “Jè chjí-li, jñá kọma
chọ ra píndó kjòn” kọ jñà chọ íchjín tsiìn-lạ perító ra píndó kjòn;
kọ 'kiạ nga tsò: “Jè chjí-li jñá kọma chọ ra pi̱ríkjá kjòn”, kọ jñà chọ
íchjín tsiìn-lạ perító ra pi̱ríkjá kjòn. 9 'Koạá'sín kjomà-ni nga jè Nainá
tsja'án-lạ jñà chọ-lạ ạpá-najiòn, nga ma 'ạn títsjá-na.

10 Jngo ni̱chjin, 'kiạ nga jñà chọ íchjín mejèn-lạ chọ 'xi̱n, ki'tsí
jngo-na nijñá ñándạ-nioọ nga iskiítjẹn skoàạ, kíjtse-náạ nga jñà chọ
'xi̱n ra fasòn-lạ chọ íchjín ra pi̱ríkjá kjòn, kọ píndójin píndó'a kjòn,
kọ ra si̱yájin si̱yá'a kjòn. 11 Kọ jè ìkjạli̱-lạ Nainá kitsó-na yạ ạjin
nijñá: “Jacob.” Kọ ra 'ạn kíxiín-lạ: “I̱í tíjnạ i̱jndíi̱.” 12 'Kiạá jè ìkjạli̱
kitsò-nà: “Ndaá chítsijin, kọ jchạ-ní jñà nga'tsì chọ 'xi̱n ra fasòn-lạ
jñà chọ íchjín, ra pi̱ríkjà kjòn, kọ ra píndójin píndó'a kjòn kọ ra
si̱yájin si̱yá'a kjòn, ngạ 'ạn ijyeé tíbe-náạ koni 'sín nga tísíkọ-lì jè

Labán. 13 'Ą́án-náą jè Nainá ra tsatsíjen-li yą Betel, ñándą-nioọ nga
ji tsikìxtenjní siìtį yą ąsòn nąjọ, kọ nga ki'tsì-ná 'én-lì. Tį́sítjįin kọ
títjọjin-ni yą į'nde rąkìį, tąáfa-ni yą nangi ñándą-nioọ nga kitsin.”
14 'Kiąá jè Raquel kọ jè Lea kitsò-lą:
—Ra jį́n mìkì tį mé ra bakọ-najį́n ra 'tsę ni'ya-lą ąpá-nájį́n. 15 Ta
isąáá jnchro, 'koąá'sín isìkọ-najį́n koni tsa xį́tą xìn nangi-jį́n, iskanda
tsatínaà-najį́n, kọ ta jé isikjeeya ijye nga'tsì ra jį tsikíchjí-ląjį ra ą'ta
tsąjį́n! 16 Ngi kjọhixį́-ní, nga'tsì kjoąnchį́ná ra jè Nainá tsjahíxìn-lą
jè ąpá-nąjį́n, tsąjį́n-nájį́n 'ndį́-nį ko 'tsęé jñà į́xti-ná. Kọ'sín 'tį̀ìn koni
'sín jè Nainá ijye kọkàtsò-li.

Jacob faachinga chijé-lą jè Labán

17–18 Jè Jacob tsikijnanda-ní nga ma koąáfa-ni yą nangi 'tsę
Canaán, ñándą tíjna Isaac ra ąpá-lą ma. Kọ isíkítsąjnakjá-lą chọ
káto í'tsį́n jñà į́xti-lą kọ jñà íchjín-lą, kọ iskábé nga'tsì ra tjín-lą,
nga isikinchá ndį́yá jñà chọ-lą ra tsijne-lą ra 'tsę chjí-lą yą į'nde
Padan-aram. 19 'Koąà-là chį́bą-lą jè Labán jñá forrè-lą íkíjno-lą, kọ
jè Raquel isichijé nainá xkósòn ra 'tsę ąpá-lą. 20 'Koąá'sín kjomà-ni
nga jè Jacob iskondącha-lą jè Labán ra xį́tą arameo, nga mìkì
tsi'kénąjmí-lą tsa tífî-nì. 21 Jaachingakọò nga'tsì tsajmì ra tjín-lą. Kọ
yąá tsatojin yą xąngá-jẹ ra 'mì Éufrates, kọ kijì yą kìxį́-lą nindo ra
tjín į'nde 'tsę Galaad.

Labán fìtjingi-lą jè Jacob

22 Ijyeé jàn nį́chjin tsato, nga kií'nchré jè Labán nga ijye ró
jaachinga jè Jacob. 23 'Kiąá jè Labán tsikíxkóya xį́tą xákjín, nga

kiìtjin̲gi-la̲ Jacob, ko̲ skanda ito ni̲chjin tjín-ni nga mangí-ná ndsa̲ké ijchòtjingi-la̲ ya̲ nindo ra tjín i̲'nde 'tse̲ Galaad. 24 Tanga jè ni̲tje̲n ra̲kio̲ jè Nainá tsatsíjen-la̲ jè Labán ra xi̲ta̲ arameo ya̲ a̲jin nijñá, nga kitsò-la̲: «Ti̲ná'yi, ki taxki̲ nìkati chi̲ba̲-la̲ nga ki̲nákjoa̲-la̲ jè Jacob.»

25 Jè Labán ijchotjingií-la̲ jè Jacob ya̲ nindo ra tjín ya̲ i̲'nde 'tse̲ Galaad, ñánda̲ tsakájna ni'ya-la̲ ra 'tse̲ chrjo̲ba̲ cho̲. Ko̲ ti̲ ya̲á tsikíijyo chraña-ni jè Labán ko̲ jñà xi̲ta̲ xákjín, 26 ko̲ jè Labán kitsò-la̲ jè Jacob:

—Mé-ni ko̲'sín inìko̲-ná, nga kichìndo̲cha̲-ná. ¡Nga ko̲'sín inchrabàki̲i jñà i̲xti íchjín-na̲ koni tsa íchjín ra títsa̲jna'ñó 'tse̲ kjo̲jchán! 27 Mé-ni ko̲'sín kichìndo̲cha̲-ná ko̲ nga ta itjáa̲chinga'ma-ni. Ko̲ nda mí tsa ti̲ ngi ko̲ki'mì-ná, tsa 'koa̲á-là ki'mì-ná, ngi ko̲ó-là ko̲tsja-na̲ isíkófa-là ko̲ ngi ko̲ó-là jtambo̲, ko̲ ní'ñó ko̲ arpa janetji̲ngi-lì tsa nda. 28 Skanda mí ki kjomà iskíne̲'ta jtsa-la̲ jñà i̲xti íchjín-na̲ ko̲ jñà ndí i̲xti ndi̲í-na̲. ¡Ngi ta kjoa̲ská kjin-ní ra ki'nì! 29 Tjín-na nga'ñó nga ma 'cho sikó-najiòn, tanga na̲ti ni̲tje̲n kàchja̲a-na jè Nainá-la̲ a̲pá-li nga kàtsò-na: “Ti̲ná'yi, ki taxki̲ nìkati chi̲ba̲-la̲ nga nakjoá-la̲ jè Jacob.” 30 Tanga tsa batoó 'ñó mejèn-li nga máfa-ni ya̲ ni'ya-la̲ a̲pá-li, ko̲ 'koa̲á ma-ni nga i̲nchimangió, tanga, mé-ni nga jñà nainá-na̲ kinichijé-ná.

31 'Kia̲á jè Jacob kitsò-la̲ jè Labán:

—Ítsakjon-náa̲. 'Koa̲á'sín isíkítsjee̲n tsa kií ni̲chjin-ni kjo̲'ñó chjí'an-ná jñà i̲xti íchjín-li. 32 Tanga tsa tíjna jngo i̲jndíi̲ ra tjíijyo-la̲ jñà nainá-li, ¡Katabiya! Tsa mé tsajmì ra sa̲kó-lì ra tsa̲ji ya̲ ngixko̲n xi̲ta̲ xàngie̲é, tìko̲-ni.

Tanga jè Jacob mìkì be tsa jè Raquel isichijé jñà nainá-la̲ Labán.

33 Jè Labán 'jaha'sen ya̲ ni'ya chrjo̲ba̲ cho̲-la̲ jè Jacob, a̲kjòn 'jaha'sen 'tse̲ Lea ko̲ ti̲'koa̲á 'tse̲ jñà ngajò íchjín chi̲'nda-la̲, tanga mìkì isakò-la̲. 'Kia̲ nga ijye itjo-ni ya̲ ni'ya 'tse̲ Lea, 'jaha'sen-tse ya̲ 'tse̲ Raquel, 34 tanga jè Raquel iskábé jñà nainá ingio, nga tsikíngi'ma ya̲ naxá tjé-la̲ cho̲ káto̲ í'tsin, ko̲ a̲kjòn ya̲ tsikìjnanè. Jè Labán tsakátsji kótíjngo ni'ya chrjo̲ba̲ cho̲, tanga mìkì isakò-la̲. 35 'Kia̲á jè Raquel kitsò-la̲ jè a̲pá-la̲:

—Ki ta chjàn majti-li nga mìkì ma kósi̲tje̲n ya̲ ngixkìn, ta nga̲tjì-la̲ nga̲ sá-na̲a tí'fi-na 'ndi̲-ni̲.

Ko̲ jè Labán tsakátsji jñà nainá xkósòn-la̲ tanga mìkì isakò-la̲. 36 'Kia̲á kjojti-la̲ jè Jacob tsakátiko̲ jè Labán nga kitsò-la̲:

—Ñánda̲ ta ísikáto̲ chi̲ba̲-la̲. Ko̲ mé jé ra ta̲ tsakatsjí kjòn, nga ngi ko̲ó kjojti-li nga kjo̲'ñó kanchrabátji̲ngi-ná. 37 Ijyeé jnchro kafatsji

tíjngi yą ąjin tsajmì-ną, kǫ mé ra kàsakó-li jè ra tsąji. ¡Tį̄kíijyo masin yą ngixkǫn jñà xį̄tą xàngį̄i kǫ jñà ra xį̄tą xàngią, mé-ni nga jñà kǫkatatsò-ni yá ra tjín-lą jé! 38 Kóonda ra kan nó nga isíxákǫ-là, nį̄kjiá tsijne jñà į̄xti-lą forrè íchjín-lì, nį̄ jñà tíndsó-lì, kǫ nį̄kjiá ískíne jngo chǫ 'xį̄n-lą jñà forrè-lì; 39 kǫ nį̄kjiá nga jį̄ 'jíį̄kǫ-là jñà ra chǫ ijñá isì'ken, 'ąán bíchjiáą jè ra chija; kǫ tsa nįchjin kǫ tsa nį̄tjęn machijé jñà chǫ-lì, 'ąán iníkíchjí-ná. 40 'Kią nga nįchjin bajmejín jtso-jtso ndabá kǫ 'kią nga nį̄tjęn chį̄bą biya-náą 'nchán, ¡skanda mí nchrabá-na nijñá! 41 'Koą́'sín kjomà'tiaąn jè ra kan nó tsakátįjnaą yą ni'ya-li; jñà ra ą'ta 'tsę ngajò į̄xti íchjín-li te ijòn nó ísíxá-là, kǫ jon nó ísikóndąa jñà ra ngątjì 'tsę chǫ-lì; kǫ kjín 'ką tjín-ni nga inikaàtjiya-ląjį̄ kó'sín nga tsikíchjí-ná. 42 Tsa mí-lą yą tíjnakǫ-na jè Nainá-lą Abraham, kǫ jè Nainá ra kitsakjòn-ke ąpá-ną Isaac, ra ngi kjǫhixį̄ kjòn, ta tjinikasén tiyaá-iná, tanga jè Nainá kijtseè jè kjǫhi'in ra tísikjiáąn kǫ jè chjí-lą xá-ną, 'koą́ ma-ni nga kábátikǫ-lì nątį nį̄tjęn.

Jngo kjoą tsikí'ñó jè Jacob kǫ jè Labán

43 'Kiąá jè Labán kitsò-lą jè Jacob:

—Jñà íchjín ingie į̄xti íchjín-nąa ma, kǫ jñà į̄xti ingie, į̄xti ndį̄í-nąa ma, kǫ jñà forrè ingie, forrè-nąa ma. ¡Kǫ nga'tsì ra tsijen-li tsą'ąn ijye-ná! Tanga, mé ra ma 'siaąn ra ą'ta 'tsę jñà į̄xti íchjín-ną kǫ jñà į̄xti ra kitsin-lą. 44 'Koą́ jnchro ma-ni, nchrabí; jngo kjoą kí'ñé, jè ra tsjá 'én ą'ta tsąjién ngajò-né.

45 'Kiąá jè Jacob iskábé jngo nąjǫ nga tsasíjna i'nde koni jngo chį̄bą, 46 kǫ jè Jacob kitsò-lą jñà xį̄tą xákjín:

—¡Tíxkó nąjǫ!

Kǫ ra jñà tsikíxkó nąjǫ nga tsincháxkó, kǫ tį̄ yą́á tsikitsąjna chraña-ni nga tsakjèn. 47 Kǫ jè Labán, «Jegar Sahaduta» tsikí'ta 'í-lą jè į̄'nde rąkiòǫ, kǫ «Galaad» tsikí'ta 'í-lą ra jè Jacob.

48 'Kiąá jè Labán kitsò:

—'Ndį̄ 'ndį̄-nį̄ jñà nąjǫ ra į̄nchaxkó ijndíį̄, jñá tsjá 'én ra ą'ta tsąjién ngajò-né.

'Koą́á ma-ni nga Galaad tsikí'ta 'í-lą jè į̄'nde rąkiòǫ. 49 Kǫ tį̄'koą́á Mizpa kitsò-tse-lą, ngą jè Labán kitsò-ní:

—Jè ra Tíjnakon Ki'ta katasíkondą-ná ngajò-né, 'kią nga ijye kį̄ncha'taxìn-là xàngię́é. 50 Tsa jchątin jñà į̄xti íchjín-ną, kǫ tsa kj'į̄í

íchjín kɨxan-kɨi, nɨ'sín mì tsa yá ra tsjá'tin-ná 'én, ndaá 'yi nga jè sabá Nainá tsjá'tin-ná 'én ngajò-né.

51 Kǫ jè Labán kitsó isa-lą jè Jacob:

—Chítsijen-lą jñà nąjǫ ra ɨnchaxkó ɨjndíɨ kǫ jè nąjǫ ra kabasijná-i'nde, ra kasíkijna ra ą'ta tsąji kǫ ra ą'ta tsą'ąn. 52 Jñà katatsjá'tin-ná 'én jñà nąjǫ ingie, nga mìkì ma kǫtotjì-lá, nɨ ra jɨ nɨ ra 'ąn, nɨ jè chɨbą rąkìɨ, nga 'cho sɨkẹé xàngiẹé. 53 Jè Nainá-lą nàmɨíxtín-lì Abraham kǫ Nainá-lą nàmɨíxtín-ną Nacor katabíndajín-ná.

Ąkjòn jè Jacob kitsjà kìxɨ 'én-lą ra ą'ta 'tsẹ Nainá ra itsakjòn-ke jè Isaac ra ąpá-lą ma. 54 'Kiąá jè Jacob isì'ken jngo chǫ yą nindo rąkiòǫ ra ą'ta 'tsẹ Nainá koni jngo kjǫtjò, kǫ kiìchją-lą xákjín nga tsakjèn-kjò. Tsakjèn ijyeè nga'tsiòǫ kǫ yąá isíkjáya jngo nɨtjẹn yą nindo rąkiòǫ.

55 Ra ma nchijòn, tąjñó tsasítjẹn jè Labán nga iskine'ta jtsa-lą jñà ɨxti ndɨí-lą kǫ jñà ɨxti íchjín-lą; kǫ 'kiąá isìchikon'tin kǫ ąkjòn tsáfa-ni yą nangi-lą.

Jè Jacob bijnanda nga ma skąjin india-ni jè Esaú

32 Jè Jacob kijí isa nga tsá'baya yą ndɨyá, kǫ iskajiìn i'nga ìkjąlɨ-lą Nainá.

2 Kǫ 'kią nga kijtse jè Jacob kitsò-ní: «Jtín 'tsẹ chíchàn-lą Nainá-ní ra títsąjna ɨjndíɨ.»

'Koąá ma-ni nga Mahanaim[a] isi'ta 'í-lą jè ɨ'nde rąkiòǫ.

3 Jè Jacob isìkasén i'nga xɨtą ra kiìkǫ 'én-lą jè Esaú ra 'ndsẹ ma, yą nangi Seir, ɨ'nde ra chją-ni Edom. 4 Kɨí tsò 'én ra kisìkasén-lą: «Kɨ'sín 'tìn-là jè 'ndsè Esaú: "Jè chɨ'nda-li Jacob tíjnanda-ní nga sɨ̨ɨtjasòn-li, kɨí'sín tsò 'én ra kásíkasén-lì nga 'ąn kǫxín-là: Yąá tsakátɨjnakǫ jè Labán kóonda jñà nɨchjin ra ijye tsato, 5 kǫ tjín-naą nchrąją, tjín-na búrró, tjín-na forrè, tjín-na chɨ'nda íchjín kǫ íchjá. Kɨi xá kásíkasén 'én-la jɨ ra ni-ną mi, jé ra mejèn-ną nga sąkò-ną kjǫnda yą ngixkìn."»

6 'Kią nga tsáfa-ni jñà xɨtą ra kiìkǫ 'én, kitsó-lą jè Jacob:

—Tsangìtsíjeèn-lajɨn jè 'ndsì Esaú, kǫ ra jè, ijyeé tínchrabá-tse nga tínchrabá'ká india-li, kǫ ijòn sindǫ xɨtą kjiijtakǫ.

7 'Kią nga kií'nchré jñà 'én ingie jè Jacob taxkɨ 'ñó itsakjòn kǫ isíkájno-ní. 'Kiąá isìjòya jñà xɨtą-lą ra tjíijyokǫ nga jò ɨ'nde

[a] **32:2** *Mahanaim* 'Í ra tsò-ni 'kią nga 'én hebreo: Jò jtín 'tsẹ xɨtą.

isíkítsa̱hijyo, ko̱ jñà forrè-la̱, ko̱ jñà nchra̱ja̱-la̱, ko̱ jñà cho̱ káto̱ í'tsi̱n. 8 Kitsó nga isíkítsjen: «Tsa jè Esaú kji̱nchrabàtji̱ngi-la̱ jè jtín 'tse̱ xi̱ta̱ ra jngo i̱'nde tjítsa̱jna nga ska̱jàn-ko̱, jè jtín rijngo ko̱maá kjoa̱achinga.»

9 'Kia̱á tsikí'tsia̱ nga tsakáko̱ jè Nainá nga kitsò-la̱: «Ji̱ Na̱'ìn ra Nainá-la̱ ma jè nàmi̱íxtín-na̱ Abraham ko̱ 'tse̱ a̱pá-na̱ Isaac, nga 'koa̱á'sín ki'mì-ná̱a nga maà koa̱áfa-naa̱ ya̱ nangi-na̱ ko̱ nga koa̱áfa'ta-la̱ jñà xi̱ta̱ xàngia̱, ko̱ nga ndaá si̱ìko̱-nà: 10 Mìkì bakìn-na jè kjoa̱hi̱ma̱takòn-li ko̱ jè kjo̱hixi̱ ra tjinichjiìn nga tjinikonda̱-ná 'a̱n ra chi̱'nda-lì ma. Ta jé koròti̱-na̱ 'yaa̱ 'kia̱ nga tsatojin ítjòo̱n ya̱ xa̱ngá-je̱ Jordán, ko̱ 'ndi̱ 'ndi̱-ni̱ ijyeé jò jtín ma-ni xi̱ta̱ ra tjín-na. 11 ¡'Ti̱ìn kjo̱nda, ti̱náchrjetjí-ná ya̱ a̱ya tsjá 'ndsèe̱ Esaú! Nga̱ taxki̱ títsakjòn-ná̱a, tsa ya̱ ska̱jàn-ko̱-nà ko̱ si̱ì'ken jñà íchjín ko̱ jñà i̱xti-la̱. 12 Ji̱ ijyeé kó'sín kisi kìxi̱ nga ndaá kítjo̱ ko̱ nga jñà xi̱ta̱ tje̱-na̱ 'ñó kjìn ko̱ma koni jñà chrjo̱ ra tjín ya̱ a̱ndi ndáchikon, nga mìkì ma maxki̱ya.»

13 Jè Jacob ya̱á tsakjajnafè nga isíkjáya jngo ni̱tje̱n ko̱ tsjahíjin i'nga ta nga'tsì cho̱-la̱, nga jngo kjo̱tjò tsjá-la̱ jè Esaú ra 'ndse̱ ma: 14 jò sindo̱ tíndsó íchjín, kan tíndsó 'xi̱n, jò sindo̱ forrè íchjín ko̱ kan forrè 'xi̱n, 15 katé cho̱ káto̱ í'tsi̱n ra sa ta 'kia̱ kjòn kitsin i̱xti-la̱, ichán nchra̱ja̱ íchjín ko̱ te nchra̱ja̱ 'xi̱n, kan burra̱ ko̱ te búrró. 16 A̱kjòn isìnga̱tsja jñà chi̱'nda-la̱ nga tsikíijyo'taxìn nga jngó jngó jtín cho̱, ko̱ kitsò-la̱:

—Tje̱n tangí ítjòn ra-jiòn, ko̱ kja̱ kjin kja̱ kjin ti̱ncha-la xàngio̱o nga jngó jngó jtín.

17 Jè ra isìkasén ítjòn, kitsó-la̱:

—Tsa ska̱jin jè 'ndsèe̱ Esaú ko̱ tsa sko̱nangi-lì, nga ki̱tso̱-lì, yá-ni jè ni-lì, ko̱ ñánda̱ tji'mi ko̱ yá ra tjimìko̱-la̱ jñà cho̱ ra tje̱n-ki̱i; 18 ki̱í'sín 'kín-la̱: “Jngoó kjo̱tjò ra tsa̱ji, ji̱ nàmi̱ Esaú, ra jè chi̱'nda-li Jacob tísíkasén-lì. Ti̱'koa̱á ra jè 'sa̱á tínchrabátji̱ngi-náji̱n.”

19 Ti̱'koa̱á isìkasén-tse jè ra ijchò jò-ni, ko̱ ra ijchò jàn-ni ko̱ nga'tsì xi̱ta̱ ra tje̱n-ngi-la̱ jñà jtín, kitsò-la̱:

—'Kia̱ nga ska̱jiòn jè Esaú, ti̱'koa̱á ko̱'sín 'tin-tse-là: 20 “Jè Jacob jè ra chi̱'nda-lì, 'sa̱á tínchrabátji̱ngi-náji̱n.”

Nga̱ jè Jacob kitsò-ní nga isíkítsjen: «Si̱ìkjajeèn-la̱ jè kjoa̱jti-la̱ nga tje̱n tísikásén-la̱ jñà kjo̱tjò ingie, a̱kjòn 'kia̱á skèe̱ ra jè sabà kjòn. Tsa kiì ni̱chjin-ni nga nda ska̱ábétjò-na.»

21 Kọ 'koạá'sín kjomà-ni nga tjẹn isìkasén ítjòn jñà kjọtjò ingio,
kọ ra jè yạá isíkjáya jè nịtjẹn rạkiòọ yạ ị'nde ñándạ tjítsạjnajtín-lạ
xịtạ-lạ.

Jè Jacob, jngo xịtạ 'xịn kjaán-kọ yạ Peniel

22 Tịjè-ni nịtjẹn rạkiòọ, tsasítjẹn jè Jacob nga iskábé jñà ngajò
íchjín-lạ, kọ jñà ngajò íchjín chị'nda-lạ kọ jñà ịxti-lạ ra tejngo ma-ni,
nga isikatojin ñándạ-nioọ xạn tjín nandá yạ xạngá-jẹ ra 'mì Jaboc,
23 'Kiạ nga ijye isikatojin nandá ra jñà kọ nga'tsì tsajmì ra tjín-lạ.
24 'Kiạ nga ijye tsikijna tạjngo jè Jacob, jngo xịtạ iskajàn-kọ skanda
nga ki'se ịsén; 25 tanga jè xịtạ rạkiòọ ra tíkjaán-kọ 'kiạ nga kijtse nga
mìkì ma tísíkijne-lạ jè Jacob, tsí'kékjá jngo ndáyá-lạ, kọ ngi itjokjoò
ninda ndáyá-lạ 'kiạ nga chịbạ-lạ ịnchikjaán. 26 'Kiạá jè xịtạ rạkiòọ
kitsò:

—Tịjmí-ná ngạ ijyeé tí'seè ịsén.

Kọ jè Jacob kitsó-lạ:

—Mìkì tsjin-là tsa mìkì sịchikon'tin-ná.

27 Kọ jè xịtạ rạkiòọ iskonangií-lạ nga kitsò-lạ:

—Kó'mi-lì.

Kọ ra jè kitsò-ní:

—Jacob 'mì-na.

28 'Kiạá jè xịtạ rạkiòọ kitsò-lạ:

—Mì tsa tị Jacob 'kín-lì. Israel[a] 'kín-lì 'ndị-nị, ta ngạtjì-lạ ngạ
Nainá-ní ra kabìxkàn-kịi kọ tị'koạ kọó jñà xịtạ, kọ kanìkijne-ní.

29 Jacob iskonangií-lạ nga kitsò-lạ:

—Kọ'tín-ná kó'mì-lì.

'Kiạá jè xịtạ rạkiòọ kitsò:

—Mé-ni 'í-nạ chjinangi-ná.

Ạkjòn jè xịtạ rạkiòọ isìchikon'tiìn jè Jacob yạ ịjndáạ. 30 Kọ jè
Jacob, Peniel[b] tsikí'ta 'í-lạ jè ị'nde rạkiòọ, ngạ kitsò-ní: «Ijyeé kàbe
ngạ'a kjón-nà jè ra Nainá, kọ takó tíjnạkon-náạ.»

31 'Kiạ nga ijye tíbatojin Jacob yạ ị'nde Peniel, yạá itjo-lạ tsá'bí,
kọ ta ngạtjì-lạ nga itsi'on jè ninda ndáyá-lạ, ta tsáyá'tá tí'sín isa nga
tífì. 32 'Koạá ma-ni nga skanda 'ndị-nị jñà xịtạ tjẹ-lạ Israel mìkì kjine

---

[a] **32:28** *Israel* 'Í ra tsò-ni 'kiạ nga 'én hebreo: Jè ra kjaánkjo-kọ jè Nainá.

[b] **32:30** *Peniel* 'Í ra tsò-ni 'kiạ nga 'én hebreo: Jè ịsén-lạ Nainá.

jñà naxá chi'ndé ra tjíkjo-ni ninda ndáyá-la̱ cho̱, ta nga̱tjì-la̱ jè Jacob ya̱á inìki'on-la̱.

Jacob ko̱ jè Esaú tsajo̱ónda-ni

33 'Kia̱ nga jè Jacob iskií'nga sko̱, kijtseè nga tínchrabá jè Esaú nga kjiijtako̱ jñà xi̱ta̱ ra ijòn sindo̱ ma-ni, 'kia̱á jè Jacob iskábé jñà i̱xti-la̱ nga isìnga̱tsja jñà ra 'tse̱ Lea ko̱ ra 'tse̱ Raquel, ko̱ jñà ra 'tse̱ jñà ngajò íchjín chi̱'nda-la̱. 2 Jñá isikinchá ítjòn jñà íchjín chi̱'nda-la̱ ko̱ jñà i̱xti-la̱, a̱kjòn 'kia̱á isikinchá jè Lea ko̱ jñà i̱xti-la̱, ko̱ isikjee'ta-ni jè Raquel ko̱ jè José. 3 A̱kjòn 'kia̱á jè Jacob kijì ítjòn-la̱, ko̱ ito 'ka̱ tsasèn-xkó'nchi-niñanè i̱sén-la̱ skanda ya̱ a̱'ta nangi, kóonda ijchoka'tàchraña-la̱ jè 'ndse̱. 4 Tanga jè Esaú tsaachikon'tá-la̱ 'kia̱ nga kijtse, a̱kjòn itsabàngisin ko̱ iskine'ta jtsa-la̱. Ko̱ iskindayake xákjín ngajò. 5 'Kia̱á jè Esaú iskií'nga sko̱ ko̱ kijtse jñà íchjín ko̱ jñà i̱xti, kitsò-la̱:

—Yá-ní jñà ingie.

Ko̱ jè Jacob kitsò-ní:

—Jñà i̱xti ra jè Nainá kitsjá-na̱ 'a̱n ra chi̱'nda-lì ma.

6 'Kia̱á jñà íchjín chi̱'nda ko̱ jñà i̱xti-la̱ ijchò-kincha'tachraña-la̱ ko̱ a̱kjòn tsincha-xkó'nchi-niñanè i̱sén-la̱ skanda ya̱ a̱'ta nangi. 7 A̱kjòn ijchò-kincha'tachraña-tse-la̱ jè Lea ko̱ jñà i̱xti-la̱ ko̱ ti̱'koa̱á ti̱'sín tsincha-xkó'nchi-niñanè-tse i̱sén-la̱ skanda ya̱ a̱'ta nangi; ko̱ ijyee'tà-ni jè José ko̱ Raquel nga ti̱'koa̱á ti̱'sín ki'sìn-tse ra jñà. 8 'Kia̱á jè Esaú kitsò-la̱:

—Mé ra tíbítsjen-li nga ko̱'sín kjòn jtín 'tse̱ cho̱ ra tíkajià̱an.

Jè Jacob kitsò-ní:

—Mé-ni nga sa̱kò-na kjo̱nda ya̱ ngixkìn.

9 Jè Esaú kitsò-ní:

—Majìn, ji̱ ndí 'ndsé, ijyeé tjín jchán-na ra 'a̱n. Katiijyo-li ra tsa̱ji.

10 Tanga jè Jacob kjo̱'ñó mejèn-la̱ nga tsjá-la̱, kitsò-la̱:

—Majìn-jìn, 'ti̱ìn kjo̱nda chjíbí jè kjo̱tjò ra títsja-la, tsa ko̱'sín tsja tjín-li nga ka'yaxkon india-né xàngie̱é, nga̱ 'kia̱ nga kabee̱ i̱sén-li, koni kabe kjòn-náa̱ jè i̱sén-la̱ Nainá, nga̱ ngaji̱ 'ñó nda kachjíbétjo-ná. 11 'Koa̱á'sín tíbitsá'ba-là nga chjíbí jè kjo̱tjò ra ká'fíi̱ko̱o-là, nga̱ jè Nainá 'ñó nchi̱ná tí'sín-na ko̱ ni̱ mé ra chija'ta-na.

Sií ki'sìn jè Jacob, 'koa̱á ma-ni nga iskábé jè Esaú jñà kjo̱tjò ingio.

12 Ko̱ jè Esaú kitsò-ní:

—Nda tjín tsa'koa̱, tíkjiaán. 'A̱án kjín ítjòn-là.

13 Kọ jè Jacob kitsò-lạ:

—Jị 'ndsè, tji'ya-ní nga jñà ịxti ịtsíñá kjè tsa nda chíkjoạ-lạ, kọ tjínè-lạ nga sikóndạ-tse jñà forrè kọ jñà nchrạjạ ra tjín-lạ chọ xó, tsa kị'on-lạ, ta jngoó-là nịchjin kịyá tsje-ni jñà forrè. 14 Isạá nda, ngajị tjẹn 'tin-ítjòn-ná, kọ 'ạn ra chị'nda-li ma, tạfi tạfi-la kjiáạn, koni 'sín nga ịnchifì jñà chọ ra tjẹn-ítjòn-na, kọ koni 'sín nga ịnchifì jñà ịxti ịtsíñá, skanda kó ra kijchotjịngi-là yạ nangi Seir.

15 —Nda tjín, —kitsò jè Esaú,

—Tị'nde-ná nga kiíjyo i'nga-là jñà xịtạ ra 'ạn tjịkọ-na.

Tanga jè Jacob kitsò-ní:

—¡Mé ra 'sin-na! Ijyeé jnchro tsja tjín-na nga kàbe india-la ra jị.

16 Tijé-ni nịchjin rạkiòọ, jè Esaú tsáfaá-ni yạ nangi Seir. 17 Tanga jè Jacob yạá kijì yạ nangi Sucot[a], kọ yạ ịjndáạ tsikínda ni'ya-lạ kọ tsikínda-tse-lạ ni'ya tjịkien jñà chọ-lạ. 'Koạá ma-ni nga Sucot tsikí'ta 'í-lạ jè ị'nde rạkiòọ.

18 'Kiạ nga jè Jacob itjokajin yạ Padan-aram nịmé ra kjomà-lạ kọ tsjaá nda ijchò yạ nangi 'tsẹ Canaán, kọ yạá tsikijna yạ ñándạ tsijen'tá-ni jè nạxịndá'ñó Siquem. 19 Kọ tsatseé jngo'ndé nangi ra jngo sindọ tọn chroba kitsjá-lạ jñà ịxti-lạ Hamor, jè xịtạ ra ạpá-lạ ma Siquem, kọ yạ ịjndáạ tsakájna ni'ya ra 'tsẹ chrjọbạ chọ. 20 'Kiạá tsikínda jngo chrjó nạjọ ñándạ ma 'yaxkón jè Nainá kọ El-Elohe-Israel[b] tsikí'ta 'í-lạ.

Kó'sín kjojndà-ni 'kiạ nga indabàton jè Dina

34 Jè Dina ra tsati-lạ Lea, jè ra ki'se-lạ kọ Jacob, itjo-ní nga kiìkatsíjen-lạ jñà ịxti íchjín 'tsẹ ị'nde rạkiòọ. 2 'Kiạ nga kijtse jè Siquem ra ti-lạ ma Hamor ra xịtạ heveo, xịtạ ítjòn-lạ nạxịndá rạkiòọ, kjọ'ñó ki'sin-lạ nga tsakjajnaxkókọ nga itsabaton. 3 Kọ jè Siquem batoó 'ñó kjotsjake jè Dina ra tsati-lạ Lea, kọ ngi 'ñó isasén-takòn, kọ kjọ'ñó tsakátsji'nde-lạ kó'sín nga jè Dina katamatsjake ra jè. 4 Kọ jè Siquem tsakákọnạjmí jè ạpá-lạ nga kitsò-lạ:

—Tìnịjé-ná jè tsati rạkiòọ. Jé mejèn-na kọma chjọón-nạ.

---

[a] **33:17** *Sucot* 'Í ra tsò-ni 'kiạ nga 'én hebreo: Jñà tjịkien.

[b] **33:20** *El-Elohe-Israel* 'Í ra tsò-ni 'kiạ nga 'én hebreo: Jè Nainá, ra Nainá-lạ ma jè Israel.

5 Jè Jacob kií'nchré-ní nga jè Siquem kijtseton jè Dina ra tsati-la ma, tanga jñà ixti íchjá-la yaá tjíma ajin ijñá ján nga inchiko'ndá jñà cho-la, ni-mé kokitsò skanda nga 'ji-ni jñà ixti-la. 6 'Koaà-la chiba-la jè Hamor ra apá-la ma Siquem kiìkatsíjen-la jè Jacob, nga ma koaàkonajmí.

7 'Kia nga 'ji-ni ya ajin ijñá ján jñà ixti-la Jacob, kií'nchré-ní koni 'sín nga kjomà, 'ñó kjoba-la ko 'ñó kjojti-la, ta ngatjì-la batoó tse kjosabà tsakátsji-la ya ajin naxindá Israel nga jè Siquem kjo'ñó tsakjajnaxkóko jè tsati-la Jacob. ¡Jngo kjoa ra mìkì ko'sín tjínè-la nga ko'sín ki'sìn tsa nda kjòn-ni! 8 Tanga jè Hamor tsakákoò jñà ixti-la Jacob nga kitsò-la:

—Jè ti-na Siquem batoó 'ñó sasén-takòn jè tsati ndichja-jiòn. 'Tiaàn kjonda, tii'nde-là nga chjoón-la katama. 9 Ko xàngieé katameé; 'koaá'sín koma-ni nga ma kixan-ko jin jñà ixti íchjín-najiòn ko ra jiòn-jiòn, ma kixan-ko-tse jñà ixti íchjín-najin. 10 Titsajna-i'nde ko-nájin, jè nangi ta kjijna-ní nga ma ya kitsahijyo, ko tatinaya tsajmì, ko tindá isa nangi.

11 Ti'koaá jè Siquem kiìchja-tse ra kinda 'tse nga kitsò-la jè apá-la Dina ko jñà 'ndse:

—Katasasén-takòn-nájiòn, ko tsa mé ra sijé-nájiòn, tsjaà-no.

12 Mé ra koma-la ni'sín bato 'ñó tse tjín-ni chjí ra sijé-nájiòn koni 'sín nga bakìn kjòn-la, ko ni'sín kjìn tjín-ni kjotjò ra sijé-ná, tsjaà-no koni 'ki nga kixó jiòn, tanga ti'nde nga jè tsatii, chjoón-na katama.

13 Tanga jñà ixti-la Jacob tsakátsjií-la kó'sín nga iskondachа-la jè Siquem ko Hamor ra apá-la ma, ta ngatjì-la nga kijtseton jè Dina ra ndichja ma, 14 nga kitsò-la:

—Mìkì ma ko'sín 'siaan-jin nga jè tichja-jin 'ki-lajin jngo xita ra mì tsa kititji-la, nga kjosabà-ní tsa ko'sín 'siaan-jin. 15 Tajngoò-là tsa mé ra 'siaan ngajo-najiòn nga ma ki'nde-jin: Tsa mejèn-najiòn ko'sín kjòn koma-jiòn koni 'sín kjòn-jin, katatitji-la nga katasi'ta chiba ijye nga'tsì xita 'xin ra títsajnajin-no. 16 Akjòn 'kiaá koma 'ki-lajin jñà ixti íchjín-najin ko koma chjíbé-tse-jin jñà ra tsajiòn ko yaá kitsajnajin-lajin nga jngo naxindá katama-ná nga'tsì-ná. 17 Tanga tsa mìkì siitjasòn-jiòn nga kichátji-là ijo-no, kítjojin-nájin ya ijndíi ko kohíko-nájin jè tichja-jin.

18 Jè Hamor ko jè Siquem ndaá isasèn-la koni 'sín nga kitsò 'én ra kitsjá-la ra jñà. 19 Ko mìkì iskanìchjin isa-la jè ti rakioo nga kititji-la, ta ngatjì-la nga 'ñó nda 'ki-la jè tsati-la Jacob. Ko jè Siquem jè-ní

ra isa 'ñó nda baxkị yạ ni'ya-lạ nạ'ìn-lạ. 20 Kijí ra jè kọ jè Hamor ra ạpá-lạ yạ ñándạ bitjàạ'sẹnjin-ná nạxịndá nga íkákọnạjmí nga'tsì jñà xịtạ 'xịn 'tsẹ nạxịndá-lạ nga kitsò-lạ:

21 —Jñà xịtạ 'xịn ingie ndaá bákọ-ná kọ ịí kítsạjnajin-ná nga kọtìnaya-ni tsajmì yạ ị'nde rạkìị, ngạ batoó tse ị'nde tjín kọ maà kítsạjna; kọma kịxan-kẹé jñà ịxti íchjín-lạ kọ ra jñà kọmaà kịxan-kọ-tse jñà tsạjién. 22 Tanga, mé-ni nga jngo nạxịndá kọma-né kọ ra jñà, ngạ jñà mejèn-lạ ị kítsạjnajín-ná, jngo kjoạ tísíjé-ná ra jñà nga 'sịẹén: jè-ní nga nga'tsì xịtạ 'xịn katatitji-lạ nga katasi'ta chịbạ ijo-lạ, koni 'sín nga kititji-lạ ra jñà. 23 Nga'tsì tsajmì ra tjín-lạ kọ nga'tsì chọ-lạ, tsạjién 'kín ijye-lá. Ta jè-ní nga kọ'kín-lá nga kọma-ní, kọ ra jñà yạá kítsạhijyokọ-ná.

24 Nga'tsì jñà xịtạ 'xịn ra yạ bitjo-ni yạ xọtjọbạ-lạ nạxịndá isìitjasòn koni 'sín nga kitsò-lạ jè Hamor kọ jè Siquem ra ti-lạ ma, kọ nga'tsì xịtạ 'xịn kititjiì-lạ nga isi'ta chịbạ ijo-lạ. 25 Tanga ra ma jàn nịchjin, 'kiạ nga 'ñó ajò isa ijo-lạ jñà xịtạ ingio ñándạ nga isi'ta chịbạ, jè Simeón kọ jè Leví ra ịxti-lạ ma Jacob, ra 'ndsẹ ma Dina, iskábé kịchạ ndajò-lạ nga jngó jngó, nga kijì yạ ạjin nạxịndá nga kiísí'ken nga'tsì xịtạ 'xịn 'kiạ nga tjíijyoxk'én. 26 Kọ isi'keèn-tse jè Hamor kọ Siquem ra ti-lạ ma, nga kọ kịchạ ndajò isì'ken-ni ạkjòn tsachrje-ni jè Dina yạ ni'ya-lạ Siquem kọ kijì. 27 Tị'koạá 'jìì-tse jñà ịxti-lạ Jacob jñà rìì'nga, kji'tin kjinè jñà mi'ken nga isichijé yạ ạjin nạxịndá nga isìjndà-ni jè kjoạton ra inìkọ jè tsati ndichja. 28 Kọ kiìkọ jñà forrè, nchrạjạ, búrró kọ nga'tsì ra tjín yạ ạjin nạxịndá kọ yạ ạjin ijñá ján; 29 kọ kiìkọ ijyeè nga'tsì tsajmì ra tjín yạ ạya ni'ya, kọ kjọ'ñó kiìkọ jñà ịxti ịtsíñá kọ jñà íchjín. 30 'Kiạá jè Jacob kitsò-lạ jè Simeón kọ jè Leví:

—Mé tạ tse kjoạ kafatsjiì-nájiòn, ngạ batoó 'cho kaníkíjna-nájiòn yạ ạjin-lạ kótíjngo xịtạ ra tjítsạhijyo jè ị'nde rạkìị, jñà xịtạ cananeo kọ ferezeo sịìjtike-na, kọ kịíxkóyaà xákjín nga skạjàn-kọ-na, kọ nga sịì'ken-na kọ jñà ra tjíijyo yạ ni'ya-nạ, ngạ ta chibaá ma-ni xịtạ-nạ.

31 Tanga ra jñà kitsò-ní:

—Mé-ni nga ta chjọón skáya kijtse tákon-ni jè tichja-jịn.

Nainá síchikon'tin jè Jacob yạ Betel

35 Nainá kitsò-lạ jè Jacob: «Tijnandi kọ yạ tìkịjni yạ jàn Betel. Kọ yạ tinda jngi chrjó nạjọ nga ma jchạxkón-ná koni 'sín ki'nì 'kiạ nga ísikatsíjen-lạ ijo-nạ 'kiạ nga tsitjaạchinga-lạ jè 'ndsì Esaú.»

2 'Kiaá jè Jacob kitsò-la jñà xita ra tjítsahijyo ya ni'ya-la ko jñà ra
kjiijtako:
—Chjáhixiòn nga'tsì nainá xkósòn-no ra tjítsahijyo-no, titsje
ijo-no ko tikjaàtjiya jñà nikje-no. 3 Tixátíya nga tjiaán ya ján Betel,
nga yaá kindá jngoo chrjó najo ñándа skexkóon jè Nainá jè ra
tsasìko-na 'kia nga tsatojiaan kjohi'in, ko nga yaá tsikijnako kji'ta-na
ta ñándа-nioo nga tsajme.
4 'Kiaá ki'tsi-la jè Jacob nga'tsì jñà nainá xkósòn ra ya tjíijyo-la jñà
xita, ko jñà kicha chíká ra tjíngi-la, jè Jacob yaá tsikíi'nde ya angi
tja'tsin ítá ra ya síjna chraña ya nangi Siquem. 5 'Kia nga itjojin-ni
ya ijndáa, jè Nainá 'koaá'sín isìko jñà xita naxindá ra títsajnandi
chraña-la nga kata'se-la kjoaskon, ko 'koaá ma-ni nga jñà xita ingie,
mìkì tsaatjingi-la jñà ixti-la Jacob.
6 Jè Jacob ko nga'tsì xita xákjín ra ya tjen-ko, ijchó ya i'nde ra 'mì
Luz, ra ti'koa Betel 'mì-tse ra ya tíjna nangi Canaán. 7 Ko ya ijndáa
jngo chrjó najo tsikínda nga kijtsexkón Nainá, ko El-Betel tsikí'ta
'í-la i'nde rakiòo, nga yaá ijndáa tsatsíjen tsijen-la jè Nainá 'kia nga
tífaachinga-la jè 'ndse. 8 Ti'koaá yaá 'ken jè Débora, chjoón ra isíjchá
jè Rebeca ko yaá isìi'nde ya angi ítá, ya chraña'ta-la Betel, jè Jacob,
«Alón-bacut»[a] tsikí'ta 'í-la ya i'nde rakiòo.
9 'Kia nga jè Jacob itjokajin ya i'nde 'tse Padan-aram, india ti
tsatsíjen tsijen-ila jè Nainá, ko jè Nainá isìchikon'tiìn jè Jacob.
10 Kií'sín kitsò-la:

«Jacob 'mì jè 'í-lì
Tanga mì tsa ti ko'sín 'kín-lì,
'Ndií ma'tsia-ni nga Israel 'kín-lì.»

Ko Israel tsikí'ta 'í-la. 11 Ti'koaá kitsó isa-la:

«'Aán-náa jè Nainá ra tjín ijyee-na ta mé nga'ñó-nì:
Kjín jchán katama jñà ixti-lì ko jñà xita tje-lì,
Ko yaá a'ta tsaji kjinchrabà-ni jngo naxindá-je ko kjín naxindá
i'i ya kitjo-ni.
Ko kitjojiìn i'nga-tse xitaxá ítjòn ya ajin tje-lì.
12 Jè nangi ra kítsja-la jè Abraham ko jè Isaac,

[a] **35:8** *Alón-bacut* 'Í ra tsò-ni 'kia nga 'én hebreo: Íta 'tse kjoandasin.

Ti̱'koa̱á títsjaà-tse-là ra ji̱,
'Kia̱ nga ijye ki̱yí ra ji̱, jñá tsja-la̱ jñà xi̱ta̱ tje̱-lì.»

13 Ko̱ jè Nainá kijí-ni 'kia̱ nga ijye tsakáko̱ jè Jacob ya̱ i̱'nde ra̱kiòo̱,
14 ko̱ jè Jacob iskábé jngo naj̱o̱ ra tsasíjna i'nde koni jngo chi̱ba̱ ko̱
a̱kjòn tsikíxtenjnó siìti̱ ko̱ ndá-xán totséjé nga isìnga̱tsja jè Nainá.
15 Ko̱ jè Jacob, Betel tsikí'ta 'í-la̱ jè i̱'nde ra̱kiòo̱ ñándа̱ nga kiìchja̱-la̱
jè Nainá.

'Kia̱ nga 'ken jè Raquel

16 A̱kjòn kijì-ni ya̱ Betel, ta chibaá chija isa-la̱ nga kijchò ya̱ i̱'nde
ra 'mì Efrata, 'kia̱ nga jè Raquel kitsin i'ndí-la̱, 'ñó tse kjo̱hi'in isìkjiín.
17 'Kia̱ nga chi̱ba̱-la̱ chjá tíma-la̱, jè chjo̱ón ra tísíjtsin jè i'ndí-la̱
kitsó-la̱: «Ki ta chjàn skon-jìn, takó ndí i'ndí 'xi̱n-ní ra títsin-lì.»
18 'Kia̱ nga ijye mejèn tíbiya Raquel, ta maà india kiìchja̱ isa nga
Benoni[a] tsikí'ta 'í-la̱ jè i'ndí-la̱, tanga jè Jacob, Benjamín[b] tsikí'ta
'í-la̱.
19 'Koa̱á'sín kjomà 'kia̱ nga 'ken jè Raquel, ko̱ ya̱á isìi'nde ya̱ ndi̱yá
'tse̱ Efrata, jè ra 'mì kjòn-ni Belén. 20 Jè Jacob tsasíjnaà jngo ítsji tája
ya̱ a̱sòn ñándа̱ nga isìi'nde jè Raquel, ko̱ jé ítsji tája ra̱kì̱i̱ bakón ñándа̱
tjíi'nde jè Raquel skanda 'ndi̱.
21 Ko̱ jè Israel kijí isa, ko̱ ya̱á tsakájna jè ni'ya-la̱ skanda nga
bato-lá ya̱ ján i̱'nde ra 'mì Migdal-edar.

Jñà i̱xti ra ki'se-la̱ jè Jacob

(1 Cr. 2:1-2)

22 'Kia̱ nga ijye ya̱ títsa̱jna jè Israel ya̱ i̱'nde ra̱kiòo̱, jè Rubén 'ja
nga tsakjajnaxkóko̱ jè Bilha ra chjo̱ón tje̱n'ta-la̱ a̱pá-la̱. Ko̱ kiì'nchré jè
Israel kjoa̱ ra kjomà. Jè Israel tejò kjomà i̱xti-la̱: 23 Jñà i̱xti ra ki'se-la̱
ko̱ Lea ki̱í'sín tsi'kìn; jè i'ndí tjòn-la̱ Rubén ki'mì, a̱kjòn 'kia̱á kitsin
jè ra ki'mì Simeón, ko̱ jngo ra ki'mì Leví, jngo ra ki'mì Judá, jngo
ra ki'mì Isacar ko̱ jngo ra ki'mì Zabulón. 24 Ko̱ jñà ra ki'se-la̱ ko̱ jè
Raquel, jngo ra ki'mì José ko̱ jngo ra ki'mì Benjamín. 25 Ko̱ jñà ra
ki'se-la̱ ko̱ jè Bilha ra chjo̱ón chi̱'nda-la̱ Raquel, jngo ra ki'mì Dan

---

[a] **35:18** *Benoni* 'Í ra tsò-ni 'kia̱ nga 'én hebreo: I'ndí 'tse̱ kjo̱ba-na̱.
[b] **35:18** *Benjamín* 'Í ra tsò-ni 'kia̱ 'én hebreo: I'ndí ra tíjna ya̱ ngakìxi̱-na̱.

kọ jngo ra ki'mì Neftalí. 26 Kọ jñà ra ki'se-lạ kọ jè Zilpa ra chjọón chị'nda-lạ Lea, jngo ra ki'mì Gad kọ jngo ra ki'mì Aser. Jñá ingie kjomà ịxti-lạ Jacob ra kitsin yạ Padan-aram.

'Kiạ nga 'ken jè Isaac

27 Jè Jacob ikatsíjen-lạ jè Isaac ra ạpá-lạ ma yạ ị'nde Mamre, ra naxịndá Arba, jè ra tị'koạá Hebrón 'mì-tse, yạ ñándạ nga isíjchá ijo-lạ jè Abraham kọ jè Isaac. 28 Jngo sindọ kọ ijòn kan nó kjomà-lạ jè Isaac. 29 Kọ isìchijajtaà ijo-lạ kọ ạkjòn 'ken, kọ ijyeé 'ñó xịtạ jchínga ngạ 'ñó kjìn nó kjomà-lạ, jè Esaú kọ jè Jacob ra ịxti-lạ ma yạá tsikíi'nde ñándạ nga isìi'nde jñà xịtạ jchínga-lạ.

Jñà ra kjomà xịtạ tjẹ-lạ Esaú

(1 Cr. 1:34-54)

36 Kịí'sín inchrabà-ni jñà tjẹ-lạ jè ra ki'mì Esaú, ra tị'koạá Edom ki'mì-tse. 2 Jè Esaú, jñá ingie kjomà íchjín-lạ ra yạ ị'nde-lạ yạ nangi Canaán: Jngo ra ki'mì Ada ra tsati-lạ Elón ra xịtạ heteo, kọ jè ra ki'mì Aholibama ra tsati-lạ Aná, tsati ndịí-lạ ra ki'mì Zibeón ra xịtạ heveo, 3 kọ jè chjọón-lạ Esaú ra ijchò jàn-ni Basemat ki'mì, ra tsati-lạ Ismael, jè ra ndichja ma Nebaiot. 4 Jè Ada kitsiìn jngo-lạ i'ndí ra 'tsẹ Esaú ra Elifaz tsikí'ta 'í-lạ; kọ jè Basemat kitsiìn jngo-tse-lạ i'ndí ra Reuel ki'mì; 5 tị'koạá jè Aholibama jàn ịxti kitsin-lạ, jngo ra ki'mì Jeús, jngo ra ki'mì Jaalam kọ jngo ra ki'mì Coré; jñá ingie ịxti-lạ jè Esaú, ra kitsin 'kiạ nga tsikijna yạ nangi 'tsẹ Canaán.

6 Itjojiín yạ ị'nde rạkiòọ jè Esaú kọ jñà íchjín-lạ, tị'koạá ikọo-tse jñà ịxti íchjín-lạ kọ jñà ịxti íchjá-lạ, kọ nga'tsì xịtạ ra yạ tjítsạhijyo yạ ni'ya-lạ, kọ nga'tsì jñà chọ ra kjójchá-lạ yạ naxịndá Canaán, nga tsasèn'taxìn-lạ jè Jacob ra 'ndsẹ ma nga xìn ị'nde kijì. 7 Ngạ batoó 'ñó kjokjìn jñà tsajmì ra tjín-lạ kọ mìkì tị ma-ni nga tạña tsikìtsạhijyokjo, kọ yạ ị'nde ñándạ tjíijyo-tse mìkì tị chóya-lạ nga síkjen jñà chọ-lạ. 8 'Koạá ma-ni nga jè Esaú ra tị'koạá Edom 'mì-tse yạá kiìkijna yạ nindo 'tsẹ Seir.

9 Jñá ingie kjomà tjẹ-lạ ra ki'mì Esaú, ra xịtạ jchínga-lạ xịtạ edomita, jñà ra tsikìtsạhijyo yạ nindo 'tsẹ Seir. 10 Jñá ingie jñà 'í-lạ ịxti-lạ Esaú: Jè Elifaz, jé kjomà ạmá-lạ ra ki'mì Ada chjọón-lạ Esaú, kọ Reuel jé kjomà ạmá-lạ ra ki'mì Basemat chjọón-lạ Esaú. 11 Jñà ịxti-lạ Elifaz kịí'sín tsi'kìn jngo ra ki'mì Temán, jngo ra ki'mì Omar,

jngo ra ki'mì Zefo, jngo ra ki'mì Gatam kǫ jngo ra ki'mì Cenaz. 12 Kǫ jè Elifaz ki'seè jngo-lą chjǫón ra ijchojò-ni ra Timna ki'mì, kǫ jngo i'ndí kitsin-lą ra Amalec tsikí'ta 'í-lą. Jñá ingie kjomà ịxti-ndịí-lą Ada ra chjǫón-lą Esaú kjomà. 13 Jñà ịxti-lą Reuel kịí'sín tsi'kìn jngo ra ki'mì Nahat, jngo ra ki'mì Zera, jngo ra ki'mì Sama kǫ jngo ra ki'mì Miza. Jñá ingie kjomà ịxti-ndịí-lą Basemat ra chjǫón-lą Esaú kjomà. 14 Jñà ịxti-lą Aholibama jè chjǫón ijchò jàn-lą Esaú, ra tsati-lą Aná ra tsati ndịí-lą Zibeón kjomà, kịí'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Jeús, jngo ra ki'mì Jaalam kǫ jngo ra ki'mì Coré, ịxti ra jè Esaú kitsjà-lą.

15 Jñá xịtą ingie tsincha ítjòn-lą ąjin tjẹ-lą jè Esaú: Ra 'tsẹ tjẹ-lą Elifaz, jè ra i'ndí tjòn-lą Esaú; jngo ra ki'mì Temán, jngo ra ki'mì Omar, jngo ra ki'mì Zefo kǫ jngo ra ki'mì Cenaz, 16 jngo ra ki'mì Coré, jngo ra ki'mì Gatam kǫ jngo ra ki'mì Amalec; jñá ingie kjomà jñà xịtą ítjòn ra 'tsẹ Elifaz yą nangi 'tsẹ Edom, kónga'tsiòǫ, ịxti-ndịí-lą Ada kjomà ra chjǫón-lą Esaú. 17 Jñà ra ịxti-lą jè Reuel ti-lą jè Esaú; jñá ingie ra tsincha ítjòn, ra ki'mì Nahat, ra ki'mì Zera, ra ki'mì Sama kǫ ra ki'mì Miza; jñá ingie kjomà jñà xịtą ítjòn ra 'tsẹ Reuel yą nangi 'tsẹ Edom, kǫ nga'tsì ingie ịxti ndịí-lą Basemat ra chjǫón-lą kjomà Esaú. 18 Jñà ra ịxti-lą jè Aholibama chjǫón ijchò jàn-lą jè Esaú ra tsati-lą Aná, jñá ingie ra tsincha ítjòn, ra ki'mì Jeús, ra ki'mì Jaalam kǫ ra ki'mì Coré. 19 Nga'tsì xịtą ingio xịtą tjẹ-lá kjomà Esaú ra tị'koąá Edom ki'mì-tse kǫ tị'koąá xịtą ítjòn kjomà-tse ra 'tsẹ jngó jngó tjẹ-lą.

20 Jñá ingie ịxti-lą Seir ra xịtą horeo, ra yą tsikíijyo yą ị'nde rąkiòǫ; jngo ra ki'mì Lotán, jngo ra ki'mì Sobal, jngo ra ki'mì Zibeón, jngo ra ki'mì Aná, 21 jngo ra ki'mì Disón, jngo ra ki'mì Ezer kǫ jngo ra ki'mì Disán; jñá ingie kjomà xịtą ítjòn ra 'tsẹ horeo, jñà ra tjẹ-lą jè Seir, yą nangi 'tsẹ Edom. 22 Jñà ịxti-lą Lotán kịí'sín tsi'kìn; jngo ra ki'mì Hori jngo ra ki'mì Hemam, kǫ jè Timna ndichjaà kjomà jè Lotán. 23 Jñà ịxti-lą Sobal kịí'sín tsi'kìn; jngo ra ki'mì Alván, jngo ra ki'mì Manahat, jngo ra ki'mì Ebal, jngo ra ki'mì Sefo kǫ jngo ra ki'mì Onam. 24 Jñà ịxti-lą Zibeón kịí'sín tsi'kìn; jngo ra ki'mì Aja kǫ jngo ra ki'mì Aná. Kǫ jé Aná ra isakò-lą ñándą títjo nandá yą ị'nde kixì, 'kią nga chịbą-lą tíko'ndá jñà búrró-lą 'tsẹ Zibeón ra ąpá-lą ma. 25 Jè Aná ki'seè jngo-lą i'ndí ra ki'mì Disón kǫ jngo tsati ra ki'mì Aholibama. 26 Jñà ịxti-lą Disón kịí'sín tsi'kìn; jngo ra ki'mì Hemdán, jngo ra ki'mì Esbán, jngo ra ki'mì Itrán kǫ jngo ra ki'mì Querán. 27 Jñà ịxti-lą Ezer kịí'sín tsi'kìn; jngo ra ki'mì Bilhán, jngo ra ki'mì Zaaván kǫ jngo ra

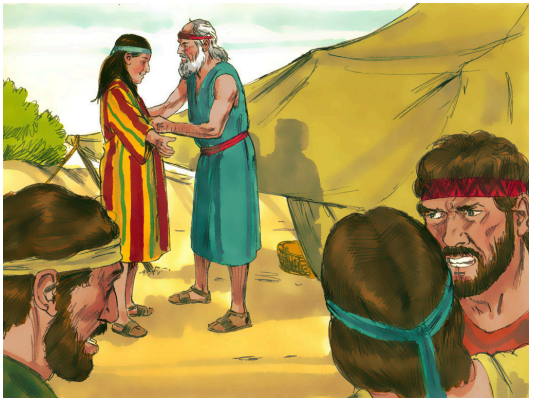
ki'mì Acán. 28 Jñà ixti-la Disán kií'sín tsi'kìn; jngo ra ki'mì Uz ko jngo ra ki'mì Arán.

29 Ko jñà xita ítjòn-la xita horeo kií'sín tsi'kìn, jngo ra ki'mì Lotán, jngo ra ki'mì Sobal, jngo ra ki'mì Zibeón, jngo ra ki'mì Aná, 30 jngo ra ki'mì Disón, jngo ra ki'mì Ezer ko jngo ra ki'mì Disán, jñá ingie ra tsincha ítjòn-la xita horeo, nga tsatéxoma ya i'nde 'tse Seir.

31 Ko jñá ingie jñà xitaxá ítjòn ra tsatéxoma ya nangi 'tse Edom, 'kia nga tikje xitaxá ítjòn tjín-la jñà xita Israel; 32 jngo ra ki'mì Bela ra i'ndí-la ma Beor, jé tsatéxoma ya Edom; ko jè 'í-la jè naxindá'ñó-la Dinaba ki'mì. 33 'Kia nga ijye 'ken jè Bela, jé tsatéxoma ngajò-la jè ra ki'mì Jobab ra i'ndí-la ma Zera ra ya naxindá-la Bosra. 34 'Kia nga ijye 'ken jè Jobab, jé tsatéxoma ngajò-la jè ra ki'mì Husam ra ya i'nde-la Temán. 35 'Kia nga ijye 'ken jè Husam, jé tsatéxoma ngajò-la jè ra ki'mì Hadad ra i'ndí-la Bedad, jè-ní ra isikijne-la jñà xita naxindá Madián ya i'nde 'tse Moab; ko jè 'í-la naxindá'ñó-la Avit ki'mì. 36 'Kia nga ijye 'ken jè Hadad, jé tsatéxoma ngajò-la jè ra ki'mì Samla ra ya naxindá-la Masreca. 37 'Kia nga ijye 'ken jè Samla, jé tsatéxoma ngajò-la jè ra ki'mì Saúl ra ya i'nde-la Rehobot ra ya kjijnakjòko jngo xangá-je. 38 Ko 'kia nga ijye 'ken jè Saúl, jé tsatéxoma ngajò-la jè ra ki'mì Baal-hanán ra i'ndí-la Acbor. 39 'Kia nga ijye 'ken jè Baal-hanán ra i'ndí-la Acbor, jé tsatéxoma ngajò-la jè ra ki'mì Hadar jè 'í-la naxindá-la Pau ki'mì; ko jè 'í-la chjoón-la Mehetabel ki'mì ra tsati-la ra ki'mì Matred, ra tsati ndií-la Mezaab.

40 Jñá ingie 'í-la jñà xita ra tsincha ítjòn-la jè Esaú koni 'sín nga jngó jngó tje tjín-ni, ko nga jngó jngó i'nde tjín-ni, ko kó'sín nga tsi'kìn 'í-la nga jngó jngó: ra ki'mì Timna, ra ki'mì Alva, ra ki'mì Jetet, 41 ra ki'mì Aholibama, ra ki'mì Ela, ra ki'mì Pinón, 42 ra ki'mì Cenaz, ra ki'mì Temán, ra ki'mì Mibzar, 43 ra ki'mì Magdiel ko ra ki'mì Iram. Jñá ingie tsincha ítjòn-la jñà xita 'tse Edom koni 'sín tjín jngó jngó i'nde ra jñà itjábé-la. Jè ra ki'mì Edom tjé-ni ra ki'mì Esaú, ra xita jchínga-la xita edomita kjomà.

37 Jè Jacob yaá tsikijna ya nangi 'tse Canaán, ñándа-nioo nga tsikijna jè apá-la. 2 Kií'sín tjín kjoa ra kjomà'tin jñà xita tje-la jè Jacob: 'Kia nga jè José tjín-la chrjo'òn jò nó, forrè ko'ndá ko jñà 'ndse, jñà ra ixti-la Bilha ko 'tse Zilpa jñà ra kjomà íchjín tjen'ta-la apá-la. Ko jè José 'bénajmí-la jè apá-la kó'sín nga 'cho tjín kjoa ra 'sín jñà ixti 'ndse.

'Kią nga jè José majticha

3 Jè Israel isą́á 'ñó kjotsjake jè José koni jñà i̱xti-lą riì'nga, tà ngątjì-lą 'kiąá ki'se-lą 'kią nga ijye xi̱tą jchínga ra jè. 'Koą́á ma-ni nga tsikínda jngo-lą nikje ra fanaya son'nga-ni ra 'ñó nda 'ki i̱sén-lą. 4 'Kią nga kijtse jñà 'ndse̱ nga jè ą́pá-lą ìsą́á 'ñó tsjake jè José koni ra jñà, tsachrjengi-ní ko̱ mìkì ti̱ nda tsakáko̱-ni.

5 Jè José jngo nijñá ki'tsì-lą, ko̱ tsi'kénąjmí-lą jñà 'ndse̱, tanga ra jñà, ta isą́á 'ñó isìjtike isa, 6 Ta ngątjì-lą ngą jè José kitsó-lą:

—Ti̱ná'ya nga kènájmí-no kótsò jè nijñá ra ka'bì-na. 7 Ki̱í tsò jè nijñá ra ka'bì-na: Nga nga'tsì-ná timajieèn yą ą́jin ijñá ján, nga jngó jngó jté i̱nchifa'ñé íchrjí-lą tjachó trigo, ta kjoą ndi̱to̱n kjón-ní nga jè jté ra tíbá'ñóo̱ kabasèn kìxi̱, ko̱ jñà jté ra i̱nchifa'ñó-jiòn yą́á kabinchandi-lą jè tsą'ą́n nga kabinchaxkó'nchi'tà-lą.

8 'Kiạá jñà ịxti 'ndsẹ kiìchjạ nga kitsò-lạ:

—A 'koạá'sín siị nga jií kọmi jè xịtạxá ítjòn-najịn, kọ nga jị kọtèxoma-nájịn.

Kọ isa 'ñó isìjtike isa, ta ngạtjì-lạ jñà nijñá ra ki'tsi-lạ kọ kọ'sín nga 'bénạjmí.

9 Ra ma ạskan, jè José ìjngo isa nijñá ki'tsì-lạ ra tị'koạá tsi'kénạjmí-lạ jñà 'ndsẹ nga kitsò-lạ:

—Tịná'ya, ìjngo nijñá ka'bì isa-na, ñándạ-nioọ nga kabeẹ jè tsá'bí, jè sá kọ tejngo ma-ni nitse, nga kabinchaxkó'nchi'tà-na.

10 Tị'koạá tsi'kénạjmí-lạ jè ạpá-lạ jè nijñá ra ki'tsi-lạ, kọ jè ạpá-lạ tsakátikọ-ní nga kitsò-lạ:

—Kọ'sín chjạ-ni jè nijñá ra ka'bì-lì. A 'koạá'sín chjạ-ni, nga jè ạmá-li, kọ jñà 'ndsì kọ ra 'ạn tjínè-lạ nga jị kịnchaxkó'nchi'tá-lajịn nga jchạxkón-làjịn.

11 Kọ jñà 'ndsẹ kjòchịnịke-ní, tanga jè ạpá-lạ síkítsjenjin-ní jñà kjoạ ingie.

'Kiạ nga jè José isatína

12 Jngo nịchjin jñà 'ndsẹ José yạá kijì yạ Siquem, nga iko'ndá jñà forrè kọ jñà tíndsó-lạ ạpá-lạ. 13 'Kiạá jè Israel kitsò-lạ jè José:

—'Tiin-tsíjèn-lạ jñà 'ndsì yạ ján Siquem ñándạ nga ịnchiko'ndá forrè.

Kọ jè José kitsò-ní:

—Nda tjín kọmaà kjián. 14 Kọ jè Israel kitsó isa-lạ:

—Nda tjín, nda chítsijen-lạ kó'sín tjíijyo jñà 'ndsì kọ jñà forrè, kọ tạáfa ndịtọn-ni nga nchrabákọ-ná 'én.

Jè Israel isìkasén jè José nga itjo-ni yạ ịjnchạ 'tsẹ Hebrón, kọ 'kiạ nga jè José ijchò yạ Siquem, 15 yạá ichijà yạ ạjin ijñá. 'Kiạá iskajin jngo xịtạ kọ iskonangi-lạ, nga kitsò-lạ:

—Mé ra tjifatsjiị.

16 Jè José kitsò-ní:

—Jñà 'ndsèẹ tíbatsjiáạ. 'Tịìn kjọnda tạkón-ná ñándạ ịnchiko'ndá forrè.

17 Kọ jè xịtạ rạkiòọ kitsò-ní:

—Nạtiì kàfì-ni ịjndíị, kọ ka'nchreè-lạ nga ịnchitsò-lạ xákjín nga yạá ịnchifì yạ Dotán.

Jè José kiìkátsjií jñà 'ndsẹ̲ ko̲ yạ́á isakò-lạ̲ yạ̲ Dotán. 18 Ko̲ jñà 'ndsẹ̲ kjiín kijtse-ni nga tínchrabá, ko̲ 'kiạ̲ nga tị̲kje bijchótjị̲ngi chraña-lạ̲ tsajo̲óya-ni nga sị̲'ken.

19 Kitsò-lạ̲ xákjín nga jngó jngó:

—¡Chítsijen-là, nchrabá ján jè ra ta nijñá tí'bì ki'ta-lạ̲! 20 Nchrabá ko̲ sị̲'keèn; ko̲ ạ̲kjòn jngo ngạ̲jo̲ nandá sị̲kàtjẹ̲nyeé, ko̲ 'koạ́á'sín kixé nga jngoó cho̲ ijñá iskine. ¡Ko̲ chítsijen-lá, a kị̲tjasón ró-tse jñà nijñá-lạ̲!

21 'Kiạ̲ nga jè Rubén kií'nchré jñà 'én ingie, kjomejèn-lạ̲ tsasìko̲tjì jè José nga mìkì mé katasíko̲ jñà 'ndsẹ̲, ko̲ kitsò:

—Majìn, mìkì sị̲'keèn.

22 Ko̲ kitsò isa jè Rubén:

—Kì ta chjàn ko̲'sín jní bixten. Yạ̲ tị̲kàtjẹ̲nya jnchro yạ̲ ngạ̲jo̲ nandá ra kjijna yạ̲ nangi kixì ján, ki ta chjàn ko̲'sín ndsạ̲à fì.

Kị̲i ko̲kitsò-ni jè Rubén ta ngạ̲tjì-lạ̲ jé mejèn-lạ̲ ko̲sị̲ko̲tjì jè José nga ma sị̲íkófa-lạ̲ jè ạ̲pá-lạ̲.

23 'Kiạ̲ nga jè José ijchò ñándạ̲ tjíijyo jñà 'ndsẹ̲, jñà 'ndsẹ̲ itsabà ko̲ tsachrje-lạ̲ jè nikje-lạ̲ ra kjiyason'nga-ni ra 'ñó nda 'ki ị̲sén-lạ̲, 24 itsabá'ñó ko̲ ạ̲kjòn isìkàtjẹ̲nya jngo ngạ̲jo̲ nandá ra ijye kixìya. 25 Ạ̲kjòn 'kiạ̲á tsijen tsikìtsạ̲hijyo kjòn nga tsakjèn. Ko̲ 'kiạ̲á kijtse nga ị̲nchinchrabá jngo jtín xị̲tạ̲ ra tjẹ̲-lạ̲ Ismael ma, ra yạ̲ 'ji-ni yạ̲ Galaad, nga tjẹ̲n-ko̲ cho̲ káto̲ í'tsị̲n-lạ̲ ra 'ya-lạ̲ nandá jtạ̲ ixi, ko̲ 'ya xicha-lạ̲ yá ko̲ chrjongó-yá ra nda jnẹ̲, nga ị̲nchifìko̲ yạ̲ naxị̲ndá-je Egipto.

26 'Kiaá jè Judá kitsò-la jñà 'ndse:

—Mé ra kijne-ná nga si'keèn jè 'ndsé ko akjòn kí'meè ijo-la nga kixé ijye kàbiya. 27 Ìsaá nda-ni tsa kotina-lá jñà xita ismaelita, mì 'koaà-ni tsa si'keèn, nga 'ndsé ma.

Ko jñà 'ndse ndaá isasèn-la koni 'sín nga tsajoóya-ni.

28 Ko 'kia nga inchi'fa jñà xita ra ya 'ji-ni nangi 'tse Madián ra batínaya-ni tsajmì, jñà 'ndse José, ikachrjeè-ni ya ngajo jè José ko kaàn ton chroba tsatína-la jñà xita ismaelita. Ko 'koaá'sín kjomà-ni nga jè José ijchò ya naxindá-je Egipto.

29 'Kia nga jè Rubén tsáfa india-ni ya ngajo rakiòo ko mìkì ti yá tjín-ni jè José ya aya ngajo, iskíchrjayajnoó ijo-la. 30 Ko 'kiaá tsáfa india-ni ñándà tjíijyo jñà 'ndse rii'nga, kitsò-la:

—¡Mìkì yá tjín-jìn jè José ya aya ngajo ján! Ko ra 'an, mé ra 'siaan 'ndi-ni.

31 'Kiaá 'ja jñà xita ingie, isì'ken jngo chibato ko iskábé jè nikje-la José ra fanaya son'nga, nga isikì'ngá jè jní-la chibato. 32 Akjòn isìkasén-la jè apá-la, jè nikje ra kjinaya son'nga ra 'ñó nda 'ki isén-la, nga kitsò-la: «Jngo nikje kàsakó-nájin. Nda chítsijen-la, a jé nikje son'nga-la ti-lì o ra majìn-ní.»

33 'Kia nga jè Jacob kijtsexkon, kitsò-ní: «¡Jon, jé nikje son'nga-la i'ndí-na! Jngo-la cho ijñá kásíxkoa kásí'nde i'ndí-na nga kakjine.»

34 'Kiaá jè Jacob iskíchrjayajno ijo-la ko nikje naxáskeé tsakjajnaya ko kjín jchán nichjin tsikijnajin kjoba 'tse ndí mi'ken i'ndí-la. 35 Nga'tsì jñà ixti íchjín-la ko ixti íchjá-la isìje-ikon-ní, tanga ra jè majìn-la nga inije-ikon ta isaá jnchro ìsa 'ñó iskindayake jè

i'ndí-la nga kitsò: «Ngi koó kjoba-na nga kjín-tjingi-la jè i'ndí-na nda ya kjobiya.»

36 Ko jñà xita ra ya 'tse nangi Madián ra tsatse-ni jè José yaá tsatína-la jè xita ra 'mì Potifar ya naxindá-je Egipto, ra ya síxá'ta-la ko nga chíchàn ítjòn tíjna nga síkonda jè faraón ra xitaxá ítjòn ma.

Jñà ixti ra ki'se-la Judá

38 India jngo nichjin, jè Judá tsasèn'taxín-la jñà 'ndse ko yaá kiìkijna ya jngo ni'ya-la xita ra ki'mì Hira ra ya i'nde-la ya naxindá ra 'mì Adulam. 2 Ko yaá kijtsexkon jngo tsati-la xita cananeo ra 'mì Súa; ko tsixan-ko, ko akjòn 'kiaá tsakjajnaxkóko, 3 jè chjoón rakìi isìhi'ma jngo-la i'ndí ko 'kia nga ijye kitsin, Er tsikí'ta 'í-la. 4 Ìjngo'ká isìhi'ma jngo isa-la i'ndí ko 'kia nga ijye kitsin, Onán tsikí'ta 'í-la. 5 India ti isìhi'ma jngo isaá-ila i'ndí ko 'kia nga ijye kitsin Sela tsikí'ta 'í-la, 'kia nga tjíijyo ya ñánda 'mì Quezib.

6 Jè Judá isikixaàn jè Er ra ti tjòn-la ma, ko jngo chjoón ra Tamar ki'mì. 7 Ko jè Er ra ti tjòn-la Judá 'choó ki'sin ya ngixkon jè Nainá ra Tíjnakon Ki'ta, 'koaá ma-ni nga tsjahíxín-la jè kjobinachon-la. 8 'Kiaá jè Judá kitsò-la jè Onán ra ti-la ma-tse:

—Chjíbí jè chjoón jch'an-la ndí mi'ken 'ndsì nga tixan-kii, mé-ni nga a'ta tsaji koma kokjìnya-ni jñà tje-la jè 'ndsì.

9 Tanga jè Onán be-ní nga jñà ixti ra 'se-la mì tsa 'tse koma. 'Koaá ma-ni 'kia nga india india fajnaxkóko jè chjoón jch'an-la ndí mi'ken 'ndse, yaá bíxten jè jmi-la ya a'ta nangi, nga majìn-la nga jè 'ndse siijyo tje-la. 10 Mìkì isasèn-la Jè ra Tíjnakon Ki'ta koni 'sín nga ki'sìn jè Onán, 'koaá ma-ni nga jè Nainá, tsjahíxín-tse-la kjobinachon-la. 11 'Kiaá jè Judá kitsò-la jè Tamar ra kja'nda-la ma:

—Ya tikijna-ni ya ni'ya-la jè apá-li, nga ko'sín tijnajch'iìn, skanda 'kia nga ijye kojchínga jè i'ndí-na Sela.

Jè Judá 'koaá'sín isíkítsjen nga tsa ya kiyá-tse jè Sela koni 'sín nga 'ken jñà 'ndse. Ko jè Tamar kijì-ní nga kiìkijna ya ni'ya-la apá-la.

Judá ko jè Tamar

12 'Kia nga ijye kjìn nichjin tsato, 'keén jè chjoón-la Judá, tsati-la xita ra ki'mì Súa. 'Kia nga jè Judá ijye nda ki'se-ni ikon nga ko'sín 'ken chjoón-la, yaá kijì ya naxindá ra 'mì Timnat ya ñánda tjíijyo xita ra bíjno-la jñà forrè-la, ko tsakáhijtako jè xita ra nda báko ra ki'mì Hira xita adulamita. 13 'Kia nga jè Tamar kií'nchré nga jè níxáya-la

ya kijì ya naxindá Timnat nga ikíjno-la jñà forrè-la, 14 tsachrjeè jñà nikje-la ra bakón nga chjoón jch'an, tsakájtsa jngo nikje xo'ba ya isén-la nga majìn-la yá ra skexkon, ko yaá tsikijna ya xotjoba-la naxindá Enaim, ya kìxi-la ndiyá 'tse naxindá Timnat. Kiì ko'sín ki'sìn-ni nga kijtse-ní nga jè Sela ijyeé kjójchínga, ko jè níxáya-la kjè tsa síkixan-ko ra jè.

15 'Kia nga jè Judá kijtse, 'koaá'sín isíkítsjen tsa chjoón skáya-ní, ta ngatjì-la tjíjtsa'maà-la jè isén-la. 16 'Kiaà tsasèn ko kiìkasèn'ta chraña-la, ko nda mì be-ni tsa jé-ni kja'nda-la, ko kitsò-la:

—A mí mejèn-li tsa kjójnaxkóko itsé-la.

'Kiaá jè chjoón kitsò:

—Mé ra 'kií-náa tsa xín-laa koma-ní.

17 'Kiaá jè Judá kitsò-la:

—Jngo tíndsó-xó ra tjíijyo-na sikásén-là.

'Kiaá kitsò jè chjoón rakìi:

—Nda tjín, tanga tjín mé ra tikíjna jngo-ná skanda 'kia nga sikasén-ná jè tíndsó-xó.

18 Ko jè Judá iskonangi-ní nga kitsò-la:

—Mé ra mejèn-li nga síkíjna-là.

Ko jè chjoón kitsò-la:

—'Tii-ná jè seyo-lì ko jè na'ñó ra tjí'ta-la, ko jè koròti ra kjiya ndsii.

Ko jè Judá isìngatsja, ko akjòn tsakjajnaxkóko ko jè Tamar isìhi'ma jngo-la i'ndí.

19 Akjòn jè Tamar kijì-ni ko tsjahíxìn-ni jè nikje xo'ba ra kjijtsa-la isén-la, ko tsakjajnaya india-ni jè nikje ra bakón nga chjoón jch'an.

20 Ko jè Judá isìkasén jè xita adulamita ra nda báko, nga kiìko-la tíndsó-xó mé-ni nga ma siíkófa-ni jñà tsajmì ra kitsjà-la jè chjoón ra tsakjajnaxkóko, tanga jè xita ra nda báko Judá mìkì isakò-la jè chjoón. 21 Ko iskonangií-la jñà xita ra ya tjíijyo ya i'nde rakioo nga kitsò-la:

—Ñándaa tíjna jè chjoón skáya ra 'tse Enaim, ra ya bijnaya ya ndiyá.

'Kiaá jñà xita kitsò:

—Kjè sa jngo chjoón skáya bijna ijndíi.

22 'Kiaá ra jè tsáfa-ni ñándaa tíjna jè Judá, ko kitsò-la:

—Mìkì kàsakó-na jè chjoón rakioo, ko ti'koaá jñà xita ra tjíijyo ya i'nde rakioo katsó-na, nga kjè ró sa jngo chjoón skáya bijna ya ijndáa.

23 Kǫ jè Judá kitsò-ní:
—Katiijyo-lą jñà tsajmì ingio, mé-ni nga mìkì yá ra kǫchrjengi-ná; ngą kasìkásén-náą jè tíndsó-xó kǫ ra jį mìkì kàsakó-li jè chjǫón rąkiòǫ.
24 'Kią nga ijye ijchò jàn sá, tjín yá ra tsi'kénąjmí-lą jè Judá nga kitsò-lą:
—Jè Tamar, jè ra kją'nda-li ma, ijyeé kjoąchijngi ki'sìn, kǫ 'ndį-ni, ijyeé i'ndí tjíhi'ma-lą.
—Kǫ jè Judá 'ñó kiìchją nga kitsò:
—¡Tįnáchrje nga tąka tíkon!
25 Tanga 'kią nga tínachrje jè chjǫón, isìkasén 'én-lą jè níxáya-lą nga kitsò: «Jè ni-lą tsajmì ingie jè-ní ra kitsjá-na i'ndí. Chítsijen-lą yá 'tsę jñà tsajmì ingie, jè seyǫ kǫ jè na'ñó-lą, kǫ jè koròtį.»
26 'Kią nga jè Judá kijtsexkon jñà tsajmì ingio, kitsò-ní: «Isąá chjǫón kìxį ra jè, nda mí 'koąá-ni koni ra 'ąn, ta ngątjì-lą mìkì ísikíxan-kǫ jè ti-ną Sela.»
Kǫ jè Judá nįì tįkjiá tį jè Tamar iskaájno-ni.
27 'Kią nga jè Tamar ijchò nįchjin-lą nga jtsín i'ndí-lą, kijchaá-lą nga įxti'ñǫó tjíhi'ma-lą. 28 'Kią nga įnchitsin, jngo-ni ra tsachrjekjá tsja. Jè chjǫón ra tísíjtsin jè i'ndí-lą jngo nachjón inì tsikí'ñókjá jè tsja, kǫ kitsò: «Jé rąkìį ra kabitjo ítjòn.»
29 Tanga tį'kią kjón-ni jè i'ndí iskani'sèn india-ni jè tsja, kǫ jé 'ndsę kitsin ítjòn-ni. 'Koąá ma-ni nga jè chjǫón ra tísíjtsin jè i'ndí, Faresa tsikí'ta 'í-lą, ngą kitsò-ní: «¡Kó'sín ma katjo'nde-li nga kábítjǫ ítjìn!»
30 Ąkjòn 'kiąá kitsin jè 'ndsę rijngo isa, jè ra tjí'ñókjá nachjón inì tsja, kǫ Zara tsikí'ta 'í-lą.

José kǫ jè chjǫón-lą Potifar

39 'Kią nga jñà xįtą tję-lą Ismael ijchokǫ jè José yą nąxįndá-je Egipto, jé xįtą ra 'mì Potifar ra yą Egipto į'nde-lą tsatse-ni jè José, jè Potifar yąá síxá'ta-lą jè faraón ra xįtąxá ítjòn ma, kǫ nga chíchàn ítjòn tíjna nga síkondą jè faraón. 2 Tanga Jè ra Tíjnakon Ki'ta, yąá tíjnakǫ jè José, kǫ tseé kjǫnda isakò-lą 'kią nga tsikijna yą ni'ya-lą xįtą egipcio ra ni-lą kjomà. 3 Jè Potifar ra ni-lą ma kijtse-ní nga jé Nainá ra Tíjnakon Ki'ta tíjnakǫ jè José, kǫ 'koąá ma-ni nga nga'tsì ra 'sín ndaá bitjo-lą. 4 'Koąá'sín kjomà-ni nga jè

a **38:29** *Fares* 'Í ra tsò-ni 'kią nga 'én hebreo: Jè ra kjí'xą'nde.

ni-la José isasèn-takòn-ní, ko kitsjáxá-la nga chi'nda ítjòn-la ki'sìn, ko jé isìngatsja ijye nga'tsì jñà tsajmì ra tjín-la nga jè katasíkonda. 5 Skanda jè nichjin 'kia nga jè Potifar isìngatsja jè José nga jè katabe ra a'ta 'tse ni'ya-la ko nga'tsì tsajmì ra tjín-la, Jè ra Tíjnakon Ki'ta isìchikon'tiìn jè Potifar ta ngatjì 'tse-ni jè José, ki'seè-la jè kjoanichikon'tin 'tse Jè ra Tíjnakon Ki'ta ya ni'ya-la ko ya ajin nangi-la. 6 Ko jé José inìngatsja ijye nga'tsì tsajmì ra tjín-la, ko jè Potifar mìkì ti mé isíkájno-ni ra jè, ta jé isíkájno isa tsajmì ra kjine. Jè José 'ñó nda chi'án ko 'ñó xikjoa 'ki. 7 'Kia nga ijye tsato nichjin, jè chjoón-la Potifar ra ni-la ma jè José kjotsjakeè jè José, ko jngo nichjin kitsò-la:

—Nchrabí, tsjajnaxkóko-ná.

8 Tanga José mìkì kjomejèn-la, kitsó-la:

—Mé-ni ko'sín si-ni, jè ni-na 'aán isìngatsja ijye-na nga'tsì tsajmì ra tjín-la ra jè, 'kia nga 'an tíjna ya ijndíi, mì tsa mé ra ti síkájno-ni ra jè. 9 Ya ni'ya rakìi, tsìn jngo isa ra ìsa tíjna ítjòn koni ra 'an, ko jè ni-na, 'aán isìngatsja ijye-na mé ra tjín-la nga 'an sikónda ko ta jií-ni ra mìkì tjínè-na nga ya skaájno-là, ta ngatjì-la jií mi chjoón-la, mé-ni kotjín kjoa'cho ra 'sin-na, nga kotsjíjée ya ngixkon Nainá.

10 Ni'sín jè chjoón rakìi kji'tá nichjin si 'sín-la jè José nga mejèn-la kjójnaxkóko, tanga ra jè, mìkì isìsin-la. 11 Tanga jngo nichjin jè José 'jaha'sen ya ni'ya nga 'siìn jè xá-la, ko mì tsa yá ra tjín ya ni'ya jè nichjin 'kia, 12 jè chjoón kjo'ñó itsabà jè nikje-la José ko kitsò-la:

—Abí-ni, tsjajnaxkóko-náni.

Tanga ra jè, kitsjiìn nikje-la ya aya tsja jè chjoón, ko ra tsò ra ská-la nga itjo ya ni'ya nga jaachinga.

13 'Kia nga jè chjoón rakìi kijtse nga itjochinga jè José ko nga ya isiya tsja nikje-la, 14 kiìchja-la jñà chi'nda ra tjíijyo ya ni'ya-la nga kitsò-la:

—Chítsijen, jè 'xin-na ta kìì xá 'jiìkó jngo-ni xita hebreo nga kjosabà tsjá-nájin. Ií kafaà'sen-tjingi-na nga mejèn-la 'an kjójnaxkóko-na, 'kiaá 'ñó kakjindaya; 15 'kia nga kàbe nga 'ñó kakjindaya, ra tsò ra ská-la nga kabitjo ko ngi ií katsjin jè nikje-la.

16 Ko jè chjoón rakìi tsikíjnatjó jè nikje-la José, skanda 'kia nga 'ji-ni jè 'xin-la. 17 Ko 'koaá ti'sín kitsò-tse-la jè 'xin-la:

—Jè xita hebreo ra 'jíiki ni'ya-ná ií 'jaha'sen tjingi-na nga mejèn-la 'an 'cho siìkíjna-na nga kjójnaxkóko-na, 18 'kia nga kijtse nga 'ñó ískindaya, ra tsò ra ská-la nga itjo ko ngi ií katsjin jè nikje-la.

19 Jè ni-la José 'ñó kjojti-la 'kia nga kií'nchré koni 'sín kitsò jñà
'én ra tsi'kénajmí-la jè chjoón-la, 20 ko kitsjá kjohixi jè Potifar nga
indabá'ñó jè José nga inikjaà'sen ndaya, ñándа-nioo tjítsa'ya'ñó jñà
xita-la jè ra xitaxá ítjòn ma, ko yaá tsikíjna'ya ndayá. 21 Tanga Jè ra
Tíjnakon Ki'ta yaá tíjnako jè José ko tsakón jè kjohimatakòn-la ko
isasèn-takòn-ní jè xita ítjòn 'tse ndayá, 22 jè xita ítjòn 'tse ndayá jé
isìngatsja jè José nga jè katasíkonda nga'tsì xita ra tjítsa'ya ndayá,
ko jé kijtse ijye mé ra ta ma ya aya ndayá, 23 jè xita ítjòn 'tse ndayá,
mì tsa ti mé isíkájno-ní nga kìì'tin jè José jè xá ra jè ijye isìngatsja,
nga Jé ra Tíjnakon Ki'ta tíjnako José ko jè-ní ra ko'sín 'sín nga nda
bitjo ijye-la ta mé ra 'sín.

Jè José jò nijñá síkìchja

40 'Kia nga ijye tsato jñà kjoa ingie, jè xita ra tíjna ítjòn-la
jñà xita ra ngatsja chitsín-xán ra jè 'biyá xitaxá ítjòn 'tse
naxindá-je Egipto, ko jè xita ítjòn-la jñà xita ra bínda niño nchrajín,
'choó ki'sìn ra a'ta 'tse ni-la. 2 Ko faraón ra xitaxá ítjòn ma, 'ñó
kjojti-la ra a'ta 'tse ngajò xita ingie, a'ta 'tse xita ítjòn-la jñà ra ngatsja
chitsín-xán ko a'ta 'tse xita ítjòn-la jñà ra bínda niño nchrajín, 3 ko
yaá isìkjaa'sen ya ni'ya-la ra xita ítjòn-la ma jè ra síkonda xitaxá
ítjòn nga isíkítsa'ya'ñó ndayá ñándа tíjna'ya-tse jè José. 4 Ko jè ra
xita ítjòn-la ma jñà ra síkonda xitaxá ítjòn, jé José isìngatsja nga

jè katasísin-la jñà ngajò xita ítjòn ingie, ko jñà xita ingie 'ñó tse tsikìtsa'ya ndayá.

5 India-ni, jngo nitjen jñà ngajò xita ingie ra tjítsa'ya ndayá, jè xita ítjòn-la jñà ra ngatsja chitsín-xán ko jè ra tíjna ítjòn-la jñà ra bínda niño nchrajín ra 'tse xitaxá ítjòn 'tse naxindá-je Egipto, jngó jngó nijñá ki'tsì-la jñà xita ingie, ko kjachja, kjachjaá-ni nijñá ra ki'tsì-la nga jngó jngóo. 6 'Kia nga tajñò, 'kia nga jè José ijchòkatsíjen-la, kijtse-ní nga tjíijyo ba ba xita ingie. 7 'Koaá ma-ni iskonangi-la, nga kitsò-la:

—Mé ta ba tsijen-ni isén-najiòn 'ndi-ni.

8 Ko jñà xita ingie kitsò-ní:

—Jngo nijñá ka'bì-najin nga jngó jngó-najin, ko tsìn yá ra ma kotsò-najin ko'sín chja-nì.

Ko jè José kitsó-la:

—A mí tsa jè Nainá be ko'sín chja-nì nga jngó jngó nijñá. 'Tènajmí-ná kótsò jñà nijñá ra ka'bì-no.

9 'Kiaá jè xita ítjòn-la jñà ra ngatsja chitsín-xán tsi'kénajmí-la jè José jè nijñá-la, kitsò-la:

—Jngo tja'tsin na'ñó totséjé kásínijñá-na nga síjna ítjòn-na, 10 ko jàn na'ñó-chrja tjín-la, ko kabitjoò jts'én-la ko akjòn kabitjo-la naxó, ko jñà naxó ingio ta nditoón kamajchá jngo 'én-la totséjé. 11 Ko jè chitsín-xán-la faraón yaá tíjnaya ndsa, ko kákjábé-náa jñà totséjé nga kábíjtín'ndáa ya aya chitsín. Ko 'an kjòn katsja-la jè chitsín-xán jè faraón.

12 Ko jè José kitsó-la:

—Jè nijñá ra ka'bì-lì kií'sín tsò-ni: Jñà ngajàn na'ñó-chrja-la totséjé, ján nichjin chja-ni, 13 ko 'ndi jàn nichjin jè faraón kiindajín jè kjoa-lì ko tsjá india-lì jè xá-lì ko jií kíya india-la ndá-xán totséjé jè chitsín jè ra 'biyá jè faraón koni 'sín nga ki'nì nga tisa-ni. 14 Katabítsjen-li ra a'ta tsa'an 'kia nga sakò-lì kjonda ra kotíxin-là, ko bitsá'ba-tse-là nga kata'se-li kjohimatakòn ko 'tènajmí-la ra a'ta tsa'an jè faraón mé-ni nga katabachrje-na ya ijndíi. 15 Nga yaá nangi-la xita hebreo inchrabàko chijé-ina jñà xita ko mìkì bakìn-na nga ndayá kótijna, nga mì tsa mé ra kí'siaan.

16 'Kia nga kijtse jè xita ítjòn-la jñà ra bínda niño nchrajín, nga jè José ndaá tsi'kénajmí kó'sín chja-ni jè nijñá-la jè xita rijngo, kitsó-tse:

—Tị'koạá kịí'sín tsò jè nijñá ra ka'bì-na, jàn ndịsịyá nịñọ nchrạjín chroba tjísòn-skòọ. 17 Jè ndịsịyá ra tíjnasòn'nga-ni kjín skọya tjín-ni nịñọ nchrạjín ixi ra bato 'ñó totjo chine tjíya ra 'tsẹ faraón, tanga jñà nịse ka'fiìkjíne yạ ạya ndịsịyá ra tjísòn-skòọ.

18 'Kiạá jè José kitsò-lạ:

—Jè nijñá ra ka'bì-lì kịí'sín tsò-ni: Jñà ra jàn ndịsịyá, ján nịchjin chjạ-ni, 19 kọ 'ndị jàn nịchjin, jè xịtạxá ítjòn kịìndajín jè kjoạ-lì kọ jè tsjá kjọhixị nga katasìtjọbángi-lì, kọ jñá níké skịnẹ ijo-lì.

20 'Kiạ nga ijchò jàn nịchjin jngo 'sí tsikíjna jè faraón nga ijye-lạ nó, tsakjèn-kọ jñà xịtạ ra yạ síxá'ta-lạ, yạ ngixkọn xịtạ ra isíkjí'nchré, tsikí'tin jñà xịtạ-lạ nga katabachrje-ni ndạyá jè xịtạ ítjòn-lạ jñà ra ngạtsja chịtsín-xá kọ jè xịtạ ítjòn-lạ jñà ra bínda nịñọ nchrạjín. 21 Jè xịtạ ítjòn-lạ ra ngạtsja chịtsín-xán ki'tsíxá india-lạ kọ jè tsikíya india-lạ ndá-xán totséjé jè faraón; 22 tanga jè xịtạ ítjòn-lạ jñà ra bínda nịñọ nchrạjín 'koạá'sín isìtjọ'bángi, koni 'sín jè José isìkìchjạ jè nijñá ra ki'tsì-lạ. 23 Tanga jè xịtạ ítjòn-lạ jñà ra ngạtsja chịtsín-xán mìkì ítsjen-lạ ra ạ'ta 'tsẹ José, ta isạá jnchro isiìjchajin.

Jè José síkìchjạ jè nijñá ra ki'tsì-lạ jè faraón

41 'Kiạ nga ijye tsato jò nó nga itjasòn ngajò nijñá ra kisìkichjạ jè José, jngo nijñá ki'tsì-lạ jè faraón nga 'koạá'sín kjomà-lạ nga yạá síjnandi yạ xạngá-jẹ 'tsẹ Nilo, 2 kọ yạ xạngá-jẹ rạkiòọ ito ró nchrạjạ itjojin-ni ra 'ñó nda kjòn kọ nchíkjoạ kjòn, kọ yạá tsakjèn yạ ạjin ndịjyị. 3 Kọ ngi ito nchrạjạ ra 'cho kjòn kọ ra xạnínda kjòn tjẹn-ngika-lạ ra tịyạ ịnchibitjojin-tse-ni yạ xạngá-jẹ rạkiòọ kọ tịyạá tsikima'ta chraña-lạ jñà nchrạjạ ra nda kjòn yạ ạndi xạngá-jẹ. 4 Kọ 'kiạá jñà nchrạjạ ra 'cho kjòn ra xạnínda kjòn iskine jñà nchrạjạ ra ito ma-nioọ ra 'ñó nda kjòn kọ ra nchíkjoạ kjòn.

Kọ jè faraón ta ndịtọón itjo'fá-lạ, 5 kọ india tị isijnafé ngá-ni kọ ìjngo nijñá ki'tsì isa-lạ ñándạ-nioọ nga ito ró natín itjo-lạ ra jngo tja'tsin íchrjí ra 'ñó nda kjòn ra ịjncha jtéjté-lạ tjachó trigo. 6 Tị ìjngo tja'tsin íchrjí isò-ngá-ni ra ito natín 'ya-tse ra ijye kixìfe kọ nga tsakájtso tjọ-tsjè ra inchrabà-ni kìxị-lạ ñándạ bitjo kàtjì-ni tsá'bí, 7 kọ jñà natín ra ito ma-nioọ ra kixìfe kjòn, iskijeèn jñà natín ra ito ma-ni ra ịjncha jtéjté-lạ tjachó. Kọ ngi itjo'fá india-lạ jè faraón, kọ kjòchịyạà-lạ nga ta nijñá-ní ra tí'bì-lạ. 8 'Kiạ ra ma tạjñò nga tsasítjẹn, taxkị títsakjón jè inìmạ-lạ, kọ tsikí'tin chị'nda-lạ nga í'ká-lạ nga'tsì xịtạ ra 'ñó tjín-lạ kjoạchjịnẹ ra 'tsẹ nạxịndá-je Egipto kọ nga'tsì jñà

xi̱ta chji̱ne̱-la, ko jè faraón tsi'kénajmí jñà nijñá-la, tanga ra jñà nijngo ra kjomà-la kokitsò kó'sín chja-ni. 9 'Kiaá jè xi̱ta ítjòn-la jñà ra ngatsja chi̱tsín, kitsò-la jè faraón:

—'Saá tíbítsjen-na 'ndi̱-ni̱ nga 'ñó 'cho tí'siaan, nga jngo kjoa tjín ra tísich'ájiàan. 10 'Kia nga ji̱ ra xi̱taxá ítjòn ra xkón tijni iníjchán-ko-nájin ra chi̱'nda-lì ma-ji̱n, nga ndayá 'ñó inikjaà'sen nájin ya ni'ya-la xi̱ta ítjòn-la jñà xi̱ta ra sikónda xi̱taxá ítjòn, ra 'an ko jè xi̱ta ítjòn-la jñà ra bínda ni̱ño nchrajín. 11 India, jngo nijñá ki'tsì-nájin ra ti̱ jè-ni ni̱tjen, ko jngó jngó nijñá-najin kja kìichja kja kìichjaá-ni. 12 Ko yaá taña tsikìjna'yako-nájin jngo ti ra xi̱ta hebreo, ra chi̱'nda-la ma xi̱ta ítjòn-la jè ra síkonda xi̱taxá ítjòn; tsi'kènajmí-lajin jñà nijñá ra ki'tsi-najin, ko jè kjomà-la kokitsò kìxi̱-najin ko'sín chja-ni nijñá ra ki'tsì-najin. 13 ¡Ko koni 'sín nga kisìkichja-ni nijñá ra ki'tsi-najin 'koaá'sín kjomà kiti! Ra 'an kjòngatsjaà india-na jè xá-na, ko jè rijngo isìtjo'bángi-ní.

14 'Kiaá jè faraón tsikí'tin jè chi̱'nda-la nga í'ká jè José. Ko ndi̱toón kiìkachrje-ni ndayá. Jè José tsikíjnoò-la tsjaskо, ko isikjaatjiya jè nikje-la, ko ijchò ñándа tíjna jè faraón. 15 Ko jè faraón kitsò-la jè José:

—Jngo nijñá ki'tsì-na, ko ni̱yá ra ma-la 'bénajmí kìxi̱-na ko'sín chja-ni; ko kí'nchré-náa ra a'ta tsaji, 'kia nga yá ra 'bènajmí-lì nijñá-la, ma ró li 'bènajmí kìxi̱ kó'sín chja-ni.

16 Kiìchja José nga kitsò-la jè faraón:

—Mì tsa 'an jiàan, jé Nainá-ní ra ma-la tsjá-lì 'én ra tjichiñá-la.

17 'Kiaá jè faraón kitsò-la jè José:

—Ya ajin nijñá-na 'koaá'sín kjomà-na nga yaá síjnandiaa ya xangá-je 'tse Nilo, 18 ko ya xangá-je rakìi ito nchraja itjojin ra 'ñó nda kjòn ko nchíkjoa kjòn, ra ya inchibakjèn ya ajin ndijyi. 19 Ko ngi ito nchraja tjen-ngika-la, ra 'cho kjòn, ra xanínda kjòn, ¡ko ni̱kje sa india bee jngo nchraja ra ko'sín ta 'cho kjòn kótíjngo i̱ naxi̱ndá-je Egipto! 20 Akjòn jñà nchraja ra 'cho kjòn ra xanínda kjòn iskine jñà nchraja ra ito ma-nioo ra 'ñó nda kjòn ko nchíkjoa kjòn. 21 Tanga ni̱'sín takó ijye iskine xákjín, mìkì tsijen kjòn tsa kjohi'i, ko takó 'ñó xanínda kjòn koni nga 'sa ítjòn. Ko sí ngi itjo'fá ská-na, 'kia nga tí'bì-na nijñá ra kotsò.

22 Ko ti̱'koaá isinijñá-na nga jngo tja'tsin íchrjí-la trigo, nga ito natín itjo-la ra 'ñó nda kjòn ra ijncha jtéjté-la tjachó. 23 Ko ti̱'koaá jngo tja'tsin íchrjí itjotji̱ngi-la ra ito natín itjo-tse-la ra ijye kixìfe ko

nga tsakájtso tjo̱-tsjè ra inchrabà-ni kìxi̱-la̱ ñándа̱ bitjokátji-ni tsá'bí
24 ko̱ jñà natín kixìfe ingio iskijeèn jñà natín ra ito ma-ni ra 'ñó nda
kjòn. Ko̱ ijyeé ítsi'kena̱jmí-la̱ jñà xi̱ta̱ chji̱ne̱ ra ma-la̱ bátsjiya, tanga
nji̱ngo ra kjomà-la̱ tsi'kéna̱jmí kìxi̱-na kó'sín chja̱-ni.
25 'Kia̱á jè José kiìchja̱-la̱ jè faraón nga kitsò-la̱:
—Ji̱ ra Xi̱ta̱xá Ítjòn tijni, jè nijñá-lì jngoó chja̱-ni. Jé Nainá ijye
tsakón-li jè kjoa̱ ra tjínda-la̱ nga 'sa̱ 'si̱in ra jè. 26 Jñà nchra̱ja̱ ra
ito ma-nioo̱ ra nda kjòn, itoó nó chja̱-ni; ko̱ ti̱'koa̱á jñà natín ra ito
ma-tse-ni jñà ra 'ñó nda kjòn. Jñà nijñá ra ki'tsi-lì ta jngo kjoa̱ chja̱-ni
ta ngajòo̱. 27 Jñà nchra̱ja̱ ra ito ma-nioo̱ ra xa̱nínda kjòn, ko̱ nga 'cho
kjòn ra tje̱n-ngika-la̱, ito nó chja̱-ni ko̱ ti̱'koa̱á jñà natín ra ijye kixìfe
ko̱ nga tsakájtso tjo̱-tsjè, ito nó kjinchrá chja̱-ni. 28 'Koa̱á'sín tjín koni
'sín nga tíxin-là. Ji̱ ra Xi̱ta̱xá Ítjòn tijni ijyeé kabakón tsijen-li Nainá
koni 'sín tjín kjoa̱ ra 'sa̱ 'si̱ìn ra jè. 29 Ito nó nchrabá ñándа̱ nga 'ñó
nda ko̱jchá tsajmì ya̱ kótíjngo na̱xi̱ndá-je Egipto. 30 Ko̱ ra ijye ko̱to
nó ingie, ti̱'koa̱á ito nó nchrabátji̱ngi-la̱ ñándа̱ nga bato i'inya ko̱ma
nga 'se̱ kjinchrá; ko̱ nga'tsì xi̱ta̱ jcha̱àjin-la̱ kó'ki tse kjo̱nda isakò nga
nda kjójchá-la̱ tsajmì ya̱ na̱xi̱ndá-je Egipto, ko̱ jè kjinchrá ra 'se̱ batoó
si̱'ìnya-la̱ kóotíjngo na̱xi̱ndá. 31 Batoó tse kjo̱hi'in tji̱ko̱ jè kjinchrá ra
'sa̱ 'se̱, ko̱ nda mí ti̱ yá ra ki̱ítsjen-i̱la̱ jñà nó 'kia̱ nga nda kjójchá
tsajmì ko̱ nga 'ñó nda kjomà. 32 'Kia̱ nga ko̱'sín jò 'ka̱ ka'bì-lì nijñá
ra ti̱ ngásòn chja̱-ni ji̱ ra Xi̱ta̱xá Ítjòn tijni, 'koa̱á'sín chja̱-ni nga jè
Nainá ijyeé tjínda-la̱ nga ko̱'sín 'si̱ìn, nga ijyeè ta chiba ni̱chjin chija
isa nga ko̱'sín 'si̱ìn.
33 'Koa̱á ma-ni, nga ndaá-la̱ 'se̱ tsa tjatsji jngi xi̱ta̱ ra tjín-la̱
kjo̱bítsjen ko̱ ra tjín-la̱ kjoachji̱ne̱, ko̱ jè ti̱nga̱tsjì xá nga jè katabe
a̱'ta 'tse̱ kótíjngo na̱xi̱ndá-je Egipto. 34 Ko̱ ki̱'sín 'tia̱n-tsi; ti'taxá i'ngi
xi̱ta̱ ra ko̱te̱xoma, jñà ra kji̱si̱òn kóotíjngo ya̱ na̱xi̱ndá-je Egipto mé-ni
nga jngoyá ki̱íxkó-ni jè ra 'òn-ya tsajmì ra ko̱jchá-la̱ xi̱ta̱ ya̱ kótíjngo
na̱xi̱ndá, jñà tsajmì ra bato 'ñó 'se̱ ra ito nó. 35 Ko̱ katamincháxkó ijye
nga'tsì tsajmì ra nda ko̱ma 'tse̱ nó ra 'sa̱ nchrabá, a̱'ta 'tse̱é faraón
katanchrabá-ni jè kjo̱hixi̱ nga nga'tsì na̱xi̱ndá'ñó kataminchátjò jñà
tjachó trigo. 36 'Koa̱á'sín ko̱ma-ni nga si̱ijyotjó jñà tsajmì ingio ra 'tse̱
ko̱ma jñà na̱xi̱ndá, mé-ni nga mìkì kjinchrá ki̱yá-ni jñà xi̱ta̱ kóonda
ra ito nó ra mìkì 'se̱-la̱ tsajmì ra ski̱ne̱ ya̱ na̱xi̱ndá-je Egipto.

'Kią nga jè José kjomà xįtąxá nga tsatéxoma yą nąxįndá-je Egipto

37 Jè kjǫbítsjen ra kitsjà jè José ndaá isasèn-lą jè faraón kǫ jñà chį'nda ítjòn-lą, 38 kǫ jè faraón kitsó-lą jñà chį'nda-lą:

—A sąkó jngo isa-ná xįtą ra kǫ'sín tjín-lą kjǫbítsjen koni jè José, jè ra tíjnajin-lą jè įsén nįchjin-lą Nainá.

39 'Kiąá jè faraón kitsò-lą jè José:

—Tsìn jngo isa xįtą koni ra jį, ra tjín-lą kjǫbítsjen kǫ ra tjín-lą kjoąchjįnę, ngą jé Nainá kásíchįya ijye-li nga'tsì kjoą ingie. 40 Jíí kijna ítjìn yą ni'ya-nąa, kǫ nga'tsì xįtą-nąa sįitjasón koni 'sín nga jį 'kįi kjǫhixį, ta 'ąán-naą ra isą 'nga kótįjna-lą, ta ngątjì-lą ngą 'ąn-ná jè xįtąxá ítjòn.

41 Kǫ jè faraón kitsó isa-lą jè José:

—Nda tįná'yi 'ąn sabà tíbi'táxá-la nga jį kǫtèxoma-lą kóotíjngo nąxįndá-je Egipto.

42 Ąkjòn 'kiąá jè faraón tsachrjekjá jè jtǫngo-lą, nga tsikíkjá-lą jè nąjmá tsja José, kǫ tį'koąá isíkáya-tse jngo nikje chjí ra 'ñó nda tsijen, kǫ jngo tóxkį ra ngi kįchą fatesinè tsikíngi-lą ísin, 43 kǫ isikiijìin yą kįchą nąxítji-lą ra ijchojò-ni, kǫ kitsjà kjǫhixį nga jñà xįtą ra tjęn ítjòn-lą 'ñó katachją nga katatsò: «¡Tįnchaxkó'nchiò!»

'Koąá'sín kjomà-ni nga jé José tsikijna ítjòn-lą kóotíjngo nąxįndá-je Egipto. 44 'Kiąá jè faraón kitsò isa-lą jè José:

—Nį'sín 'ąn ma faraón nga xįtąxá ítjòn tíjna, tsa mì jį 'ki kjǫhixį niyá ra ma mé ra 'sįìn yą kóotíjngo nąxįndá-je Egipto.

45 'Kiąá jè faraón tsikí'ta jngo isa-lą 'í jè José nga Zafnat-panea kitsò-lą, kǫ jé isíkíjnakǫ chjǫón ra 'mì Asenat ra tsati-lą ma Potifera, nąmì 'tsę nąxįndá'ñó ra 'mì On. Kǫ jé José tsikijna ítjòn-lą kóotíjngo nąxįndá-je Egipto. 46 Jè José ijyeè katé nó tjín-lą 'kią nga ijchò ñándą tíjna jè faraón ra xįtąxá ítjòn yą nąxįndá-je Egipto.

Kǫ itjo-ní ñándą nga tíjna jè faraón. Kǫ kiìkajmesón yą kótíjngo nąxįndá-je Egipto. 47 Jñà ra ito nó tsato batoó kjìn tsajmì kjójchá ra ngi tsatoné-lą kótjín tsajmì isakò. 48 Kǫ jè José tsincháxkó nga'tsì tsajmì ra kjójchá yą nąxįndá-je Egipto jñà ra ito nó, kǫ yąá tsincháxkó yą jngó jngó nąxįndá-'ñó nga'tsì tsajmì ra kjójchá yą į'nde ra tjíijyo jngo tjandi-lą nąxįndá'ñó ingie. 49 'Koąá'sín jè José tsincháxkó jñà

tjachó trigo, 'koąá'sín bato kjìn kjomà koni tsa chrjǫ ra tjín yą ą̱ndi ndáchikon, skanda mìkì tį̱ ma isìchį̱bą-ni, ta ngątjì-lą batoó kjìn kjomà.

50 'Kią nga tį̱kje ma'tsią jè nó ra ma-ni jngo 'kią nga ki'se kjinchrá, jè José jò ixti ki'se-lą jè ra jè Asenat kitsin-lą ra tsati-lą ma jè Potifera jè nąmì 'tsę naxį̱ndá'ñó ra 'mì On. 51 Jè i'ndí tjòn-lą, Manasés [a]tsikí'ta 'í-lą, ngą kitsò-ní: «Jè Nainá kǫ'sín ki'sìn nga ijye tíchaàjin-na nga'tsì kjǫhi'in ra tsatojiaą̱n kǫ nga'tsì ra xį̱tą xàngią ma.» 52 Kǫ jè i'ndí-lą ra ijchojò-ni Efraín[b] tsikí'ta 'í-lą ngą kitsò-ní: «Jé Nainá kitsjá-na ixti yą naxį̱ndá-je ñándą-nioǫ tísikjiáą̱n kjǫhi'in.»

53 'Koąá'sín tsato jñà ra ito nó nga 'ñó ki'se tsajmì yą naxį̱ndá-je Egipto. 54 Kǫ ą̱kjòn kjo'tsią ra ito nó nga ki'se kjinchrá, koni 'sín nga ijye kitsò jè José, kǫ ki'seé kjinchrá kótíjngo naxį̱ndá i'i ra tjín, tanga yą kótíjngo naxį̱ndá-je Egipto ki'seè-lą tsajmì ra iskine. 55 'Kią nga ijye tsijen kjomà nga kjokjinchrá-lą yą kótíjngo naxį̱ndá-je Egipto, jñà xį̱tą naxį̱ndá 'ñó si ki'sìn-lą jè faraón nga isíjé-lą jñà tsajmì ra skį̱nę. 'Kiąá jè faraón kitsò-lą jñà nga'tsì xį̱tą egipcio: «Tangítsijen-lą jè José, kǫ kǫ'sín 'tiąàn koni 'sín nga kį̱tsǫ-no ra jè.»

56 Kǫ jè kjinchrá tsangasón yą kótíjngo naxį̱ndá. 'Kiąá jè José iskí'xą nga'tsì ni'nga ñándą į̱nchaxkó tjachó trigo mé-ni nga ma kǫtina-lą jñà xį̱tą egipcio, ta ngątjì-lą nga batoó 'ñó kjokjinchrá yą naxį̱ndá-je Egipto. 57 Kǫ jndíį̱ ra ján naxį̱ndá inchrabà-ni xį̱tą nga 'jiikatse-lą tsajmì jè José, ta ngątjì-lą yą kótíjngo nangi batoó ki'se kjinchrá.

Jñà 'ndsę José yąá kiìkatse tjachó trigo yą naxį̱ndá-je Egipto

42 'Kią nga kií'nchré jè Jacob nga tjín tjachó trigo yą ján naxį̱ndá-je Egipto, kitsò-lą jñà ixti-lą: «A 'koąá'sín ta jchí'an xàngiǫo. 2 'Koąá'sín tsò 'én ra 'nchrèę nga tjín ró tjachó trigo yą ján naxį̱ndá-je Egipto. Tangíjęen nga tangíkį̱ndá kó'ki tjín-ni jè ra machjeén-ná, mé-ni nga ma kǫtojieèn jè kjinchrá rąkìį̱ kǫ mìkì kį̱yé.»

3 'Koąá ma-ni nga kijì jñà 'ndsę José ra te ma-nioǫ, nga ikatse tjachó trigo yą naxį̱ndá-je Egipto. 4 Tanga jè Jacob mìkì kitsjá'nde-lą jè Benjamín ra 'ndsę ma José nga tsakáhijtakǫ jñà 'ndsę; ngą kitsò-ní:

—Tsa yą mé ra kǫma-lą.

---

[a] **41:51** *Manasés* 'Í ra tsò-ni 'kią nga 'én hebreo: Jè ra síjchaajin-ná.

[b] **41:52** *Efraín* 'Í ra tsò-ni 'kią nga 'én hebreo: Nainá títsjá-na ixti.

5 Kijí jñà ɨxti-lą Israel nga ikatse tjachó trigo, tjęnjin-lą jñà xɨtą ra kj'ií ra tɨ'koą ɨnchifikatse-tse, ta ngątjì-lą ta ngatíjngo-ní nga kjokjinchrá yą nangi 'tsę Canaán.

6 Kǫ jé José tíbatéxoma yą nąxɨndá-je Egipto, nga batína-lą tjachó trigo nga'tsì xɨtą nąxɨndá ra ta ñándą nchrabá-ni. 'Kią nga jñà 'ndsę José ijchò, ngi tsinchaxkó'nchi-niñanè ɨsén-lą skanda yą ą'ta nangi. 7 Kǫ jè José 'kią nga kijtse jñà 'ndsę, tɨ'kiąá kijtsexkon, 'koąá'sín ki'sìn koni tsa mìkì bexkon, ta kiìchją'nga-lą, iskonangi-lą, nga kitsò-lą:

—¡Ñándą kanchrabá-najiòn!

Kǫ jñà 'ndsę kitsò-ní:

—Yąá kanchrabá-najɨn yą nangi Canaán, nga ká'fíɨkinda-jɨn tsajmì ra chjɨnę-jɨn.

8 Nɨ'sín jè José kijtsexkon jñà 'ndsę, tanga ra jñà mìkì kijtsexkon ra jè José. 9 'Kiąá jè José itjokítsjen-lą jñà nijñá ra ki'tsì-lą ra ą'ta 'tsę jñà 'ndsę, kǫ kitsò-lą:

—Jión-nájiòn xɨtą ra ki xá tjíma-ni nga kotsíjen'ma. Ki-lą xá káfí'ɨ-no nga jchąa kǫ'sín chon nąxɨndá-je rąkìɨ.

10 —¡Majìn-jìn, jɨ nàmɨ! —kitsò ra jñà.

—Jɨn ra chɨ'nda-li ma-jɨn, ta tsajmì-ní ra ká'fíɨkinda-jɨn. 11 Ta jngoó ną'ìn ma-najɨn, kǫ tjín-najɨn ra kjoąxkón-takòn; nɨkje tsa ñándą mangí chitsíjen'ma-jɨn.

12 Tanga jè José kitsó isa-lą:

—Kó'sín kǫ majìn-ni. Kií xá káfí'i̱-no nga ká'fíi̱chitsíjen'ma jè nangi rą̱kìi̱.

13 Tanga ra jñà kitsò-ní:

—Ji̱n, tejò ma-naji̱n, kǫ ta jngoó ną̱'ìn tjín-náji̱n, jè ą̱pá-naji̱n yą̱á tíjna yą̱ nangi Canaán, jè 'ndsè-ji̱n ra ma i'ndí yą̱á tíjnąkǫ, kǫ jè rijngo isa mìkì ti̱ 'ya-lą̱ ñándą̱ tíjna.

14 Ti̱ india kǫkitsò-i̱lą̱ jè José:

—¡'Koą̱á'sín tjín koni 'sín nga kàxin-no! Nga jión-náji̱òn xi̱tą̱ ra f'iikatsíjen'ma yą̱ ą̱jin nąxi̱ndá. 15 Ki̱í'sín skó'ta-naji̱òn: 'Koą̱á'sín tsja kìxi̱-no 'én-ną̱ ra ngi ą̱'ta 'tsę faraón ra xi̱tą̱xá ítjòn tíjna, nga mìkì kǫma kítjo-no i̱jndíi̱ skanda 'kią̱ nga k'i̱í jè 'ndsè-jiòn ra ma i'ndí. 16 Jngo ti̱kasén jè ra katafí'ká jè 'ndsè-jiòn ra ma i'ndí. Kǫ jñà rìì'nga i̱í kítsą̱jna'ya ndą̱yá. Yą̱á jchą̱-lą̱, a 'én kìxi̱-ní koni 'sín nga i̱nchibixó-jiòn, kǫ tsa mì tsa 'én kìxi̱-nì, 'koą̱á'sín tsja kixią̱à 'én-ną̱ ra ą̱'ta 'tsę faraón ra xi̱tą̱xá ítjòn tíjna, nga jión-náji̱òn xi̱tą̱ ra ta ká'fìkatsíjen'ma.

17 Kǫ jè José jàn ni̱chjin isíkítsą̱'ya ndą̱yá nga'tsiòǫ. 18 'kią̱ nga ijchò ra jàn ni̱chjin jè José kitsò-lą̱:

—'A̱n, tsakjon-ké-náą̱ Nainá, kǫ'sín 'tią̱àn koni 'sín xín-no kǫ ki̱tsą̱jnakon-nó. 19 Tsa kìxi̱ kjoą̱ nga tjín-no kjoą̱xkón-takòn, ti̱kíjna jngo xàngiǫo yą̱ a̱ya ndą̱yá, kǫ jñà rìì'nga maà katafìkǫ-lą̱ tsajmì ra ski̱nę jñà xi̱tą̱ ra tjítsą̱jna yą̱ ni'ya-no. 20 Tanga nchrabákǫ-ná jè 'ndsè-jiòn ra ma i'ndí, kǫ 'koą̱á'sín jchą̱-lą̱ a 'én kìxi̱ kiti-ní koni 'sín bixó-jiòn. Tsa ngi 'koą̱á'sín tjín, mìkì tsa ki̱yá-jiòn.

Kǫ ra jñà, 'koą̱á'sín ki'sìn. 21 I̱nchitsò-lą̱ xákjín nga jngó jngó:

—Ngi kjǫhixi̱-ní nga tsakjatsjijé-né ra ą̱'ta 'tsę 'ndsé, ngą̱ kijcha-né nga 'on kjomà-lą̱ jè inìmą̱-lą̱ 'kią̱ nga 'ñó tsikítsa'ba-ná, kǫ mìkì ina'yá-lá, 'koą̱á ma-ni nga kǫtjín kjǫhi'in tíkané-ná 'ndi̱.

22 'Kią̱á kichjà jè Rubén nga kitsò-lą̱:

—A mí tsa kíchjàą̱ ra 'a̱n nga kǫkíxin-no; ki ta chjàn fatsjijé-la ijo-no ra ą̱'ta 'tsę jè ti 'ndsé kǫ mìkì ina'yákjoą̱-náji̱òn. Yą̱á jchą̱a-ni̱, jién tíkanèjé-ná jè kjoą̱biya-lą̱.

23 Tanga ra jñà mìkì be tsa jè José tímachi̱ya-lą̱, ngą̱ jngoó xi̱tą̱ tísíchjeén jè José ra tísíkatoya-lą̱ 'én. 24 Kǫ jè José tsasèn'taxín-lą̱ jñà 'ndsę nga iskindaya. 'Kią̱ nga tsáfa india-ni ñándą̱ tjíijyo ra jñà, kiìchją̱-lą̱ kǫ tsachrjejin jè Simeón yą̱ ą̱jin-lą̱ xákjín, kǫ ti̱ ngixkǫon-ni nga tsinchá na'ñó. 25 'Kią̱á jè José tsikí'tin chi̱'nda-lą̱ nga katasíjtse-lą̱ tjachó trigo jñà naxá-lą̱, kǫ katamáfa-lą̱ jè tǫn-lą̱ nga jngó jngó, nga

tiyą katasíkítsąjnajin-lą jñà naxá-lą, kǫ kata'bì-tse-lą tsajmì ra skįnę yą ąya ndiyá, kǫ 'koąá'sín inìkǫ. 26 'Kiąá isi'ka búrró-lą jñà tjachó trigo, kǫ kijì-ni yą ni'ya-lą.

27 'Kią nga ijchò yą į'nde ñándą ma sįìkjáya, jngo xįtą ingie iskí'xą jngo naxá-lą nga isìkjèn jè búrró-lą, kǫ kijtseè nga jè tǫn-lą yąá tjísòn'nga-lą yą tsa'ba naxá-lą.

28 'Kiąá kitsò-lą xákjín:

—¡Chítsijen-là! ¡Kaníkáfaà-na jè tǫn-ną! ¡Lí tíjnaya naxá-ną!

Kǫ jñà riì'nga ngi iskì'ngatsò iskì'ngaská inìmą-lą nga itsakjòn, kitsò-lą xákjín nga jngó jngó:

—Mé kjoą-ni ra kǫ'sín kásíkǫ-ná Nainá.

29 'Kią nga ijchò-ni yą nangi 'tsę Canaán, tsi'kénąjmí-lą jè Jacob ra ąpá-lą ma mé ra tą kjomà'tin, nga kitsò-lą:

30 —Jè xįtą ra tíbatéxoma yą nąxįndá-je rąkiòǫ ta kiìchją 'nga-najįn, 'koąá'sín tsakánèjé-najįn nga jįn ró-jįn xįtą ra ta ijchokatsíjen'ma yą nangi-lą. 31 Tanga ra jįn kįí'sín tsi'kìn-làjįn: Nga tjín-najįn kjoąxkón-takòn, kǫ nįkje tsa ñándą nąxįndá mangíchitsíjen'ma-jįn; 32 nga tejò ma-najįn, nga jngoó nąì'ìn tjín-najįn, kǫ jngo 'ndsè-jin ra mì tsa tiyą tíjnakǫ-najįn kǫ jè ra isą ma i'ndí yąá tíjnakǫ jè ąpá-nąjįn yą nangi Canaán. 33 Kǫ jè xįtąxá ra yą tíbatéxoma, kitsó-najįn: “Kįí'sín ske-naą tsa ngi kìxį kiti kjoą nga tjín-no kjoąxkón-takòn. Tįkíjna jngo-ná 'ndsè-jiòn kǫ tangí-no ra jiòn nga tahíkǫ chiba-là tsajmì ra skįnę jñà xįtą xàngiǫo. 34 Tanga nchrabákǫ-ná jè 'ndsè-jiòn ra ma i'ndí. 'Koąá'sín sijngo-ni takoàąn nga ngi kìxįí kjoą nga tjín-no kjoąxkón-takòn kǫ nga mí tsa jiòn-jiòn xįtą ra ta inchikotsíjen'ma yą ąjin nąxįndá, ąkjòn 'kiąá síkíjnandįí-na jè 'ndsè-jiòn kǫ kǫmaà tjó'nde-no nga kįndá-jiòn yą nąxįndá rąkìį.”

35 'Kią chįbą-lą nga įnchibítiya jñà naxá-lą, kijtse-ní nga tį yąá tjítsąsòn'nga-lą xijtsa tǫn-lą kǫ takó 'koąá'sín tjíya tǫn nga jngó jngó. 'Kią nga kijtse xijtsa tǫn-lą, jñà xįtą ingio kǫ jè ąpá-lą taxkį itsakjòn-ní. 36 'Kiąá kitsò jè Jacob:

—Ijyeé įnchichji'án ijye-nájiòn įxti-ną, jè José mìkì tiyą tíjnakǫ-ná, tį'koąá tsin-tse jè Simeón. ¡Sa jé Benjamín mejèn mahíkǫò-najiòn! ¡Kǫ sabà 'ąán tíkané ijye-na nga'tsì kjoą ingie!

37 'Kiąá jè Rubén kiìchją nga kitsò-lą jè ąpá-lą:

—'Ąn tįngątsja sabà-ná jè Benjamín, kǫ 'ąán síkófa-ilà, kǫ tsa mìkì síkófa-ilà, kǫmaà sį'kin jñà ngajò įxti-ną.

38 Kǫ jè Jacob kitsó-lą:

—Mìkì ma kǫhíkǫo-jiòn jè i'ndí-nạ. Ijyeé jnchro 'ken jè 'ndsẹ kǫ ta jé tíjna isa, kǫ tsa mé ra kǫma-lạ yạ ạya ndịyá ñándạ mangí-jiòn, jión kjinè-no nga 'ạn ra ijye xịtạ jchínga, ta kjǫbaà kịyájiaạn.

Jñà 'ndsẹ José ijchokǫ jè Benjamín ra 'ndsẹ ma-tse yạ naxịndá-je Egipto

43 Jè kjinchrá ra tjín sa tímatse sa tímatseè isa yạ kótíjngo naxịndá, [2] kǫ 'kiạ nga ijye ijyeè'tà jñà tjachó trigo ra 'jiìkó-ni yạ naxịndá-je Egipto jñà ịxti-lạ Jacob; 'kiạá jè Jacob kitsò india-lạ:

—Tangíkindá chiba isa tsajmì ra chjịnẹe.

[3] 'Kiạá jè Judá kichjà, nga kitsò:

—Jè xịtạ rạkiòǫ, 'koạá'sín kitsò kìxị-najịn: “Mìkì tị mejèn-na ị skẹ-no tsa mìkì kjíịkǫo jè 'ndsè-jiòn ra ma i'ndí.” [4] Tsa kị'ndiị nga katafikǫ-najịn jè Benjamín, kǫmaà kongí-jịn nga kongíkịnda isa-jịn tjachó trigo. [5] Tsa mìkì kị'nde-lạjị nga kịjị ra jè, mìkì kongí jnchro-jịn. Nga jè xịtạ rạkiòǫ 'koạá'sín kitsò kìxị-najịn: “Mìkì tị mejèn-na ị skẹ-no tsa mìkì kjíịkǫo jè 'ndsè-jiòn ra ma i'ndí.”

[6] 'Kiạá jè Jacob, ra tị'koạ Israel 'mì-tse, kitsò:

—Mé tạ 'cho inìkǫ-nájiòn, nga kǫki'mì-là nga tíjna jngo isa 'ndsè-jiòn.

[7] Kǫ ra jñà kitsò-ní:

—Jè xịtạ rạkiòǫ nda kjón iskonangi-najịn ra ạ'ta 'tsẹ xịtạ xàngị-jịn, kitsò-najịn: “A takó tíjnakoòn isa jè ạpá-najiòn. A tíjnaá jngo isa 'ndsè-jiòn” Kǫ 'koạá'sín tsi'kènạjmí-lajịn koni 'sín tjín 'én ra iskonangi-najịn. Kó'sín jchạ-najịn tsa kịtsǫò-najịn: “Nchrabákǫ-ná jè 'ndsè-jiòn ra ma i'ndí”

[8] 'Kiạá jè Judá kitsò-lạ jè ạpá-lạ:

—Tsa mejèn-ná kịtsạkon iseé, tị'nde-lạ jè ti 'ndsè-jịn nga katafikǫ-najịn kǫ 'ạn sabá sikóndạ, kǫ 'ndị kjón 'ndị kongí-jịn. 'Koạá'sín kǫma-ni nga mìkì kịyé kóotjín ma-ná, ra jị-nị, ra jịn-jịn, kǫ jñà ịxti-najịn. [9] 'Ạán sikóndạa, kǫ tsa mé ra kǫma-lạ 'ạn tijé-ná kindạ. Tsa mìkì tị síkófà-la, 'ạn tjanèjé-ná skanda ta mé nịchjin-nioǫ. [10] Tsa mì-la tạ nda inchichinìchjin-lạjịn ijo-nạjịn, ịijyeè-la kjojò'kạ mangí-jịn kǫ máfa-najịn!

[11] 'Kiạá jè ạpá-lạ kitsò-lạ:

—Tsa 'koạá'sín tjín tsa'koạ, kǫ'sín 'tiạàn; chjíbé naxá-no nga tiya jngo-lạ kjǫtjò ra 'tsẹ xịtạ rạkiòǫ. Taíkǫ-là jñà tsajmì ra majchá ị naxịndá-ná: Jchạ chiba-là xicha-lạ yá, kǫ tsjén, kǫ nandá jtạ ixi,

kǫ chrjongó-yá ra nda jnę, kǫ totjí kǫ 'ngió. 12 Kǫ jòya kǫ'ki tǫn jchą isa, kǫ jchą-tse jè tǫn ra tį kǫ'sín tsáfa-no jè ra tjísòn'nga-lą tsa'ba naxá-no, tsa kìì nįchjin-ni ta kjǫhitsibeè ra kjomà-lą. 13 Tį'koąá tangíkǫ-tse jè 'ndsè-jiòn nga tangí india-no nga tahítsíjèn-là jè xįtą rąkiòǫ. 14 Jè Nainá ra tjín ijye-lą ta mé nga'ñó-nì katamahįmąke-no yą ngixkǫn xįtą rąkiòǫ, mé-ni nga katasíkíjnandįi-ni jè 'ndsè-jiòn jè rijngo kǫ jè Benjamín. Kǫ tsa 'koąá'sín tjínè-lą nga tjáhixìn-na jñà įxti-ną, ¡Ngǫ kǫ'sín katama!

15 'Kiąà jñà įxti-lą Jacob iskábé jñà kjǫtjò, kǫ jòya tjín-ni tǫn ra iskábé, kǫ kiìkǫ-tse jè Benjamín; nga kijì yą nąxįndá-je Egipto, kǫ ijchòkinchaà yą ngixkǫn José. 16 'Kią nga jè José kijtse jè Benjamín nga tjįkǫ jñà 'ndsę, kitsò-lą jè chį'nda ítjòn 'tsę ni'ya-lą:

—Tikįi ni'ya ján jñà xįtą ingie, kǫ tį'ken jngi chǫ kǫ ąkjòn tindi, ngą yąá tąña kǫkjęn-kǫ-na 'kią nga kįjchò masen nįchjin.

17 Kǫ jè chį'nda ítjòn ra ngątsja ijye tsajmì 'koąá'sín ki'sìn koni 'sín kitsò-lą jè José, kiìkǫó jñà 'ndsę José yą ni'ya-lą. 18 Tanga jñà 'ndsę José itsakjón-ní 'kią nga įnchifì yą ni'ya-lą José, kǫ įnchitsò-lą xákjín:

—Kií-lą xá ka'fiìkó-ná yą įjndíį ta ngątjì-lą 'tsę tǫn ra isíkófa-ná 'kią nga 'są ítjòn. Ngą ijyeé tjínda-lą kǫ'sín nga skǫóndąchą india-ná, nga skąjàn-kǫ-ná kǫ nga chį'nda'ñó-lą 'sįn-ná kǫ nga 'tsę kįtsǫ-lą jñà búrró ra tjįkęè.

19 'Kią nga įnchifaà'sen ni'ya, isìchraña'tá-lą jè chį'nda ítjòn ra ngątsja ijye tsajmì 'tsę ni'ya-lą José nga tsakákǫ. 20 Kitsò-lą:

—¡A 'ya-ní jį nàmį! Ra ngi kjǫhixį kjòn, 'kią nga tį'są jíįkinda ítjòn-jįn tjachó trigo, 21 'kią nga ijchò-jįn yą į'nde ñándą nga iníkjáya-jįn, íchjí'xą-nájįn tsa'ba naxá-nąjįn kǫ 'koąá kjòn jè tǫn-najįn tjísòn'nga yą tsa'ba naxá, takó 'koąá'sín tjíijyo tjí'chi kǫ ki'chá india-najįn nga ma sįkáfa-lajįn. 22 Tanga tį'koąá ki'chá isa-jįn tǫn ra kįndá isa-najįn tsajmì. Kǫ mìkì jcha-jįn yá ra yą tsikíya naxá-nąjįn jñà tǫn ra ijye tsikíchjí-najįn tsajmì.

23 Kǫ jè chį'nda ítjòn ra ngątsja ijye tsajmì kitsó-lą:

—Jyò tįtsąhìjyo, ki ta chjàn skon. Jé-la ra Nainá-no ma kǫ ra Nainá-lą ma ąpá-no kitsjá-no jè tǫn-no ra tjísòn'nga-lą naxá-no. Ngą 'ąn iskábé-náą jè tǫn-najiòn.

Jè chį'nda ítjòn ra ngątsja ijye tsajmì tsachrjeè-ni jè Simeón kǫ kiìkǫ-lą ñándą tjíijyo 'ndsę. 24 Ąkjòn jè chį'nda ítjòn rąkiòǫ kiìkǫ jñà xįtą ingio yą ni'ya-lą José, kǫ kitsjá-lą nandá mé-ni nga ma

kịníjno-ni jñà ndsạkọ, kọ isìkjèn-tse jñà búrró-lạ. 25 Kọ jñà 'ndsẹ José tsikìijyondá jñà kjọtjò ra 'ya, 'koạà-la chịbạ-lạ nga tínchrabá jè José nga kịjchò masen nịchjin, ngạ 'koạá'sín tsi'kìn-lạ nga yạá ró ịjndáạ tjínè-lạ nga kọkjẹn.

26 'Kiạ nga jè José ijchòkasen yạ ni'ya, kitsjá-lạ jñà kjọtjò ra 'ya, kọ tsinchaxkó'nchi-niñanè ịsén-lạ skanda yạ ạ'ta nangi. 27 'Kiạá jè José iskonangi-lạ kó'sín tjíijyo ra jñà, kọ kitsò isa-lạ:

—A ndaá tíjna jè ạpá-no, jè xịtạ jchínga ra tsi'kènạjmí-nájiòn. A takó tíjnakoòn isa.

28 Kọ ra jñà india tsinchaxkó'nchi'ta-lạ nga kijtsexkón kọ kitsò-lạ:

—Jè nạ'ìn-najịn, ra chị'nda-li ma ndaá tíjna. Takó tíjnakon-ní.

29 Ijchò ndịtọón xkọn jè José, kijtse jè Benjamín ra 'ndsẹ ma, ra tạjngo nạ kọ tạjngo nạ'ìn ma, kọ kitsò-lạ:

—Jè 'ndsè-jiòn ra ma i'ndí, jè ra kọki'mì-nájiòn, a jé rạkìị.

Kọ kitsó-lạ:

—¡Kata'se-lạ kjọhịmạtakòn Nainá ra ạ'ta tsạji, jị ndí 'xịn!

30 'Kiạ nga jè José kijtse jè 'ndsẹ taxkị tsjaá ki'se-lạ, ngi inchrabàjen ịmạà-lạ, ra tsò ra ská-lạ nga 'jaha'sen ni'ya-lạ ñándạ fajna, kọ yạá iskindaya. 31 'Kiạ nga ijye jyò tsikijna-ni, tsindókjoạn-ni kọ itjo-ni ịjndáạ, kọ kitsò: «¡Tiya tsajmì ra chjịnẹé!»

32 Jè José xín tsakjèn, kọ jñà 'ndsẹ xín tsakjèn-tse, kọ tị'koạ jñà xịtạ egipcio ra tạña bakjèn-kọ José yạá tsakjèn'ta yạ ímixạ-lạ, ta ngạtjì-lạ jñà xịtạ egipcio mìkì tjí'nde nga yạ bakjèn-kọ jñà xịtạ hebreo, ta ngạtjì-lạ kjoạtjé ma-lạ jñà xịtạ egipcio. 33 Jñà 'ndsẹ José yạá tsikíijyo ko'án ñándạ tsikijna ra jè, kọ 'koạá'sín isíkíijyo koni tjín nó tjín-lạ nga jngó jngó, ma'tsiạ kjòn-ni jè ra tjòn skanda jè ra ijyee'tà-ni, kọ ra jñà ngi ta ịnchimaxkón-lạ nga ịnchiko'án xákjín nga jngó jngó. 34 Kọ jè José tị jé isìkjèn-tse-ni jñà 'ndsẹ jñà tsajmì ra tjísòn-lạ ímixạ-lạ ra jè, tanga jè Benjamín isạá tse isiya-lạ koni jñà 'ndsẹ riì'nga. Jè José kọ jñà 'ndsẹ yạá tạña ki'tsikjó kọ 'ñó tsja ki'se-lạ.

Jè chịtsín ra 'biyá José

44 'Kiạá jè José tsikí'tin jè chị'nda ítjòn-lạ ra ngạtsja ijye tsajmì 'tsẹ ni'ya-lạ, nga kitsò-lạ:

—Tịncha-lạ tjachó trigo jñà naxá-lạ xịtạ ingie koni 'ki nga ma 'koạ, kọ tiyạ tisòn-'nga-lạ jè tọn-lạ yạ tsa'ba naxá-lạ. 2 Tị'koạá yạ

tı̱kíjnajin-tse-la̱ jè chı̱tsín-na̱ ra tse kı̱cha̱ chroba ya̱ tsa'ba naxá-la̱ 'tse̱ ti ra ma i'ndí, ko̱ jè to̱n-la̱ jè ra tsikíchjí-ni tjachó trigo.

Ko̱ jè chı̱'nda ítjòn ra nga̱tsja ijye tsajmì 'koa̱á'sín ki'sìn koni 'sín nga tsikí'tin jè José.

3 'Kia̱ nga ijye ki'se ı̱sén, tsinchatje̱n jñà 'ndse̱ José nga kijì-ni ko̱ jñà búrró-la̱. 4 'Kia̱ nga takó kjè sa kjìn bijchó nga ı̱nchibitjojin jè na̱xı̱ndá-je ra̱kiòo̱, kitsó-la̱ jè chı̱'nda ítjòn ra nga̱tsja ijye tsajmì-la̱ José:

—Sasa kjón 'tin-tjı̱ngi-la̱ jñà xı̱ta̱ ingio, 'kia̱ nga kijchotjı̱ngi-la̱ ki'sín 'tìn-la̱: “Mé-ni 'cho bíchjí-no 'kia̱ nga nda kanìko̱-no. Mé-ni kanìchijé-no jè chı̱tsín 'tse̱ kı̱cha̱ chroba 5 ra jè ni-na̱ síchjeén nga 'biyá ko̱ jè ra ma bátsjiya-ni. ¡Mé ta̱ 'cho ka'nià-no!”

6 'Kia̱ nga jè chı̱'nda ítjòn ijchotjı̱ngi-la̱, 'koa̱á'sín kitsò kjòn-la̱ koni 'sín ki'mì-la̱. 7 Ko̱ ra jñà kitsó-ní:

—Mé-ni ko̱'sín 'mì-nájı̱n nàmı̱. ¡Jı̱n, ra chı̱'nda-lì ma-jı̱n, nı̱kjiá-la̱ ko̱'sín 'sia̱n-jı̱n kjoa̱ ra ko̱tjióo̱n! 8 Ndaá jchii nga skanda ya̱á inchrabà-naji̱n ya̱ nangi Canaán nga iníkáfa-naji̱n jè to̱n ra isakò ya̱ tsa'ba naxá-naji̱n, kó'sín ko̱ma-la̱ nga síchijé-laji̱n kı̱cha̱ chroba ko̱ tsa kı̱cha̱ fatesinè ya̱ ni'ya-la̱ jè ni-lì. 9 ¡Tsa sakò jngo chı̱'nda-li ra tíjna-la̱ jè chı̱tsín-la̱ ni-lì, katabiya, ko̱ nga'tsì-naji̱n chı̱'nda'ñó-li katama-jı̱n!

10 Ko̱ jè chı̱'nda ítjòn ra nga̱tsja ijye tsajmì, kitsò-ní:

—Ko̱'sín katama koni 'sín nga kabixó, tanga jè ra tíjna-la̱ jè chı̱tsín ra̱kiòo̱ jé ko̱ma chı̱'nda'ñó-na̱; ko̱ mì tsa jiòn ska̱nèjé-no.

11 Ko̱ ra jñà sasa kjòn-ní tsaje̱n-ngi jñà 'chá-la̱ nga jngó jngó ya̱ a̱'ta nangi, nga iskí'xa̱ jñà naxá-la̱. 12 Jè chı̱'nda ra nga̱tsja ijye tsajmì tsakátsji ya̱ jngó jngó naxá-la̱, tsikí'tsia̱ kjòn-ni jè ra isa jchínga skanda jè ra isa ma i'ndí, ko̱ ya̱á isakò-la̱ jè chı̱tsín ya̱ naxá-la̱ jè Benjamín. 13 'Kia̱á ra jñà iskíchrja̱yajno ijo-la̱ koni jngo chı̱ba̱ nga 'on kjomà-la̱. Ko̱ isi'ka india-ni 'chá-la̱ jñà búrró nga tsáfa india-ni ya̱ na̱xı̱ndá-je ra̱kiòo̱. 14 'Kia̱ nga ijchò jè Judá ko̱ jñà 'ndse̱, jè José takó ya̱á tíjna isa ya̱ ni'ya-la̱, tsinchaxkó'nchi-niñanè ı̱sén-la̱ skanda ya̱ a̱'ta nangi. 15 Ko̱ jè José kitsò-la̱:

—Mé-ni ko̱'sín ka'nià-no. A mí jcha-jiòn nga jngo xı̱ta̱ koni ra 'a̱n sakóyaà-ila̱

16 'Kia̱á jè Judá kitsò:

—Kó'sín 'kín isa-laji̱n, ji nàmı̱. Mé 'én ra kı̱nákjoa̱-jı̱n, nga kixó-jı̱n nga mì tsa jı̱n-jı̱n. Ijyeé kabè'tín-naji̱n Nainá nga kafatsjijé-náji̱n.

Íí tjíijyo-jin ijndíi; chi'nda'ñó-lì katama-jin, ko-tse jè ra tíjna-la jè chitsín.

17 Tanga jè José kitsò-ní:

—Nikjiá-là ko'sín 'sin kjòn ra 'an. Ta jè xita ra chi'nda'ñó-na koma jè ra ya a'ta 'tse kàsakó jè chitsín. Ko ra jiòn, komaà 'nchán tangí-no ni'ya-la apá-no.

Kó'sín jè Judá chjatjì jè Benjamín

18 'Kiaá jè Judá kiìkasèn'ta chraña-la jè José nga kitsò-la:

—'Koaá'sín bitsá'ba-là, ji nàmi, ti'nde-ná nga kokó jngohíjta-là. 'Tiìn kjonda ki ta chjàn majti-lì, nga ra ji 'koaá'sín ngoya-la koni tsa ji kjòn-ní jè faraón. 19 Nga jií xá ichjinangiì-nájin nga kisi: A tjín-najiòn apá ko a tíjnaá jngo isa 'ndsè-jiòn. 20 Ko ra jin 'koaá'sín ki'mì-lajin: Tíjnaá jè apá-najin ra ijye 'ñó xita jchínga ko jngo 'ndsè-jin ra isa ma i'ndí, 'kiaá kitsin 'kia nga ijye 'ñó xita jchínga jè apá-najin. Ti'koaá tsi'kín-tse-lajin nga jè apá-najin isaá 'ñó tjò-la ra jè, nga ta jé-ni i'ndí ra jnengi isa-la ra tajngo na ma, nga jè 'ndse-jin rijngo 'ken-ní. 21 Ko jií iníjé-nájin nga ki'mì-nájin: Nchrabáko-ná, mejèn-na skexkon. 22 Ko ra jin 'koaá'sín tsi'kìn-làjin: Jè ti mìkì ma tsjin jè apá-la, nga tsa tsjín, jè apá-la komaà tsa kiyá. 23 Ko ki'mí-tse-nájin: Tsa jè 'ndsè-jiòn ra ma i'ndí mìkì kjíikoo, mìkì ti koma jcha-nájiòn.

24 'Kia nga ijchò-najin ñándà tíjna jè apá-najin, tsi'kènajmí ijyeè-lajin koni 'sín nga ki'mì-nájin. 25 Ko jè apá-najin kitsò-ní: "Tangíkindá chiba isa tjachó trigo." 26 Tanga ra jin kií'sín tsi'kìn-lajin: "Mìkì koma kongí-jin, tsa mì ko jè ti 'ndsè-jin ra ma i'ndí kikoo-najin, tsa mìkì tjiko-nájin, mìkì ti koma jcha-najin jè xita rakiòo." 27 'Kiaá jè apá-najin, kitsò-najin: "Ndaá inchi'ya-jiòn nga ta jò ixti ki'se-najin ko jè chjoón-na; 28 jngo-ni ra mìkì ti ya tíjnako-ná, ko skanda 'ndi-ni kjè ti be-na. 'Koaá'sín tjíjin-na nga jngo-la cho xikjan isixkoa isì'nde nga iskine. 29 Ko tsa kohíko-tse-jiòn jè i'ndí-na rakìi, tsa ya mé ra koma-la, jiòn kjinè-no tsa jè xita jchínga rakìi kiyá-ni kjoba."

30 'Koaá ma-ni nga jè apá-najin ijyeé 'ñó kjonga'ta-la nga ya tímajchá'ta-la jè ti rakìi, ko tsa jè ti rakìi mìkì koaáfako-najin, 31 tsa 'kia nga mìkì ti ske-ni jè ti rakìi nga tjiko-najin jiín skanèjé-najin nga kjoba kiyá-ni jè apá-najin. 32 'Koaá'sín kíxin-la jè apá-na nga 'aán sikónda jè 'ndsè, ko ti'koaá kíxiín-tse-la: "'Aán kjinéjé-na skanda ta mé nichjin-ni, tsa mìkì ti kjíiko-na jè ti." 33 'Koaá ma-ni nga

bitsá'ba-là 'ạn jnchro tịkíjna-ná koni tsa chị'nda'ñó-li, jè ngajo-lạ jè ti. Tị'nde-lạ ra jè nga katafikọ-ni jñà 'ndsèẹ. 34 Ngạ, kó'sín kọma kijcho india-na tsa mìkì tjikọ jè ti. Majìn-na skeẹ kọ'sín kọma jè ạpá-nạ nga sịìkjiín kjọhi'in.

José bakón-lạ ijo-lạ jñà 'ndsẹ

45 Jè José mìkì tị ichìkjoạ-lạ yạ ngixkọn nga'tsì jñà xịtạ ra yạ tjíijyokọ kọ 'ñó kiìchjạ, nga kitsò-lạ: «¡Sasa kjòn títjọo nga'tsì-no!»

Kọ nịì tị jngo chị'nda-lạ tsikitsạjna isa-ni, 'kiạ nga jè José tsakón-lạ ijo-lạ jñà 'ndsẹ. 2 Taxkị 'ñó iskindaya, kọ kií'nchré nga'tsì jñà xịtạ egipcio, kọ skanda ijchó-tse 'én yạ ni'ya masen ñándạ tíjna jè faraón. 3 Kọ jè José kitsó-lạ jñà 'ndsẹ:

—'Ạán-náạ jè José. A takó tíjnakoòn jè ạpá-nạ.

Kọ jñà 'ndsẹ nda mí be kókịtsọ-lạ, taxkị 'ñó itsakjòn nga tjíijyo yạ ngixkọn ra jè.

4 Tanga jè José kitsó-lạ jñà 'ndsẹ:

—'Tiạàn kjọnda, tịncha'tachraña isa-ná.

Kọ ra jñà ikincha'tachrañaà-lạ, kọ kitsò jè José:

—'Ạán-náạ jè José ra 'ndsè ma jiòn, jè ra tsatina-lajiòn jñà xịtạ 'tsẹ nạxịndá-je Egipto.

5 Tanga 'tiạàn kjọnda kì tị tsja níkájno-no kọ kì tị tsja nìjti-là ijo-no nga kọ'sín tsatina-ná, ngạ jè Nainá isìkasén-na ịjndíị, mé-ni nga ma kịtsạjnakon-no. 6 Ngạ ijyeé jò nó tjín-ni nga tjín kjinchrá yạ

kótíjngo nangi rạkìi̱, ko̱ takó ngi 'òn nó chija isa, ni̱'sín yá ra ki̱ìtje̱ tsajmì ni̱mé ra ko̱jchá. 7 Jé Nainá isìkasén ítjòn-na, mé-ni nga mì jchi̱jatje̱-najiòn ya̱ a̱sòn i̱sà'nde, ko̱ mé-ni nga ngi ko̱ó kjo̱xkón nga ma ko̱tojin-ni kjo̱hi'in jè kjo̱binachon-no. 8 'Koạá ma-ni nga mì tsa jiòn-jiòn ra inikasén-ná ya̱ i̱jndíi̱; jé Nainá-ní ra ko̱'sín ki'sìn nga 'a̱n isíkíjna-na nga tsja-la̱ kjo̱bítsjen jè faraón, ko̱ 'a̱n-náa̱ ra ma ni-la̱ a̱'ta 'tse̱ nga'tsì mé ra tjín ya̱ ni'ya-la̱, ko̱ ti̱'koạá 'a̱án ma xi̱ta̱xá ya̱ kótíjngo na̱xi̱ndá-je Egipto. 9 Ti̱xátíya nga tahíjch'a jè a̱pá-na̱, ko̱ ko̱'tìn-là: “Kíí'sín tsò jè ti-li José: Jé Nainá isíkíjna-na nga 'a̱n tíjna ítjòn-la̱ ya̱ kótíjngo na̱xi̱ndá-je Egipto. Nchrabátji̱ngi-ná, ki ta chjàn fichjin-li. 10 Ya̱á kịjni ya̱ i̱'nde 'tse̱ Gosén, mé-ni nga chraña kịjna-ná, ko̱ jñà i̱xti-li, ko̱ jñà i̱xti ndi̱í-li, ko̱ nga'tsì jñà cho̱-li, ko̱ nga'tsì mé tsajmì ra tjín-li. 11 Íí tsja-no tsajmì ra chji̱ne̱e, nga̱ takó ngi 'òn nó fì isa kjinchrá, mé-ni nga mìkì mé ra ko̱tsìn-no, ra ji̱ ko̱ jñà xi̱ta̱ xàngi̱i, ko̱ nga'tsì ra ya̱ tjíijyoko̱-li.” 12 Jè 'ndsèe̱ Benjamín ko̱ ra jiòn, ijyeé nda i̱nchi'ya-jiòn nga 'a̱n sabá ra tíbakó-no. 13 Te'na̱jmí-là jè a̱pá-na̱ a̱'ta 'tse̱ jè kjoa̱jeya ra tjín-na i̱ na̱xi̱ndá-je Egipto, ko̱ nga'tsì mé ra ka'ya jiòn ya̱ i̱jndíi̱. ¡Jna̱hijo kjòn tangió nga tahíjch'a jè a̱pá-na̱!

14 Jè José itsabàngisin jè Benjamín ra 'ndse̱ ma ko̱ iskindaya, ko̱ ti̱'koạá jè Benjamín iskindayaá-tse. 15 'Kia̱á jè José iskine'ta jtsa-la̱ jñà nga'tsì 'ndse̱ ko̱ ngi iskindayaá 'kia̱ nga itsabákjá. Ko̱ 'kia̱á jñà 'ndse̱ kiìchja̱-la̱.

16 Ko̱ ijchó 'én ya̱ ni'ya masen ñándạ tíjna jè faraón, nga 'ji jñà 'ndse̱ José. Jè faraón ko̱ jñà chi̱'nda ítjòn-la̱ ndaá isasèn-la̱. 17 Ko̱ jè faraón kitsó-la̱ jè José:

—Ko̱'tìn-la̱ jñà 'ndsì: Ti̱'ka 'chá jñà cho̱-no ko̱ tangí-no, nga ta̱áfa-no ya̱ nangi Canaán; 18 ko̱ nchrabákọò jè a̱pá-no ko̱ jñà xi̱ta̱ xàngioo. Ko̱ 'a̱án tsja-no i̱'nde ñándạ nda chon i̱ na̱xi̱ndá-je Egipto, ko̱ jñá chji̱ne̱e tsajmì ra ìsa̱ 'ñó nda kjòn ra majchá i̱ na̱xi̱ndá ra̱kìi̱. 19 Ko̱ ki̱'sín 'tin-tse-la̱ jñà 'ndsì: Chjíbé i'nga i̱ na̱xi̱ndá-je Egipto ki̱cha̱ na̱xítji nga tangíko̱o mé-ni nga ma kji̱nchrabàko̱-no jñà i̱xti-no ko̱ jñà íchjín-no, ko̱ jè a̱pá-no. 20 Ko̱ ki ta chjàn jñà síkájno jñà tsajmì ra tjín-la̱ 'ndi̱-ni̱, nga̱ nga'tsì tsajmì ra nda kjòn ra tjín i̱ na̱xi̱ndá-je Egipto 'tse̱é ki̱tso̱-la̱.

21 Ko̱ 'koạá'sín isìitjasòn jñà i̱xti-la̱ Israel. Jè José kitsjá-la̱ jñà ki̱cha̱ na̱xítji koni 'sín nga jè faraón kitsjá kjo̱hixi̱, ko̱ ti̱'koa̱ kitsjá-tse-la̱ jñà tsajmì ra ski̱ne̱ ya̱ a̱ya ndi̱yáa̱. 22 Nga jngó jngó xi̱ta̱ ingie, jngó jngó-ngá nikje xi̱tse̱ kitsjá-la̱, tanga jè Benjamín jàn sindo̱

tọn chroba ki'tsì-lạ kọ 'òn-nga nikje xịtsẹ. 23 Kọ jñá tsajmì ingie ra
isìkasén-lạ jè ạpá-lạ: Te búrró isi'ka tsajmì jñà ra 'ñó nda kjòn ra tjín
yạ nạxịndá-je Egipto, kọ te burrạ ra isi'ka tjachó trigo, kọ isi'kaà-tse
nịñọ, kọ tsajmì ra ma skịnẹ jè ạpá-lạ yạ ạya ndiyáạ.
24 'Kiạ nga jè José isìkasén jñà 'ndsẹ, kitsó-lạ:
—Kị yạ bixkànkjò yạ ạya ndiyáạ.
Kọ jñà 'ndsẹ José kijì-ní. 25 Itjojin-ní yạ nạxịndá-je Egipto kó
skanda ijchò india-ni yạ nangi Canaán, ñándạ nga tísíjchá ijo-lạ jè
Jacob ra ạpá-lạ ma.
26 Kọ kitsjà-lạ 'én ra nda tsò, nga kitsò-lạ:
—Jè José takó tíjnakon-ní, kọ jé tíbatéxoma yạ kótíjngo
nạxịndá-je Egipto.
Kọ jè Jacob ngi ta kjóxkón-lạ, kọ mìkì ndịtọn kjokjiín-lạ jñà 'én ra
tí'senạjmí-lạ. 27 Tanga jñà ịxti-lạ nda kjòn tsi'kénạjmí ijye-lạ nga'tsì
'én ra kitsjá-lạ jè José, kọ 'kiạ nga kijtse jñà kịchạ nạxítji ra isìkasén
jè José nga ma kịkọ, ngi 'jìi-ni ikon.
28 'Kiạá kitsò jè Israel: «¡Ngi tjíjngoó takoàạn nga be-náạ nga jè
i'ndí-nạ José takó tíjnakon-ní! Kjín-náạ nga íkatsíjen-lạ i'ndí-nạ nga
tịkje-ni biya ra 'ạn.»

'Kiạ nga kijì jè Jacob kọ jñà xịtạ xákjín yạ nạxịndá-je Egipto

46 Jè Israel tsikijnandaà nga itjo kọ iskábé nga'tsì tsajmì ra
tjín-lạ. 'Kiạ nga ijchò yạ ị'nde 'tsẹ Beerseba, isì'ken jngo
chọ ra ạ'ta 'tsẹ Nainá-lạ Isaac ra ạpá-lạ ma koni jngo kjọtjò. 2 Jè
nịtjẹn rạkiòọ jè Nainá kiìchjạ 'í-lạ jè Israel koni tsa nijñá tí'bì-lạ, nga
kitsò-lạ:
—¡Jacob, Jacob!
Kọ ra jè kitsò-ní:
—Ị́ tíjnạ ịjndíị.
3 'Kiạá jè Nainá kitsò-lạ:
—'Ạán-ná jè Nainá, ra Nainá-lạ ma jè ạpá-li. Kị ta chjàn skon-jìn
nga tji'mi yạ nạxịndá-je Egipto, ngạ yạá ịjndáạ nga jngo nạxịndá-je
'siaạn jñà xịtạ tjẹ-lì. 4 'Ạán kíkọ-la yạ nạxịndá-je Egipto, kọ tị 'ạn
sabá síkáfa-na jñà xịtạ tjẹ-lì. Kọ jé José skẹ-lì 'kiạ nga kịyí.
5 Ạkjòn jè Jacob itjojiín yạ Beerseba. Kọ jñà ịxti-lạ isikiijiìn jè
Jacob yạ kịchạ nạxítji ra jè faraón isìkasén-lạ nga ma kịkọ, kọ tị'koạ
isikiijiìn-tse jñà ịxti ịtsíñá-lạ kọ jñà íchjín-lạ. 6 Jè Jacob kiìkọ ijyeè
nga'tsì mé ra tjín-lạ yạ nạxịndá-je Egipto, kọ jñà nchrạjạ-lạ kọ jñà

forrè-la̱ ko̱ nga'tsì ra ki'se-la̱ ya̱ i̱'nde 'tse̱ Canaán. 7 Ko̱ kiìko̱ó-tse nga'tsì jñà ra i̱xti-la̱ ma, ko̱ jñà ra i̱xti ndi̱í-la̱ ma.

8 Jñá ingie 'í-la̱ jñà xi̱ta̱ israelita ra kijì ya̱ na̱xi̱ndá-je Egipto, jè Jacob ko̱ jñà ra i̱xti-la̱ ma; jè Rubén ra i'ndí tjòn-la̱ Jacob.

9 Jñà i̱xti-la̱ Rubén ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Hanoc, jngo ra ki'mì Falú, jngo ra ki'mì Hezrón ko̱ jngo ra ki'mì Carmi.

10 Ko̱ jñà i̱xti-la̱ Simeón ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Jemuel, jngo ra ki'mì Jamín, jngo ra ki'mì Ohad, jngo ra ki'mì Jaquín, jngo ra ki'mì Zohar ko̱ jngo i'ndí ra ki'mì Saúl ra 'tse̱ jngo chjo̱ón cananea.

11 Ko̱ jñà i̱xti-la̱ Leví ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Gersón, jngo ra ki'mì Coat ko̱ jngo ra ki'mì Merari.

12 Jñà i̱xti-la̱ Judá ki̱í'sín tsi'kìn: jngo ra ki'mì Er, jngo ra ki'mì Onán, jngo ra ki'mì Sela, jngo ra ki'mì Fares ko̱ jngo ra ki'mì Zara; tanga jè ra ki'mì Er ko̱ ra ki'mì Onán ya̱á 'ken ya̱ i̱'nde Canaán. Ko̱ jñà i̱xti-la̱ Fares ki̱í'sín tsi'kìn jngo ra ki'mì Hezrón ko̱ jngo ra ki'mì Hamul.

13 Jñà i̱xti-la̱ Isacar ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Tola, jngo ra ki'mì Fúa, jngo ra ki'mì Job ko̱ jngo ra ki'mì Simrón.

14 Jñà i̱xti-la̱ Zabulón ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Sered, jngo ra ki'mì Elón ko̱ jngo ra ki'mì Jahleel.

15 Jñá ingie kjomà jñà i̱xti-la̱ Lea ra jè Jacob kitsjá-la̱ 'kia̱ nga tjíijyo ya̱ nangi Padan-aram, ti̱'koa̱á jngo tsati ki'se-la̱ ra Dina tsi'kìn, ta nga'tsio̱o̱ katé jàn kjomà ra íchjín ko̱ ra íchjá.

16 Jñà i̱xti-la̱ Gad ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Zifión, jngo ra ki'mì Hagui, jngo ra ki'mì Ezbón, jngo ra ki'mì Suni, jngo ra ki'mì Eri, jngo ra ki'mì Arodi ko̱ jngo ra ki'mì Areli. 17 Jñà i̱xti-la̱ Aser ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Imna, jngo ra ki'mì Isúa, jngo ra ki'mì Isúi, jngo ra ki'mì Bería ko̱ jngo ra ki'mì Sera ra tsati ndichja kjomà ra jñà. Jñà i̱xti-la̱ Bería ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Heber ko̱ jngo ra ki'mì Malquiel. 18 Jñá ingie kjomà jñà i̱xti-la̱ Zilpa ra jè Jacob kitsjà-la̱. Jè ra kjomà chjo̱ón chi̱'nda-la̱ Lea ra jè Labán kitsjà kjo̱tjò-la̱, ta nga'tsio̱o̱ chrjo'òn jngo kjomà.

19 Jñà i̱xti-la̱ Raquel ra chjo̱ón-la̱ Jacob ma, ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì José ko̱ jngo ra ki'mì Benjamín. 20 Jè José jò i̱xti ki'se-la̱ ko̱ jè chjo̱ón-la̱ ra ki'mì Asenat ya̱ na̱xi̱ndá-je Egipto, jngo ra ki'mì Manasés ko̱ jngo ra ki'mì Efraín. Jè Asenat tsati-la̱á kjomà jè ra ki'mì Potifera, na̱'mì 'tse̱ na̱xi̱ndá'ñó 'tse̱ On. 21 Jñà i̱xti-la̱ jè Benjamín ki̱í'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Bela, jngo ra ki'mì Bequer, jngo ra ki'mì Asbel, jngo

ra ki'mì Gera, jngo ra ki'mì Naamán, jngo ra ki'mì Ehi, jngo ra ki'mì Ros, jngo ra ki'mì Mupim, jngo ra ki'mì Hupim kǫ jngo ra ki'mì Ard. 22 Jñá ingie kjomà jñà ixti-lą Raquel ra jè Jacob kitsjà-lą, ta nga'tsiòǫ te ijòn kjomà. 23 Jè i'ndí-lą Dan, Husim tsi'kìn.

24 Jñà ixti-lą Neftalí kií'sín tsi'kìn: Jngo ra ki'mì Jahzeel, jngo ra ki'mì Guni, jngo ra ki'mì Jezer kǫ jngo ra ki'mì Silem. 25 Jñá ingie kjomà jñà ixti-lą Bilha ra jè Jacob kitsjá-lą. Jè-ní ra kjomà chjǫón chi'nda-lą jè Raquel ra jè Labán kitsjà kjǫtjò-lą, ta nga'tsiòǫ ito kjomà.

26 Nga'tsì jñà xita ra ijchokǫ jè Jacob ya naxindá-je Egipto, ra tijñà-ni jní-lą, jàn-kan kǫ jon kjomà, kǫ mì tsa kinda ki'sìn jñà íchjín kja'nda-lą. 27 Kǫ jè José jò ixti ki'se-lą ya naxindá-je Egipto. Tà nga'tsì xita xákjín ra ijchokǫ jè Jacob ya naxindá-je Egipto jàn-kan kǫ te kjomà.

28 Jè Jacob tjęn isìkasén jè Judá nga ikatsíjen-lą jè José, mé-ni nga kjií'ká india-ni ya i'nde 'tsę Gosén; kǫ ijchò ya i'nde 'tsę Gosén. 29 Kǫ jè José tsikíjnandaà jè kicha naxítji-lą mé-ni nga ma kií'ká india-ni jè apá-lą ya i'nde 'tsę Gosén. 'Kia nga tsakón-lą ijo-lą jè apá-lą, itsabàngisin kǫ taxki tseè iskindaya asòn chrja-lą. 30 'Kiaá jè Israel kitsò-lą jè José:

—Koni 'sín nga ijye nda kàbeę isén-li nga takó tijnakoòn isi, ¡Maà katìyaa 'ndi-ni!

31 Kǫ jè José kitsó-lą jñà 'ndsę kǫ jñà xita xákjín apá-lą:

—Ya kjon-là tífijkon jè faraón, nga kíkǫ-lą 'én. Nga kǫxín-lą nga jñà 'ndsèę kǫ jñà xita xákjín jè apá-na, ra ya inchisíjchá ijo-lą ya nangi Canaán ijyeè ka'fikíijyokǫ-ná; 32 kǫ kanchrabákǫó-tse jñà forrè-lą kǫ jñà nchrąja-lą kǫ nga'tsì mé ra tjín-lą, nga jè xá ra ma-lą 'sín, jé-ní nga forrè ko'ndá kǫ nga nchrąja síjchá. 33 'Kia nga jè faraón kichja-no kǫ nga skǫnangi-no: Mé xá ra ma-no 'nià. 34 Ra jiòn, kií'sín 'tìn-là: Jin ra chi'nda-lì ma jin, choo níjchá-jin skanda ti'sa-ni nga ixti i'ndí kjòn-jin kǫ skanda 'ndi-ni, koni jñà xita jchínga-najin. 'Koaá'sín kǫma-ni nga ma ya síjchá ijo-no ya i'nde 'tsę Gosén, nga jñà xita egipcio kjoatjé ma-lą jè xá ra chjingǫ chǫ 'mì.

47 Kǫ jè José 'jiìkó-lą 'én jè faraón, nga kitsò-lą:

—Jè apá-na kǫ jñà 'ndsèę, kǫ jñà forrè-lą kǫ jñà tíndsó-lą kǫ jñà nchrąja-lą kǫ nga'tsì tsajmì ra tjín-lą, ijyeé ya tjíijyo ya i'nde 'tsę Gosén nga kanchrabá-ni ya nangi Canaán.

2 Kọ 'òn 'ndsẹ iskábé nga isikinchá masen-lạ jè faraón. 3 'Kiạá jè
faraón iskonangi-lạ jñà 'ndsẹ José nga kitsò-lạ:
—Mé xá ra ma-no 'nià.
Kọ ra jñà kitsò-ní:
—Jịn ra chị'nda-li ma-jịn chjịngọ chọ-nájịn, koni jñà xịtạ
jchínga-najịn. 4 Kọ kitsó isa:
—Kií xá jí'ị-najịn nga ma kịtsạhijyo-jịn jè ị'nde rạkìị, ngạ batoó
tjín kjinchrá yạ nangi Canaán kọ mìkì tị mé ndịjyị tjín-ni ra bakjèn
jñà forrè-najịn. 'Tịìn kjọnda, tị'nde-nájịn nga ma kịtsạhijyo-jịn yạ
ị'nde 'tsẹ Gosén.
5 'Kiạá jè faraón kitsò-lạ jè José:
—Ijyeè jnchro ka'fiìtjíngi-li jè ạpá-li kọ jñà 'ndsì. 6 Jịí ngạtsji
kóo'ki naxịndá-je Egipto, 'tị-lạ jè ị'nde ra isa 'ñó nda chon 'tsẹ Gosén,
mé-ni nga yạ katasíjchá-ni ijo-lạ yạ ịjndáạ. Tsa jchịi nga tjítsạjnajin
i'nga 'ndsì ra tjín-lạ kjọbítsjen nga ma-lạ nda síxá, 'tị-xá-lạ nga
katasíkondạ jñà chọ ra tjín-na.
7 Jè José ijchokọó-tse jè Jacob ra ạpá-lạ ma nga tsakón-lạ jè
faraón. Jè Jacob isìchikon'tiìn jè faraón. 8 Kọ jè faraón iskonangií-lạ
jè Jacob nga kitsò-lạ:
—Kótjín nó tjín-li.
9 Jè Jacob kitsò-ní:
—Ijyeè jngo sindọ kọ katé nó tjín-na nga ta jndíị ra ján
tsá'bạ, chịbạá nó tjín-ni kọ chjá tíma-na nga tíjnakon, kọ kjè tsa
bijchótjịngi-lạ jè nó koni 'ki nga tsikìtsạjnakon jñà xịtạ jchínga-nạ.
10 Kọ jè Jacob isìchikon'tiìn india-ni jè faraón, kọ ạkjòn itjo-ni
yạ ịjndáạ. 11 Jè José kitsjá-lạ nangi ra 'ñó nda chon yạ ị'nde 'tsẹ
naxịndá-je Egipto, mé-ni nga ma yạ sịìjchá-ni ijo-lạ, koni 'sín nga
ijye kitsjà kjọhixị jè faraón. 'Koạá'sín kjomà-ni nga jè ạpá-lạ kọ jñà
'ndsẹ ki'se-lạ nangi yạ ị'nde 'tsẹ Ramesés. 12 Jè José 'koạá'sín kitsjà-lạ
tsajmì ra tsakjèn jñà nga'tsì xịtạ xákjín, koni 'ki nga bakìn-lạ nga jngó
jngó ni'ya.

Kó'sín kjomà 'kiạ nga kjokjinchrá

13 Nịì-tị jngo ị'nde ki'se-ni tsajmì ra ma chine, kọ jè kjinchrá sa
matse sa matseè isa yạ naxịndá-je Egipto skanda yạ nangi Canaán,
kọ jñà xịtạ ijyeé ịnchibiya kjinchrá. 14 Kọ jè José tsikíxkó ijyeè tọn
ra tjín-lạ xịtạ yạ naxịndá-je Egipto kọ yạ nangi Canaán, jè tọn ra
kjóxkó-lạ 'kiạ tsatína tsajmì ra ma chine, yạá tsikítjo yạ ni'ya masen

ñándą tíjna jè faraón. 15 'Kią nga mì tį mé tǫn tjín isa-ni yą nąxįndá-je Egipto kǫ yą nangi Canaán, 'kiąá jñà xįtą egipcio ijchojkon jè José nga kitsò-lą:

—ıJį 'tį-nájįn mé tsajmì ra chjįnę-jįn! Mì tsa kǫ'sín bijchó chiba-lą nga sį'ken kjinchrá-nájįn, ra ta jè ngątjì-lą nga mìkì tį mé tǫn tjín-najįn.

16 Kǫ jè José kitsó-lą:

—Tsa mì tį mé tǫn tjín kiti-no, nchrabákǫò chǫ ra tjín-no nga sįkjaàtjiyeé kǫ jè tjachó trigo.

17 Kǫ jñà xįtą egipcio 'jiìkó-lą jè José jñà chǫ-lą koni jñà kabàyǫ, jñà forrè, jñà nchrąją kǫ jñà búrró nga ma isikjaatjiyakǫ tsajmì ra ma chine kóonda jè nó rąkiòǫ. 18 'Kią nga ijye tsato jé nó rąkiòǫ, jñà xįtą 'jiìtjíngi india-lą jè José jè nó rijngo nga kitsò-lą:

—Jį nàmį mìkì ma kí'ma-lajįn, 'koąá 'mì kìxį-lajįn nga nįmé tį tǫn tjín kiti-najįn, kǫ skanda jñà chǫ ra tjín-najįn ijyeé tsąji ijye-ní. Nįì tį mé tjín isa-najįn jè ra ma 'kį-lajįn, ta jñá isa nangi-nąjįn kǫ ijo-nąjįn. 19 Mé-ni kį'nde-ni nga katabiya-jįn yą ngixkìn kǫ nga katama-įmą jñà nangi-nąjįn. Tįndá jnchro-nájįn ra jįn kǫ jñà nangi-najįn, kǫ tjachó trigo 'tį ngajo-nájįn. Chį'nda'ñó-lą faraón katama-jįn kǫ tį jíín síxájin-najįn jè nangi ra 'tsę kǫma, 'tį-nájįn tjachó ra kítję-jįn mé-ni nga kįtsąjnakon-najįn kǫ jè nangi-nąjįn mì tsa kǫ-ijñájchá.

20 'Kiąá jè José tsatse ijye nga'tsì nangi Egipto ra 'tsę faraón kjomà, ra jñà xįtą egipcio kjǫ'ñó tsatínatji-lą ra ta kjoą 'tsę kjinchrá. 'Koąá'sín kjomà-ni nga jñà nangi ingio 'tsęé faraón kjomà. 21 Kǫ jñà xįtą egipcio chį'nda'ñó kjomà kóotíjngo yą nąxįndá-je Egipto. 22 Tanga jñà nangi ra chją'nda jñà ną'mì mìkì tsatse jè José, ta ngątjì-lą jè sabá faraón tsjá-lą kóo'ki tsajmì ra machjeén-lą ra kjine ną'mì, ngą kiì kjine tsajmì ra jè faraón tsjá-lą; 'koąá ma-ni nga mì tsa tsatína jñà nangi-lą.

23 'Kiąá jè José kitsò-lą jñà xįtą nąxįndá:

—'Ndį-nį, ra jiòn-jiòn kǫ jñà nangi-no ijyeé kàbatse-na mé-ni nga 'tsę faraón kǫma-jiòn. Įí tjíijyo įjndíį tjachó, mé-ni nga titję-no. 24 Tanga tjínè-lą nga jngoyá 'kį-la jiòn jè faraón jè ra 'òn-ya jñà tsajmì ra kǫjchá-najiòn; kǫ jñà ra ijòn-ya ma isa-nioǫ, jè ní ra chjįnę-jiòn kǫ ra kǫma kítjęe india-najiòn kǫ 'koąá'sín kǫma-ni nga kįtsąjnakon, kǫ kítsąjnakon-tse jñà įxti-no kǫ nga'tsì ra yą tjítsąhijyokǫ-najiòn.

25 Kǫ ra jñà isíkófa-ni 'én, nga kitsò-lą:

—Ji batoó nda xita tjinìko-nájin, nga tjiníkítsajnakon-nájin. ¡Chi'nda'ñó-la faraón katama-jin!

26 'Koaá'sín jè José tsikíjna jè kjotéxoma ra kjo'ñó tjín-ni nga kitjasòn kóotíjngo naxindá-je Egipto nga jñà tsajmì ra 'òn-ya kojchá-la xita ingie, jngoyá tjábé-la jè faraón. Jè kjotéxoma rakìi takó tíjnaá skanda jè nichjin 'ndi-ni; tanga jñà na'mì mi tsa mé tjínè-la nga tsjá ra jñà, nga jñà nangi-la mì tsa jè faraón kjongatsja.

Jè kjonda ra isíjé jè Jacob

27 Ko jñà xita israelita yaá isíjchá ijo-la ya naxindá-je Egipto, 'tseé kjomà ya i'nde Gosén, ko yaá ijndáa kjokjìnya nga kjìn kjomà. 28 Jè Jacob chrjo'òn-jò nó tsikijnakon isa ya naxindá-je Egipto, ko jngo sindo ko ichán ito nó kjomà-la nga tsikijnakon.

29 'Kia nga jè Israel mejèn tínchrabá-la kjobiya. Isìkasén 'én-la jè José ra ti-la ma, nga kitsò-la:

—Tsa nda sasén-takòn-là, síjé-là nga tja'nchì ndsii ya a'nchò chrja'mí-na, ra ngi kjohixií-kjòn nga 'seé-lì kjohimatakòn ra a'ta tsa'an. ¡Síjé-là, nga kì ta chjàn ya bii'nde-ná ya naxindá-je Egipto! 30 'Kia nga kiyáa nga kjín-tjingi-la jñà xita jchínga-na, tináchrjejin-ná i naxindá-je Egipto ko ya tikii'nde-ná ñándà tíjna chrjó mi'ken-la xita jchínga-na.

Ko jè José kitsó-ní:

—'Koaá'sín 'siaan koni 'sín nga tji'mì-ná.

31 Ti'koaá ti kitsò indiaá-ni jè apá-la:

—¡'Ti kìxi-ná 'én-li!

Ko jè José kitsjá kìxií-la 'én-la. 'Kiaá jè Israel tsasèn-niñanè isén-la ya asòn sko nachan ko jeyaá isíkíjna jè Nainá.

Jacob síchikon'tin jè Efraín ko jè Manasés

48 Sa ta chibaá nichjin tjín-ni nga tsato jñà kjoa ingie, 'kia nga ki'mì-la jè José:

—Jè apá-lì ijyeé 'ñó kiya.

'Kiaá jè José kiìkatsíjen-la ko kiìko-tse ngajò ixti-la, ra 'mì Manasés ko jè Efraín.

2 'Kiaá jè Jacob ki'mì-la:

—Jè José ra ti-lì ma ijye ií tíjna nga ka'fikatsíjen-lì.

'Kiaá kitsjà nga'ñó-la ijo-la nga tsikijna kìxi ya asòn nachan. 3 Ko kitsó-la jè José:

—Jè Nainá ra tjín ijye-la ta mé nga'ñó-nì jè ra tsatsíjen-na ya naxindá'ñó ra 'mì Luz, ya nangi Canaán, nga isìchikon'tin-na. 4 Ko kitsò-na: “Nda chítsijin, 'aán ko'sín 'siaan nga kjín jchán ixti kata'se-li mé-ni katamakjìnya-ni, ko jñà xita tje-lì jngo jtín 'tse naxindá i'i katama. Ko jñá tsja-la jè nangi rakìi skanda ta kjiá-nioo.” 5 Ko 'ndi-ni jñà ngajò ixti-li, jè Manasés ko jè Efraín, ra i kitsin ijndíi naxindá-je Egipto, 'kia nga tikje i f'íikátijnako-là, 'koaá'sín koma koni tsa tsa'an kjòn ixti ingie. Koni tsa jñà ixti-na, jè Rubén ko jè Simeón. 6 Jñà ixti ra askan 'se isa-lì, tsajií 'kín-la, ko ta kiì-ní nga 'ndse ma jè Efraín ko jè Manasés nga koko chiba-la jè i'nde ra jñà kichja'nda. 7 'Kia nga tínchrabá-na ya nangi 'tse Padan-aram, yaá 'ken'ta-na jè amá-li ya nangi Canaán, 'kia nga ta chiba chija isa-la nga kijcho-jin ya i'nde 'tse Efrata ko yaá tsikií'ndee ya ndiyá 'tse Efrata, ñándа-nioo nga Belén 'mì 'ndi-ni.

8 'Kia nga jè Israel kijtse jñà ixti-la José, kitsó-la:

—Yá ma-li ixti ingio.

9 Ko jè José kitsó-la jè apá-la:

—Jñá ndí ixti-na ra jè Nainá kitsjà-na ya ijndíi.

'Kiaá jè apá-la kitsò-la:

—'Tiìn kjonda, tikinchá'ta chraña-ná, mé-ni nga ma sichíkon'tin-na.

10 Jè Israel ijyeé 'ñó xita jchínga ko jñà xkon ijyeé kjòxa nga mìkì ti nda tsijen-ila. Jè José isikinchá'ta chraña-la jñà ixti-la, ko akjòn jè Israel itsabákjá ko iskine'ta jtsa-la.

11 Ko jè Israel kitsò-la jè José:

—'Koaá'sín isíkítsjen nga mìkì ti ske-la tsaki-ni, tanga Nainá títsjá'ndeè-na nga ma tíbe-tse jñà ixti-li.

12 'Kiaá jè José tsjahíxìn jñà ixti-la ya asòn ndáxkó-la jè apá-la, ko akjòn tsasèn-xkó'nchi-niñanè isén-la skanda ya a'ta nangi. 13 Ko jè José iskábé jñà ngajò ixti-la, jè ra 'mì Efraín koó tsja ngakìxi iskábé-ni nga tsasíjna ya ngaskoán-la jè apá-la, ko jè Manasés koó tsja ngaskoán iskábé-ni nga tsasíjna ya ngakìxi-la jè apá-la. 14 Akjòn 'kiaá jè Israel tsakjátjijo-la xákjín jñà tsja, nga tsakásòn-la tsja ngakìxi ya sko Efraín, jè ra ma i'ndí, ko jè tsja ngaskoán yaá tsakásòn sko jè Manasés, ni'sín jè ma i'ndí tjòn. 15 Ko kií'sín kitsò-la jè José nga isìchikon'tin:

«Jè Nainá ra isìitjasòn-la jè

Nàmi̱íxtín-na̱ Abraham ko̱ jè a̱pá-na̱ Isaac,
Jè Nainá ra tísíkonda̱-na
Skanda jè ni̱chjin 'kia̱ nga ti̱'sa̱ kitsian,
16 Jè ìkja̱li̱ ra basèntjì-nà a̱'ta 'tse̱ nga'tsì kjoa̱'cho,
Katasíchikon'tin jñà i̱xti ingie.
Ko̱ a̱'ta 'tse̱é ra jñà nga katabítsjenyá skanda ta mé
ni̱chjin-nioo̱ jè 'í-na̱
Ko̱ jè 'í-la̱ nàmi̱íxtín-na̱ Abraham ko̱ jè a̱pá-na̱ Isaac,
Ko̱ kjín jchán i̱xti kata'se-la̱
Ko̱ katamakjìnya kóotíjngo ya̱ a̱'ta nangi.»

17 'Kia̱ nga jè José kijtse nga jè tsja kìxi̱ 'tse̱ a̱pá-la̱ ya̱ kjisòn-la̱ sko̱ Efraín, mìkì isasèn-la̱; iskábé jè tsja a̱pá-la̱ nga tsjahíxìn ya̱ a̱sòn sko̱ Efraín nga tsakásòn-la̱ ya̱ sko̱ Manasés, 18 'kia̱á kitsó jè José:

—¡Majìn-jìn a̱pa̱a, mì tsa ko̱'sín-jìn! Jé ra̱kìi̱ jè ra i'ndí tjòn. Ya̱ tjasòn-la̱ 'ndsì ngakìxi̱ ya̱ a̱sòn sko̱ ra jè.

19 Tanga jè a̱pá-la̱ kjomajìn-la̱, ko̱ kitsò-ní:

—¡Ijyeé be-náa̱ ndí 'xi̱n, ijyeé be-náa̱! Ti̱'koa̱á ra jè, jngoó na̱xi̱ndá ra 'ñó xkón ko̱ma-tse. Tanga, jè 'ndse̱ ra isa ma i'ndí jngoó na̱xi̱ndá-je ko̱ma ko̱ jñà xi̱ta̱ tje̱-la̱ kjín jchán na̱xi̱ndá i'i ko̱ma.

20 Ti̱ jè-ni ni̱chjin ra̱kiòo̱ isìchikon'tiìn ngajòo̱ nga kitsò-la̱:

—Jñà xi̱ta̱ Israel sı̱̈chjeén 'í-no 'kia̱ nga yá ra sı̱̈chikon'tin nga ki̱tso̱: “Ko̱'sín katasíko̱-lì Nainá koni 'sín isìko̱ jè Efraín ko̱ jè Manasés.”

'Koa̱á'sín jè Israel, jé Efraín isíkíjna ítjòn-la̱ jè Manasés. 21 A̱kjòn kitsò-la̱ jè José:

—Ijyeé tjì'yi nga mejèn tíbiya; tanga jé Nainá kíjnako̱-najiòn ko̱ nga sı̱́kófaà-no ya̱ i̱'nde-la̱ xi̱ta̱ jchínga-no. 22 Isa̱á tse tjín-ni ra títsja-là ra ji̱, koni kji ra títsja-la̱ jñà 'ndsì, tsjaà-là i̱'nde 'tse̱ Siquem ra 'a̱n ìtsjà'án-la̱ jñà xi̱ta̱ amorreo nga ko̱ ki̱cha̱ kjojchán-na̱ iskajàn-tjìa̱.

'Én ra tsikíjna jè Jacob mé ra ko̱ka̱ma'tin jñà i̱xti-la̱ a̱skan-ni

49 Jè Jacob kiìchja̱á-la̱ jñà i̱xti-la̱ nga kitsò-la̱: «Ti̱chraña, 'koa̱á xín-no mé ra ko̱ma'tion jè ni̱chjin ra 'sa̱ nchrabá:

2 Ti̱chraña'ta isa-ná ko̱ ti̱ná'ya-ná, jiòn ra i̱xti-na̱ xin-no,
Ti̱ná'ya-ná 'a̱n ra a̱pá-no ma.

3 Ji̱ Rubén ra i'ndí tjòn-na̱ xin-là,
Ji̱-ní jè ra ma jè nga'ñó-na̱ ko̱ ji̱-ní ra iskábé ítjòn nga'ñó-na̱;
Ji̱-ní ra tíjna ítjòn nga tjín-la̱ nga'ñó ko̱ ra nda 'yaxkón.
4 Tanga mì tsa ti̱ ji̱ ki̱jna ítjòn-ni,
'Koa̱á'sín ngoya-li koni tsa jè nandá nga mìkì ma satéchjà-la̱,
Ta nga̱tjì-la̱ nga batoó 'cho iníkíjna-ná,
'Kia̱ nga itsjajnaxkóki̱i jè chjo̱ón tje̱n'ta-na̱.

5 Ji̱ Simeón ko̱ ji̱ Leví 'ndsé chibà-jiòn;
Jñà ki̱cha̱ kjo̱jchán-no, ki̱cha̱ 'tse̱ kjo̱si-ní.
6 ¡Ni̱kjiá mejèn-na ya̱ kótijnajin masen-no ya̱ i̱'nde ñándа̱-nioo̱
ko̱xkóya-jiòn!
Nga̱ ngi ta ko̱ó kjojti-no nga ini'ken jiòn xi̱ta̱,
Ko̱ ta kjo̱ská kjomà-no nga ichjí'to̱jnió jñà ndsa̱ko̱ nchra̱ja̱.
7 ¡Ton katama'tin ko̱ kjo̱hi'in katasinè-la̱
Jè kjoa̱jtitakòn-la̱ ra 'ñó kjoa̱'tse̱n tje̱n-ko̱!
¡'A̱án ko̱'sín 'siaa̱n nga xìn katiijyo-la̱ xákjín ya̱ nangi 'tse̱
Jacob,
Ko̱ nga ya̱ katamachijndíjin-là ya̱ na̱xi̱ndá Israel!

8 Ji̱ Judá, jeyaá si̱ìkíjna-lì jñà 'ndsì.
Ta indaá kíjtín-si̱i̱n jñà ra tje̱n-ngike-lì,
Nga'tsì ra 'ndsì ma ki̱nchaxkó'nchi'tá-lì.
9 ¡Ji̱ Judá, ra i'ndí-na̱ xin-là!
'Koa̱á'sín k'ii̱ ra ji̱ koni tsa jngo xa xó,
'Kia̱ nga ijye kjine cho̱ ra xahítsja;
Majngoó ikon, ko̱ ta fajna tsangaà isa ya̱ a̱'ta nangi,
Koni tsa jngo xa ra ijye kjójchá.
Ko̱, yá ra kji̱nchrabajin ikon nga si̱ìjti-la̱.
10 Ni̱yá ra ma kjoa̱á'an-la̱ jè kjo̱téxoma-la̱ Judá,
Ni̱ jè yánise ra kjiyatsja,
Skanda 'kia̱ nga k'i̱í jè ni̱-la̱ jè yánise,
Jè ra ske̱xkón nga'tsì jñà xi̱ta̱ na̱xi̱ndá.
11 Jè ra ya̱ bí'ñó'ta jè búrró i'ndí-la̱ ya̱ tja'tsin na'ñó totséjé,
Ko̱ ya̱ kja̱ma̱-la̱ na'ñó totséjé bí'ñó'ta jè i'ndí-la̱ burra̱,
Jè ra ndá-xán totséjé bítsin-ni nikje-la̱,
¡Ti̱'koa̱ ko̱ nandá ixi-la̱ totséjé ra kjòn jní-jní!
12 Jñà xko̱n, isa̱á ta 'ñó inì-jmà koni jè ndá-xán totséjé;

Kǫ jñà nį'ñǫ isą́á ta 'ñó chroba kjòn koni tsa tsjín.

13 Jè Zabulón yą́á sı̨̀jchá ijo-lą yą ą́ndi ndáchikon,
Yą į'nde-lą, yą́á kǫma jngo į'nde ñándą ma kjìn chitso sį́nchá.
Skanda yą́á kǫchinchrókǫ nangi-lą yą nąxį́ndá Sidón.

14 Jè Isacar 'koą́á'sín ngoya-lą koni tsa búrró ra 'ñó tája,
Ra bijnakjáya yą ą́ya ínchí'bá-lą.
15 'Kią nga kijtse jè į'nde nga nda chon
Kǫ nga ma nga nda níkjáyeé,
Isikiindi í'tsį́n nga ma 'koą 'chá,
Kǫ ta isìkjiín-ní nga chį́'nda'ñó kjomà.

16 Jè Dan jé kǫtèxoma-lą ra tį jñà-ni xį́tą nąxį́ndá-lą,
Koni jngo tje̱-lą ra xį́tą Israel.
17 Jè Dan 'koą́á'sín 'ki kǫma koni tsa jngo ye̱
Jè ra yą bijnandì yą ndį́yá,
Ra yą 'bé-ngi ndsą́kǫ kabàyǫ
Nga síkàtje̱n-ngi jè xį́tą ra tíjnakjá-lą.

18 ¡Jį́ ra Tìjnakon Ki'ti, 'koą́á'sín skoñá-lą jè kjoą́bitjotjì-lì!

19 Jè Gad jngo jtín chíchàn kítsą́chjà-lą nga skąjàn-kǫ,
Tanga ra kǫma ą́skaą́n, jè, koą́àtjį́ngi-lą.

20 Jè Aser, 'se̱ jchán-lą tsajmì ra 'ñó totjo ra skį́ne̱;
Kǫ kiì kǫjchá-lą tsajmì ra bakìn-lą kjine jñà ra xį́tąxá ítjòn.

21 Jè Neftalí 'koą́á'sín ngoya-lą koni tsa jngo ndí nąxín chjǫ́ón
jè ra tsá'bandį́í
Ra 'ñó nda kjòn į́xti tjíijyo-lą.

22 Jè José 'koą́á'sín ngoya-lą koni jngo yá ra yą síjna'ta
chraña-lą ñándą tjín nandá,
Jngo yá ra 'ñó bajà-lą to
Kǫ nga jñà chrja-lą kǫngajno yą ą́sòn chrjó.
23 Jñà ra xį́tą kjǫjchán, jtikeé ma, basén-tjį́ngi-lą yá ijò-sko ra
kjaán-ni xį́tą

Kǫ kji'tá nịchjin nga síjti-lạ.
24 Tanga jè José 'ñó tjín-lạ nga'ñó jñà chrja-lạ
Kǫ tjẹn-nda ki'tá-lạ yá chrjǫ'bí ra basénya-ni yá ijò-sko-lạ.
¡Tse kjǫnda kata'se-lạ jè Nainá ra 'ñó tse nga'ñó tjín-lạ ra Nainá tsò-lạ jè Jacob!
¡Tse kjǫnda kata'se-lạ jè 'í-lạ Chjịngǫ Chǫ Ítjòn, jè ra tjíkondạ-lạ jè Israel!
25 ¡Kǫ kjòn Nainá-lạ jè ạpá-lì, jè ra ma-lạ kǫsịkǫ-li,
Kǫ kjòn Nainá ra tjín ijye-lạ ta mé nga'ñó-nì,
Jé ra ma-lạ sị̀kasén-lì kjoạnichikon'tin!
¡Kjoạnichikon'tin ra tjín ján ngajmi!
¡Kǫ kjoạnichikon'tin ra 'ñó nạngạ nchrabájin-'ndé-nì!
¡Kǫ kjoạnichikon'tin nga bato sinchá-lạ tsjín jñà chikiị,
tị'koạá kǫ kjoạnichikon'tin ra 'tsẹ ịndsị'bạ íchjín ñándạ nga majcháya ịxti!
26 Jñà kjoạnichikon'tin ra títsjá-la
Isạá tse tjín-ni koni jñà kjoạnichikon'tin ra tsjá-ná
Jñà nindo ra tjíijyo ki'ta,
Jñà kjoạnichikon'tin ingie, nịkjiá tjáhixìn-lì jị José,
Ngạ xá itjaájin-ni yạ ạjin-lạ jñà 'ndsì.

27 Jè Benjamín 'koạá'sín 'ki koni jngo tsjịjén ra 'ñó 'tsẹn,
'Kiạ nga tạjñò kjine chǫ ra xahítsja
Kǫ 'kiạ nga ijye mahixon, síka'bí jè ra jnengi-lạ.»

28 Jñá xịtạ ingie ra yạ inchrabà'ta-ni tjẹ-lạ nạxịndá Israel ra tejò kjomà, kǫ 'koạá'sín tsò 'én ra kitsjà-lạ ạpá-lạ 'kiạ nga isìchikon'tin; kǫ jngó jngó kjoạnichikon'tin kitsjà-lạ.

'Kiạ nga 'ken jè Jacob

29 Tị'koạá kitsó-tse-lạ: «Ijyeé tíbijchó nịchjin-nạ nga kịyáạ. Yạ tangíkii'nde-ná ñándạ tjíijyo jñà xịtạ jchínga-nạ, yạ ngijo ra kjijna nangi-lạ Efrón ra xịtạ hitita, 30 jè ngijo ra kjijna yạ nangi Macpela, yạ kìxị-lạ ñándạ bitjokátji-ni tsá'bí ị'nde 'tsẹ Mamre nangi ra chjạ-ni Canaán, jè ra tsatse Abraham, nangi-lạ Efrón, ra xịtạ hitita, ra kǫ'sín tímachjeén nga ínchí'bá mi'ken tíma. 31 Yạá isìijin jè Abraham kǫ jè Sara jè ra chjǫón-lạ kjomà, kǫ jè Isaac kǫ jè Rebeca, kǫ tị'koạá yạá

itsikiíjiaan jè Lea. 32 Jè nangi ko jè ngijo ra ya tíjna, jè ra jñà xita hitita tsatína.»

33 'Kia nga jè Jacob ijye kitsjà-la kjohixi ingie jñà ixti-la, tsakjajnasón india-ni ya nachan-la nga tsikíxkóya ndsako ko akjòn 'ken, ko yaá kiìtjingi-la jñà xita jchínga-la.

50 'Kiaá jè José itsabákjá jè ijo-la apá-la, tíkjindáyakoo-ni nga iskine'ta jtsa-la. 2 Akjòn 'kiaá tsikí'tin jñà chi'nda-la ra chjinexki nga katasíxki-la nga mìkì nditon kjitsón jè ijo-la Israel ra apá-la ma, ko 'koaá'sín isìko. 3 Ichán nichjin kiìchjin-la nga isìxki-la, nga 'koaá 'ki fichjin-la nga ko'sín niko jngo mi'ken.

Ko jñà xita egipcio jàn-kan ko te nichjin iskindayake. 4 'Kia nga ijye tsato jñà nichjin 'tse kjoandasin, jè José kiichjakoò jñà xita ra ya tjíijyo ya ni'ya-la faraón nga kitsò-la:

—Tsa 'koaá'sín nda sasén-takòn-najiòn, síjé-no nga ko'tín-la jè faraón, nga kií'sín tíxiaan: 5 Jè apá-na 'koaá'sín tsikínè-na nga kítsja kìxi-la jè 'én-na, 'kia nga kitsò-na: Ijyeé tíbijchó nichjin nga mejèn kiyáa, ya tikii'nde-ná ya chrjó mi'ken ra ijye kjijnanda-na, ya nangi Canaán. 'Koaá'sín síjé-no nga ti'nde-ná nga kjín kiíjian jè apá-na, 'kia nga ijye siìjin, koaáfa nditoón india-na.

6 Ko jè faraón kitsò-ní:

—'Tin, nga tikiìjin jè apá-lì, koni 'sín isíjé-lì ra jè.

7 Jè José kiíkíijiìn jè apá-la, ko tsakáhijtako nga'tsì jñà chi'nda-la jè faraón, ko jñà xita jchínga ra tjíijyo ni'ya-la, ko nga'tsì xita jchínga ra xá 'ya 'tse naxindá-je Egipto, 8 ko jñà xita xákjín Jacob, ko jñà xita xákjín José, ko jñà 'ndse. Ta jñá ixti itsíñá-la isíkíijyo ya nangi 'tse Gosén ko jñà cho ra tjín-la. 9 Ti'koaá tsakáhijtakoò-tse José jñà xita ra títsaya kicha naxítji ko ra tsikitsakjá-la kabàyo, ko kjín jchán kjomà jñà xita. 10 'Kia nga ijye ijchò ya i'nde ñándа matsje trigo 'tse Atad, ya rijngoa xangá-je Jordán, ya ijndáa tsikitsajnajtín nga tsajoóya-ni ko 'ñó 'on kjomà-la nga síjta sífane ki'sìn nga iskindaya. Ko jè José ito nichjin tsikijnajin kjoandasin ra a'ta 'tse apá-la.

11 'Kia nga jñà xita cananeo ra ya tjíijyo ya i'nde rakioò kijtse kjoa ra tíma, kitsò-ní: «Jñà xita egipcio tseé kjoandasin tjítsajin.»

'Koaá ma-ni nga Abel-mizraim[a] tsikí'ta 'í-la jè i'nde ra kjijna ya rijngoa xangá-je Jordán. 12 Jñà ixti-la Jacob 'koaá'sín isìitjasòn ijye

---

[a] **50:11** *Abel-mizraim* 'Í ra tsò-ni 'kia nga 'én hebreo: Ñándа iskindaya jñà xita egipcio.

koni 'sín nga isíjé ạpá-lạ; 13 nga kiìkọ yạ nangi Canaán nga kiíkíijin yạ ngijo 'tsẹ nangi ra 'mì Macpela, ra jè Abraham tsatse-lạ jè Efrón ra xịtạ heteo, nga ínchí'bá mi'ken kjomà. Jè nangi kọ ngijo rạkìị yạá kjijna yạ kìxị-lạ ñándạ bitjokátji-ni tsá'bí nạxịndá ra 'mì Mamre. 14 'Kiạ nga ijye tsikíijin jè ạpá-lạ, jè José tsáfaá india-ni yạ nạxịndá-je Egipto tjịkọ jñà 'ndsẹ kọ nga'tsì xịtạ ra tsakáhijtakọ.

Jñà 'ndsẹ José isíjé kjoạnijcha'ta

15 'Kiạ nga ijye 'ken jè Jacob jñà 'ndsẹ José isíkítsjen-ní nga kitsò-lạ xákjín: «Tsa kìì nịchjin-ni nga takó jtike isa-na jè José, kọ tsa yạ sịìjndà-ni koni 'sín nga ta 'cho inìkẹè.»

16 'Kiạá isìkasén 'én-lạ jè José nga kitsò-lạ: «'Kiạ nga tịkje biya jè ạpá-lì, kịí'sín kitsò: 17 Kịí'sín 'kín-là jè José: "Jngo kjọnda síjé-là, nga tịjchaà'ta-lạ jè kjoạ'cho ra isikọo-li jñà 'ndsì kọ jñà jé ra tsakátsji ra ạ'ta tsạji, nga kọ'sín tạ nda kijtseton-lì." 'Koạá ma-ni nga kọ'sín níjé-lajịn nga tịjchaà'ta-nájịn jñà kjoạ'cho ra inìkọ-lajịn, ra chị'nda-lạ ma-jịn jè Nainá-lạ ạpá-lì.»

Ngi iskindayaá jè José 'kiạ nga kií'nchré jñà 'én ingie. 18 Tị'koạá 'jìì-tse jñà 'ndsẹ, kọ tsinchaxkó'nchi-niñanè ịsén-lạ skanda yạ ạ'ta nangi nga kitsò-lạ:

—Ií titsạjna-jịn, ra chị'nda'ñó-li ma-jịn.

19 Tanga jè José kitsó-lạ:

—Ki ta chjàn skon-jiòn. Mìkì ma 'ạn kótịjna ngajo-lạ Nainá. 20 Jiòn 'koạá'sín iníkítsjen nga 'cho katama'tiaạn tsaki, tanga jé Nainá isikjaatjiyaà-lạ jè kjoạ'cho rạkiòọ, nga kjọndaà ki'sin-ni koni 'sín nga tsijen-ná 'ndị-nị: Kií kọ'sín kjomà-ni mé-ni nga kjìn xịtạ ma katìtsạjnakon isa-ni. 21 'Koạá ma-ni, nga ki ta chjàn skon-jiòn. Takó 'ạán tsja-no tsajmì ra chjịnẹe, nga'tsì-no kótjín ma-no ra yạ tìtsạya ni'ya-no.

'Koạá'sín kjomà-ni nga jè José isìje-ikon jñà 'ndsẹ, ta ngạtjì-lạ ngi kọó inìmạ-lạ nga kiìchjạ-lạ.

'Kiạ nga 'ken jè José

22 Jè José kọ jñà xịtạ xákjín ạpá-lạ takó yạá isíjchá ijo-lạ yạ nạxịndá-je Egipto. Jè José jngo sindọ kọ te nó tsikijnakon, 23 kọ kijtseè isa jñà ịxti ndịí kjìn-lạ Efraín. Kọ tị'koạá skanda yạá kjójchá yạ ạsòn xkó-lạ jñà ịxti-lạ Maquir, ra ti-lạ kjomà jè Manasés.

24 Jngo nịchjin jè José kitsò-lạ jñà 'ndsẹ: «Ijyeé tíbijchó nịchjin nga mejèn kịyáạ, tanga jé Nainá kọsịkọ'ta-no, nga kọchrjèkajin-no jè nạxịndá rạkìị nga kịkọ-no yạ nangi ñándạ nga ijye jè Nainá kitsjà kìxịlạ 'én-lạ jè Abraham nga jè tsjá-lạ, kọ 'koạá tị'sín kitsò-tse-lạ jè Isaac kọ jè Jacob.»

25 'Kiạá jè José kọkitsò-lạ jñà ịxti-lạ Israel nga katatsjá kìxịlạ 'én-lạ, nga kitsò-lạ: «Ngi kjọhixịní nga jè Nainá kjịíkasìkọ'tà-no. 'Kiạ nga kọ'sín kọma, jiòn tjínè-no nga kọngíkọo jñà ninda-nạ.»

26 Jè José yạá 'ken yạ nạxịndá-je Egipto 'kiạ nga ijye tjín-lạ jngo sindọ kọ te nó, kọ jè ijo-lạ kjoxkiì-tse-lạ nga mìkì ndịtọn kjịtsón kọ ạkjòn yạá tsakájnaya yạ ạya kàxạ-lạ mi'ken.